Philoſophorum hac noſtra tempeſtate Monarche Auguſtini Niphi Sueſſani In duodecimum Metaphyſices Ariſtotelis ⁊ Auerrois volumen ad etatis noſtre decus Antonium Juſtinianum patritium Venetum: Commentarij in lucem caſtigatiſſimi nuperrime prodeuntes.

✠

HIERONYMI PATERNI SALODIENSIS IN laudem Cōmentarij ſupra xij° Metaphyſices Ariſtotelis ⁊ Auerro is a Philoſophorum principi Auguſtino Nipho Sueſſano editi: Carmen.

Solus Ariſtotelis nodoſa volumina nouit
Corduba: ⁊ obſcuris exprimit illa nodis.
Gloria parthenopes Niphus: bene nouit vtrūq3.
Et nitidum media plus facit eſſe die.
Niphi cauſa igitur: tantum preſtabit vterq3:
Obſcuris quantum lucidiora ſolent.

¶ Eutychi Auguſtini Niphi Philotbei Sueſſani in Commentariolum Duodecimi Libri Ariſtotelis Metaphyſices: ⁊ Auerrois Ad Antonium Iuſtinianum domini Pauli filium patritium Venetum ętatis noſtrę decus.

PROHOEMIVM.

Cum Hieronymus Bernardus domini Petri filius vna nobiſcum Antoni Iuſtiniane ętatis noſtrę ſplendor viueba(n)t: ſemꝑ vt aliqua ſcriberem eiuſmodi in xijº libro ſollicitauit: aſſignans ⁊ tibi: ⁊ mihi bonam rationem: ꝙ cęteri libri etſi vtiles ſunt: hic tamen totius metaphyſices fructus eſt: propter qđ Alexāder hunc Carpon vocat: nullam ob aliam cauſam: niſi ꝙ totius ſcientię diuinę fructus eſt. Tu ꝟo addere ſoles: ꝙ etiam phyſicarum ⁊ mathematicarum fructus eſt. Nam (vt Alexander ait in prohęmio phyſici auditus) diſciplinę phyſicę eo ſunt vt intellectus materialis perficiatur: qui intellectus ſpeculatiui adeptionem: quo perfecto: ⁊ eo acquiſito mox intellectus agens. videlicet Deus (cuius eſt liber iſte) copulatur illi: ⁊ nobis illo mediante vt forma: qua mox ipſi beamur. Diſciplinę ꝟo quę mathematicę dicuntur: eo ſunt: vt materialis intellectus corpori vnitus circa abſtractorum cognitionem ſe pręexerceat: vt videlicet facile ſit ſibi ſimpliciter abſtracta intelligere: vnde ⁊ ſcientię exercitij dicebātur: propter quod apud antiquos eas ante cęteras diſcipuli addiſcebant: hinc librum hunc omnium ſcientiarum finem dicebas. his rationibus: ⁊ alijs plurimis frequenter ad rem hanc excitaſtis. Hieronymus noſter deorū conſilio (vt cęteri mortales) obijt: nec Cōmentariolum noſtrum videre potuit: ꝙ̄ꝙ̄ qđ noſtrum Cōmentariolū explicat ⁊ veſpertine: ipſe luce matutina contueatur. Tu ꝟo qui poſt ipſum alius noſter ⁊ communis Męcenas factus es: Cōmentariolum accipe. ipſum quom poſtulabas: intelligere rem quęrebas: nunc cum ipſum habes: quęro abſte ipſum corrigi. Nam (vt tibi Romę nuper dixi) euenit paupercula Philoſophia: ⁊ oīs fere bonitas. Illa paucula in te relicta eſt. Eſt tamen tanta: quanta pro diſciplinarum reuocatione ſufficit. In iſta enim diſciplinarū omnium iactura niſi ſemina ſiue incohatiua ſupereſſent: perditum irent omnes ſcientię: ſemen quod diſciplinarum ſeruat: tantū ⁊ tale exiſtit: quod ſufficiet: ⁊ incohoare: ⁊ perficere illas. Cōmentariolum itaqꝫ hoc accipe: ⁊ rogo perlegas: ⁊ (ſi placet) ęde. Inuenies primo verba textus Ariſtotelis per gręcos codices per me paſſim caſtigata: nec volui ob elegantiam linguę quędam omittere: quędam addere: quędam mutare: nam Ariſtotelis verba: ⁊ ordine: ⁊ efficacia vocum magnum habent momentum. Malo nāqꝫ a Grammaticulis incuſari: ꝙ̄ a Philoſophis qui rerum peritiam habent. Eadem quoqꝫ ſingulis locis: vt clariora eſſent expoſui: non contentus tranſl atione ſola. vſus ſum quoqꝫ antiqua conſuetudine: quam Auerroes circa textus obſeruabat: nam ꝫ ipſe barbarus Ariſtotelis ſenſus paſſim (vt puto) non acceperit: multa Alexandri / Themiſtij: ⁊ cęterorū gręcorum fragmenta colligens: quędam (⁊ ſi non ad verba) ſatis ad aures Ariſtotelis adijcit. Sua itaqꝫ cōmēta (vbi mihi viſum eſt) declaraui: quędam inutilia omittens: quędam mutans non verba exponens: ſed ſenſus exhauriēs. Quom enim ipm̄ propria in lingua non legerim: verba non ſeruaui. Inſuperqꝫ in vtriuſqꝫ expōne dubitatiōes quaſdaꝫ ſubieci: vt amboꝝ ſniię clariores eſſent. Sūmā tñ ſeruaui breuitatē laudē a peritiorib⁹ capiens ꝙ̄ a pueris. Secutus ꝟo ſuꝫ Alexādri Aphrodiſij expōnē (vt plurimū) ⁊ fragmēta quędā cęteroꝝ gręcorum. Accipe itaqꝫ mi Antoni: ⁊ (vt corrigas) quęſo. Vale. Et me (vt ſoles) Ama.

DE ſubſtantia quidem theoria eſt.nā ſubſtantiarū principia ⁊ cauſe querūtur.

IN iſto Libro ſeruabim⁹ morez nr̃m. Nā p̃mo v̄ba Ariſtotelis.quē/admodū in greco iacent:declarabunt:⁊ errata latinoꝝ(ſiqua erūt)reÿciemus. Scd̃o cōmēta Auerrois ⁊ maxime ea que neceſſaria ⁊ vtilia ſunt exponemus:lz videat̃ ſuꝑfluum. Nāz cū barbarus ſit grecoꝝ mētez ad plenū intelligere nō potuit.veꝝ q̄a multa bona fragmē/ta ex veteribus collegit:⁊ maxie hic:⁊ ēt quia noſtro tp̄e ſa/moſus eſt:ita vt nullus videat̃ peripateticus:niſi Auerroi/ſta:cogor ip̄m exponere.Adeſt p̄terea rogat⁹ nr̃oꝝ ſcholari/um:cui nō parere:difficile videbit̃.excuſatuz tñ me volo: q̄a cū ip̄m in ꝓprio idiomate non legerim:nec eius ſnias ex ꝓprio fonte potauerim:ſatis erit ſi eius ſnias colligere du/xi.Excuſo ḡ me tertio in fine cōmēti ſiqua vera dixerit:an vera ſint:diſputabimus. Nec expectes a me diuiſiōes ⁊ ſb/diuiſiones:hoc enim euenit ex debilitate diſcretiue.vt dicit Auerro.Ad noſtrum ergo redeo.℄ Ariſtoteles rōcinat̃ in/tentionez libri ſic.Cuiuſcūqz principia ⁊ cauſe q̄runt̃:theo/ria eſt:ſube p̄ncipia ⁊ cauſe queruntur.ḡ ex obliquis p̄miſſis: ſube theoria eſt.apponit p̄ 2nem:⁊ ingt de ſuba q̄dez theo/ria hoc eſt ſpeculatio:⁊ intētio eſt.apponit minorez.⁊ ingt. nam ſubſtā p̄ncipia ⁊ cauſe queruntur.Quō differāt cauſa ⁊ principiū:ſatis in 5° dixit Ari.variauit aūt numerum caſus Ar.nam p̄ de ſuba in ſingulari ꝓponit.2° in ꝓbatione ſub/ſtantiarū p̄ncipia ⁊c.dicit eſſe querenda in plurali:qd̄ ideo facit:vt notaret ꝙ intentio eſt de ſubſtāt̃ÿs pluribus vnita/te tamen analogie:vt dicemus in cōmento.

Cōmētū primum. ℄ Dixit Alexander.] Primo proponit Auerroes ſyllm̃ Alexandri quō circa lr̃am formauit ip̄m.2° ꝓſequitur expoſi/tiones ⁊ reliqua nec̃ia.Sylls̃ Alexā.eſt de ente ⁊ principÿs ⁊ cauſis entis eſt theoria preſens:ſuba eſt ens p̄ncipalr̃ ⁊ cā entis:ḡ ſube eſt theoria.℄ Debes ſcire ꝙ p̄ma ph̃ia hoc ē metaphyſica conſiderat duo:ens inquātum ens:⁊ p̄ncipia entis in eo ꝙ ens.Ens quidē eni inquātū ens:cōſiderat p̄n/cipalr̃:⁊ tanq̄ ſubm̃ p̄mū.p̄ncipia v̄o eius 2ſiderat ꝑ attri/butionem ⁊ ſcd̃ario.[Et dixit.]Circa illa verba in barbara tranſlatione[Conſideratio q̄dez ⁊c.]Auerrois exponit du/pliciter.Uno mō limitādo itētionē ad p̄ſtem 12m.ita ꝙ ſit intentio nō totius metaphyſice:ſed p̄ſtis duodecimi. Alio modo limitādo itētionē ad totā metaphyſicā:ita vt ſit itē/tio totius prime ph̄ie.⁊ hoc veꝝ eſt q̄a tota metaphyſica ē de ſuba ſaltem p̄ncipalr̃:ħ eſt tanq̄ partis p̄ncipalis ⁊ p̄me ſpēi entis.p̄mo mō ꝓcedit prima expō. 2° mō ꝓcedit ſcd̃a expō.[Sed melius eſt.]Cōparat has expōnes ⁊ vult p̄mam eſſe meliorē.Et ꝓpterea dicit melius eſſe incipere cū inten/tionē eius.ſ.ſube q̄ cū intētione entis cui⁹ cām ſubticuit:q̄ſi ergo dicat ꝙ meli⁹ eſt limitare 2ſiderationē ⁊ intentionē in conſiderando de ſuba ad tractatū iſtum:q̄ limitare intē/tione eius.ſ.ſube ad totā metaphyſicā.[Et ſm̄ hoc.]Dubi/tabis tu ſi intentio eſt de ſuba in ħ libro ⁊ ſuba dr̃ de g̃nabili ⁊ eterna.de qua nā ſubſtātia eſt p̄ſens itētio: Rn̄det ꝙ in/tentio eſt de vtraqz hoc eſt de quodā cōi analogo ſube eter/ne ⁊ generabili.dico de quodā analogo:q̄a p̄ncipalr̃ loquit̃ de ſuba eterna ⁊ de p̄ncipÿs eius ſcd̃ario ⁊ ꝑ attributionez de ſuba ſenſibili g̃nabili.naz de ſuba g̃nabili dixit in 2° ⁊ 3° tractatu hoc eſt 7° ⁊ 8° libris.[Et etiā.]2° ambiges: de his dixit in nālibus vt phyſicis.ḡ ſuperfluit dicere hic. Rn̄det vt dixit 7° huius cōmētis 5° ⁊ 9° ꝙ vtraqz ſcia.ſ.metaphyſica ⁊ nālis cōſiderāt de ſuba:aliter tñ ⁊ aliter.nā nālis cō/ſiderat de ſuba ⁊ principÿs ſube in eo ꝙ mobilis ⁊ trāſmu/tabilis metaphyſica de ſuba ⁊ principÿs ſube in eo ꝙ ſuba cōmunis mobili ⁊ imobili.lz ergo cōueniant in rōne māli: non tñ in rōne formali/penes quā ſecant̃ artes ⁊ ſcie.de his latius dicemus cōmētis 5° ⁊ 8° huius.[Et ideo icepit.]Ap/ponit corollariū.qd̄ ſic dirige:cū vtraqz ſuba hic pertracta/tur:⁊ ſenſibilis eſt notior ⁊ p̄° quo ad nos:ideo de ea primo ⁊ ſcd̃o de reliq̄:⁊ ꝓpterea facit mētionē de oībus declarat de ipſa alibi.[Et ideo.]Concludit diuiſionez huius libri in duas ptes.nā in prima de g̃nali.In ſcd̃a v̄o de eterna loq/tur.℄ Sed circa hec ambiges p̄ in quo differt ſuba inquā/tum ſuba ⁊ ſuba iquātū trāſmutabilis. ℄ Scd̃o ambiges: nam Auerrois vr̃ velle ens inquantū ens eē hic ſubz.qd̄ ēt 4° huius cōmēto p̄ ⁊ cōmēto 5° annotauit:alibi v̄o vt in p̄ phyſicoꝝ cōmēto vltimo.Et alibi genus ſubaꝝ abſtracta/rū duplex eē ſubm̄.ḡ vr̃ 2dictio.℄ Tertio ambiges vtrū ens finitum ſit ſubz in metaphyſica quēadmodū omnes di/cūt de mēte Auerrois.℄ Ad p̄m debes ſcire ꝙ ſuba iquātū ſuba ⁊ ſuba inquantū eſt trāſmutabilis differunt duplr̃:pe/nes ſubiecta ⁊ penes obiecta.penes ſubiecta q̄dez:q2 ſuba inquantum ſuba accipit̃ inquantū qd̄daz cōe ſube abſtra/cte intranſmutabili ⁊ ſubſtātie māli tranſmutabili. Meta/phyſicus enim conſiderat ſua conſiderata ꝓut conueniunt abſtractis ⁊ mālibus:⁊ ꝓpterea dicit Ari.in huius libri 6°: Siqdē ergo nō eſt aliq̄ altera ſuba p̄ter nā cōſiſtētes:phy/ſica vtiqz erit p̄ma ſcia.qd̄ pro tāto dicit q̄a cōſiderata phy/ſica ſunt cōmunia ſolis mālibus.Cōſiderata v̄o metaphy/ſica ſunt cōia mālibus ⁊ imālibus.⁊ propterea ſi nō eſſent ſuba imāles(vt dixerūt heracli)p̄dicata phyſica eēnt p̄a:⁊ per cōſequens phyſica eſſet prima.℄ Scd̃o differunt pe/nes obiectū ſeu rōnē obiectiuā:nā quō dico in eo ꝙ ſuba in/telligo inquantū nec includit nec excludit principia motus ⁊ tranſmutationis.⁊ ꝑ 2ñs inquantū eſt qd̄dam abſtractus per non incluſionem a mā.Sed cū dico inquantū tranſmu/tabilis intelligo inquātum includit p̄ncipia tranſmutatiōis ⁊ motus in ſe vel in ſuis inferioribus.Ex his ſequit̃ ꝙ duo ſunt conſiderata a metaphyſico:quedam per excluſionez a mā vt moto res orbium:que eēntialiter excludunt mām.q̄/dam per non incluſionē materie vt ſunt p̄dicata cōia mate/rialibus ⁊ abſtractis.Cōſiderata v̄o phyſica ſunt vno mō tm̄:nā lz abſtrahant a conditionib⁹ materie:q̄a ſunt vniuer/ſalia:non tamen abſtrahant a materia:q̄a nec a natura que dicit̃ de mā ⁊ forma.Et ꝑ hec ſatiſfit ad 2m.nam apō Auer/roem ſubiectū capit̃ q̄nqz pro genere cōi ad oīa cōſidera/ta:quandoqz pro p̄ncipaliſſima ſpecie generis.Capiendo ḡ ſubiectū pro genere:ens in eo ꝙ ens eſt ſubiectuz.Capiēdo pro principaliſſima ſpecie:genus ſubſtantiarū ⁊c.eſt ſubz. ℄ Ad 3m dixi ego quādoqz ꝙ de mēte Auerrois ens īfini/tum non datur:nec in q̄litate:nec in quātitate:nec ſimul:nec aliter.Et ꝓpterea nō differt ens realr̃:vel ens nature:⁊ ens. quare ſi ens eſt ſubiectuz ⁊ ens finitū eſt ſubiectum.ſunt.n. nomina multiuoca idem ſignificantia.quemadmoduz ēſis/tellus ⁊ gladius.Amplius non cōmunius eſt obiectum me/taphyſice q̄ obiectum intellectus.modo obiectum intelle/ctus coniuncti memorÿs ſenſibus ⁊ experientÿs eſt ens fi/nitum:quare ⁊ ſubiectum metaphyſice, eſt,ens finitū.Sed de hoc diſputare tempus ſit in ſurſum.

Marginal notes (right margin): p^a dubi°. Secūda. — De ſuba metaphy/ſice ordo. — Ens nāe. Ens finitum idē.

ET enim vt totum quoddā ſit omne: ſubſtantia eſt prima pars. ⁊ ſi eo qd̄ eſt 2ſequenter:adhuc ſit primū ſub/ſtantia. deinde quale aut quantum.

℄ Scd̃o rōcinat̃ eandem 2nē ſic.de p̄ma pte entis eſt p̄ma ⁊ principalis intētio vel hui⁹ vel totius metaphyſice: ſuba eſt prima pars.ergo de ſuba eſt p̄ncipalis intētio vel totius

metaphyſice vel huius partis. Duius ſylli ponit tñ proba-
Opio antiquoꝝ. tionē minoris ꝑ teſtimoniū antiquoꝝ. Ubi debes ſcire ꝙ
antiqui poſuerunt vniuerſum ens dupl'r: vel vt totum inte-
grale ſicut eſt nauis vel aial: vel vt totum ordine ⁊ attribu-
tione ad vnū vt exercitꝰ q̄ vnus eſt ordine ad vnū ꝑncipē.
Parme. Meliſſus Democrit' Parmenides ꝗdem ⁊ Meliſſus vniuerſū ens poſuerūt ꝑ̄
modo. Democritus vo ſcḋo mō. Ambe vo he ſecte ponūt
ꝑ̄mā oīum partiū ſubām. Jnqt etenim ſi oē .i. ens ſit vt qḋ-
dā totū .i. integralitate. Subſtantia eſt ꝑ̄ma ps. etſi oē ſit vt
totum: eo qḋ eſt ꝯſter .i. attributione ⁊ ordine vt Democri-
ty dicūt adhuc ſic. ſuba eſt ꝑ̄mū deīde q̄le aut quātū: ⁊ re-
liqua predicamēta. vocat aūt ens oē more Platonis ꝗ totū
omne ponit deum. ⁊ deum vocat omne.

Com. 2m ¶ Jntendit.] Pretermittit Auerroes litere continuationē:
q̄ per ſe ꝑſpicua eſt. Ampliꝰ ꝓtermittit lr̄e ſyllm: q̄m faci-
le ꝯſtrui pōt. Sꝫ tñ vba textꝰ conaꝛ exponere. ⁊ ꝑ̄ ꝑ̄mittit
duas Alexādri expōnes. 2° refellit ſcḋam expōnē: poſtmo-
dum tranſit ad reliqua vt videbit. ¶ Circa primā debes
Totū 2r ſcire ꝙ totū eſt duplex apud Alexm̄ ꝯtinuū vt lignū ⁊ aial: ⁊
totū ordine vt ciuitas vel exercitus. vult mō Alexāder ꝙ
ens ſiue ſit totum cōtinuum: ſiue ſit totum ordīe ſuba ſemꝑ
eſt ꝑ̄ma pars: ⁊ ſic habeꝛ ꝓbatio minoris. ait Auerrois ꝙ
hec eſt expoſitio vera: ſi ſupple itelligiꝛ vt dicet poſtmom̄.
[Dixit ⁊ pōt.] Apponit ſcḋam expōnem ⁊ vult ꝙ ꝑ q̄ſi vni-
uerſum Ari. itelligat genus: ⁊ ꝑ h qḋ dicit ps ꝑ̄mi intelligat
ſpēm. q̄ſi ergo dicat ꝙ ſi ens eſt q̄ſi genus: ſpēs pª eſt ſuba.
⁊ ſic ꝯſideratio principalior erit de ſuba. Et hec expō cadit
in ꝑ̄ vbo tñ. q2 2m vbū vult eē intelligēdū iuxta pm̄ expo
ſitionē. [Deide debilitauit.] Cōtra hāc expōnē obijcꝛ Alex.
nā verū genꝰ nō hꝫ ſpēs ꝑ̄ores ſe adiuicem ſed oēs ſūt ſm
vnū ordinē ⁊ equales. ꝗ expō eſt icōgrua. [Dico ꝗ.] Ponit
expōnē ꝓpriā circa ꝑ̄mū vbū textꝰ. Subticuit aūt expōnē
circa 2m. q2 poſtea redibit ad hec. Expō ꝗ Auerrois eſt illa
quā Alexāder debilitauit. Et vult ꝙ ens duobꝰ modis pōt
intelligi ſe hr̄e ad decē ꝑdicamēta vel vt genus vt heraclei
fingunt. vel vt pure analogū vt ꝑipatetici dicūt: ſiue ꝗ ens
ſit vt genus: ſiue vt analogū: ſemꝑ ſuba eſt ꝑ̄ma ps: ⁊ ſic hꝛ
Analogū duplex. minor. ¶ Debes aūt ſcire ꝙ duplex eſt analogū. qḋdā cui
nulla reſpōdet nāʒ tale eſt equiuocum vt ens. qḋdam cui
reſpōdet aliqua nā vt genus vt 7° phyſice auſcultatiōis dꝛ.
Tūc pōt exponi textus quātū ad vtrūqꝫ vbū ſic. etenim ſi
oē id eſt ens ſit vt totū qḋdā .i. vt genꝰ: ſuba eſt ꝑ̄ma ps. ⁊ ſi
eo qḋ eſt ꝯſter .i. vt pure analogū adhuc ſic ſuba eſt ꝑ̄mū:
deide quale aut quātū. pm̄ ꝗ vbū ⁊ 2m itelligūt de toto ana-
logo. ſꝫ pm̄ vbū verificaꝛ de toto analogo gn̄e. 2m vo de to-
Solo argumenti Alexādri to analogo puro. [Multa eni que ſunt.] Nūc rn̄det ad ar-
gumenta Alexādri ⁊ negat maiorē: q2 (vt dicit) multa que
ſunt eiuſdē gn̄is ſunt priora adiuicē vt ſunt ſube ꝑ̄ores iter
ſe. q. d. ꝙ eſt ibi ordo perfectionis cū quo ſtat vnitas gene-
ris. nāʒ prioritas inuenitur in eodem genere vt ordo perfe-
ctionis: ⁊ in diuerſis generis vt ordo analogie queadmodū
ens dicitur de decē predicamentis. hec ꝗ eſt expō Auerro.
[Scḋm hoc igitur.] Recolligit nunc dr̄iam inter Alex. ⁊ ſe
⁊ vult ꝙ Alexander per totū itelligat totū continuū ⁊ indi-
uiduū. ipſe vo intelligit totū vl'e collectū ex ſpēbus in qbꝰ
inueniꝛ ordo. Auerrois ꝗ expoſuit ꝑ̄mū vbū ſed dedit itel-
ligere expōnē ſcḋi vbi. ſed de hac expōne latius dicemus
poſt. [Themiſtius aūt.] Hic narrat expōnem Themiſty.
vbi debes ſcire ꝙ Themiſtius exponit ſolam Alex. expō-
Expō Alexan. nem. Alexāder .n. itelligit ꝑ totū vnū ꝯtinuū: ⁊ ꝑ id qḋ ē con
ſequēter intelligit hic ꝑ̄us illud poſterius. Themiſtiꝰ ergo
exponit vba Alexā. ⁊ vult ꝙ totū ꝯtinuū eſt triplex: vl' vni-
tate: vt aial ⁊ planta vel contiguitate vt nauis ⁊ domus: vl'
ordine vt exercitus vel ciuitas. Amplius ꝑ hoc ꝑ̄us ⁊ id po
ſteriꝰ Alexāder itelligit ordinē eſſentialē q̄lis eſt in nūeris.

Tūc collige expōnē Ariſ. ꝙ ſi ens ſit vt totū h eſt vel vni-
tate: vel ꝯtiguitate: vel ordie: vel ſit vt ꝯſiter ens hoc eſt or-
dinatū eēntial'r: ſuba eſt ꝑ̄or vt cor aialis eſt ꝑ̄ma ps totius
Argumēta Auer. aialis. vel ſic cū ꝑ̄or cauſato. [Sꝫ ipſe.] Cōtra arguit Auer.
dupl'r. Alex. eni dixit abſolute ſi ens eſt vnū ꝯtinuū vl' vnū
ordine eſſentiali. vt Themiſtius addit ad ꝑ̄mū modū: vel
vnū ꝯtiguū vel vnū ſeꝑatione. mō hec additio eſt ſuꝑflua:
nā nullus opinatus eſt ꝙ multitudo entiū ſit vnū ꝯtiguita-
te vel ſeparatione: ⁊ per ꝯn̄s hec additio eſt ſuꝑflua: cū ad
nullam ſit vtilitatē. [Sed ſua expoſitio] Arguit ſcḋo cōtra
idem. nā ſi Alexāder itelligit per hoc prius ⁊ idē poſterius
ordinē eēntialē in numeris: cū talis ordo ſtet cū vnitate ge-
neris: tūc ens eēt vnū genus. Sꝫ hoc videꝛ ꝯ Alex. vult eni
in ſcḋo verbo per hoc prius ⁊ hoc poſterius ordinē attribu-
tionis analogie. nam ens nō eſt genus ad ſubam ⁊ ad reliq̄
Mōtet ꝯ Alexādꝛ Prīa qō decē ꝑdicamēta: ⁊ ſic expō Themiſty eſt ſuꝑflua: q2 addit
nō neceſſaria: ⁊ eſt falſa q2 iponit Alexādro falſū: ⁊ id quod
ipſe nō dixit. [¶ Expō igiꝛ.] Mouet Auerroes hic q̄ōnes
cōtra Alex. q̄rū ꝑ̄ma eſt. nā Ariſ. declarauit in 7° ꝙ ſuba ſit
prima ⁊ q̄uo prima. ꝗ idē replicare hic videꝛ ſuꝑfluū. [Sꝫ
tñ.] Rn̄det ꝙ Ariſ. nō replicat idē ex ꝑ̄ncipali ꝓpoſito: ſed
ex ſcḋario ad denotandum ꝯ aduerſariū: ꝙ q̄uocūqꝫ ens ſit
ſemꝑ ſuba eſt ꝑ̄ma ⁊ ꝑ̄ncipalis ps entis: ⁊ ꝑ ꝯn̄s theoria eſt
Scḋa. principal'r de ſuba. [¶ Et cū differimus.] Mouet ſcḋam
q̄ōnem. nā Alex. exponit ꝑ totū: totū ꝯtinuū. mō vꝛ falſum
nā non vꝛ ꝙ diſpō ⁊ modus ſe hr̄di ſube ad alia nouē ꝑdi-
camenta ſit talis. ens enim nō vꝛ vnū ꝯtinuū: q2 ꝯtinuū eſt
cuiꝰ morꝰ eſt vnus nō ſic. 10. ꝑ̄nta. [Niſi intelligat.] Rn̄det
ꝙ Alexā. intelligit ꝑ vnū ꝯtinuū: ꝯtinuū vnitate ⁊ continui-
tate nāe. Jta ꝙ intelligit ens eē vnū cōe genus ad plura ſpē
diſtincta: ꝯiūcta tñ in vno cōtinuo adunato: in quibꝰ pōt eſſe
ordo vt pꝫ in mēbris hoīs in qbꝰ eſt vnū cauſe genus vt po-
te corpus qḋ ꝯtineꝛ in vno cōtinuo vt pote aiali. Alexā. igiꝛ
intelligit per vnum cōtinuū vnū ꝯtinuitate nature. [Et ſm
Coro m. hoc.] Ex hoc iſert corollariū. vꝫ. ꝙ per talē expōnē ſequiꝛ
ꝙ nulla drīa eſt inter ordinē hunc nunc dictū ⁊ ordinem in
numeris ⁊ figuris: q2 vterqꝫ ſtat cū vnitate generis: niſi in
hoc tñ ꝙ ordo in illis nunc dictis eſt in continuis: ordo vo
in his eſt in diſcretis. Sic igitur pꝫ corollariū. [Et cum ita
Verificatio expōis ſit.] Nunc verificat totā expōnē ⁊ quaſi dicat ꝙ ſequiꝛ ex
dictis ꝙ ſuba nō poteſt intelligi ꝑ̄cedere alia nouem predi-
camenta vera ꝑ̄ceſſione: niſi accidental'r vel eſſential'r. Ac-
cidentaliter ꝗdē q̄uo res eiuſdē generis precedunt ſe adin-
uicē prioritate perfectionis ⁊ accñtal'r. Eſſential'r vo q̄uo
cā precedit effectū: prioritate cāe. ⁊ hoc mō res eiuſdē ana-
logi precedunt ſe ꝑ attributionē ad vnū ꝑ̄mū. deinde appli-
Tertia qō cat ſniāʒ verbis ⁊ ſermo pꝫ. [¶ Et accepit Ar.] Soluit ter-
tiam q̄ōnem in verbis. Poſſet enim aliquis dicere. Si per
te Ariſto. itelligit ꝑ vniuerſum genus: q̄re loco vniuerſi nō
dixit genus ⁊ erat ſermo facilior ⁊ abſqꝫ ſcrupulo? Rn̄det
ꝙ Ariſt. fecit hoc arte ⁊ induſtria ad tollēdū dubitationem
Alexā. per quā debilitauit ſcḋam expōnē. Nam genus eſt
duplex: vnum ꝯtinēs ſpēs eq̄liter ⁊ vniuoce: alterū ꝯtinens
ſpēs ordine quodā. vniuerſum aūt ſemꝑ cōtinet ꝑtes ordie
quodam. ergo ad tollendum hanc amphibologiā: pretermi-
Errores Themiſtij ſit genus ⁊ loco eius accepit vniuerſum ⁊ ſic eſt expoſitio
vera. [Themiſtius vo.] Redit ad Themiſtiū ⁊ ipſius reꝑ̄-
hendit in tribus. ꝑ̄mo q2 ipſe poſuit intentionem ꝑ̄me ꝑtis
textus in ſcḋa. nā itentio ꝑ̄me ꝑtis eſt ꝙ ſi ens eſt genꝰ: ſub-
ſtātia eſt ꝑ̄ma ſpēs. Themiſtius vo exponēdo ſcḋam ꝑtē
textus ait: ꝙ ſi ens eſſet ſicut numerus, ſuba eſſet ꝑ̄ma ſpēs:
mō tātū eſt dicere ſi ens eſt vt genꝰ quantū eſt dicere ſi ens
eſt vt numerus: q2 etiā numerus eſt genus: ⁊ ꝓpterea bene
inquit Auerroes ꝙ Themiſtius tranſmutauit expoſitiōes
q2 poſuit ſenſum ꝑ̄me ꝑticule in ſcḋa. 2° erat q2 Themiſtiꝰ
addit

addit q̄ ſi ens eſſet cōtinuū: vel vnū: vel ꝯſiguū: vel ordie.
Subā eſt p̄ma ps. mō ſubā nō hȝ talē cōparationē ad alia
p̄dicamēta: ſicut pres vnius ꝯſigui vel vni⁹ ſm ordinē. ⁊ ꝓ
pterea recte ingt Auerroes q̄ Themiſtius expoſuit p̄maȝ
partē in modū quē nō hȝ ſuba cū alyſ accūtib⁹. 3° errat ga
Themiſtius pretermiſit verā cōparationē in 2ª pte textus
que eſt cōparatio analogie. ⁊ ꝓpterea dicit recte Auerroes
q̄ Themiſtius pretermiſit verā comparationē que eſt ana
logie: quā ſuba hȝ cuȝ alyſ p̄dicamentis. Concludit igit̄ q̄
expō Alexādri eſt vera ſubaudi intelligēdo ipſaȝ mō ſuꝑ ex-
poſito. lȝ incomplete ponat eā Alexāder. [Themiſty aūt.]
Ponit cauſaȝ erroris Themiſty ⁊ vult q̄ cā eſt diminutio
que accidit in expōne Alexādri. nā Alexāder ꝑ vniuerſum
intelligebat ꝯtinuū. ⁊ non expoſuit q̄le ꝯtinuū ⁊ q̄uō. In 2ª
etiā pte expoſuit ꝑ aliqd ꝯſeq̄t̄ ad aliqō hoc p̄ᵐ ⁊ h̄ 2ᵐ. ⁊ nō
expoſuit vtrum in eodem gn̄e vel in diuerſis gn̄ibus: ⁊ hec
erat diminutio in expōne Alexādri. Themiſtius aūt ex de-
bilitate ſui intellectus neſciuit ſupplere ₰bis Alexandri ⁊ ꝓ
Dubônes circa expônes. pterea errauit. ¶ Sed circa p̄tes expōnes tria occurrūt.
Primū / vtrū rōnes Auerrois concludūt ꝯ Themiſtiuȝ. 2ᵐ
eſt / vtrum ſub vno gn̄e poſſit eſſe ordo. 3ᵐ / vtrū mēbra ſint
Prima. eiuſdē gn̄is ⁊ diuerſe ſpe. ¶ Circa p̄mā difficultatem vī q̄
rōnes Auerrois non concludant. p̄ᵃ gdē rō. naȝ ꝯditionalis
pōt eſſe nečia ⁊ aīs eſſe ipoſe ⁊ ꝯńs ēt. modo lȝ nullus po-
nat p̄dicamenta eē vnum ꝯtiguū vel ordine: tñ hec cōditio-
nalis valet ſi oīa p̄dicamēta eſſent vnuȝ ꝯtinuū vel ꝯtiguū
vel ordine ſuba eſſet p̄mū lȝ aīs ſit ipoſe. Scōa ēt rō nihil
valet. non eni vult Themiſtius: q̄ ens ſit genus. Sȝ ſit tāq̄
aliqō ꝯtinens plura ordie quodaȝ. ₰. g. vt numerus: h̄ enim
accipit̄ vt exemplaȝ ⁊ nō vt ita ſit. pōt dici q̄ Auerroes nō
argūit ꝯ Themiſtiū demr̄atiue. ſed ꝓbabilr̄. nam nālis non
vtitur ꝓpōnibus logicis niſi raro ſed veris. ¶ Amplius / q̄ñ
poſſumus eque bñ concludere ꝓpoſitū cū ꝯditionali vera
vel minus impoſſi melius eſt q̄ ꝯcluder̄ ꝓpoſitū cū ꝯditio-
nali facta ex p̄tib⁹ ipoſſibus: ſic expō Auerrois eſt melior.
Secūda. Ordo 2ˣ. ¶ Circa 2ᵐ vī eſſe dōm abſq̄ȝ argumentis q̄ ordo eſt du-
plex: accidentalis. ſ. ꝑfectionis ⁊ eēntialis. ſ. cāe ad cauſatuȝ.
Tūc dōm q̄ ordo accñtalis pōt ſtare cum vnitate generis
vt. 10. huius cōmento 7° dicit Auerroes. ait enim q̄ in vno
quoq̄ȝ gn̄e eſt dare vnū ꝑfectū penes cuius acceſſuȝ ⁊ receſ
ſum menſurant̄ oīa que ſunt illius gn̄is. Si ₰o accipiat̄ or-
do 2° modo ordo nō pōt ſaluari ſub vno genere: lȝ nec ſub
vno vniuoco ⁊ talis eſt ordo ſube ad cetera p̄dicamēta cau
ſam huius declarauit Ari. p̄ auſcultationis phyſice cōmento
Tertia de formarū pluralitate. 56. Et in deſtructionibus ⁊ in queſt ibidem. ¶ Circa 3ᵐ vī
q̄ nō. naȝ ſi differūt ſpecie. ḡ hñt formas ſpecificas ꝓprias.
Ad hec videt̄ breuiter quibuſdaȝ q̄ mēbra nō hñt formas
proprias ſpecificas gb⁹ differāt ſpe ⁊ genere cōueniāt: nam
non vident̄ dari tales forme partiales in doctrina Auerro.
vt 7° metaphyſice cōmentis. 35. ⁊. 39. accipitur: vbi dicit̄ q̄
digitus ſeparatus eſt eq̄uoce digitus. qō nō eſſet veruȝ: niſi
corrumperet̄ quātum ad ſuaȝ formā: ⁊ ꝑ ꝯńs forma ei⁹ eſt
forma totius. Idē vī ꝓbare Joānes in q̄buſdaȝ ſuis q̄ōni-
bus. Supponit enim duo. p̄ᵐ eſt q̄ cor eſt p̄ genitum qō po
ſtea generat oīa alia mēbra vt in libro de motu ⁊ vita acci
pitur. 2ᵐ eſt q̄ ſimile gn̄at ſile ⁊ ſit a ſimili vt 7° metaphyſi
ce cōmētis. 22. 23. ⁊. 27. ⁊ infra cōmēto. 18. Tunc arguitur
ſic. Cor gn̄at alia mēbra / ex p̄ conceſſo. ⁊ hec gn̄atio eſt ſilis
ex ſili / ex 2° conceſſo: ergo vna ſpēs eſt vtriuſq̄ȝ. ⁊ ꝑ ꝯńs vna
forma oium mēbroꝝ. Uolūt ḡ q̄ ꝑ eādē formā cor eſt cor
⁊ caro eſt caro: ⁊ os eſt os: ⁊ ſic de aliis. Aly dicunt oppᵐ per ₰ba
Auerrois hic qui clare dicit q̄ differūt ſpe. Cōueniūt ₰o ge
nere: ⁊ idem Auer. 6. phyſicoꝝ. cōmēto. 59. Sȝ q̄ hic locus
eſt incidentalis: ideo ꝓpterea non determino nunc: teneatur
ergo vtraq̄ȝ pars. ¶ Ad p̄mā p̄tē q̄ris Auerroes cōmēto
39. Ibidem gloſſat dicēs q̄ iō dī digitus eq̄uoce q̄ ꝑuertit̄
operatione digiti: ⁊ ſic eq̄uocatio eſt penes actum 2ᵐ: ⁊ non
p̄mū. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ in illo libello nō habet̄ q̄ cor gene
ret alia membra effectiue: ſed diſpoſitiue: h̄ eſt q̄ cū ꝓ hȝ ſit
genituȝ virtus genitiua mediāte ipſo gn̄at alia. ⁊ hec aucto-
ritas hȝ alias gloſſas de q̄bus alibi. Ad aliā alterius ptis / vn
vides q̄ Auerroes loquit̄ exēplariter. poteſt ēt dici q̄ hec
membra differant accidētalr̄ ſpe ⁊ ſic itelligit̄ ſcdm auctori
tas. vt ipſemet Auerroes ibidē vī gloſſare. Sigs tñ legerit
omnia ₰ba Ariſtotelis ⁊ Auerrois pōt videre apte q̄ ma-
gis inclinantur ad vnitatem forme oium mēbroꝝ: ſicut in li
bro p̄ de aīa cōmētis. 58. 89. 90. 91. ⁊. 92. videre poteris: ſed h̄
ſpeculatio longum requirit tempus de quo alias.

SImul autē nec entia vt eſt ſimpliciter
dicere alia ſed qualitates ⁊ mot⁹: aut
⁊ non album ⁊ non rectum: dicimus
ergo eſſe ⁊ hec: puta eſt non album.
Amplius nihil aliorum ſeparabile: teſtant̄ aūt
⁊ antiqui opere: naȝ ſubſtantie querebāt prin-
cipia ⁊ elementa ⁊ cauſas.

¶ Erat ſylls de p̄ma ⁊ p̄ncipali ſpecie entis eſt p̄ma ⁊ p̄nci-
palis intētio ſed ſuba eſt p̄ma ⁊ p̄ncipalis ps entis. ergo de
ſuba principalis eſt intētio. ꝓbauit minorē duab⁹ rōnibus.
nunc ⁊ eādem 3° ꝓbat ſic ſimpliciter ens eſt p̄mū ⁊ p̄ncipa
li⁹ ente ſm qd. Sȝ ſuba eſt ſimpl̄r ens ⁊ accidēs eſt ens ſm
quid. ḡ ſuba eſt p̄ncipale ens. Huius tangit vim minoris. et
inquit. Simul aūt alia. ſ. p̄dicamēta a ſuba nec ſunt entia vt
eſt ſimpl̄r dicere: ſed q̄litates ⁊ motus. i. ſed determinatio-
nes ⁊ predicata entis. lȝ dicet q̄s de quo p̄dicat̄ ens quocū-
q̄ȝ modo eſt ens. lȝ de alyſ p̄dicamētis p̄dicat̄ ens aliquo
mō: ḡ ſunt ens. q̄ſi reſpondet q̄ maior eſt falſa: q̄ ſi ſit ve-
ra tūc p̄uationes eſſent ens. nā de priuationibus aliquo mō
predicat̄ ens. ingt. aut ⁊ nō albū ⁊ nō rectuȝ. dicimus ḡ eſſe
⁊ hec ⁊ omne: vt puta / eſt nō albū. ⁊ ſic priuationes eēnt ens
qō eſt abſurdum. debes p̄ ſcire q̄ modi entis ſunt duobus
modis: quidāȝ per modū permanētis vt qualitates ꝯtinue:
qualitates de 2ª p̄ᵃ ⁊ 4ª ſpe: ⁊ gdā ꝑ modū fieri ⁊ fluxus: ⁊
propterea dixit qualitates notādo ſtabilia: ⁊ motus notādo
fluxibilia. 2° debes ſcire q̄ tam de noībus q̄ȝ de habitibus Ens de q̄bus di.
dicitur ens rōne ſubiecti. Sed differunt q̄ñ ſubaȝ habitus Expô recentiorum.
hȝ eē quid. Subiectū ₰o p̄uationis hȝ eē deficiēs qd. Qui-
dam noui ꝓbant trib⁹ rōnib⁹ q̄ entia poſitiua nō ſint ens
per ſe ⁊ formalr̄. p̄ q̄ cauſant̄ a ſuba. 2° q̄ non p̄ſit exiſtere
abſq̄ȝ ſuba. 3° q̄ dicunt attributionē ad ſubam. Debes ſci-
re q̄ per ſe pōt determinare totaȝ cōpōnē vt ſit ſenſus. hec
enim eſt per ſe qualitas eſt ens. ⁊ pōt determinare p̄dicatū
cōpōnis vt ſit ſenſus q̄litas non eſt ens qō eſt ꝑ ſe ⁊ forma-
le. p̄ modo ſolet ꝯcedi accidētia eſſe ens ꝑ ſe. 2° mō ſolet ne-
gari. Ego autē nolo diſputare hec: q̄ ad 7ᵐ huius ꝑtinent.
Sed argumēta huius boni hois nulla ſunt. primuȝ nō: q̄ñ
apud ipſos 2° intelligentia cauſat̄ a p̄ma. ⁊ tñ eſt ꝑ ſe ⁊ ſim
pliciter ens: lȝ nō ita p̄ncipale ſicut detis vȝ cauſalitas non
tollit eē formale ⁊ ꝑ ſe. Scōa minime / q̄ñ forma nō poteſt
exiſtere ꝑ nāȝ abſq̄ȝ mā: ⁊ tñ forma ē p̄ncipali⁹ ens q̄ȝ mā.
vt 7° huius dī. nec 3°. Quī oēs ſube p̄dicamēti ſube dicunt̄
per attributionem. Ad p̄mū apud Auerroem ⁊ tñ ſunt ens
per ſe: gs ſube. hec ḡ ſunt puerilia. Amplius 4° ꝓbat idem.
Separabile ab alyſ ⁊ alia nō ſeparabilia ab eo eſt p̄ncipa-
lius: ſuba eſt ſeparabilis ⁊ nō accñtia a ſuba. ḡ p̄ncipalis in-
quit. Amplius nihil alioꝝ. ſ. nouem p̄dicamentoꝝ ſepabile
ſubaudi ⁊ ſubſtātia ſicut hec fuit minor. Sȝ ambiges qd i-
telligit Ari. per ſubaȝ eē ſepabilem ⁊ accidēs non. Rñdere
vident̄ qdam q̄ accidēs eſt inſepabile: ergo ꝓpriuȝ eſt ſibi in

eſſe. Subſtantia vero abſoluitur ab ineſſe. Voluit ergo quod ſubſtantia intelligitur res ſeparabilis: quia abſoluitur a materia accidentis. ſed ſalua pace iſtud videtur puerile. Quia per idem accidens erit ſeparabile: quia ſeparatur a materia ſubſtantie. propterea alii ſingunt quod ideo ſubſtantia eſt ſeparabilis: quia eſt independens. accidentia autem ſimpliciter dependent. Sed nec hec placet. quia forma ſubſtantialis ſubſtantia eſt: et tamen dependet a materia ſecundum Auerroem in libro de ſubſtantia orbis et alibi. poteſt ergo dici quod aliqua propoſitio eſt vera per ſe que eſt falſa per accidens. vt omne animal poteſt videre non quidem de omni ſed inquantum animal. Sic hec eſt per ſe ſubſtantia eſt ſeparabilis ab accidente. Quia inquantum ſubſtantia eſt ſeparabilis quia intelligo prout ipſa poteſt habere eſſe completum et per ſe ſubſiſtens abſque dependentia ad accidens. Accidens vero non. et hec vera eſt per ſe. quia aliqua ſubſtantia eſt cui nec accidens ineſt nec ipſa accidenti ineſt: et hec videtur gloſſa Auerrois infra vt dicemus: ſed de hoc alias. [Teſtantur autem.] Probat idem teſtimonio veterum. et inquit. Teſtantur autem et antiqui opere. i. facto. nam ſubſtantie querebant principia et elementa et cauſas: credentes ſubaudi querere cauſas: elementa et principia entis: et ſic videtur apud eos ſubſtantia eſſe primum et principale ens.

Co. 3m. Hec eſt alia cauſa.] Oſtendit Auerroes hac forma minorem predictam. Simpliciter ens eſt principale in intentione: ſed ſubſtantia eſt ſimpliciter ens et accidens eſt diſpoſitio entis. ergo ſubſtantia eſt principalis.

Abſolutum 3x. Debes ſcire quod triplex eſt abſolutum. ſ. a termino, a fundamento, et a cauſa. et per oppoſitum triplex eſt relatiuum, ad terminum, ad fundamentum ſeu ſubiectum, et ad cauſam. relatio eſt relatiua his tribus modis. deus eſt abſolutus his tribus modis. Sola ergo ſubſtantia eſt abſoluta. [Et quia aliquis.] Mouet et ſoluit queſtionem in textu et ſermo perſpicuus quia nos ſequimur hanc expoſitionem. [Et cum dixit,] Auerroes aliter exponit textum; ipſe enim videtur velle quod Ariſt. ibi [Amplius nihil aliorum.] dicat cauſam rationis poſite. ſed hec expoſitio eſt extranea. textus enim grecus facit rationem per ſe. reliquum commenti perſpicuum.

Vi igitur quidem nunc: vniuerſalia ſubſtantias magis ponunt. nam genera vniuerſalia: que dicunt principia et ſubſtantias eſſe. magis propter logice inquirere. Qui vero antiquitus: particularia. vt ignem et terram: ſed non commune corpus.

Quia accipit teſtimonium ab antiquis quod ſubſtantia ſit prima et principalis pars entis: cogitur ponere poſitiones antiquorum et diſſidia eorum. vult ergo quod tam moderni quam antiqui conueniant in ponendo rerum cauſas eſſe ſubſtantias: ſed differunt dupliciter. primo quia moderni ponunt vniuerſalia magis eſſe ſubſtantias: quam particularia. E conuerſo antiqui ponunt particularia magis eſſe ſubſtantias vniuerſalibus. 2o differunt quia moderni negant particularia eſſe cauſas, et ponunt vniuerſalia cauſas eſſe et principia rerum. antiqui vero totum oppoſitum. harum differentiarum tangit primam tantum. Inquit, qui quidem igitur nunc ſunt Platonici ponunt vniuerſalia eſſe magis ſubſtantias ſubaudi quam particularia: cuius cauſam ſubſcribit et inquit: nam genera vniuerſalia ſubaudi ſunt: que dicunt principia et ſubſtantias eſſe. quaſi arguat principia ſunt magis talia principiata vniuerſalia ſunt principia. ergo etc. hec autem non dicunt demonſtratiue: ſed magis propter logice inquirere, hoc eſt probabilibus ſyllogiſmis. Tunc ſubſcribit antiquorum poſitionem. et inquit. qui vero antiqui particularia ſubaudi ponunt principia et cauſas rerum. vt ignem et terram: non commune corpus et vniuerſale: vt ponunt priores. Ecce ergo quomodo conueniunt quantum ad hoc quod cauſe rerum ſunt ſubſtantie: et differunt.

Co. 4m Cum narrauit.] Preponit continuationem et breuiter enarrat Platonis poſitionem: que quia exponendo textum patet relinquimus. [Vniuerſalia enim.] Cogitur Auer. declarare differentiam inter Platonem et Ariſt. et primo precaccipit opinionem Ari. breuiter. et inquit. vniuerſalia enim apud Ari. ſunt collecta ex particularibus in intellectu qui accipit inter ea conſimilitudinem et facit ea vnam intentionem. debes ſcire quod vniuerſale acceptum pro intentione habet tres cauſas. prima eſt materialis ſeu receptiua. 2a eſt agens. 3a eſt diſpoſitiua. Cum dicit ab intellectu qui accipit inter ea conſimilitudinem: intelligit materiam ſeu ſubiectum. videlicet intellectum materialem: qui eſt materia ſeu ſubiectum intellectorum: cum dicit, ex particularibus, tangit cauſam diſpoſitiuam. cum dicit, et facit ea vnam intentionem, tangit agentem qui eſt intellectus agens: qui eſt vnus cum poſſibili in re licet differant modo et ratione. [Plato vero ponebat.] Nunc narrat poſitionem Platonis que duo poſuit. primum quod vniuerſalia ſunt. 2m quod ſunt perfectiora ſingularibus. primum quidem verificat pro tanto quia ſcientie et definitiones ſunt de ſingularibus: quod eſſe non poſſet niſi vniuerſalia ſint. 2m vero ex hoc quia ſunt principia et cauſe particularium. [Et intendit.] Exponit quid intendit Ariſt. per logice ingrere. et debes ſcire quod falſarum propoſitionum quedam ſunt conuenientes. i. probabiles. quedam non conuenientes. i. improbabiles et remote. quaſi dicat quod Plato probat intentum quod propoſitiones falſas et improbabiles. Quia hec dixit in diſputando. vbi accidit propter multas cauſas dicere extranea et natura remota. Multa quidem enim dicet homo diſputando que non dicet legendo. Reliquum commenti perſpicuum: hic eſſet de vniuerſalibus pertractandum: ſed quoniam milies alibi diximus: nunc ſit dictum intuitum.

Vbſtantie vero tres ſunt: vna quidem ſenſibilis. cuius alia quidem ſempiterna: alia corruptibilis: quam omnes confitentur: vt plante et animalia. Sempiterna autem cuius elementa neceſſe eſt accipere ſiue vnum ſiue multa. Alia vero imobilis: hanc dicunt quidam eſſe ſeparabilem: hi quidem in duo diuidentes: alii in vna natura ſpecies ponentes et mathematica: alii horum mathematica ſolum.

Omnes conueniunt quod Ariſt. proſequitur propoſitum. et quod ponat prime ſubſtantie diuiſionem. deinde membrorum expoſitionem inquit. ſubſtantie vero ſpecies tres ſunt. et verbum illud ſubſtantie eſt caſus genitiui et grece ſic ſcribitur vſias: vbi conſtat ibi eſſe caſus genitiui. exponit eas dicens: vna quidem ſenſibilis: cuius duo ſubſcribit membra. ſ. cuius alia quidem eſt ſempiterna (vt celum) et alia corruptibilis: quam omnes confitentur vt plante et animalia. ſempiterna autem ſubaudi eſt cuius elementa. i. principia neceſſe eſt accipere ſiue elementum ſit vnum ſiue ſint plura. he ergo due ſunt. deinde ſubſcribit 3am et inquit. Alia vero imobilis. i. inſenſibilis. hanc quidem (vt Platonici dicunt) eſſe ſeparabilem a ſenſibilibus. Sed circa hanc diuerſi ſunt Platonici. nam hi quidem in duo ſunt diuidentes talem ſubſtantiam imobilem: vtpote in ideas et mathematica. alii ſunt ponentes ſpecies et mathematica in vna natura. et per conſequens non diuidunt. Alii horum Philoſophorum ſolum ponunt mathematica ſeparata et negant ideas vt pitagorici.

Dubitatur circa literam primo: cum ſubſtantia ſit vnum genus: quare a diuiſione incepit et non a definitione. 2o videtur quod ſubſtantie ſint tantum due. ſ. ſenſibilis et inſenſibilis: et ſi dicas quod ipſe computet etiam membra ſubdiuiſa: hoc nihil eſt. Quia ſubſtantia inſenſibilis etiam diuidi poteſt. et ſic erunt plura quam tres. 3o dubitabis quia videtur quod ſubſtantie ſempiterne non dentur elementa. quare male dixit cuius elementa etc. Nam elementa cauſe ſunt materiales. Multa alia occurrunt que in commento dicentur. — Dubiones. Prima. Secunda. Tertia.

Ad primum ergo dicatur quod Ari. ſumit hic ſubſtantiam non predicamentaliter: ſed analogice vt per ſua verba conſtat: et quia eſt quodammodo multiplex: propterea incepit a diuiſione. — Solo.

Ad 2m dicimus quod ſi enumerentur genera non ſunt niſi duo tantum. Si enumerentur ſpecies vere ſpecies et reales ſunt tres. ſ. ſempiterna ſenſibilis: et corruptibilis ſenſibilis: et imobilis. Sed ſi enumerentur ſpecies vere et extimate: ſunt plures vt conſtat. Ariſt. autem enumerauit veras ſpecies tantum. Ad 3m dicendum quod elementa ſumit pro principiis: vt expoſitor dicit. vel dicendum et melius quod partes apud Ariſt.

elementa

elemēta dicunẗ totius vt 2° phyſice auſcultationis di. ⁊ q̄ ſubſtantia celeſtis ⁊ itelligētia ptes ſunt orbis vt dicemus: ſumit elemēta pro his ptibus de q̄bus dicturus eſt.

Cō. 5m. ¶ Dicit q̄ ſbſtātie.] Auerrois p̄ ponit ſenſuz text⁹ clar. ⁊ breuē. 2° ibi [Et dixit cui⁹.] Digrediẗ p⁹ p̄ p3. ¶ Circa ſcdam ptem debes ſcire q̄ textus barbarus eſt mācus: ⁊ ſic iacet. [Ut plante ⁊ aialia cuius elnta ncc̄e eſt accipe.] Dubitat ḡ q̄s illud relatiuū cui⁹ q̄d refert an. ſ. ſubſtātiā gn̄abilem: an eternā: an vtrāq3: hec dubitatio nō cadit in textu greco: q̄ ſic iacet. [Ut plante ⁊ aialia ſempiterna aūt cuius elnta neceſſe eſt accipe.] Ecce q̄uō ſuū añs hētur in textu. ⁊ ꝓpterea multe q̄ōnes Auerrois ſunt ꝯfuſiones potius: ⁊ ꝓcedunt ex malo textu: ſ3 (vt dixi) q̄ famoſus eſt op3 ipm ſeq. [Alexāder dixit.] Rñdet ⁊ ponit rñſionez Alexandri: qui vult q̄ Ariſ. p id relatiuū cui⁹ referat vtrāq3 ſubam. ſ. gn̄abilē ⁊ eternā: q̄rū vtriuſq3 p̄n⁹ hic iueſtigat: vt loco ſuo diceẗ. [Et Alexander dixit.] Remouet dubium: nam q̄s poſſet dicere q̄ metaphyſicus nō loq̄tur de p̄ncipijs ſubſtātie eterne neq3 gn̄abilis: ſed nālis. q̄ nālis loquiẗ de p̄ncipijs eterne in. 8. phyſicoꝝ. de reliq̄s loq̄tur in reliq̄s libris: vt de mā ⁊ fōia in p ⁊ 2°. ¶ Ad hāc rñdet Alexāder negādo añs. nam demrare p̄n⁹ entium an ſint: eſt metaphyſici. ⁊ ſic negat añs. ¶ Ad rōnem dōm, q̄ nālis vtiẗ his tanq̄ ꝯceſſis ⁊ vt p̄oſnibus declaraẗ in metaphyſica. ⁊ ꝯuerſo ō p̄ncipijs corporum nāliu: q̄ nālis declarat illa an ſint. ⁊ metaphyſicus vtiẗ illis vt ꝯceſſis: ⁊ ſic duo ꝯcedit Alexāder. Primuz eſt ſubſtātias abſtractas eē ꝓbat metaphyſicus ⁊ his tanq̄ ꝯceſſis vtiẗ nālis. 2m eſt, mām ⁊ formā eſſe ꝓbat nālis: ⁊ his tanq̄ conceſſis vtiẗ metaphyſicus. p̄mo ḡ ſoluit ⁊ inquit. ⁊ Alexander dicit. demrare eniꝫ p̄n⁹ entium que ſint eſt p̄ui pħi. ⁊ ſic negat añs. deinde ſubſcribit ſolonem ad argumentum ⁊ inq̄t. ⁊ q̄ iſtis vtatur nālis: eſt nō q̄ declarat ea: ſ3 q̄ ponit ea tanq̄ ꝯceſſa. hoc eſt primum ꝺbuz Alexandri. deinde dat rōnem huius ⁊ inq̄t. ſubſtantia eniꝫ imobilis eſt p̄n⁹ ⁊ cā rerum nāliu: ⁊ de quo modo loq̄tur principalr. ⁊ per ꝯñs opus eſt vt loq̄tur de illa ſm oēm modū ⁊ q̄ ſit ⁊ q̄d ſit. q̄ eſt eius p̄ncipale ꝯſideratum. Deinde ponit 2m verbum ⁊ inq̄t. Illa aūt alia p̄ncipia ſunt tm̄ nālis. ſ. ad declarandū q̄ ſint: ⁊ his vtiẗ metaphyſicus tanq̄ conceſſis. [Et dixit.] Reddit cām ſue expōnis. nam poſtq̄ dixit alia q̄dem ſempiterna alia corruptibilia. ſubdit, cuius elnta ⁊c. Ecce q̄uō idem relatiuū refert totum illud añs: ⁊ addit q̄ ita iueniẗ in vna ſcriptura. [Et in alia.] Nunc ponit ſcdam expōnē iuxta ſcdam lr̄am verum. ⁊ ponit lr̄āz que ſic iacet. Sempiterna aūt cuius elemēta neceſſe eſt accipe. ⁊ hāc exponit Alexander ⁊ intēdit per elnta p̄n⁹ ⁊ cām p̄mam corporis diuini: q̄ hic loq̄tur Ariſt. de tali p̄n⁹ ⁊ cauſa. [Dixit ſ3 prima.] Cōparat ambas lr̄as inter ſe: ⁊ vult Alexāder q̄ prima lr̄a ſit melior ⁊ dat duas rōnes. prima q̄ cum p̄n⁹ libri ponit q̄ intētio eſt loq̄ de p̄ncipijs ſubſtātie. mō ſub ſubſtātia itelligiẗ vtraq3: q̄ ſub genere itelliguntẗ ſpēs. [Et etiam ipſe.] Scda rō eſt: q̄ iſtud correſpondet ꝓſecutioni. Nam in ꝓſequēdo de ſubſtātia vtiẗ p̄ncipijs vtriuſq3 ſubſtātie. ⁊ primo loq̄tur de principijs ſubſtātie gn̄abilis: deinde tranſit ad p̄ncipia ſubſtātie eterne, p̄ma ergo ſcriptura eſt melior: tum q̄ correſpōdet itentioni: tum q̄ correſpōdet ꝓſecutioni.

Differētia Auer. [Sed hanc q̄ōnem.] Debes ſcire q̄ q̄ō inter Auerroem ⁊ Alexandrū moueẗ ſub hac forma l3 ipſe nō dicat. v3. vtrū ſubſtantias abſtractas eē ꝓbetur a nāli: ⁊ eſt annexuz. vtrū mām ⁊ formā eſſe ꝯſideret ſolus nālis. ¶ Circa cuius q̄ōnis titulum debes ſcire q̄ ſubſtantia triplex eſt: abſtracta a mā ⁊ ꝯditionibus māe. quedam ꝯiuncta māe ⁊ ꝯditiōi materie. quedam media. Subſtātie abſtracte que ſunt monetrices. nam quedā ſunt deputate ad mouendū ſtellas: ꝗ ſunt tot quot motus ⁊ mobilia celeſtia. vt. 48. cōmento diceẗ. ⁊ de q̄ādoq3 vices ſubſtātie nuncupanẗ: vt in libro de ſubſtātia orbis ⁊ in libro de ſomno. Nuncupanẗ ēt intelligētie ſeparate. vt 3° de aīa. cōmētis. 5. ⁊. 14. Q̄uādoq3 vt forme celoꝝ: vt in p auſcultationis phyſice cōmento vltimo. ⁊ infra cōmento 37°. ⁊ p̄mo celi cōmētis. 5. 95. ⁊ 2° celi cōmento 3°. Uulgo aūt angeli dicunẗ vt meminit Auerroes in de ſomno. alie ꝟo nō deputate ad mouēdum ſtellas que apō quoſdam ſunt itellectus agens ⁊ poſſibilis: ex q̄bus aīam dicūt fieri rōnalem: ſed an veruz ſit: in libro de anima diximus. Subſtātia ꝟo māe ⁊ ꝯditionibus māe ꝯiuncta eſt ſubſtantia mālis quam ⁊ oēs cōfitenẗ. vt aīalia ⁊ plante. vt ad p̄n⁹ auſcultationis phyſice. Media ꝟo eſt celeſte corp⁹. eſt quidem abſtractū a mā. Q̄m̄ eſt corpus ſimplex vt in libro ō ſubſtātia orbis. Eſt etiam ingenitū ⁊ incorruptibile. ⁊ q̄ntuz ad hec cum p̄ma ꝯuenit ſubſtātia. h3 ꝟo ꝯditiones materie q̄ accñtia mālia vt motū ⁊ lucē ⁊ q̄ntitatem. vt capitulo 2° libri de ſubſtātia orbis. ⁊ in 2° celi cōmento 42° dictuz eſt. ⁊ ꝓpterea media nūcupaẗ ⁊ ligamētū eternoꝝ ⁊ gn̄abiliū. vt p̄mo celi cōmento 22° dicebamus. q̄ō ergo itelligitur de ſubſtātijs abſtractis ⁊ nō oībus: ſed deputatis ad mouēdū ſtellas: q̄ de alijs non loq̄tur Alexander ⁊ nos q̄ſq3 locuti ſumus. ¶ Scdo debes ſcire q̄ eſſe accipitur q̄ſq3 pro eo a quo ſumiẗ nomē ens: q̄ſq3 pro nota extremoꝝ que nō pōt intelligi abſq3 extremis: vt in peri hermenias diximus. hic accipiẗ 2° mō. Et ſic ſenſus q̄ōnis eſt vtrū hec ꝓpō ſubſtātie abſtracte deputate ad mouēdū ſtellas ſunt: ſit vera. Intellecto ḡ ſenſu q̄ōnis Auerroes recitat duo illa que ponit Alexander gloſſando illa. ſcdo ꝯfutat ea. inquit. [Sed hanc q̄ōnem. cum enim dixit q̄ demrare p̄ncipia entium eſt primi pħi ⁊ non nālis: ⁊ q̄ nālis ponit ea pōne ⁊c.] que verba ipſe gloſſat ⁊ legaẗ lr̄a ſuſpenſiue ⁊ dicit. ſ. ſed intēdebat q̄ p̄n⁹ entium de q̄bus pħs ꝯſiderat ⁊ que nālis ꝯcedit eſſe: ſiunt p̄n⁹ ſubſtātie ſenſibilis eterne que ſūt ſubſtātie abſtracte: vtpote ſubſtātie mouētes ſtellas: ⁊ hoc fuit p̄mum. Deinde ponit ſcdm ⁊ inq̄t. [Et q̄ p̄n⁹ de q̄bus conſiderat nālis declarādo ea eſſe ſicut p̄ncipia gn̄abilis ⁊ corruptibilis: ⁊ ħ eſt ſcdz: erit ſermo nō rectus.] Ecce q̄uō ait ambo verba eē falſa. [Subſtātia enim eterna.] Probat p̄mum eē falſum: q̄ñ in 8° declaraẗ ⁊ ſolus nālis ꝓbat ⁊ in nullo libro declarauit id niſi in 8°. ⁊ per rōnes nāles: ſicut declaratur in principio illius libri pħorū de mā ⁊ forma. [Et q̄ō eſt rectū.] Secundo ꝓbat 2m. nam hec eſt vna excluſiua. v3. nālis tm̄ ꝯſiderat principia ſubſtātie generabilis: modo huius excluſiue. p̄ma eſt vera. v3. nālis ꝯſiderat p̄ncipia gn̄abilis. ſed ſecunda eſt falſa. v3. ⁊ nulla nō p̄ncipia generabilis ꝯſiderat. q̄ etiam ꝯſideret p̄ncipia eterne. [Conſiderat eniz.] Reddit cām huius q̄ nālis cōſiderat de ente mobili. modo ſub ente mobili ꝯtineẗ tam ſubſtātia eterna q̄ gn̄abilis. ḡ principia vtriuſq3 ꝯſiderat naturalis. [Si igitur aliq̄.] Obijcit Auerrois ſibi ⁊ q̄ō ſic componiẗ. Nulla ſciētia h3 probare ſua p̄ncipia: ſed ſubm ſcientie nālis eſt corpus mobile: ⁊ ei⁹ p̄ncipium eſt ſubſtātia abſtracta. ergo nālis non h3 ꝓbare ſubam abſtractā. [Dicemus.] Soluit ⁊ primo concedit maiorez q̄uō dicit dicemus q̄ hoc. ſ. minor verꝫ eſt. deīde gloſſat maiorē q̄ nulla ſcientia probat principia ſui ſubiecti demōſtratione a priori: ſ3 demrātione ſigni que eſt demrātio a poſteriori nō eſt incōueniens. p̄mum ꝓbat q̄ vel eſſet proceſſus in infinitū: vel demrātio eſſet generis ſcientie ſubalternātis. Scdam ptez ꝓbat per ſiſe. q̄ nālis nō probat ſua p̄ncipia ꝓpter ſubiecti niſi demrātione ſigni non autem demonſtratione ſimplici. ſ. ꝓpter q̄d. [Et ideo impoſſibile.] ¶ Soluta q̄ōne redit ad ꝯdicendum Alexandro ⁊ arguit primo ſic. via mot⁹ ſolū declaraẗ ſubas abſtractas eē: ſ3 via motus eſt pħica ⁊ nālis ⁊ non metaphyſica. ḡ pħice declaraẗ ſubas abſtractas eſſe. minor ꝯſtat p ſe. maior aūt ꝓbaẗ

q; via motus ꝺclarat idē: ⁊ oēs alie vie quas conatur dare Auicēna in loco ꝓprio ſunt ꝓbabiles: ⁊ non demōſtrantes vt ſupponit: ⁊ nos dicemus. q̄re ⁊c̄. [Et ſi eſſent.] 2° arguit: q; ſi vie Auicēne eēnt bone: eēnt enūerate ab Ari. in 8° phīa. ḡ vel Ar. mācus: vel ille vie ſunt inutiles: ⁊ ꝓpterea cōcludit eſſe ipoſſe ꝑma pn̄ demōſtrari in metaphyſica. ℂ Contra. nā Alexāder dicit oppoſitū. Rñdet q̄ ſmo Alex. nō eſt intelligendus ſm ſui manifeſtū ⁊ vt vba ſonant: ſed mō quo dicet poſt. [Et vñ Auicēna.] ℂ Ponit petm̄ Auicēne ⁊ ꝯſiſtit in duab° ꝓpōnib°. ꝑma eſt mām ⁊ formā ſiue nām eſſe ꝓbat metaphyſicus: ⁊ nālis vtit illis vt ꝯceſſis. 2° ꝓpō metaphyſicus ꝓbat ſubas abſtractas eē ⁊ nālis ſumit illas vt cōceſſas. Syllo aūt Auicēne fuit. Nulla ſcia ꝓbat ſua pn̄ nec demōſtratione ſigni nec demōſtratione ſimplr: ſʒ mā ⁊ forma ⁊ ſube ſepate ſunt pn̄ ſubti ſcie nālis: mā gdem ⁊ forma pn̄ ſunt intrinſeca corpis mobilis. ſube vo ſepate ꝑncipia ſunt extrinſeca corpis mobilis eterni ⁊ gñabilis. ergo nālis vtit illis vt ꝯceſſis ⁊ metaphyſicus ꝓbat: ecce quo mō Auic. dixit illud abſolute ⁊ ſine diſtōne: q; nō diſtinxit inter ſubaʒ eternā ⁊ gñabilē: nec iter ꝑncipia itrinſeca ⁊ extrinſeca: nec iter demōſtratonē ſimplr ⁊ demōſtrationē q;: ſʒ abſolute ꝓtulit verbū ſuum: ⁊ nō diſtinxit iter duas ſubas. i. eternā ⁊ gñabilem. [Si igit aliq̄s.] Obijcit ſibi ⁊ qō ſic componit. ꝑmuʒ

Nō cōtra Auerroē. Phs ꝯſiderat de principijs entis in eo q̄ ens eſt. Suba eſt ens in eo q̄ eſt ens. ḡ ꝯſiderat prima pn̄ ſube. Tunc vltra ꝯſiderat pn̄ ſube. ſed pn̄ ſube ſunt pn̄ ſubiecti nālis phie. q; mā ⁊ forma ſunt pn̄ ſubiecti nālis phie. ḡ cōſiderat pn̄ ſubiecti nālis phie: ⁊ p ꝯñs metaphyſicus ꝓbat hec ⁊ nālis

Solutio. vtit illis vt cōceſſis. [Dicemus nos.] ℂ Solūit ⁊ ſolo ſua breuiter ꝯſiſtit in h q̄ metaphyſicus multa ꝯſiderat de forma ⁊ mā ⁊ de ſubſtātijs ſepatis: ſed non niſi ſuppoſito illas eſſe pro ꝯſtāti in phia nāli. v. ḡ. poſtq̄ conſtans eſt in phia nāli mām ⁊ formā eē: ſilr ⁊ ꝯpoſitū eē: metaphyſic° oñdit mām eē potētiam ⁊ ptē ſube: ⁊ formā eē actum: ⁊ ptē ſube. demōſtrat ſilr formā eē pfectiorē ꝯpōſito. ℂ Amplius, poſtq̄ ꝯſtat ſubſtātias abſtractas eē per motū eternū: demōſtrat in illis ordinē. ⁊ de deo q̄ eſt ꝑmū pn̄ ⁊ p° cā. ecce q̄ mō differūt iſte ꝯſiderationes. nālis. n. vt terminare qōnem an ſint: metaphyſicus vo terminat qōneʒ gd ſint. ⁊ ſic ꝑſpicuu eſt ſolo ad formā. [Sed q; modus.] ℂ Dubitabit q̄s: cum intentio ſit de ſubſtātijs eternis: que appoſuit ⁊ ō nō eternis: Soluit ⁊ ingt. ſed q; [Modus ꝯſiderādi in hac ſcia eſt de ꝑncipijs ſubſtātie in eo q̄ eſt ſubſtātia ſiue eterna ſiue nō: Incepit declarare in h tractatu de principijs ſubſtātie non eterne tanq̄ de mā̄ifeſtiori ⁊ notiori quo ad nos. Et fecit.] ℂ Dubitabit adhuc q̄s. nā de his dixit in libris nālis phie. ergo ſupfluit hoc. Rñdet q̄ h facit rememoratiue ⁊ nō ꝑncipaliter. Vñ accipit tanq̄ pn̄ ea que declarata ſunt in nālibus: ⁊ de his ꝯſiderat hic p ꝓprias rōnes ⁊ per ꝓpria huic ſcie: ⁊ exponit quō ⁊ ſermo ps. [Sic igit.] Epilogat ⁊ vult

Nālis et metaphyſicus diffe rūt cōuer. q̄ metaphyſica ꝯſideratio ⁊ nālis conueniant ⁊ differant. Conueniunt gdē q̄ntum ad rem conſideratam: nam vtraq; de ſubſtantia ⁊ ꝑncipijs ſubſtā̄de loqtur. Differunt vo q̄n̄ ad rōnem ꝯſiderādi. Qm̄ nālis phs ꝯſiderat de ſubſtātia ⁊ ꝑncipijs ſubſtātie in eo q̄ mobilis. metaphyſicus ꝯſiderat ſubſtātiā ⁊ pn̄ ſubſtātie in eo q̄ ſubſtātia. 2° differunt qm̄ nālis terminat qōnes an ſint pn̄ ſubſtātie. metaphyſic° vo terminat qōnē gd ſint: ⁊ qualia ſint pn̄ illa. [Et forte hunc modū.] ℂ His expeditis gloſſat verba Alexādri pp auctoritatem viri: ⁊ vult q̄ Alexāder velit q̄ mathematicus ꝯſiderat pn̄ ſubſtātie q̄ntum ad gd ſint per rōnes ꝓprias ſibi. nālis vo q̄ntū ad an ſint per principia ꝓpria ei. [Sed hec.] ℂ Contra hanc expōnem arguit Auerroes: nam Alexander dicit q̄ metaphyſic° probat hec ꝑncipia. ⁊ q̄ nālis vtitur his vt ſuppōnibus: modo hec via ꝯſiderationis non idiget nālis: neq; eſt neceſſe ei ponere ipſam. nālis eniʒ nō vtitur his principijs ſub his rōnib°: ſub qbus ꝯſiderat illa metaphyſicus. [Et forte etiam.] Aliter gloſſat ⁊ vult q̄ nālis ꝯſideret pn̄ ſubſtātie ꝓpinque vt mām ꝓpriam ⁊ ꝓpinquā: formā ꝓpriam ⁊ ꝓpinquā: ⁊ reliqua pn̄ ꝓpinqua. Metaphyſicus vo pn̄ remota ⁊ vlia. ⁊ dicit q̄ ſi iſte ſermo non ſic gloſſat eſt dubitabilis ⁊ forte falſuʒ. [Quod aūt Alexāder.] Oſtendit Auerroes q̄ ſcda lr̄a que hētur in ſermone nr̄o greco que ſic iacet. Sempiterne aūt cuius elemēta ⁊c̄. eſt verior: q; de ſubſtātia eterna eſt ꝑma intētio: ⁊ de reliq̄ eſt minus ꝑncipalis intētio. Reliquū cōmenti eſt ꝑſpicuū. Debes ſcire q̄ hāc qōnem quā hic Auerroes mouet cōtra Alexandrum ⁊ ſoluit: ego ꝑſcrutatus ſum ad plenū in libro nr̄o. d. d. octaua diſputatione: ⁊ in cōmento ſolonis ꝑmi dubij. Et dixi oīa poſſibilia dici pro peripateticis: ⁊ tu vide illic. Qm̄ ſi hic poſuiſſeʒ: eēt trāſpoſitio. Sed qm̄ dixit Auerroes q̄ nālis ⁊ metaphyſicus q̄ntum ad rem ꝯſideratā conueniunt. ſed q̄ntum ad rōnem ꝯſiderandi nō: q; metaphyſicus ꝯſiderat in vlī: nālis in particulari: iō videtur dicere q̄ metaphyſicus ꝯſiderat qdditates rerum in vlī ⁊ nō in particulari. ℂ Propter hec querimus vtrum veruʒ ſit. ⁊ videtur q̄ nō: qm̄ metaphyſicus ꝯſiderat eēntias intelligentiaꝝ: ⁊ ꝯſtat q̄ tales eēntie ſunt pticulares: ergo ꝯſiderat in pticulari. Sed debes ſcire q̄ per pticulare itelligit qō ſpāle q̄ſi

Utꝝ metaphyſic° cōſiderat qdditates rerū in vlī ⁊ pticulari. ſit ſenſus. Utrū metaphyſicus ꝯſideret qdditates rerum in pticulari. i. in ſpāli. Ad diam ꝯſiderationis rerum ſm tranſcendentiā. ℂ Circa iſtud queſitum Auicenna in ſua meta

Poſitio Auicēne. phyſica ſentire videt q̄ metaphyſicus ꝯſiderat quidditates rerum in vlī, hoc eſt ſub rōne tranſcendenti ⁊ particulari. i. rōne ꝑntali. Ad hoc recentiores ponunt multas rōnes ⁊ potiſſime ſunt due. prima, q; ens eſt ſubiectum adequatū metaphyſice. ḡ oīa entia ꝯtenta ſub ente conſiderant a metaphyſico. ſcda, q; ꝑma cognitio de re pertinet ad metaphyſicum: vt Auerroes hic cōmento ꝑmo: ſed qdditas eſt ꝑma cognitio de re: q̄re ad metaphyſicum ptinet. ⁊ hec vī ratio Ariſt. circa pn̄. 6. metaphyſice. Dicunt ergo q̄ metaphyſica eſt ſcia totalis ⁊ vlis continens in ſe duas ſpāles. i. nālem ⁊ mathematicam tanq̄ ptes ſubalternatas ſibi. q; ꝯſiderāt de accñtibus qdditatibus ⁊ non per ſe de qualitate. Cuius exemplum eſt: q; de linea cōſiderat geometria: de linea vo inq̄ntum viſuali ꝯſiderat ꝑſpectiuus. ſic de hoīe vt hō metaphyſicus conſiderat. Sed de homine vt miſtus vel mobilis nālis. huic vī Auerroes conſentire 4° huius cōmēto 7° vbi inquit. ⁊ q; oīs ſcia cōſiderat de his ꝑncipijs modo proprio: manifeſtum eſt q̄ ſcia que vtit eis per ſe: ⁊ gñaliter: ē vniuerſalis in omnibus ſciētijs ⁊ eſt phia. Ecce quō vult q̄ phia ſit totum qōdam ⁊ reliqua ſint tanq̄ partes. ℂ Sed contra hanc poſitionem eſt Auerroes hic ⁊ 2° metaphyſice cōmento 6° ⁊ 7° huius cōmento 39° verſus ꝑncipium. ⁊ ꝑmo auſcultationis phice cōmento xj°. ⁊ alibi pluries. Recētiores pro parte Auerrois arguunt: q; tunc reliqne ſcientie omnes eſſent ſupfluue: q; ſola metaphyſica ſatis eēt. Amplius, nos nō videmus Ari. tractare de definitionibus omniū rerum in pticulari in metaphyſica: eſſet eni liber nimis plixus. Sed he rōnes ꝑmo aſpectu vident nulle. qm̄ ſciētie inferiores nō ſunt ſupflue q; conſiderant accñtia que fluunt a ſubſtātijs ꝓprijs: q; (vt Auerroes ingt) metaphyſic° ꝯſideret qdditates abſolutas rerum vt hominis vel lapidis. phyſicus vo hoīem vt nālis: gñabilis ⁊c̄. Ait enim Auerroes 7° metaphyſice cōmento 5°. In phyſico auditu ꝑſcrutat de ꝑncipijs corporis ſm q̄ nālis. i. ſm q̄ mouet ⁊ quieſcit. Sed hec perſcrutatio eſt de eis ſm q̄ ſubſtantia ſunt: ⁊ ꝓpterea nō ſupfluunt. Scda tollit qm̄ ꝯſiderando de vno conſiderat de quolibet: qm̄ ſi ſciatur q̄ hō eſt ſubſtantia: ſcitur de equo: ideo nō curauit facere ſermonem pticularē in

quolibet ⁊ ſic non eſt liber prolixus:nec eſt inconueniēs ſci entias inferiores eſſe de ente per accñs cuius eſt cauſa p ſe: alr oēs ſcie ſubalternate eſſent ſuꝑflue:vt ꝑſpectiua ⁊ muſi
Ad ſo. 3 Auerroē ⁊ rōnem. ca:⁊ cetere que ꝯſiderāt ens p accñs. Sꝫ hec ſolo vi contra Auerroē ⁊ ꝯ rōnē. Contra Auerroē gdē:nam 2° phyſice au ſcultationis.cōmēto 17° expſſe ponit ꝙ vnamet ſciētia eſt q̃ ꝯſiderat de ſubto ⁊ de accñtibus ꝓprijs. Contra rōnē xo: qm̃ accñtia ſciunt̃ per qd̓gdeſt ſubī vt ꝑ de aīa colligitur. ḡ non pōt ꝯſiderare accñtia niſi ⁊ definitiōes ſubī. Adhuc tunc mala eēt diuiſio ſcie in tres:quam ponit 6° metaphyſi ce. Poſſet dici p hac pte ad ꝑmā ꝙ Auerroes loqtur in acci dētalib⁹ q̃ ſunt eiuſdē rōnis ſcibilis.q̃lr nō ſunt hec. ¶ Ad 2m dōm ꝙ ſcia inferior vtit̃ ꝑncipijs ſupioris ⁊ ſupponit il la:⁊ hoc mō vtit̃ definitiōe accepta a metaphyſico. ¶ Ad tertiū dic ꝙ nihil eſt:qm̃ illa diuiſio non eſt eētialis nec ꝓ pria:ſed poſita eſt grã breuitatis ꝓpria. Ut̃ ergo mihi ꝙ ꝓ nulla pte ſint demrones. Sed ꝓculdubio opinio Auerrois eſt firmior ⁊ magis ꝯſona xbis auctoꝝ ⁊ Ar. conſiſtit aūt in duabus ꝓpōnib⁹. ꝑma ſubē abſtracte tam in vli q̃ꝫ in pti culari ꝯſiderant̃ a metaphyſico: hoc eſt dicere tam ſi acci piantur ſub rōnibus cōibus:q̃ꝫ ſi accipiant̃ ſub rōnibus ꝓ prijs. hec ꝯ pluribus locis ꝑſpicua eſt. 2a ꝓpō eſt gdditates ſeu ꝓprie definitiones reꝝ pticularium in ſpecie cōſiderari debēt in ſciētijs ſpālibus:vult dicere ꝙ res ꝑntales ſub ra tionibus tranſcēdētibus gñaliſſima ꝯſiderant̃ a metaphyſi co. ſed ſub rōnibus ꝓprijs ſub ꝑntis contētis conſiderant̃ a ſciētijs ſpālibus:⁊ hec ꝑſpicua eſt in pluribus locis. ⁊ ħ ad uertēs Ariſt. dicit metaphyſicū ꝯſiderare oīa vt contingit. ¶ Sed ſunt qōnes. ꝑma qꝛ in nullo loco metaphyſice vi demus Ar. tractare de gdditatib⁹ ſubaꝝ ſepataꝝ:ſꝫ de eis ptractat ſub rōnib⁹ cōibus in ordine ad ſenſibilia:nec plus potuit facere. ¶ Contra ſcōaꝫ ē:qm̃ in nullo loco ſcie ſpā lis ptracta de gdditatibus in pticulari:ſed ſolū per ꝑdicata accepta ab accñtibus valde cōib⁹. Adhuc ⁊ fortius nō ma gis vī ratio ꝙ metaphyſicus debeat ꝯſiderare de gdditati bus ſubaꝝ ſepataꝝ q̃ꝫ de gdditatibus in pticulari:qd̓ decla ro ⁊ ſuppono ꝙ ad ħ ꝙ aliqd̓ ꝯſideret̃ a metaphyſico req rat̃ ꝙ ſit abſtractū ſm rōnē a motu ⁊ a mã: vt pꝫ de ente ⁊ vno que ꝯſiderant̃ a metaphyſico:⁊ tñ non ſūt ſm rem ab ſtracta a motu ⁊ a mã. ¶ Tunc arguo gdditates rei in pti culari ſunt abſtracte a motu ⁊ mã ſm rōnē:ergo metaphy ſice ſunt ꝯſiderationis. ⁊ ſi nō:querit̃ q̃re magis ille q̃ꝫ iſte.
Reſp. ¶ Ad has dicēdum ⁊ ad ꝑmā ꝙ pro tanto ſubē ſepate gd ditatiue ptinēt ad metaphyſicū: qꝛ ſi poſſent definiri pure gdditatiue:earum definitiones eēnt ꝓprie metaphyſico. ꝓ tanto xo gdditates pticulares conſiderant̃ a phyſico:qꝛ ſi definirent̃:eēnt ꝓprie ei. ¶ Ad 2m ꝑncipale dicendum ad hoc/ꝙ aliqd̓ ſit metaphyſice ꝯſiderationis requirit̃ ꝙ vel ſit abſtractum ſm eē a mã ⁊ motu:vel poſſit ꝑmiſceri cuꝫ ab ſtracto ſm eē a mã. Exēplum primi:vt ſubē ſeparate. Exē plum ſecundi:vt actus:potētia:ens:vnum:ſuba ⁊ reliq̃. hec enim ſunt cōmunia mālib⁹ ⁊ imālibus:⁊ ſic dici pñt abſtra cta ſm eſſe permiſſiue. ¶ Debes ſcire ꝙ iſte due ſecte pñt concordari:naꝫ ꝯſiderare gdditates in particulari ē duplr. vno mō ſiſtendo in illis. alio modo abſtrahēdo ab illis. pri ma ſecta forteītelligit ſcōo modo. ſcōa ſecta ītelligit primo modo:rōnes xo ꝑſpicue ſunt ex dictis.

Ille gdem igr̃ naturales:cum motu enim ſunt. hec aūt alterius. Si nullū illis pricipiū cōe eſt. Senſibilis xo ſuba mutabilis. Si aūt mutatio eſt ex oppoſitis vl̕ medijs:ſed oppoſitis nō oib⁹: nō albūꝫ enim vox. Sed ex contrario:neceſſe ſubeſſe. ⁊ quid mutabile in ꝯtrarietatē:nō eniꝫ ꝯtraria tranſmutant̃. Amplius hoc gdem ma net:aliud xo ꝯtrariū nō manet. Eſt igit̃ aliqd tertium preter contraria materia.

¶ Dictū eſt eē tres ſubas. ſ. inſenſibilē:ſenſibilē mobilē:⁊ in ſenſibilē imobilē:nunc q̃ſi adycit dūam quādam q̃ſi dicat ꝙ inter has tres ſubas hec eſt dūa:qꝛ ſbe ſenſibiles ſiue cor ruptibiles ſiue ꝑpetue ptinēt ad ꝯſiderationē nālis phīe:q̃ determināt de ente mobili. qꝛ he ſubē ſūt cum motu. Suba xo ſeparabilis ⁊ imobilis ptinet ad ꝯſiderationeꝫ alterius ſcie ⁊ nō ad eādem. hoc tñ intelligēdo ſi nullum ꝑnm ſit cōe vtriſq; ſubtis:qꝛ ſi in aliq̃ ꝯuenīāt:ptinebit vtrarūq; ſubaꝝ ꝯſideratio ad illam que illud cōe ꝯſiderat. ⁊ ꝓpterea ſcien tia nālis ſolum de ſenſibilibus conſiderat:metaphyſica xo de vtraqꝫ inq̃ꝫtum cōicant in ħ ꝙ ſūt entia ⁊ ſubē:⁊ hoc in quit ille gdeꝫ igit̃. ſ. ambe ſenſibiles:eterna:⁊ corruptibilis ſūt nāles:⁊ phīce ꝯſiderationis:nā ſunt cū motu. hec aūt. ſ. ſenſibilis eſt alterius vtpote metaphyſici. Si nullum illis ambabus. ſ. ſenſibili ⁊ inſenſibili ꝑnm cōmune eſt:qꝛ ſi cōue niūt in aliquo cōi ꝑn°:erūt ſcie:que eſt de illo ꝑn°. ¶ Sꝫ q̃ res datis ideis ⁊ mathematicis vt gdam dicunt:cuius ꝑtis phīe eēnt: ¶ Uidet̃ ꝑ dictuꝫ Ari. ꝙ ſint ꝯſiderationis me taphyſice:qꝛ ſubē ſunt inſenſibiles. Certe iſte locus eſt mihi valde occultus. Ari. ponit ꝙ ſole ſenſibiles ſubē que eterne ſiue corruptibiles ſint nāles. Ex hoc ſeqtur ꝙ oēs alie ſint metaphyſice:oppoſitum aūt huius opꝫ dicere. qꝛ ſi darent̃ idee eēnt phīce ꝯſiderationis:⁊ mathematica eēnt mathe matice conſiderationis. alr deſtruerent̃ oēs alie ſcie. Tene a me hanc ꝯnem:ꝙ ſi darent̃ idee ⁊ mathematica:ſola meta phyſica eſſet. ⁊ ꝑ ꝯñs Ariſt. hñ dixit:⁊ tñ in hoc ꝯſiſte qꝛ eſt difficile. [Senſibilis xo ſuba.] His acceptis ſyllogiçat ad eē mãe:⁊ vtit̃ ſyllo hypo°° hoc mō:ſi mutatio eſt de oppo ſito ꝯrio in oppoſitū ꝯrium ⁊ ſuba ſenſibilis oīs tranſmuta tur:neceſſe eſt ſubeſſe gd mutabile in ꝯrietatē:nam ꝯria nō trāſmutant̃ ſubiectiue:ſed hñ ſunt termini trāſmutationis. pone ḡ añs ⁊ hēbis ꝯñs. ingt. Senſibilis xo ſuba eſt muta bilis:hec eſt vna pa:ſi aūt mutatio eſt ex oppoſitis vel me dijs:ſed oppoſitis nō oibus. nō albū eni vox eſt:⁊ tñ ex vo ce nō ſit albū:ſed ex ꝯrio qd̓ eſt oppoſitū ꝑ ſe ncc̄e eſt ſubeē ⁊ gd mutabile in ꝯrietateꝫ. Cuius ꝯñtie cām ſubſcribit ⁊ in quit:non enim ꝯria trāſmutant̃. ſ. vt ſubm:ſed hñ vt termi ni. Amplius 2° ꝓbat idem ⁊ ingt. Amplius hoc gdē manet: illud xo ꝯrium nō manet: eſt igitur aliqd̓ 3m ꝑter ꝯria mã. Hec deductio aptius declarabit̃ in cōmento.

¶ Dixit Alexāder.] Duo tangit Alexāder. ꝑmuꝫ ꝙ nālis cō ſiderat de oī ſuba māli. 2m eſt ꝙ nālis vtitur principijs de claratis a metaphyſico. ⁊ hec duo Auerroes colligit de mē te ei⁹. [Sed iam declarauimus.] ¶ Contra hec Auerroes arguit:maxie ꝯ ſcōam ptē:qꝛ eſt totum oppoſitū. naꝫ nālis potius declarat ꝑn° metaphyſico:nō gdē demrone ſimplr: Cō. 6m
ſꝫ demrone ſigni. Sed dices ḡ metaphyſica ſubalternatur phīce:qꝛ ꝑn° ſua accipit ab illa. Dic ꝙ non ſufficit:qꝛ opꝫ il la ꝑn° eſſe declarata a ꝑoꝛi:vel adhuc ſunt necīe alie ꝯditio nes:q̃s Ariſt. in poſteriorib⁹ adycit. [Et ꝯſideratio de ſba.] Nunc venit ad textum ⁊ ponit ꝯnem textus. ſ. ꝙ conſidera tio de ſuba imobili eſt alterius ſcie ab hac nāli:pertinet eni ad metaphyſicum: cui⁹ cām dicit ⁊ ſmo pꝫ. [Alexander.] Reddit cauſam Alexandri q̃re Ari. incepit venari ꝑncipia ſubē mobilis:⁊ vult hoc eſſe qꝛ mathematici eſt inueſtigare talia ꝑn°:nālis xo ſupponit illa. [Et ad hoc.] Nūc exeqtur pro pōnibus tria eniꝫ pfecit:nā poſuit intētionē:diuiſioneꝫ. ⁊ ordinē. de ſenſibili ſuba ꝑſeqtur venando ꝑmo ꝑncipium māle illius. Et ponit duas ꝓpōnes loco añtis. pria eſt om nis ſenſibilis ſuba eſt trāſmutabilis:quod itelligit vel mo

Dubitatō
Solutio.

tu locali vel alteratione vel gñatione vel augmentatione. ſecunda eſt: oẽ qḋ trāſmutaẜ: trāſmutaẜ de ꝯtrario in cōtrarium. Hec enim ſunt due ꝓpōnes veriſſime hic.[Sed ca.] ℭ Contra ſcḋam ꝓpōnem mouet q̄ōnē. nā aliqua trāſmutatio eſt de medio ad extremū: naꝫ tepidū pōt fieri calm: ꝛ tñ non ꝯriaẜ extremo.[Quia illa que.] Rñdet ꝙ medium eſt miſtū ex extremis: ꝛ ſic ex medio fit trāſmutatio ratiōe ꝯrij in eo incluſi. ꝛ ſic ſaluari pōt oēm trāſmutationeꝫ fieri ex ꝯtrario. ℭ Debes ſcire ꝙ intentio Auerrois eſt mediū nihil aliud eē niſi extrema miſta cuꝫ tanta vel tanta ꝓportione: vt 10° huiꝰ cōmēto 23°. ꝛ 5° phyſice auſcultationis. cōmentis 6° ꝛ 52° ꝛ 4° celi. cō° 26°. Sed an h ſit veruꝫ: alibi relinquaẜ.[Et q̄uo dixit.] ℭ Debes ſcire: ꝙ quadruplex ē oppō. ſ. ꝯria vt albedo nigrū: ꝯdictoria vt albū eſſe ꝛ nullū eſſe albū. ꝑuatiua: vt viſui cecitas. relatiua: vt pr̄i filius. verbum ğ Ar. apud Alexandrū intelligiẜ de oppoſitis cōiter acceptis ad ꝑuatiue oppoſita ꝛ ad ꝯria. ꝛ hec expō Alexandri.[Et q̄uo declarauit ꝙ neceſſe.] Nunc format ſyllm̄ hypotheticū hoc pacto. Si oīs trāſmutatio eſt de ꝯrio in contrariū: ꝛ oīs ſenſibilis ſuba trāſmutabilis: neċe eſt eſſe aliqḋ ſubm quod trāſmutetẜ in ꝯrietate illa: ita ꝙ in aliq̄ hora ſit ſub vna pte ꝯrij: ꝛ in alia ſit ſub alia pte.[Impoſſibile eni.] Probat ꝯñtiam dupl̄r. Tum q꞉ vnū ꝯriuum non recipit alteꝝ: tum q꞉ neceſſe eſt aliqḋ ꝑmanere: ğ neceſſe eſt dare tertiuꝫ. ꝛ hāc expōnē laudat Auerrois.[Sed hoc qḋ dic.] Circa dicta Alexādri Aũ. digrediẜ ſpeculādo vba eius: ꝛ ponit duas ꝓpōnes. ꝑma nālis dat cām mālem ꝛ efficientem: ġa eſt ꝛ quid eſt: ita ꝙ terminat vtraſq̄ꝫ q̄ōnes. 2ᵃ ꝓpō ſꝫ metaphyſicus det formā ꝛ finē eſſe nō tñ qḋ ſint vt oſ̄dit Auerroes: ꝛ he patebunt poſt.[Scḋm igiẜ hunc.] Apponit corollariū: ꝛ vult ꝙ ſꝫ hunc modū. ſ. de mā ꝛ agēte tractet nālis mō ꝑdicto ꝛ de fine ꝛ forā metaphyſicus. Tractat metaphyſicus de eītis ſubē ſenſibilis: q꞉ de duobus eoꝝ vel de oībus in eo ꝙ ꝑnᵃ entis abſolute: ꝛ exponit ſe ꝛ ſermo pꝫ.[Scḋm hoc igiẜ.] ℭ Nūc ad formā rñdet ꝛ vult ꝙ nālis de duabꝰ cauſis loquaẜ mō predicto. Ego ſolitus ſum dicere metaphyſicū ꝯſiderare oēs: ſed nālis duas ꝓprie conſiderat vt mām ꝛ agēs. metaphyſicus duas: finem ꝛ formā. Sed poſtmodū dicemus forte. ℭ[Et in hac ſcia.] Hec eſt 2ᵃ ps corollarij ꝛ vult ꝙ Ar. ꝑ ꝑtractet has duas cās. ſ. materiam ꝛ agēs. 2° de fine ꝛ forma: ꝛ hoc vt ille due ꝑme ſint vie ad has duas vltimas. ꝛ iter has duas ꝑmas ꝑ de mā: 2° de agēte vt videbimus. Declarat aūt has duas primas eiſdem ꝓpōnibus: ġbus vtebaẜ in nāli phīa. ℭ Circa hec dicta eſt difficultas. nam phs ꝑtractat de oībus terminando q̄ōnem an ſint: ꝛ metaphyſicus de oībus termināndo q̄ōneꝫ qḋ ſint: q̄re ergo dixit metaphyſicū de duabꝰ vtpote forma ꝛ fine: ꝛ nālem de mā ꝛ agēte ingrere: ꝛ maxie q꞉ cōmētuꝫ hoc videẜ ꝯriuꝫ cōmēto 5° lecto. Adhuc Auerroes ꝑ auſcultationis phyſice cōmēto ꝑ dicit metaphyſicā ꝯſiderare de q̄tuor cauſis tres ꝛ mām ꝑtermittere. ꝛ cōmēto 5° huius dixit q̄tuor ꝛ hic duas ecce ꝯdictio manifeſta: ꝛ hec eſt qḋ nō pua.

Rñſio recẽtiorum. Recentiores in ꝑ phyſicoꝝ ꝯcordāt dictum Auerrois poſitū in ꝑ phyſicoꝝ: ꝛ verbum ſuum poſitū in 5° cōmento huiꝰ 12ᵐⁱ: tñ volūt verbum illud ꝑmi phyſicoꝝ eſſe intelligendum de metaphyſica q̄tum ad. 12. a medietate vltra. Hec peccat dupl̄r. ꝑ q꞉ lꝫ concordet illa: tñ adhuc remanet verbum pñs ꝯcordandum. Amplius per idem dici poſſet phyſicū librum nō eē de mā: q꞉ a 3° vltra nihil dicit de mā.

Scḋa reſponſio. Aliter ergo viri magni dicūt ꝛ ꝯcordāt 5ᵐ cōmentum cum 6°: ꝛ volūt metaphyſicū in ꝯſiderando duas cās ꝯſiderare. ſed in demr̄ando duas. ſ. finē ꝛ formā. Nālis ꝟo contra facit ꝯſiderat iteꝝ quatuor: ſed per mām ꝛ agens demōſtrat. Sed hec peccat dupl̄r. ꝑmo q꞉ qḋ de cōmento ꝑ ꝑmi phyſicoꝝ. 2° q̄re ſi metaphyſicus ꝯſiderat q̄tuor cās per ipſas nō demr̄at: eſt enim h voluntarium. Solitus ſum ego dare ſolōnem aliam ex cōmento 3° textu huius: ꝙ. ſ. nālis ꝛ metaphyſicus ꝓprie ꝯſideret oīa ex ꝓprietate tñ phyſicꝰ tres. ſ. mām formā ꝛ agens tanq̄ꝫ magis circūcermētes motū: metaphyſicus duas. ſ. formā ꝛ finem tanq̄ꝫ magis ſeparabiles a motu. Appropriatius tñ phyſicus duas mām ꝛ agēs: metaphyſicꝰ vnā. ſ. finem: ꝛ ſic pñt dicta oīa ꝯſiderari. Tu ꝟo ꝯſidera dicta mea in ꝑ phyſicoꝝ. vel dic ꝙ phyſica ꝛ metaphyſica ꝯſiderāt de q̄tuor ſm ꝑmitatem cōſtatis ꝛ quelibꝫ de duabus ſm ꝑmitatē eēntie. qḋ ꝟo dicit ꝑ phyſicoꝝ. metaphyſicum de tribus ꝯſiderare: ſumit agēs vt nō diſtinguitur ꝯ formaꝫ ꝛ finē.[Et ideo vi.] ℭ Moueret q̄ōnem ġa Ariſt. pbat mām eſſe: vel ğ tanq̄ꝫ phyſicus vel tanq̄ꝫ metaphyſicus: nō tanq̄ꝫ phyſicus ergo tunc ſupfluus. ergo tanq̄ꝫ metaphyſicus. ꝛ ſic pro Alexandro rñdet q̄ſi corollarie ex dictis ꝛ ꝑ ad rem: ꝛ vult ꝙ hec faciat tanq̄ꝫ nāliter: ꝛ nō tanq̄ꝫ metaphyſicus. ſed ꝑꝑ duas cās recapitulat idem hic: tum q꞉ vicine: tum q꞉ iſtud declaratū in nālibus facit ad notitiā declarandoꝝ.[Sed tñ.] Aliter rñdet ꝛ vult ꝙ hoc faciat tanq̄ꝫ metaphyſicus. ſed alio mō q̄ꝫ qñ fecit h tanq̄ꝫ phyſicus. Tanq̄ꝫ metaphyſicus enim tractat de eodē: ſed vlius ꝛ per rōnes magis ꝓprias metaphyſico. Et huius ponit exēplum: q꞉ ḋclarato ꝙ mā ſit ꝑnᵐ ſubē ſenſibilis: ḋclarat q̄uo eſt ꝑnᵐ ſubē in eo ꝙ ſuba abſtrahēs a ſenſibili ꝛ iſenſibili. ſiſi mō ꝛ de forma ꝛ ꝟba eius patēt.[Et ideo.] Epilogat ſolutiones ambas ꝛ eius ſermo pꝫ.[Et ſm hoc.] Nunc verificat tria dicta Alexandri per ordinē: ꝛ omnia illa verificat de duabꝰ cauſis. ſ. forma ꝛ fine: ꝛ ſermo eius pꝫ.[Et cecidit dubitatio.] Mouet. q. q꞉ dictū eſt ꝙ ꝯſideratio ꝑmi finis ē alia a ꝯſideratiōe ꝑmi mouentis. Contra: q꞉ hec tria ꝑmus finis: ꝑma forma: ꝛ ꝑmum mouens ſunt idem ſubō. ğ conſideratio eſt vna.[Scḋm aūt.] Soluit q꞉ lꝫ idem ſint ſubto: illa differūt rōne. ꝛ hec dñia ſufficit pro dñia ꝯſiderationuꝫ. nam primum ens in eo ꝙ mouens a nāli ꝯſideratur: ſed in eo ꝙ cā ꝑma entis in eo ꝙ ens a ꝑmo phō.[Scḋm hoc igitur.] ℭ Ad formā rñdet ꝯcedendo illa tria eſſe eadē ſubto: ſed differre modo.[Et ideo ſermo.] Concludit verbū Alexandri nō eſſe itelligendū vt ipm Auicēna itellexit: ꝛ ꝙ eſt dubitabilis ſermo ꝑꝑ illam modicam dñiam inter vnam ꝛ alterā ꝯſiderationē. Cuius ſignū ponit: q꞉ Themiſtius relinquit illum tanq̄ꝫ falſum. Hec de cōmento ꝛ textu. ℭ Circa dicta eſt queſtio verum iſte due ſcie de eadem re ſubō differenti rōne ſit vna: ꝛ videẜ ꝙ ſic: q꞉ ſcientie ſortiunẜ eſſe ſuū a ſubiectis: vt in 6° huius ꝛ in 3° de aīa diximus: q꞉ ſimilis eſt diffinitio ꝛ identitas. ℭ Reſpondeẜ ꝙ ſcie pñt conſiderari in rōne forme ꝛ in rōne habitus. ſi ꝯſiderenẜ inquātuꝫ forme q̄uo forma ſit vna q꞉ ab agente vno: ꝛ ſubm ſit vnū agens: ambe ille erunt vna forma: ꝛ e ꝛ ſubiecto: diſtincte ratione. Si in rōne habitus: cum ſtet vnum deberi altera acq̄ſita: erunt diſtincti habitus ꝛ re ꝛ ratione: ꝛ ſic perſpicua eſt ſolutio. Debes ſcire ꝙ ex hoc loco ſolet ſumi ꝙ inſeparatis a mā hec tria forma finis ꝛ agens ſunt vnum in ſubiecto ꝛ differunt rōne. Tu ꝟo an ſit ita conſidera.

SI itaq̄ꝫ tranſmutationes ſunt q̄tuor: aut ſm qḋ: aut ſm q̄ꝫtitatem: aut ſm qualitatem: aut vbi: ꝛ generatio quidem ſimpliciter ꝛ corruptio ſm hoc ꝛ augumentum ꝛ decremētum que ſm quātitatē: alteratio aūt que ſm paſſionē: latio autē que ſm locum. Si in cōtrarietates vtiq̄ꝫ erunt eas: que ſingule trāſmutationes: neceſſe itaq̄ꝫ tranſmutari materiam potentem ambo.

¶ Terminauit queſtionem an ſit materia. Nunc vero qd ſit oſtendit: et concludit hanc eius deſcriptionē. vz. mā eſt ens in potentia: vtit autem ſyllogiſmo hypothetico: cuius antecedens ſunt due ꝓpōnes categorice per notam copulatiōis coniuncte hoc pacto: ſi tranſmutationes ſunt quatuor vt generatio et corruptio ī ſuba. Augumētatio et diminutio ī quāto: alteratio in quali: loci mutatio in vbi: et ſingule inter contraria vel media: neceſſe eſt tranſmutari materiam potentem ambo. Si igitur qs ponat añs: erit et ꝯñs ꝯceſſuz. Inqt. Si itaqꝫ tranſmutationes ſunt quatuor: quaꝝ expoſitionē ſubſcribit. d. aut ſm quid / hoc eſt ſm ſubam aut ſm q̄tum aut ſm q̄le aut ſm vbi: et hoc exponit. d. et generatio quidez ſimplr̄ et corruptio contra ſcōm hoc. i. ſm ſubam ſunt. dixit ſimplr̄: qꝛ generatio et corruptio ſm qd pñt eſſe in quolibet p̄dto. et augumētum et decrementum que ſm q̄tum. alteratio aūt que ſm paſſionē. et dixit ſm paſſionem: qꝛ ſolum in 3ª ſpecie qualitatis eſt alteratio. latio aūt que ſm locuz. hec eſt pma categorica. Si vtiqꝫ in eas cōtrarietates erunt: que ſunt ſingule tranſmutationes. hec eſt ſcda categorica. qbus addit ꝯñs et inquit. neceſſe itaqꝫ trāſmutari mām potētem ambo. ſ. extrema. eſt ergo mā ens (vt in prima demonſtratione dixit) potens: vt in preſenti dicimus.

Cō.7m. ¶ Quomodo declarauit.] Debes ſcire tria in pñti cōmento ſolū: qꝛ reliqua patēt. Pmum eſt q̄ Auerroes aliter introducit textum. vult enim q̄ Ariſt. declarat quot ſunt modi contrarietatis: et q̄ ſint quatuor. v. g. In ſuba for° et ꝑuatio. In q̄litate calor et frigus. In tactu duꝝ et lene. In guſtu dulce et amarum. In viſu album et nigrum. In quantitate magnuz et paruum. Scdo debes ſcire q̄ ex hoc vult vt ſequatur materiam eſſe ſm ſucceſſionem ſubm recipiens vtruqꝫ. et per ꝯñs ens in potentia. Tertio debes ſcire q̄ qdam antiquoꝝ poſuerunt mām eſſe actu: et habere formā in ſui ſubſtantia: ita q̄ forma erat ſibi ratio recipiendi. et contra hos arguit Auerroes: qꝛ mā nō eſt mā niſi inquantum tranſmutatur: et non tranſmutatur niſi prout eſt potentia: ergo non eſt ſola aliqua de eſſentia materie. Reliqua cōmenti patent.

Quoniam āt duplex eſt ens trāſmutatur omne ex potētia ente in actu ens: vtputa ex potentia albo in actu albū. Silr̄ aūt et in augumēto et decremēto: quare non ſolum ſm accidens contingit fieri ex non ente: ſed ex ente ſiunt oia. potentia quidem ente: ex non ente vero actu.

¶ Ueteres negauerūt oino gn̄atiōem et vtebant̄ ſyllogiſmo diuiſiuo a deſtructione oium ptium et ꝯcludebāt oppoſitū dati hoc mō. vz ſi gn̄atio ſit vel ex ente vel ex non ente: ſed deſtruit̄ pma ps: qꝛ ſi ex ente: g̃ res eēt anteq̄ fieret. deſtruitur 2ª qꝛ ex nihilo nihil ſit. hoc eni pterruit oēs Phos: ergo ꝯcludit ꝯdictorium dati. vz. nulla gn̄atio eſt. Ariſto. ergo in hoc loco inducit ſolonez que ſumit̄ ex declaratione nature māe. Tum vt ſoluat ambiguitatē eoꝝ. tum vt hēat q̄ ea q̄ dixit de mā ſunt bene dicta: qꝛ ex illis ſoluitur omnis qō accidens in re. Innuit aūt ad hoc ſolonem per diſtinctionez: et vult q̄ vtrūqꝫ mēbrum ſit ꝯcedendum ſm vnum modū et negandū ſm alium. et hoc duplr̄. pōt enim dici q̄ generatio eſt ex ente et ex nō ente duplr̄. ex ente per accñs hoc eſt priuatione. que dī non ens per accñs: et ex non ente per ſe: hoc eſt ex forma: ſed ex ꝑuatione que eſt non ens per ſe. Scdo pōt dici q̄ gn̄atio eſt ex non ente potentia vtpote mā: et ex nō ente actu. qꝛ mā eſt ens potentia et non ens actu. ¶ Debes ſcire q̄ priuatio dī ens et nō ens. dī quidem ens per accidens pro quanto accidit enti: hoc eſt māe que eſt ens. dī vero nō ens per ſe pro quāto nullā hꝫ entitatem formalem: ergo qui dicit generationem fieri ex priuatione: dicit illam fieri ex ente vno mō: et ex non ente alio modo. et ex ente per accñs: et ex non ente per ſe. ¶ Amplius / materia dī ens et nō ens. dī qdem ens potentia: non ens vero actu. ergo qui dicit generationē fieri ex mā ꝯcedit gn̄ationem fieri ex ente et ex nō ente. ex ente qdem potētia: nō ente vero actu. ¶ Secūdo debes ſcire q̄ ſolutio accepta a priuatione differt a ſolutione accepta a mā: qꝛ gn̄atio ſit a priuatione tanq̄ a termino a quo: a mā vero tanq̄ ex ſubiecto. Sed vtraqꝫ ſolutio ſatiſfacit qōni. Inqt. qm̄ autē duplex eſt ens vtpote potentia et actu vel per ſe et per accidens trāſmutat̄ oino. ſ. compoſitū ex potentia ente vtpote mā in actu / ens vtpote in formam. Cuius exemplum ſubſcribit. d. vtpote ex potentia albo in actu album. Silr̄ aūt et in augumēto et decremento trāſmutatur ex potentia magno in actu magnuz: et ponit exempla in accñtibus vt ſolutio ſit aptior. Tunc ſoluit ad formam qōnis et inquit: quare non ſolū ſm accñs ꝯtingit fieri ex nō ente. et hic dedit intelligere pmam ſolutionē. ſed ex ente ſiūt oia potentia quidem ens nō ente vero actu: hoc eſt ex mā q̄ dicit̄ vtroqꝫ modo. Et ſic pꝫ ſolo queſtionis.

¶ Quomodo declarauit.] Epilogat et ponit intentionez partis in vlī et in particulari. epilogando dicit eſſe declaratum q̄ pncipia ſint ſubſtātie. i. predicata eſſentialia ꝯtrarioꝝ: qꝛ oē ꝯtrium eſt pncipium et non ecōuerſo. hic eſt epilogus. Intentio vero eſt declarare mām et eſſentiam māe: et hoc in vlī. In pticulari vero declarabit qualr̄ ens in ſingulo p̄dto diuiditur in duo. ſ. in actu et potētia. [Et Alexander.] ¶ Soluit queſtionem. nam poſſet dicere qs Ariſto. eſt valde breuis: ergo diminutus. Reſpondet Alexander vt refert Auerrois et dicit. q̄ hoc declaratuz eſt in tractatu 9° ſufficientius in quo loqt̄ur de potentia et actu: et ideo nō curauit hic diffuſe dicere. [Et intelligebant.] Et qs dicet. quid intelligit Alexander per illum ꝓnomen hoc? Rñdet Aū. q̄ non intelligebat per illud ꝓnomen hoc referre q̄ illa diuiſio ſit poſita in 9°. ſed intelligit duo. vz. q̄ in 9° ſit dictum quō potētia precedit actum: et quot īpoſſibilia contingunt negantibꝰ potentiam eſſe: et eam eſſe ſimul cum actu. [Et hoc.] ¶ Contra. nulla ſcia ꝓbat ſuum ſubm eſſe. Rñdet q̄ non ꝓbauit illic potētiam eē: ſed ad ꝯfirmandum qꝛ potētiam eē eſt ꝑ ſe manifeſtum. [Et cum poſuit.] ¶ Accipit nūc vnam ſuppoſitionem ad declarandum intentum. vz. q̄ oia trāſmutatio eſt ex ente potētia ad ens actu nulla ſpecie trāſmutationis: qđ eſt nulla ſpecie motus veri: hoc declarat inductiue in generatiōe: corruptione: et alteratiōe. [Et intēdebat.] Quia qs dicere poſſet quō ens actu ſit ex ente potentia: an eiuſdē generis an diuerſi? Et q̄ oē ens actu ſit ex ente potētia eiuſdem generis et eiuſdem p̄dti et non alterius. [Et quia hoc.] ¶ Nunc ponit defectū antiquoꝝ et tria facit. pͦ ponit errorem eoꝝ. 2° ibi [Et mouit eos.] Ponit argumentum eoꝝ. 3° ibi [Et cū poſuit q̄ generatio.] Soluit qōnem duplr̄ vt diximus in lr̄a et ſmo eius pꝫ. [Fecit igit̄.] Hic ſoluit qōnē quādam. nam videt̄ Ari. valde breuis: et non declarat quō gn̄atio ſiat ex ente. Rñdet Aū. q̄ hic loqt̄ur non principaliter ſed rememoratiue: et ideo ipſe copioſe declarat quo mō ex ente per accñs et ente per ſe generatio ſiat et ſermo eiꝰ pꝫ. [Et Alexāder.] Nunc colligit qōdam verbum Alexandri hic et reducit id ad ſuum propoſitum et totum patet.

Cō.3m.

Et hoc eſt Anaxagore vnū. Dignius eniz eſt q̄ ſimul omnia. et Empedoclis miſtura et Anaximādri: et vt Democritus ait nobis erant omnia potentia: actu vero minime. quare materiam vtiqꝫ erant tangentes.

De princi pio mãli poſitiões. ℭ De principio mãli apud antiquos fuerunt tres ſecte:que oẽs ↄueniunt in quodã:⁊ differũt in quodam. Conueniunt qdem in hoc ꝙ pñm mãle ponunt ens:⁊ potẽtia aliquomõ. ens qdẽ qꝛ oẽs cõueniũt ex nihilo nihil fieri.potentia ꝟo qꝛ res factas nõ ponũt oĩno preceſſe in illo pncipio penitꝰ eodẽ mõ ſicut ſunt in effectu:qꝛ tũc gnõ eſſet ſupflua. Differunt ꝟo circa hãc potẽtiã.nã Anaxagoras ponit quodaʒ vnum chaos:⁊ dicit in illo ↄtineri oia actu entitatiuo:nõ tñ omnia actu effectuali.⁊ ſic dicit id eſſe in potentia non ad formas: ſed ad exitus in effectu formaꝝ. Empedõ.ꝟo ⁊ Anaximander ſilr dicũt pñm mãle eſſe ens:qꝛ dicunt eſſe quãdã mixturã:ſed eſſe in potentia nõ ad eſſe:qꝛ ibi oia ſunt ſed ad ordinẽ mẽbroꝝ.Democritus ꝟo dicit potentiã illã eẽ ad eẽ:qꝛ ponit corpa athomalia eſſe pmũ pñm mãle ⁊ in eo eẽ potẽtiam ad eſſe per ↄgregationẽ.Ergo Anaxagoras dicit potẽtiam illaʒ eſſe ad effectus.Empedo.⁊ Anaximander: dicũt potentiam illam eſſe ad ordinẽ.Demo.ꝟo potentiã ad eſſe dicit.ergo in duobus cõueniunt.qꝛ ponunt pncipium materiale eſſe ens ⁊ potentiaʒ:ſed differunt in mõ ponẽdi id pncipium ⁊ illã potentiam.ℭ Ex ꝗs pʒ qualiter omnes tetigerunt mãm:qꝛ cũ Ar.eam poſuerunt aliquo mõ ens.⁊ cũ eodem conceſſerunt potentiã aliquo modo ad formã.Sed defecerũt qꝛ id pncipiũ poſuerant ens actuale: ⁊ qꝛ potentiam non ponunt ſimplr ad formã ſed ad ↄditiones formarum.⁊ hec dicit:⁊ hoc.ſ.materia noſtra eſt id vnũ Anaxagore qõ chaos vocat. Subaudi ⁊ hoc vnũ noſtrum eſt meliꝰ illo vno Anaxagore:dignius eniʒ eſt ꝙ ſimul oia qõ chaos dr:vel ſilr oia. Idem eniʒ ſunt:⁊ hec noſtra mã ſilr eſt mixtura Empedoclis ⁊ Anaximãdri:⁊ hec noſtra materia eſt vt Democritus inqt in carmine erãt oia potẽtia actu ꝟo minime.mã enim hʒ cum his tribus ↄuenientiã in duobus:⁊ qꝛ ens:⁊ qꝛ in potẽtia:ppea ↄcludit ꝗre mãm vtiqꝫ erant tangentes:ſʒ nõ potuerunt venire vſqꝫ ad ſummũ illius.

Cõ.9m ℭ Uult declarare.] Sex facit in cõmento.pmo enim ponit intẽtionẽ ⁊ epilogũ pdictoꝝ.2o ibi [⁊ iſtã nãm cõtra declarata.] Ponit opinionẽ Anaxagore ⁊ cõparationẽ illius opinionis ad illã Ar.3o ibi[Et iſta mã.] Idẽ facit de Empedocle [⁊ ponebat iſte.] Idem facit de Anaximandro. 4o ibi [Democritus omnia.] Idem ⁊ de Democrito 5o ibi [dicit Alexander.] Docet modũ quõ Ar.correxit ꝟbum Democriti:6o ibi[⁊ nã veritatis.] Dat intelligere quãtã vim habeat veritas ⁊ quo approximati ſũt veritati.⁊ oia que dicit ſũt

Contra aui ce. de mi ſtura. manifeſta per ſe. Debes tñ pmo ſcire ꝙ ex cõmẽto ⁊ textu põt colligi bonũ argumentuʒ ↄtra Auicennã.tenebat enim Auicenna oia elementa manere in mixto actu ⁊ formaliter ſʒ poſuit ea non habere ibi eſſe liberum.qꝛ ſolum qualitates ſunt remiſſe.modo ex ꝟbis Ar.põt argui ꝙ data poſitione Auicenne ex mixto nõ poſſe ꝓpria generatione generari elementum:qꝛ vel elementum qõ prefuit:vel qõ nõ pfuit.Si qõ prefuit:ergo eſt alteratio:⁊ non ſimplex generatio.Si qõ non prefuit:quare elementum nõ prefuit actu in mixto.⁊ hoc eſt fortiſſimum argumentum.2o debes ſcire ꝙ Democritus dixit omnia eſſe in potentia.Ar. autem adiicit,actu ꝟo non.Sed quo modo ſit iſtud ſecundo de generatione viſum eſt.

Omnia ꝟo mãm hñt queciiqꝫ tranſmutant̃:ſed aliaʒ ⁊ ſempiternoꝝ que cũqꝫ nõ gñabilia:mobilia aũt latione: itaqꝫ nõ generabilẽ habẽt:ſʒ vñ quo.

ℭ Concluſit mãm eſſe ⁊ ipſam eſſe in potentia ſubiectum ⁊ per teſtimonium veterum:nũc remouet.q.dictum eſt enim mãm eſſe ſubm in potentia ad ambo hoc eſt ad formam ⁊ ad priuationem.⁊ ꝙ oia ſenſibilia habent mãm eiuſmodi. ℭ Cõtra.nã corpa celeſtia ſunt corpa ſenſibilia:⁊ tamẽ nõ habent potentiã ad ambo.qm̃ ſunt ſempiterna.ℭ Rñdet ↄcedendo aſſumptũ.ſ.ꝙ oia corpa ſenſibilia hñt mãm:ſed potentia dr analogice.nã mã celeſtiuʒ corpoꝝ eſt potentia ad formã loci ⁊ ad pᵛationẽ loci.mã ꝟo gñabilium eſt potentia ad formã ſubalez ⁊ pᵛationem ſube:vtraqꝫ ğ mã eſt potentia:ſed celeſtis eſt potẽtia ad ambo accidentia.Generabilium ꝟo ad ambo ſubalia inquit.[Omnia ꝟo mãʒ habent queciiqꝫ tranſmutant̃.] Qm̃ in omni motu opʒ intelligere ſubm ⁊ ſic cõcedit aſſumptum.[Sed quecuiqꝫ non generabilia:mobilia aũt latione tñ.] que[et.] de numero. [ſempiternoꝝ.] ſunt.[habent ⁊ aliã.] hoc eſt dictum equoce.[verum nõ gñabilem.] hoc eſt in potentia ad terminos gnõnis.[Sed vñ quo.] id eſt in potẽtia ad terminos motꝰ.

ℭ Et ſi oia.] Ponit quandã gñalem ꝓpõnẽ ⁊ differẽtiã inter Cõ.10m. mãm ⁊ fundamentum.[Differentiarũ.] Generalis qdeʒ ꝓpoſitio eſt:ꝙ oia ſenſibilia habent mãm.differentie ꝟo materiarum ſunt due.nam eternoruʒ mã eſt in actu:qꝛ omne qõ mouet̃ eſt ens in actu.generabiliũ ꝟo mã eſt in potentia:qꝛ omne qõ generat̃ eſt in potentia.Scda dña:materia eternorum eſt in potẽtia ad terminos oppoſitos accidẽtales in motu:mã generabiliũ eſt in potentia ad terminos ſubſtantiales. Fundamẽtum aũt eſt.qꝛ mãe differunt ſm differentiam motuuʒ qbus ſubyciunt̃:⁊ per habitudines ad diuerſas formas.[Et ideo qõ.] Corollariũ eſt ꝙ nullum trãſmutabile qõ eſt eternũ hʒ mãm in potentia:vult dicere ad terminos ſubſtantiales.⁊ hoc ſubſcribit cum dicit[quaſi dicat ⁊c.] ergo mã cum eſt non eſt in potẽtia ⁊ eſt in potentia:nõ eſt in potentia qdem ad terminos ſubſtantiales. eſt ꝟo in potentia ad terminos accidẽtales.[Et ex hoc.] Hic colligit peccatum Auicenne ⁊ pmo ꝓponit hoc contra Auicennaʒ ⁊ inquit.⁊ ex hoc videt̃ corpus celeſte non habere potẽtiaʒ diuiſibilem.i.formã extenſiuam ſm diuiſioneʒ corporis.ſ. formã mãleʒ.[Nam ſi.] Hoc arguit ⁊ vtitur ſyllo hypothetico ſic.ſi celum haberet formã diuiſibilẽ ad diuiſionẽ ſubiecti:in eo eſſet mã que eſſet in potẽtia ad terminos ſubſtãtiales.deſtruit ↄñs.d.⁊ iam declaratum eſt ꝙ nullum eternum hʒ potentiam vt corrumpat̃ 2o celi ⁊c.ergo oppoſitũ antecedentis.deinde ſubſcribit peccatum Auicẽne ⁊ patet.

ℭ Sed ↄtra.Qm̃ ſuba celi ſubyciẽ motori:ergo põt recipe- Dubitatiõ Solutio. re illam:põt recipere:ergo in ea eſt potentia ad ſubſtantiã.

ℭ Rñdeo ꝙ ſba celi eſt in potẽtia ad motorem ⁊ per ↄñs Qualr potẽtia in celo. dici põt.ſubm ⁊ mã reſpectu illius.Sʒ hec potentia eſt ſm dimidiam ↄtingentis hoc eſt ad eſſe tñ:⁊ non ad vtrũqꝫ.ſ. ad eſſe ⁊ non eſſe.Tu ꝟo vide dicta noſtra in libro de celo: vbi de materia celi diffuſe diſputatũ eſt.

Dubitabit aũt aliqs ex quali nõ ente eſt generatio:tripliciter eniʒ nõ ens. Si itaqꝫ eſt aliqd potentia:tñ nõ ſimiliter ex quocũqꝫ:ſʒ alterum ex altero:neqꝫ ſufficiens:qꝛ ſimul res oẽs:differũt eni mã:qm̃ quare infinita facta ſunt:ſʒ nõ vnũ. Intellectus enim vnus:quare ſi mã vna:illud factũ eſt ⁊ actu:cuius ⁊ materia erat potẽtia.

ℭ Mouet circa dicta Ariſtoteles.q.nam accepit gñationeʒ Dubitatiõ Ariſto. eſſe ex non ente ad ens. 2o querit quõ gnõ ſit ex non ente. Inquit,dubitabit aũt aliqs ex quali nõ ente ſit gñatio. reddit cãm.q.dicẽs.triplr enim nõ ens:⁊ nõ expreſſit:qꝛ phyſice auſcultationis ſatis dixit.Ibidem enim dixit nõ ens qñqꝫ ſumi pro nihilo ſimplr:⁊ hoc modo vocat̃ priuatio totꝰ entis oĩno.qñqꝫ pro pᵛatione forme tñ:que qdem eſt ens ꝑ accidens pro quãto accidit enti.ſ.mãe.qñqꝫ ſumit̃ ꝓ ente in potẽtia:⁊ ſic materia dr nõ ens:eo qꝛ non eſt ens in actu. Ideo eſt dubitatio ſatis rationabilis.triplici enim nõ ente

accepto

101

accepto.ex quali triū eſt gñatio.[Si itaqȝ]dubitationē apō me non ſoluit quia vult eſſe ſolutam ex pmo auſcultatiōis phyſice.vȝ.ꝙ generatio fit ex non ente dupl'r.i.priuatiōe ⁊ mā:nō autem ex nō ente ſimpl'r.Sed ſoluit aliaȝ.q.incidētem ad principalem ſolonē:qa ſi generatio fit ex nō ente.ſ. ex mā.ergo quodlibet fit ex quolibet.¶ Rñdet ↄcedēdo antecedens ⁊ negādo ↄñs.d.Si itaqȝ eſt aliqd potētia ſubaudi ex quo fiunt gñationes:tñ nō ſimil'r qȝlibȝ fit ex quocūqȝ:ſed alterūȝ.ſ.determinatū ex altero.ſ.determinato: eo qa lȝ omnia generabilia conueniant in vno pncipio cōi materialī:nō tñ in primo:imo differunt in materijs proprijs.[neqȝ ſufficiens.]refellit.q.Anaxagore ad.q.ſcdam.Rñdet enim Anaxagoras ꝙ ideo gñata ſunt multa:quoniaȝ lȝ mā ſit vna:in ea ſunt ſimul oia.ppterea qñ gñatur aliquid generatur ex ſuo cōpari.¶ Contra arguit dupl'r.pͦ qa ſupponit falſum.mā enim non eſt vna oium:qȝ itelligit de proxima.2° qa nō poſſet reddere cāȝ:quare oia generabilia ſunt multa:imo deberent eſſe vnum qa agens vnū:⁊ mā vnuȝ:⁊ per ↄñs factum vnū.d.neqȝ ſufficiens.ſ.dicere qa ſimul res oēs ſint:nam hoc videt̄ falſuȝ:differunt eniȝ mā.¶ Scdo arguit.Qrñ pp quid infinita facta ſunt:ſed nō vnū:quod videtur debere eſſe.Intellectus eni vnus qui eſt motor oium apud ipſum:quare ſi materia vna illud factum eſt actu:cuius ⁊ materia erat potentia:⁊ per conſequens vnum:agens vnum:⁊ potentia vna.ergo factum vnum.

Cō. 11m. ¶ Uult.]Preponit intentioneȝ in vli ⁊ in particulari:in generali qdem:qrñ Ariſt.intēdit declarare ꝙ mā ſit vna potentia tñ ⁊ habitudine ſit plures:⁊ ꝙ quodlibet ens miſtū cum mā cōmuni hȝ per mām ppriā determinatā nām.In ſpeciali vͦo qa ſoluit qōneȝ ⁊ ſermo patet.[Et quō poſuit.] Hic ſoluit qōnem ⁊ videt̄ ꝙ nō ſoluat.q.principalē:ſȝ aliā

Digreſſio que accidit illi ſoloni:vt diximꝰ in textu.[Et dixit hoc.]Digredit̄ ⁊ ideo debes ſcire ꝙ materia eſt vna ſubto ſimpl'r: ⁊ per ↄñs vna ſibi ineſt potentia:que eſt ſuum accidēs:neqȝ non poteſt eſſe ſubiectuȝ vnum:⁊ ppria accidentia plura ⁊ hec potentia eſt vna oium ſicut mā eſt vna oium.eſt etiam eterna ſicut ⁊ materia eterna.Sūt tamē in mā multe habilitates de nouo:quas noui vocāt potentias reſpectiuas:que non eterne ſunt materie:ſed noue.per potentiā enim cōem primo materia recipit elemēta:poſt elementorū receptiōeȝ ipſi materie accidit quedā noua habilitas cōtrahēs māȝ ad hanc formam ſuſcipiendā magis ꝗ̄ ad hanc.Receptis vͦo formis conſimilibus emergit quedā alia potentia plus cōtrahens:⁊ ſic mā eſt vna:potentie vͦo noue ſunt multe:que differunt per ordines ad diuerſos actus:⁊ pp miſtiones diuerſas:⁊ hoc declaratū fuit primo phyſicoꝝ.[Et qa antiq.] ¶ Hic oſtendit quō antiqui ſm eorum poſitiones de mā nō poſſunt ſaluare gñationē nec entiū multitudinem.⁊ primo oſtēdit hoc in poſitione Anaxagore.2° ibi[⁊ ſimile contingit.]Oſtendit idem in poſitione Democriti.3° ibi[⁊ quō dixit.]applicat totū verbis Ariſtotelis:⁊ ſermo eiꝰ eſt pſpicuus:eſt enim ex textu manifeſtus.[Et intendebat.]¶ Deductio Auerrois fundatur in tribus propoſitionibus.pma eſt ꝙ Anaxagoras nō poſuit formas latitare in materia ſȝ diuerſas diſpoſitiones:quia iam ibi eſſent abſtracte:ſtatim enim quādo materia diſponit̄ reſpectu viuꝰ forme:illa forma reducit̄ ad lucem.2ª ppoſitio ab vno agente re ⁊ rōne prouenit vnum tñ.3ª ppoſitio eſt ꝙ vel Anaxagoras poſuit vnū agens re ⁊ rōne eſſe cām oium:vel poſuit ſolā materiam eſſe ſufficienteȝ.Ex his habetur propoſitum.nam ſi forme ſint diuerſe in materia:vel ſunt ab ipſa mā tñ:vl' ab agēte tñ:vel diſpoſitionibus diuerſis:⁊ quicqd dicit̄ pȝ eē falſuȝ.Anaxagoras ergo non potuit ſaluare entium pluralitatem.Debes ſcire ꝙ propoſitio Ariſt.eget tribus conditionibus.pma in agente proximo.ſcda mediāte diſpoſitione vnica.tertia in agente naturali.Eſt ergo propoſitio vniuerſalis ab agente vno proximo mediāte vnica diſpoſitione:⁊ ipſo exiſtente naturali in paſſum proximū ⁊ vnica diſpoſitione ⁊ naturali effectus eſt vnus. Ab vno agēte prouenit vnuȝ.

Tres itaqȝ ſunt cauſe:⁊ tria principia duo quidem contrarietas:cuius hoc qdem ratio:⁊ ex quo ⁊ ſpecies:illud vͦo priuatio:tertiū vͦo materia:poſt hec qȝ non ſit materia nec ſpecies. Dico autē vltima. Omne nāqȝ trāſmutat aliqd:⁊ ab aliquo:⁊ in quid:a quo quidem primo mouēte: cuius vͦo mā:in quod vͦo ſpēs. In infinitum ergo ſunt:ſi non ſolum ęs fit rotundum:ſed ⁊ ipm rotūdū aut ęs:neceſſe eſt itaqȝ ſtare.

¶ Uult nūc de forma agere:⁊ primo quaſi que dixerat:epilogat.⁊ inquit.Tres itaqȝ ſunt cauſe:⁊ tria pncipia:qȝ exponit.d.duo quidem ↄtietas.ſ.duo ↄria:cuius ↄtietatis hͦ quidem eſt ratio more peripatetico.⁊ ex quo more Anaxagore.⁊ ſpēs more Platonico.forma eni his tribꝰ modis di.Illud vͦo priuatio.hec enim duo ſunt extrema cōtrarietatis.3m vͦo his ſubiectū mā.Hic igit̄ eſt epilogus.ſed dices quō ſunt tres cauſe imo tria ſunt pncipia ⁊ quatuor cauſe.vt 2° phyſicoꝝ dicit̄.Dicēdū ꝙ veꝝ eſt q̄tuor eſſe cauſas:ſȝ ipſe loquitur in ppoſito.q.d.in ppoſito noſtro tres ſunt cāe:⁊ tria pnª.Simpl'r vͦo cauſe ſūt plures.[poſt hec.]nūc de forma tractaturus accipit quoddā cōmune forme ⁊ māe:⁊ eſt forma prima ⁊ mā pma:vel qȝ ideȝ eſt forma vltima ⁊ mā vltima ſunt ingenerabiles ⁊ incorruptibiles.⁊ ſyllogiſmus eſt cuiuſlibȝ generati eſt aliquod in quo a quo ⁊ in quod:ſȝ materie ⁊ forme non ſunt in quo a quo ⁊ in qȝ:ergo nō ſunt generate:accipit maiorem ⁊ ↄcluſionē:⁊ inquit poſt hec accipiendum ꝙ nō ſit mā:neqȝ ſpecies:dico auteȝ vltima.Qrñ mā compoſita ⁊ forma cōpoſita fiunt.ſed non ſunt vltime. hec eſt ↄcluſio ſyllogiſmi.Deinde ſumit maiorem.d.omne nāqȝ tranſmutat aliquid:⁊ ab aliquo ⁊ in quid.i.cuiuſlibet tranſmutati tria ſunt ſubiectū in quo:agens a quo:⁊ forma in quam.hec eſt maior:⁊ ſubdit.d.a quo quideȝ ſubaudi eſt vt a primo mouente:cuius vͦo.i.in quo vͦo eſt mā: in quod vͦo eſt ſpecies.hec eſt maior:⁊ maioris expō:ſubticuit autē minorē:ſed ponit illius pbationē p īpoſſi.⁊ inqt. In infinitum ḡ ſunt ſi nō ſolū ęs.i.mā ſit rotūdū:ſed ⁊ ipm rotūduȝ aut ęs fiant.q.d.ſi mā fit ⁊ forma fit:tūc materie eſſet mā ⁊ forma forme:⁊ ſic ad infinituȝ:neceſſe itaqȝ ſtare.Ex his ꝓſpicuū iſ cōiter qualiter mā vltima ⁊ forma vltima ſint ingenita ⁊ incorrupta:⁊ hͦ eſt pmū demōſtratū de forma.

¶ Cum declarauit.]Primo epilogat oia declarata. 2° ibi[⁊ cum oia iſta.]exponere incipit textum ⁊ totum patet.[Forma non generat̄ neqȝ mā.]Auerroes accipit hanc ppōneȝ compoſitū generat̄:⁊ neqȝ forma:neqȝ mā.pmo pbat ppoſitioneȝ vt fecimus in lr̄a.2° ibi[⁊ hoc qȝ dixit.]exponit illam:⁊ quoſdaȝ terminos textus:⁊ totus ſermo eſt pſpicuus. Cō. 12m

¶ Circa hec dubitabis.An forma vel compoſitū per ſe generetur.Dico aūt de forma vltima:qa de forma miſta vel compoſita nihil ꝓhibet.In iſta difficultate cōis poſitio eſt ꝙ compoſitū pͦ ⁊ per ſe generat̄:capiēdo pmo ⁊ per ſe vt dicit cauſalitatem:⁊ ſic in qȝ generatur ⁊ forma per ſe primo in quo.Utitur autē hec poſitio pluribꝰ argumentis.⁊ precipue propoſitione Ariſt.in litera.⁊ pro hac parte ſunt auctoritates infinite per Auerroem inducte.vt 7° prime philoſophie cōmentis.22.26.27.31.33.⁊ 8° metaphyſice.cōmento 3° ⁊ alibi pluries.vnde 7° dicit forma nō eſt gñabilis neqȝ corruptibilis niſi per accidēs:⁊ ſimil'r eſt de mā.gene-

rabile enim ⁊ corruptibile in rei veritate eſt indiuiduum cō-
Pō ppa. poſitum ex forma ⁊ materia. hec ipſe cōmento. 23. ¶ Vide-
tur autē mihi dicendum eſſe de mente Auerrois ꝙ forma
ſimplr ⁊ primo generatur. compoſitum vero per accñs: ⁊ hȝ
declaro ex dictis eius: nam gñatio ꝓprie ⁊ pᷓmo eſt ad eſſe.
eſt enim tranſmutatio de non eē ad eſſe. 5. phyſice auſculta-
tionis. Sed id qđ vere eſt: actus eſt: vt dicit Auer. in. 7. com
mento ſcđi de aīa: quare proprie ⁊ principaliter forma ge-
neratur. ¶ Amplius corruptio ⁊ generatio habent fieri cir
ca idem: ſed corruptio eſt forme ꝑncipaliter ⁊ pᷓmo vt Auer
roes inqt pᷓma phyſice auſcultationis cōmēto. 68. ergo ⁊ ge
neratio habet eē circa formā. Adhuc ꝓpter qđ vnūquodqȝ
tale ⁊ illud magis. ſed compoſitū generat̃ ꝓpter formā. ḡ ⁊
forma magis. Rurſum id gñat̃ qđ extrahit̃ de potentia ad
actum: ſed forma ſola extrahitur de potentia in actum: ⁊ cō
poſitum ratione forme: vt. 8. metaphyſice cōmento. 15. ⁊. 7.
metaphyſice cōmento. 31. ⁊ infra cōmento. 18. ergo forma
generat̃ principaliter. Poſtremo cōpoſito nullū correſpō-
det eſſe preter eſſe forme apud Auerro. 7. huius. eo ꝗ com
poſitum non dicit tertium eſſe. forma enim totius ⁊ forma
partis idem ſunt apud ipſum ꝗ materia nō eſt pars quid-
ditatis. ergo cōpoſito nō correſpondet generatio alia a ge-
neratione forme: ⁊ ſic per ſe ⁊ ꝑncipaliter forma generabi-
tur. he rationes nō ſunt demōſtrationes: ſed ſunt ſatis pro-
babiles ⁊ mihi bone ſicut ⁊ oppoſite aduerſarie ſunt ꝓba-
biles. Sed ꝓpter rōnes oppoſitorum debes ſcire ꝙ genera-
tio eſt ad eē: aliquid aūt eſſe eſt dupl̄r: vel vt per ſe exiſtēs:
vel vt per ſe ſubſiſtens. id qđ per ſe exiſtit: qđ eſt ⁊ alia ſūt
propter ipſum: ⁊ hoc modo forma per ſe exiſtit. id vero ꝑ ſe
ſubſiſtit qđ eſt ⁊ nullius pars eſt: ⁊ ſic compoſitū per ſe ſub
ſiſtit qꝛ eſt ⁊ nullius neqȝ pa neqȝ accñs eſt. Tūc pȝ ꝙ for
ma principaliter generat̃ vt per ſe exiſtēs. ⁊ hoc mō ratio-
nes mee ſunt probabiles. Compoſitū vero principalr gñat̃
vt per ſe ſubſiſtēs. ⁊ hoc mō ſonant rationes ⁊ auctoritates
oppoſite partis: ⁊ ſic perſpicuum quo modo forma ꝑ ſe ge-
neratur ⁊ per accidens: ⁊ ſic compoſitum per ſe generat̃ ⁊ ꝑ
accidens. aliter tamē ⁊ aliter: ⁊ ſic de queſtione.

Poſt hec ꝗ quecunqȝ ex vniuoco fit
ſubſtantia: nā ⁊ que nā ſunt ſubſtātie
⁊ alia. Aut enim arte: aut natura fit:
aut fortuna: aut caſu. Ars quidem igi-
tur: principium eſt in alio. natura autem prin-
cipium in ipſo. hō nāqȝ hominem generat: re-
lique vero cauſe: horum priuationes.

¶ Proponit Ariſt. hanc cōcluſionē. oīs ſuba fit ab vniuoco.
dico omnem ſubam fieri ab vniuoco: tam de nāli ꝙ̄ arte fa-
cta. Sed quo accepit cōcluſionem hanc: difficile eſt: pōt tñ
dici ꝙ hec de cauſa accepit hanc: ꝗ dicitur cōpoſitum ge-
nerari. ⁊ ideo poſſet dici ſi cōpoſitum generat̃: quō generat̃
an ab vniuoco vel quō: vel forte hec eſt maior 2ᵉ rationis hȝ
modo. vȝ. omne qđ generat̃ generatur ab vniuoco: forma ⁊
mā vltime non generantur ab vniuoco: ḡ nō generant̃. ⁊ ſic
hec videtur 2ᵃ rō: teſtat̃ aūt huic modus loquendi Ariſto-
telis qui dicit. [Poſt hec ꝗ.] Hoc aūt denotat hic velle tā-
gere ſcđam rōnem. Et forte nullus ante me inſpexit ad hec
⁊ valde conſonat textui greco. dicit enim meta tauta: qđ nō
conſueuit ponere: niſi quādo ꝯtinuat plures rōnes ad idem.
primo ergo accipit maiorem. ⁊ inquit. Poſt hec ꝗ quecūqȝ
ſubſtantia fit ex vniuoco ſubaudi fit: loquor autem hic am-
ple. q. d. de ſubanam ⁊ que nā ſunt ſubſtātie ⁊ alia. i. ⁊ ꝙ̄ nō
ſunt a nā: ſed arte. q. d. ſumo in maiori ſubam large prout ſe
extendit ad nā factum ⁊ ad arte factum. Subiicit aūt mi-
norē: que deberet eē: ſed forme ⁊ mā vltime nō ſūt ab vni-
uoco: quare non generant̃: ſed ꝗ minor ⁊ concluſio ſunt ꝑ-
ſpicue: conuertit totum ſermonem eius ad maiorem: ⁊ ꝓbat
illam ibi [aut enim.] ⁊ videtur ꝙ ſua ꝓbatio ſit inductio: ꝗ
res poteſt fieri quatuor modis: vel natura: vel arte: vel for-
tuna: vel caſu horum quatuor ſunt duo boni ⁊ reliq ſunt pri
uatiōes. Modo cōſtat ꝙ nā factū fit ab vniuoco: vt homo
ab homine: ⁊ arte factū ſimiliter. nam domus in re fit a do-
mo in mente. relique vero cauſe vt fortuna ⁊ caſus non ſunt
cauſe ſed priuationes cauſarum: ⁊ ideo non eſt cura ſi que
fiunt caſu ⁊ fortuna nō fiunt ab vniuoco. Inquit. nam omne
quod fit: aut arte: aut nā fit: aut fortuna: aut caſu. differt vero
caſus a fortuna: ꝗ caſus eſt natura agens preter itentiōem:
⁊ fortuna eſt intellectus agens preter intentionem. ⁊ appo-
nit incidētaliter differētiam inter factum arte ⁊ factum nā. ⁊
dicit ars igitur principium eſt in alio. natura vero principiū
eſt in ipſo: vt 2ᵒ phyſicoꝝ dixit. Facta diuiſiōe īducit in ge-
neratione naturali. ⁊ inquit. homo nāqȝ hominem generat
ſubaudi ⁊ domus in mente generat domū in re. Subiicit
autem exemplum in arte: quoniā in 7ᵒ poſuit exēplū de ſa-
nitate. vt dicit Auerroes ibidem cōmento. 23. Et quia indu
xit in arte factū ⁊ naturā: ne quis credat ipſum eſſe inſuffici-
entem: addit relique vero cauſe: vtpote caſus ⁊ fortuna: horū
ſcȝ artis ⁊ nature priuationes ſunt. quia cauſe per accidens:
ideo effectus illarū nō ſunt ab vniuoco: ⁊ hec expoſitio eſt
optima: ⁊ nullus latinoꝝ intelligit locum hunc.

¶ Quo modo declarauit.] Auerroes ponit intentionē ⁊ cau Cō. 13
ſam intentionis. Intentio quidem eſt loqui de cauſa agente.
cauſa intentionis eſt quia compleuit ſermonem de forma ⁊
materia: ⁊ tu vides quo mō hec expoſitio differt a noſtra ⁊
eſt bona: ⁊ apud Auerroem Ariſtoteles ſumit hanc conclu Rōnes ȝ
ſionem, omne generatum fit ab vniuoco in nomine ⁊ defini Ariſto.
tione: vt homo ex homine ⁊ equus ex equo: ⁊ ſic de ceteris.
[Et dicit Alexander.] ¶ Contra hanc propoſitionē arguit
Alexander tribus argumentis. primo, quia animalia ex pu
tri materia orta: naturaliter fiunt: quia neqȝ caſu: neqȝ arte:
neqȝ fortuna fiunt. ⁊ tamē non ſunt ex ſimili in nomine vel
definitione. [Neqȝ etiam.] Secūdo mulus eſt a natura ge-
nitus. ⁊ tamen non fit a mulo ⁊ ſibi ſimili in nomine ⁊ defi-
nitione. [Quid autem.] Tertio obiicit. nam Ariſtoteles facit
hanc copulatiuā: que fiunt a natura: fiunt ab vniuoco ⁊ alia
que explicat vt arte caſu ⁊ fortuna. ergo videt̃ velle ꝙ oīa
facta fiant ab vniuoco. hoc autem lȝ ſit verum in natura ⁊
arte facta: nō tamē in caſu ⁊ fortuna generat̃: nam hec non
fiūt ab agente determinato: ſed ab infinito: vt ſcđo phyſico-
rum colligitur. [Et forte.] ¶ Soluit ⁊ primo vltimam que-
ſtionem ꝙ lȝ Ariſtoteles acceperit illam vlem omnis ſub-
ſtantia generata fit ab vniuoco: poſt tamē in fine textus fa-
cit exceptionē volens hanc eſſe intelligendam de vere gene-
rato: modo que caſu ⁊ fortuna fiunt nō vere ſunt generata:
⁊ propterea ſermo Ariſtotelis non verificat̃ in illis. ꝙ autē
hec non vere generent̃: pȝ ꝗ nō per gñationes: ſed per pri
uationes generationis fiunt. i. per defectus ⁊ errores in ge-
neratione. per hoc enim ꝙ ſperma ab aliquo accidente im-
pedit̃: generat aliquando manum cum duobus vel pluribꝰ
digitis. Et breuiter ad formā dicendum ꝙ genita caſu non
ſunt genita: ꝗ lȝ Ariſtoteles vniuerſaliter protulit verbum
limitat id in fine. ¶ Confirmat autē hanc ſolutionem Ale-
xandri per hoc ꝙ in tractatu 2ᵒ hoc eſt in. 8. ſatis ample de-
dit hanc ſolutionem. [Et eſſe.] ¶ Soluit primam queſtio-
nem ⁊ vult ꝙ lȝ genita non fiant a ſimili ſpecie vel nomine:
fiant a ſimili in operatione hoc eſt in virtute. nam generan-
tur a calore ſtellarum qui eſt virtualiter ſimilis genitis il-
lis: ⁊ hoc ſatis eſt. poteſt etiā dici ꝙ quādo gñatur aliqđ pu
trefactorum: vtpote veſpa, prius fit quoddā corpuſculū ſile
permati quod habet duas partes, alteram quidē calidam
que

que eſt velut ſpiritus formatiuus.alteram vo humidaz ex qua format corpus. Ille ergo ſpiritus eſt ſimilis animali genito ſaltem in virtute:⁊ de his ample dicemus in cõmẽ.18. [Dicitur etiam.] ¶ Aliter reſpondet ad.3.q.⁊ eſt ſolũ apud quoſdam. volunt enim ꝙ litera non debet legi copulatiue: ſed ſingulum debet referri ad ſingulum. Intelligitur ergo ſic ꝙ omne quod fit fit ab vniuoco ſm ſpeciem modi faciendi ⁊ nõ ſm ſpẽm rei facte. verbi grã. omne quod fit a natura fit ab ente nature ⁊ non ab ente artis: ⁊ omne qð fit ab arte fit ab ente artis ⁊ nõ ab ente nature. Similiter ⁊ de caſu ſato ⁊ fortuito. ⁊ ſic vniuerſale verum eſt omne qð fit fieri ab vniuoco ſui gñis ⁊ non ſue ſpeciei. [Ars eſt pncipiuz.] ¶ Hic ponit differentiam inter artem ⁊ naturam: que differentia ex declaratione litere perſpicua eſt. [Et cum nõ dixit.] ¶ Dubitaret forte aliquis. dixit Ariſtoteles generata generari quattuor modis ⁊ ſubticuit de genitis voluntate: ⁊ ſic videntur quinque modi. Reſpondet ꝙ voluntas reducitur ad artẽ qa eſt pncipiũ agendi in alteruz quẽadmoduz ⁊ ars. agit eniz in potentijs executiuis que ſunt alie ab ea: lz apud quoſdam voluntas agat in ſeipſam actum volendi: ſz hoc relinquitur ꝙ non eſt peripateticum. [Homo enim.] Facta diuiſione inducit nunc ⁊ vtitur vno exemplo. Colligit Alexander hic ꝙ Ariſto. loquitur in ſuo ſermone de generatis primarie/hoc eſt per ſe ⁊ non de generatis ſecunda intentione que vocant̃ gñata per accidens ⁊ caſu. Cuius ſignum dat: qa ea que fortuna ⁊ caſu generant̃ vocat generata primariue ⁊ non abſolute: ⁊ Auerrois primo ponit verba Alexandri. 2° ibi [⁊ vt dicit Alexander.] exponit verba illa. [Dixit Alexander.] Aliter reſpondet Alexander ad pmam ⁊ vult ꝙ generata ex putrefactione ſunt caſu ⁊ non per ſe ⁊ ſicut excluduntur a copulatiua. addit tamẽ eſſe manifeſtũ ex alijs libris ab arte facta fieri ab vniuoco. qa. 7. metaphyſice cõmento. 23. declarauit ſanitatem in re fieri a ſanitate exiſtẽte in anima medici. [Quoniaz vo mulus.] ¶ Ad 2ᵃᵐ de mulo reſpondet ꝙ mulus fit ab vniuoco ſm ſpecieʒ pximã ⁊ non ſm ſpeciem ſpecialiſſimã eo qa aſinus: equus: ⁊ mulus ſunt eiuſdez ſpeciei ſubalterne ⁊ nõ ſpecialiſſime. [Et hoc quod dixit Alexander.] Recitatis expoſitionib⁹ et queſtionibus ⁊ ſolutionibus Alexan. in iſto loco vult Auerroes aliqualiter moderare dicta Alexandri. ⁊ pmo obijcit nam lz artificialia ſint ab vniuoco: tamẽ non apparet ex textu. In textu enim non plus habetur niſi ꝙ ſubſtantie ſunt ab vniuoco: ⁊ cauſa erroris eſt/qa litera non eſt legenda copulatiue vt legit Alexãder. ſed illa particula [⁊ alia.] que in barbara tranſlatione iacet [⁊ illa alia reſidua.] non tenetur copulatiue. ſed illa particula [et] eſt principiuz noui ſermonis cuius appoſitum eſt: ⁊ illa alia reſidua aut ſunt artificialiter ⁊ reliqua. [Et in alia.] Confirmat qa in alia tranſlatione non inuenitur ſcriptum illud artificiale ⁊ ſignũ eſt ꝙ eſt additum extra. [Et idem.] Tertio qa ſermo iſte ponitur in 7. vbi non ponit illã particulã/artificiale. [Et inuenimus.] Quarto arguit qa in alio ſermone hec litera copulatur hoc modo. [Neceſſe eſt vt hoc ſit.] ⁊ reliqua vbi poſt non reperiri verbum illud: ſed ſolum ꝙ omne qð fit aut fit naturaliter aut per ſe.i.caſu. [Et reputo.] ¶ Pro Alexandro arguit et oſtendit ꝙ litera debet legi copulatiue ſic ꝙ illa particula [⁊ alia.] vel vt habet barbara trãſlatio [⁊ illa alia reſidua.] debet legi cum precedẽti ⁊ non ꝙ ſit principium noui ſermonis: ⁊ ſignum huius ponit qa probat̃ illis verbis ſubſcribit. [Aut enim.] Modo hec particula enim vel hec particula: quoniã dat intelligere ꝙ ſermo nõ incipit ab illa particula. [⁊ alia.] vel ab illa [⁊ illa alia reſidua.] ⁊ certe Alexãder loquitur iuxta verba greca. hec. vz. que eni natura ſunt ſubſtantie ſunt: ⁊ alia. vel enim arte ⁊c. [Et hoc inuenimus.] Idem confirmat per tranſlationem Iohãis ⁊ repetit vba

Modera tio Auer.

precedentis textus cuz verbis preſentis: vbi patet illa particula. Quoniaz eſſe additum vt reddat cauſam eius qð preceſſit. [Et qð plus.] Tertio probat idem qa addit artificialiter facta: modo cõſtat illa fieri ab vniuoco. hec faciunt pro parte Alexandri: eſt ergo queſtio ambigua pro vtraqꝫ pte. [Sed videtur mihi.] Cum queſtio erat ambigua ꝓ vtraqꝫ parte. Auerroes nũc ponit opinionem propriaz ⁊ vult ꝙ ꝓpoſitio ſolum vera ſit in ſubſtãtijs. Quoniã per illud vbuz [⁊ alia.] quod in barbara tranſlatione habet̃. [⁊ illa alia reſidua.] intelligit accidentia. q.d. ſubſtantie fiunt a natura et a ſibi ſimili: ⁊ illa alia reſidua. ſ. accidentia fiũt aut caſu aut fortuna: ⁊ hoc pacto vult Auerroes literam eſſe legendam. ¶ Sed ad argumenta nõ reſpondet que erant pro Alexãdro: poſſet tamẽ dici pro Auerroe negando tranſlatiões: et hoc quia Alexander habuit falſum textum. Tu vo in his conſidera. [Et ſm hoc.] ¶ Contra. quia ſi propoſitio Ariſtotelis eſſet vera in ſubſtantijs: tunc animalia ex putrefactione orta fierent ab vniuoco. ¶ Reſpondet ⁊ cõcedit antecedẽs ⁊ cõſequẽs ⁊ cõſequẽtiam: ⁊ hoc probat duabus rationibus. pma/quecũqꝫ fiunt caſu non habent ordinem: ſed orta ex putrefactione habẽt ordinem: ergo non fiũt caſu. ſecunda ibi [Et plura eorum.] Et eſt quecũqꝫ fiunt in temporibus terminatis non fiunt caſu: ſed hec orta ex putrefactione fiunt in periodis terminatis. ergo non a caſu. [Hoc autẽ quod.] Reprehendit Alexandrũ in alio. quoniam Alexander allegauit ſolonez ſuam de aialibus ex putrefactiõe ortis in phyſicis: mõ dicit Auer. Alexãdrũ peccaſſe per obliuionẽ: qa talis ſolutio nõ reperitur in libro phyſicoꝝ. excuſat tamen ipſum eo qa forte liber phyſicoꝝ eſt diminut⁹ in libro eius. Sed hec excuſatio eſt fuga. forte enim Alexãder intelligit per phĩca omnes libros naturalis phĩe. nam in libro de generatione aialium dedit ſolutionẽ illam Ariſtoteles. [Et cuz diximus.] Quia accepit hec aialia fieri ab vniuoco: exponit quõ. nã Alexander voluit in pmo expoſitiõe ꝙ fiunt ab vniuoco in virtute. ſ. a calore ſolis ⁊ ſtellaꝝ multiplicato in aere. ipſe dicit ꝙ fiunt duplr ab vniuoco: vno modo (vt dicit Alexãder) a calore ſolis ⁊ aliarum ſtellarũ. ſecũdo modo a virtute formatiua reperta in particula ſeu corpuſculo putrefacto. Imaginatur enim ꝙ ſicut a patre et matre decidantur duo ſpermata e quibus fit quoddã corpus quod embrio dicitur: ſic a calore ſolis ⁊ ſtellaruz generatur corpuſculum quoddã ſimile embrioni: ⁊ ſicut in embrione eſt pars ſubtilis ſpiritoſa que ſpiritus formatiuus dicitur ſicut in corpuſculo illo adeſt pars ſubtilis aerea ſpiritoſa: ergo duplex eſt vniuocatio: ⁊ vniuerſalis qualis eſt inter calorem celeſtem ⁊ animal id/⁊ particularis reperta in particulari ſemine. Virtus autem illa que eſt in corpore vel in ſemine illo aſſimilatur arti apud Ariſtotelem: ⁊ ideo eſt ſimilis illi genito: ⁊ quaſi probat hoc Auerroes: ars generat ſibi ſimile: ſed virtus illa cõtẽta in ſemine eſt ſimilis arti: ergo generat ſibi ſimile. pbat minorẽ. qa nulla videt̃ differentia inter illa tria: ſed inter virtutem que eſt in corpuſculo in ſemine ⁊ arte: niſi in hoc tñ ꝙ illa que fuit in ſemine deciſa eſt a patre ⁊ matre: ea vo que eſt in corpuſculo deciſa eſt a ſole tñ: cuius ſignum dicit qa Ariſto. dicit. Hominem generari ab homine ⁊ ſole. [Et ideo.] ¶ Corollarium contra Themiſtiũ. Themiſtius eniz ꝓbauit pro Platone formas ⁊ ideas eẽ vt ſaluaret generationem aialium ex putrefactione ortorum. dicit mõ Auerroes ꝙ nulla eſt ꝑpter hoc neceſſitas: qa talia animalia generant̃ a ſole ⁊ corpuſculo illo loco ſeminis facto. Sz in hoc cõmento adſunt q̃ſtiones. pma eſt expoſitoria. Arguit eni calidũ in corporib⁹ inferioribus gñari a ſole ⁊ nõ a calido. ergo ꝓpõ falſa. Ampli⁹ 2° celi cõmento. 42. Calor cauſatur a motu ⁊ luce: ⁊ tñ non ſunt vnius rõnis. Adhuc in ſubſtãtijs arguit̃. nã 3° de celo

cōmento.56. Ponit φ ignis poteſt generari ab igne ⁊ a concuſſione lapidū: quādo ergo generabit̃ a concuſſione: certū eſt φ non generabit̃ a conuenienti in nomine ⁊ deffinitiōe. q̄re propoſitio falſa. Rurſum motor celeſtis corporis efficit motum: ⁊ tñ motus ⁊ motor nō ſunt vnius ſpeciei. ¶ Circa hanc expoſitionem Alexāder dedit tres expōnes. ⁊ prima eſt φ debet intelligi in vere genitis ad excludenduʒ genita caſu ⁊ fortuna que generantur. qui errores ſcdo de vniuocatione in forma vel in virtute: ⁊ hoc ꝓpter aīalia genita ex putrefactione. ¶ Scda expoſitio fuit φ debʒ intelligi vniuerſaliter in omnibus. ſʒ ſimilitudo debet eſſe in genere vt ſi ē ens nāle a nā: ⁊ ſi artificiale ab arte ⁊c̃. ¶ Tertia expoſitio fuit φ dʒ intelligi in vere genitis ⁊ de vniuocatione in ſpecie ſpecialiſſima vel ſubalterna: dico in vere genitis: excludendo animalia ex putrefactiōe ⁊ caſu facta: dico in ſpecie ſpecialiſſima vel ſubalterna ꝓpter gñationem muli ex his oēs rationes ceſſant. Themiſtius autē vt dicit̃ cōmēto 24. gloſſat ꝓpoſitionē tribus conditionibꝰ ſeruat. ſ. in agēte principali ꝓpinquo: ⁊ eēntiali: ⁊ tu vide ibidē. Auerroes aūt videt̃ gloſſare hanc in ſubſtātijs: ⁊ videt̃ velle omnem ſubam fieri a ſibi ſilī. in accidētibꝰ aūt vult ꝓpōnē non hic locum. Sʒ hec ſolo vī falſa. pmo pp ignē qui gñat̃ ab igne ⁊ ab excuſſione lapidis. 2ᵒ videt̃ falſum qa vel intelligit ꝑ vniuocationē in virtute vel in forma. ſi in virtute erit vniuerſalis in oībus. ſi in forma eſt falſa in ſubſtātijs genitis ⁊ putrefactione. ⁊ hec videtur maxima ipſi. Adhuc contradicit ſibi. qa. 7. huius cōmēto. 30. dicit propoſitionē eſſe veraʒ ſolum in generatis ex patre ⁊ matre. ⁊ hoc vult eſſe vniuerſaliter in oībus ſubſtantijs: ⁊ vtinam eēt ſolo aliqua ꝓ ipſo que eēt vtilis. forte propter hec recentiores fingunt ꝓpoſitionē eſſe verā in omnibus tam ſubſtantijs q̄ȝ accidētibus. Quoniā omne qḋ fit ab vniuoco fit: vel in forma ⁊ mō eēndi forme: vel in forma tñ: vel ſpecialiſſima: vel generica: vl̃ virtute: ⁊ ſic conſtituunt gradus quatuor vniuocatiōis: ⁊ tu vide eos. Sed hec ſolo eſt contra textum qui tñ videt̃ verificare in ſubſtantijs. Adhuc etiam caſu videntur fieri ab vniuoco iſto modo. Et ꝓpterea videt̃ mihi eſſe dicēdū cū Auerroe. vbi debes ſcire φ Auerroes vult hic per gñationē vniuocam eam in qua effectus ⁊ agens ſunt conuenientia in forma: ſed formam ſumit tñ per gradū a quo ſumit̃ ſpecies q̄ȝ pro gradu a quo. ſumit̃ genus ꝑdicamēti. Tunc ipſe vult duas ꝓpōnes. prima / ſoluʒ ſubſtātia generatis ab vniuoco in forma predicamēti. hoc eſt dicere / ſolum ſubſtātia fit a ſuba principalr̃. 2ᵒ / aliqua ſubſtantia fit a ſilī in ſpecie ⁊ aliqua a ſimili in predicamēto. pma pars pʒ. 7. huius com. 30. 2ᵃ pars patet in animalibus generatis ex putrefactiōe. In accidētibus autē non eſt ſic. Qm̄ accidēs pōt generari ab accidēte ⁊ a ſubſtātia. ¶ Tūc rñdet̃ ad argumēta ꝯtra hoc. primuʒ tollit̃ eo qa ignis gñatur principalr̃ a ferro ⁊ a lapide ſʒ diſpoſitiue a motu. ¶ Ad 2ᵘᵐ dōʒ φ itelligit vniuocationē forme ꝑnti ⁊ nō forᵉ ſpēi. ⁊ ſic nō pōt intelligi accidēs ſic fieri. Qm̄ accńs q̄nq; ab accidente: q̄nq; a ſuba fit. ¶ Ad tertiā pʒ φ nō ꝯdicit per ſecūdam concluſionem.

Subſtantie autē tres ſunt: mā q̄dem: hoc aliquid exiſtēs apparere. nā quecūq; ſunt tactu ⁊ non connaturalitate: mā: ⁊ ſubiectuʒ: nā ꝟo: ⁊ h̄ aliq̄d inquantum ⁊ habitus quidaʒ. Amplius tertia q̄ eſt ex his ſingularis vt Socrates ⁊ Callias. In quibuſdam φ igitur hoc aliquid nō eſt preter compoſitam ſubſtātiā: vt ſpecies domus: ſi nō eſt ars. Sed nec eſt gñatio nec corruptio horum: ſed alio mō ſunt ⁊ non ſunt vt domus que ſine materia ⁊ ſanitas. ⁊ oē qḋ ẜm artem. Sed ſiquidem in eis: que ſunt natura.

¶ Incepit tractare de forma ⁊ declarauit primo qualr̃ ipſa per ſe nō eſt generabilis ſed vt pars compoſiti: ⁊ ſic de ea locutus eſt in comparatione ad agentem: nunc iteruʒ de ea loquitur in comparatione ad materiam ⁊ ad ſubſtātiaʒ compoſitam: ⁊ hoc vt contradicat Platoni ⁊ alijs male ſentientibus. pmo tamē iterum diuidit ſubſtātiam ſenſibileʒ. Fuit enim prima diuiſio in tres partes: vt in ſubſtātiam ſenſibilē eternam: ⁊ ſubam ſenſibilem gñabilē: ⁊ ſubam inſenſibilē. Nunc diuidit ſubſtātiam ſenſibilē gñabilē: ⁊ hoc in tres vt in mām formā ⁊ compoſitū. ⁊ ſingulorʒ propria declaratione declarat. Inquit. ſubſtantie autē. ſ. ſenſibiles ſunt tres. mā quideʒ hoc aliquid exiſtēs apparere. debes ſcire φ aliquid eſt hoc aliquid vere: vt forma vel cōpoſitum. ⁊ h̄ qa eſt actus vel hñs actum. Aliud dicit̃ eſſe hoc aliquid apparēter: non qa ſit hoc aliq̄d: ſed qa apparet eē tale. eo quia ſicut ſubſtātia cōpoſita ſubijcitur accidētibus. ſic mā ſubijcitur formis. Expoſitor ⁊ ſequaces ꝟba hec ad antiquos referunt. dicit enim φ antiqui ſolam mām cognouerunt ⁊ ꝓpterea differunt ſolam illam eē ſubſtātiā: reliqua ꝟo accidētia. Sʒ iſti peccant valde. nō enim Ariſtoteles ad antiquos loquitur ſed illud met dicit qḋ in phyſicis accepit. dixit em̄ mām non eē ſcibilē niſi ꝑ ſimilitudinē ⁊ ad formā ⁊ ad ſubiectum compoſitū. ⁊ hoc vī dicere hic. Inquit. n. materia q̄dem hoc aliquid exiſtens apparere. ⁊ iſta particula apparere debʒ legi in ablatiuo: nam grece ſic iacet. materia quidem hoc aliquid exiſtens to phenesthe. modo greci vtūtur datiuo pro ablatiuo: quaſi ergo dicat. materia quidem hoc aliquid exiſtēs apparere: hoc eſt quadam ſimilitudine ⁊ ꝓportione. non φ ſit vere hoc aliquid ſed ſimilitudine ⁊ proportione ad hoc aliquid. omne eniʒ ſimilitudinarie tale pōt dici tale: huius autē cauſam ſubſcribit Ariſto. d. nā q̄cunq; ſunt tactu ⁊ non connaturalitate: vt ſunt opera artis: vt domus: arca: ⁊ hō̗. ſunt materia ⁊ ſubiectuʒ ⁊ nihil tertiū ex his aut preter hec. ⁊ hac ſimilitudine materia ad formā dicitur hoc aliquid. Fecit autē errare expoſitores mala tranſlatio: eo qa in tranſlatione eorum habebat̃ ſubſtātiam apparere. ⁊ hoc non ſic habet̃ in greco: ſed exiſtens apparere. ⁊ tu vides quō ex mala trāſlatione cadunt. [Natura.] Nūc formā exponit. ⁊ inquit. nā ꝟo ⁊ hoc aliquid. ſumit autē naturam pro forma: qa nā dicit̃ de vtraq;: ſed per quādam excellētiam de forma. hec autē dicit̃ vere hoc aliq̄d ⁊ non apparentiā: vel ſimilitudinē: ſed abſolute. Sʒ quoniaʒ forma dī q̄nq; priuatio: adijcit ad quā ⁊ habitus q̄dā ſubaudi reducit̃: nam forma efficit̃ habitus quādo in mā permanet. [Amplius.] Deſcribit tertiā. ⁊ inq̄t. Amplius tertia que eſt ex his. ſ. materia ⁊ forma eſt ſingularis: vt Socrates ⁊ Callias. [In quibuſdam φ igitur.] premiſſa diuiſione ſubſtantie ſenſibilis corruptibilis: nunc ꝓſequitur de forma. ⁊ p̊ ſumit hanc concluſioneʒ in formis artificialibus. vʒ. forme artificiales nō ſunt ſeparate a ſubiectis ſeu ſubſtantijs cōpoſitis. 2ᵒ ſumit hanc hypotheticam ſi que forme ſunt ſeparate a ſubſtātijs cōpoſitis: ille ſunt nāles: non tamen ipſe accepat antecedens nec conſequens: ſed loquitur hypothetice. inquit. In quibuſdā quidem igitur hoc aliquid. i. forma nō eſt preter compoſitaʒ ſubſtātiam ⁊ exponit ſe. d. vt domus ſpēs. i. forma. [Niſi ſit ars.] Soluit tacitam. q. qa quis pōt dicere φ domus ſpecies eſt ars exiſtens in mēte artificis ⁊ non in re: domus ergo eſt ſeparata. ¶ Soluit ⁊ arguit contra. d. niſi ſit ars. Contra arguit. d. quecūq; ſunt in mente nō generantur neq; corrumpūtur: ſed ſpecies domus generatur ⁊ corrūpitur. ergo nō eſt in mente. Ponit maiorē. d. Sʒ

nec eſt generatio nec corruptio hoꝝ:puta/que ſunt in mēte:
ſed alio modo ſunt ⁊ non ſunt:q̄a per doctrinā vel diſcipli
nam.i.domus que ſine materia.i.que eſt in mente ⁊ ſanitas
⁊ omne qđ ſm artem.hec eſt prima concluſio ⁊ eius decla
ratio.ponit ſecundam.d.Sed ſiquidem ſubaudi ſint forme
abſtracte:ſunt in eis que ſunt natura:hanc autem non decla
rat:ſed poteſt declarari per conſequentia poſt.hec ergo eſt
expoſitio huius loci ſane iuxta verba greca.

Cõ.14. ❡Cum dixit.]Proponit intentionem partis ⁊ cauſam intē
tionis.Uult itaqꝫ ꝙ Ariſt.diuidit ſubam in tres quēadmo
dum fecit in nālibus ⁊ in 7ᵒ huius.cauſa huius diuiſiōis eſt
vt per ipſam poſſit deuenire ad cognitionem prime forme:
⁊ primi finis:⁊ hec expoſitio parum differt a noſtra.[Dicit
Alexāder.]❡Mouet nunc.q.Alexandri circa id verbum
[hoc aliquid exiſtens apparere.]Ubi Alexāder dicit mihi
etiā in hoc ſermone eſt difficultas:⁊ propterea dat quattuor
Expõ pᵃ. expoſitiones.❡Prima ergo expoſitio eſt ꝙ mā nõ eſt h̄
aliquid ſui nā:ſed ipſo apparere/hoc eſt forma qua ipa mā
ſentitur vel videt̄:nā ipſa ſeipſa eſt inſenſibilis:ſentit̄ autē
2ᵃ expõ. propter formā.[Dicit autē erit.]❡Scđa expoſitio eſt/ꝙ
mā eſt hoc aliquid exiſtens ipſo apparere.i.apparenter.vt
videbatur antiq̄s ⁊ nõ exiſtēter:quoꝝ fundamentū fuit q̄a
mā reperitur in quolibet:⁊ omne quod eſt in quolibet eſt h̄
Expõ pᵉ aliquid.ergo mā eſt hoc aliqđ.[Intētio autē.]❡Poſitis
expõnis. expoſitionib' Alexādri Auerroes declarat illas ⁊ dicit.In
tentio autem ⁊ ſenſus prime expoſitionis Alexandri eſt/q̄a
mā eſt illa que videtur aut ſentitur non propter ſe ſed pro
pter formā:⁊ tunc litera debet legi conuerſe.vꝫ.mā quidē
apparet ſm ꝙ eſt hoc aliquid.i.actuata per formā ⁊ nõ ꝙ
ſit hoc aliquid per apparentiam:⁊ hec eſt expõ prima.Sꝫ
hec expoſitio valde contorquet textum ⁊ eſt falſa.Contor
quet quidem textum vt patet in greco.eſt ſcđo falſa.quoniā
Auerroes primo celi cõmēto 95ᵒ ait māꝫ intelligi ꝑpter for
mā:⁊ rem ſentiri ꝑpter mām:ecce quo mõ cõtradicit huic.
❡Dicendum p̄mo ꝙ lꝫ contorqueat textum/hoc nõ eſt li
conueniens propter veritatē.❡Dicēdū ſcđo ꝙ mā ⁊ for
ma poſſunt comparari inter ſe ⁊ ad compoſitum.Si inter
ſe/ſic materia eſt ſenſibilis propter formam:⁊ ſic intelligit
hic.Si ad compoſitum:ſic compoſitum eſt ſenſibile ꝑpter
materiā ⁊ intelligibile propter formam:⁊ ſic loquitur p̄mo
Expõ 2ᵃ. celi.[Intentio ſcđo ſecūde.]❡Exponit ſecundam ⁊ vult ꝙ
mā ſit hoc aliquid apud ſenſum:nā ſenſus non diſcernit dif
ferentiam inter mām ⁊ formam ſed intellectus.⁊ hoc dicit
propter antiquos qui tm̄ ſenſibilia cognouerunt:⁊ ſic mate
riā ſolā ⁊ non formam perceperūt:⁊ ſic apud eos ſola ma
teria eſt ſubſtantia:⁊ forme ſunt accidentia:eo quia forme
ſunt intelligibiles tm̄:⁊ non ſenſibiles.[Dicit Alexander.]
Exponit Alexāder ſecundam partem textus ⁊ videt̄ ꝙ ipē
in hac parte ſequatur ſecundā expoſitionem nunc poſitā:
⁊ ſic vult ꝙ reddat cauſam quare veteres non dixerūt niſi
materiā:⁊ vult ꝙ hoc dixerunt propter argumentū a ſimi
li.naꝫ ita ſe hꝫ forma naturalis ad mām nālem:ſicut artifi
cialis ad ſubſtantiam:ſed in artificialibus ſola materia eſt
ſubſtātia.ergo in naturalibus:hec eſt expoſitio ſecūde par
3ᵃ expõ. tis textus.[Sed forte.]❡Tertia expoſitio Alexandri eſt
de materia proxima:q̄a hec eſt hoc aliquid ipſo apparere/
4ᵃ expõ. hoc eſt ipſo exiſtere actu.[Et forte dicit.]❡Quarta expo
ſitio eſt noſtra quā diximus in textu.⁊ vult ꝙ materia ſit
hoc aliquid non vere ſed apparere ipſo.ideſt ſimilitudine
⁊ proportione ad formā ⁊ ad ſubſtantiā compoſitā.reddit
cauſam huius expoſitionis.d.ꝙ non dicit de ea in alio loco.
vꝫ.ꝙ ipſa ſit cognita ſm ſimilitudinem:non debet contra
dicere huic qđ dixit modo.nam materiā intelligere nõ poſ
ſumus niſi per comparationē ad ſenſibilia ⁊ nobis primo
nota.[Et forte.]Adaptat nunc ſecundam partē textus ad

hanc expoſitionem.quaſi dicat ꝙ ideo materia eſt hoc ali
quid per comparationē:quoniā ſic ſe habet ad formas ſi
cut ſubiectum ad accidētia artis.addit Alexāder ꝙ Ariſto.
forte vtitur hoc verbo hoc aliquid loco huius verbi aliqua
ſubſtantia.Inquit Auerroes.hec igitur ſunt verba Alexan
dri.Accipe ergo quattuor expoſitiones bonas ⁊ ego vltimā
tm̄ teneo.[Intentio autem primi.]❡Exponit nunc per or Expoſiᵒ
dinem omnia dicta Alexādri.⁊ primo expoſitionem ſecū Au.ſuꝑ
de partis textus.⁊ quaſi dicat.dico materiā eſſe ſolam ſub dict' Ale
ſtātiam:quoniā in rebus artificialibus cum contingūt ſe ſo xandri.
la materia eſt ſubſtantia ⁊ ens:⁊ reliqua ſunt accidentia ⁊ po
nit exempla ⁊ ſermo patet.[Intentio autem tertie.]❡Ex
ponit tertiā ⁊ vult ꝙ mā proxima ſit exiſtens hoc aliquid
ipſo apparere.i.reſpectu ſubſtātie ſenſibilis:quia ipſa eſt in
quantum eſt pars ſubſtantie compoſite.⁊ ſupra hoc expo
nitur id qđ ſubſcribit.d.nam quecūqꝫ ſunt tactu ⁊ non con
naturalitate eſt mā ⁊ ſubiectū:quod dicit eo q̄a materie ꝑ
xime ſe tāgunt:quoniā tactus eſt corporū modo māe ꝑxi
me ſunt corpora:que ſcđo cõnaſcuntur primo ſunt elementa:
que non ſe tangunt:ſed cuꝫ miſto connaſcuntur.⁊ huius po
nit exemplū ⁊ patet.[Intentio quarte.]❡Exponit quartā
⁊ vult ꝙ Ariſ.velit tres eſſe ſubſtātias.i.mām ⁊ formā ⁊ cõ
poſitum:⁊ materiā vult eē hoc aliquid ipſo apparere.i.ipa
proportione ad formā.eſſe enim materie eſt eē relatum ad
formā.Eſt autem hec proportio ſimilitudo quedā ſic ꝙ ita
ſe habet materia ad formas ſicut ſubſtantia ad formas ar
tificiales:⁊ per hoc patet prima ⁊ ſecunda pars textus.[Et
omnia.]❡Uult modo ponere quintā expoſitionem.⁊ pri 5ᵃ expõ.
mo premittit cām ſue neceſſitatis:⁊ vult ꝙ ideo eſt ponen
da quinta expoſitio q̄ꝛ ex his quattuor Alexandri nihil no
ui ſcitur de mā quod non eſt omnibus cõmune:⁊ ꝑpterea
eſt ponēda quinta vt ſaluetur ſenſus litere:⁊ cū hoc habea
tur aliquid noui in ipſa mā nondum compertū.[Et vide
tur mihi.]❡Premiſſa cā neceſſitatis quinte expoſitionis
nunc proſequit̄ ⁊ primo premittit intentionē partis.⁊ in
quit.⁊ videtur mihi ꝙ intendebat dare differentiā inter na
turā māe in eſſe:⁊ nām forme vniuerſalis:⁊ maxime illius
forme vniuerſalis quod eſt genus.hec ergo eſt itētio.[Re
putatur enim.]Probat neceſſitatē.⁊ inquit.reputatur enī
ab antiquis ꝙ prima mā habet nām rei vniuerſalis predi
cabilis de pluribus:⁊ hoc q̄a cõmunis multis:imo oib' ge
nerabilibus ⁊ corruptibilibus quo fundamento quidā exi
mant mām eſſe corpus:⁊ forte tangit Auicēnā vt p̄mo phy
ſicorum cõmento.63.⁊ forte tangit Platonem:vt p̄mo peri
hermenias:⁊ forte tangit alios.[Et ſi ita eſſet.]Contra ergo
hanc poſitionē adducit duas rationes quas clarius ſcripſit
in primo huius cõmēto.17.⁊ inquit.⁊ ſi ita eſſet haberet for
mā ſubaudi qua ſubaretur:tenet cõſequentia q̄a omne cor
pus eſt tale propter formā.⁊ ſic nõ eſſet pura potentia.[Et
nõ eſt.]❡2ᵒ arguit/ſi materia eſt vniuerſale genus vtpote
corpus non eſt vna ſm numerum ſed ſm formā ſubaudi
mediam inter potentiam ⁊ actum.modo dictum eſt alibi
ipſam eſſe vnā nūero.ergo ⁊c̄.[Demonſtrādū igit̄.]❡Sꝫ
dubitatur.q̄a ſi mā eſt vna numero non videt̄ poſſe repe
riri in pluribus.vt primo huius cõmento.28.31.⁊.46.q̄uo
enim aliqđ põt eē vnū numero ⁊ reperiri in pluribus:vi
det̄ enim implicare cõtradictoria.[Hoc qđē.]❡Rn̄det
queſtioni ⁊ diſtinguit de vno numero:q̄ꝛ vnū numero du
plex eſt in actu ⁊ in potentia.In actu qđem vt Socrates ⁊
Callias:q̄a q̄libet hoꝝ eſt vnus ꝑpter formā vnam.tale q̄
vnū numero ipoſſibile eſt reperiri in plurib'.Sed vnū nu
mero priuatione ⁊ potētia bene põt plurib' ineſſe.[Nõ nõ
hꝫ.]❡Solonē declarat ⁊ oſtdit ꝙ mā eſt vna numero et
cõis pluribus.vna numero qđē ꝑ h̄ q̄a caret formis indi
uidualibus q̄bus numeret̄ ⁊ plurificetur.cõis ſcđo q̄a caret

vna forma qua res dicatur vna numero ꝛ non per formaꝫ
cōmunem: ſicut genus. ergo ſm carentiā formarum indiui
dualium eſt vna numero: dēpta enim cauſa pluralitatis re/
linquitur vnitas. Scōm carentiaꝫ ꝟo forme indiuidue eſt
cōmunis pluribus: quoniā res eſt vna per vnam formaꝫ:
qa dempta cauſa vnitatis relinquitur pluralitas. ꝛ commu
nitas. ergo mā eſt vna numero ꝛ cōmunis pluribus. ꝛ ſolū
fundamētuꝫ eſt qꝛ eſt ens in potentia. [Forme eni.] ¶ Sꝫ
circa dicta mouet. q. quoniā ſimilr erit de vlibus. naꝫ vlia
ſunt entia in potentia. ergo qōlibet vniuerſale erit vnum ꝛ
cōmune ſicut mā: aīcedēs ꝓbatur. qꝛ ſcire vle eſt ſcire in
potētia. ꝛ hoc pro tāto qꝛ vle eſt ens in potentia. ergo vle
erit vnum numero ꝛ cōmune ſicut mā. [Coniūctio igitur.]
¶ Rñdet ꝙ cōmunitas vlis ꝛ materie differunt: qꝛ vni/
tas rei vlis eſt extra aiam in potētia: qꝛ rōne forme que ē
vniuerſale potentia. Sed vnitas materie eſt pp priuatiōeꝫ:
qa nō intelligiť talis niſi ꝓpter ablationē formarū: mō pri
uatio eſt ens rōnis ꝛ non eſt ens extra animam. [Materia
igitur.] ¶ Corollariuꝫ cōcludit ꝛ dicit. mā igitur non habet
eē extra aiam ſm hunc intellectum. ſ. inquātum cōis oībus
generabilibus ꝛ corruptibilibus. quādo non intelligitur ſic
niſi ſm priuationē: mō priuatio eſt ens in aia. [Et qño ita.]
¶ Soluit. q. qa ſi ſic, tunc mā nō differt a priuatiōe nec eſt
ens extra aiam. Rñdet ꝙ differt a ꝑuatione ꝛ eſt extra ani
mā inquātuꝫ ſubiectū indiuidui ſenſibilis qō videť ꝛ nō ꝓ/
pter illud qō intelligiť ex ea. i. ꝓpter priuationē. ergo inquā/
tum ſubiectū eſt ens extra animā. ſed inquātum priuata eſt
ens in aia. [Et hec.] Nunc declarat qualiter ſe habeāt eius
dicta hic. ꝛ inquit. ꝛ hec eſt perfecta imaginatio materie eo
qꝛ ſcitur eius vnitas ꝛ eius cōitas: ꝛ per cōſequēs eius nā. ꝛ
hoc expreſſe nunꝗ̄ dixit Ariſto. in aliquo loco ſed inueniť
ex eius verbis: ſupra quibus dicit Joānes, ꝛ hoc eſt veruꝫ:
qꝛ in ꝑmo metaphyſice dicit. ꝙ in fundamēto nature nihil
eſt diſtinctū. ꝛ Auerroes cōmēto 17° ibidē declarat qualr.
ꝛ 7° huius dicit ꝙ ipſa nec eſt quid, neqꝫ quale, neqꝫ quātū,
neqꝫ aliquid alioꝝ gnūs diuiſum eſt ens. Ex his duob⁹ pōt
ſumi ſententia Auerrois de mā. Ego autē ex alijs locis col/
ligo intellectum Auerrois de mā. dicit enim Ariſt. 8. meta/
phyſice. neqꝫ omnis mā eſt: ſed quoꝝ generatio eſt ꝛ tranſ/
mutatio: vbi Auer. cōmen. 14. dicit. ꝛ ex hoc verificatur ꝙ
prima mā rerū generabiliū ꝛ corruptibiliū eſt eadem. ſ. qꝛ
omnia generabilia ꝛ corruptibilia alterantť adinuiceꝫ. ꝛ. 10.
huius dicit. mā enim negatione oſtendiť. vbi Auerro. com/
mento. 24. ideꝫ colligit. Jd ergo inueniť ex verbis Ariſto.
nō tamē ita explicate atqꝫ ita colorate ſicut diť Auerroes.

Digreſſio nes. ¶ Sed circa dicta ſunt queſtiones non pauce. Prima ſi ma
teria eſt cōmunis pluribus (vt dicit Auerroes) ergo predi/
catur de pluribus. cōſequens eſt cōtra Auerroem ꝑmo hu/
ius cōmento. 17. ꝛ cōtra rōnē: qꝛ ſi predicať de pluribus:
vel predicatur in qd vel in quale: ſi in quid erit genus: ſi in
quale erit diſa. ¶ Scdo dubitať. qa ſi genus eſt ens eť ani
mā in potētia. ergo qñqꝫ erit ens extra aiaꝫ in actu: qꝛ fru
ſtra eſt illa potentia que non reduciť ad actum. primo celi.
¶ Tertio q̄ro qño forma eſt fundamētuꝫ vniuerſalitatis:
vel qꝛ ipſa forma ꝛ vle idem ſimpliciter: vel qꝛ forma gnat
vlitatē: qō eſt falſuꝫ: qꝛ intelligēs gnat vlitateꝫ. ¶ Quarto,
cuilibet enti poſitiuo debeť vnitas poſitiua: qꝛ eadē rō en/
tis ꝛ vnius entis: vt 4° hui⁹ ſcribiť. ſꝫ mā eſt ens poſitiuuꝫ:
qꝛ ſubs ꝛ illius ſpēs. vt per diuiſionē ſuperius poſitā in te/
xtu pꝫ. g̊ ꝛ vnitas ēt erit poſitiua. ¶ Quinto, qꝛ tūc mā eēt
vna numero priuatiue ꝛ plures numero. vna qdeꝫ qꝛ caret
pluribus formis quib⁹ diuidať. plures ꝟo qꝛ caret vna qua
vnificeť. g̊ vna ꝛ plures. ¶ Sexto, tunc per idē dici poſſet
vna ſpecie priuatiue ꝛ vna genere: qa caret plurib⁹ formis
ſpecificis quas ſint multa. ¶ Septio, vi falſum qō dicit. ſ.

ꝙ priuatio ſit ens in aia: qꝛ principiū tranſmutationis rea
lis eſt reale. mō priuatio eſt ꝑncipiū gnationis ꝛ corruptio
nis realis vt prediximus: g̊ re erit reale quoddā. ¶ Prima Solones
quidē ſoluit Auerro. 7° huius cōmētis. 23. ꝛ. 24. ꝛ 8° huius
cōmento. 6. ꝛ. 9. metaphyſice cōmēto. 12. ꝛ videtur mihi ꝙ
ſua ſolō conſiſtit in hoc ꝙ mā poteſt ſumi duplr. Uno mō
vt pars: ꝛ ſic nō predicatur niſi de ſeipſa. Alio mō vt totū.
verbi grā. pro materiato, ꝛ ſic predicatur de pluribus qꝛ de
oībus gnabilibus. quodlibet enim gnabile eſt materiatuꝫ.
¶ Tunc ad auctoritatem dico ꝙ mā nō ꝑdicať in qd ſꝫ in
quale: qꝛ nō eſt quidditas nec ps qdditatis ſed additum ei:
ꝛ ſic ꝑdicatur in quale: qꝛ ꝑdicat aliqd extra eſſentiaꝫ: qꝛ g̊
dicit mām non ꝑdicari: dicit mām non ꝑdicari ad modum
generis. ſ. in quid. nec ꝓpter hoc eſt dicere: qꝛ nō predicatur
in quale eſſentiale vt diſa. Secūda tolliť. qꝛ non opꝫ ꝙ oē
in potentia reducať ad actū eodē mō quo fuit in potentia:
ꝛ ideo vult dicere Auerroes ꝙ vle extra animā acceptum
actu eſt ſingulare: potentia ꝟo vniuerſale: mō non oportet
vt tale fiat vniuerſale extra animam. ¶ Ad tertiam rñdet
Auerroes ꝑmo huius cōmento. 27. ꝙ forma dicitur funda
mentum vniuerſalitatis propter tria. Primo, qꝛ ꝓpter for/
mam repertam in cōpoſito intellectus cōcipit compoſituꝫ
vniuerſalr. Scdo, qꝛ vniuerſale nō eſt niſi forma concepta
ſub rōne toti⁹ abſqꝫ ꝯditionib⁹ māe. Tertio, qꝛ a forma eſt
ꝑdicatio eſſentialis. ergo forma dicitur fundamētū vniuer/
ſalitatis ꝛ per cōtrariū ꝑuatio vt vides. ¶ Ad quartaꝫ mi/
hi videť eſſe dicendū ꝙ vnitas numeralis materie pōt cō/
parari ad ſubiectū remotum: vtpote ad eſſentiaꝫ māe ꝛ ſic
dicitur poſitiua: vel ad ſubiectū ꝓximuꝫ: vtpote ad priua/
tionē mediante qua intelligiť materia vna: ꝛ ſic vnitas eſt
priuatiua. ¶ Ad quintā, Auerroes cōcedit totum: eſt enim
materia vna numero ꝛ plures numero: ꝛ dicit hoc non eſſe
inconueniens in ente in potentia: ſed bene eſſe incōueniens
in ente actu. vñ vnum priuatione ꝛ plura priuatione nō op
ponuntur, ſed bene vnus poteſt eſſe ꝛ plura. ¶ Ad ſextam
cōceditur totum. poteſt enim dici vna ſpecie per priuatio/
nem plurium formarum ſpecificarum ꝛ vna genere ſimi/
liter. Sed Auerroes non expreſſit hec propter breuitatem.
¶ Ad vltimam dōm ꝙ priuatio formaliter eſt ens in aia
tñ. ſed fundamentaliter eſt ipſa potentia materie. mō non
eſt inconueniens aliqō eſſe principiū per accidens trāſmu/
tationis realis ꝛ eſſe ens in aia: ꝛ tu vide alios: ex his pꝫ to/
ta ſententia Auerrois de materia. plura dici poſſunt: ſꝫ hec
ſatis. [Si igitur.] ¶ His expeditis venit ad expoſitionem
verborum Ariſtotelis. ꝛ ꝑmo premittit vtilitatē expoſitio/
nis ꝛ hoc ex quatuor. primo, qa facit intelligere eſſe māe qō
eſt valde difficile. 2°, qꝛ eſt ꝓprium huius ſcientie. naꝫ phy/
ſicus declarat eſſe materie ꝑ trāſmutationē: metaphyſicus
per ordinem ad formam: ꝛ propterea hic ſermo eſt ꝓprius
metaphyſico. 3°, quia nullus pōt intelligere eē materie niſi
mō iſto. 4°, qꝛ qño verba Ariſto. inſpexeris inuenies hanc
expoſitioneꝫ non remotā ab eis plus alijs quinque: ꝛ dixit
quinqꝫ qꝛ reuera quatuor ſunt: ſed quia dixit ꝙ intelligiť h̄
in loco ei⁹ quod diceret ꝙ eſt aliqua ſubſtātia: ꝓpterea vo
cat expoſitiones eſſe quinque. ſed reuera quatuor ſunt quia
illa quinta cadit in vno verbo tñ. [Et ſm hoc.] ¶ Nūc ve
nit ad rem. Ubi primo debes ſcire ꝙ apud Auerroem ma
teria nullam hꝫ eſſe de ſe: ſed eſſe eius eſt in comparatione
ꝛ ordine ad formam eo qꝛ mā dependet in eſſe ꝛ conſerua/
ri a forma. Utrum ꝟo forma dependeat ſic a mā: alibi di/
ximus. opꝫ g̊ ſupponere ꝙ mā nec eſt ens, nec qd, neqꝫ q̄/
le, nec aliqd alioꝝ ꝑdicamētoꝝ niſi pp formā. Et ad h̄ ſup
ponēdum ꝑcepit Auerroes mām eſſe vnā numero ꝑuatio/
ne forme ꝛ cōem eiſ: ꝛ hoc ad demōſtrationem intelligere
totum eſſe māe eſſe ꝓpter formā vel ordinē ad illā: h̄ ergo

premiſſo

ꝑmiſſis facile eſt exponere verba Ariſt. dicit enim mā eſt hoc aliqd ex ſe apparere hoc eſt ipſa ꝓportione ad formā. nā ipſa ſm ſe nullū hʒ eſſe niſi vel ꝓpter formam vel ꝓpter ordinē ad formā. [Et qꝛ eſſe.] ¶ Exponit ſecundam ꝑtem textus: ⁊ vult ꝙ det cām ꝓximi verbi: ⁊ īngt. nam quecūqȝ ſunt caſu .i. quorūcūqȝ eſſe eſt in ꝯtactu ⁊ comparatione ad aliud ⁊ non ꝯnālitate .i. ⁊ nō forma .i. ⁊ eius eſſe nō eſt forma: eſt mā ⁊ ſubm. nam ſola mā eſt per eius eſſe in cōparatiōe ad aliud. Barbara aūt trāſlatio quā Auerroes cōmentaꝛ aliter hʒ ſed in idē redit: ⁊ ꝓpterea aſſumpſi noſtram literam. [Et ꝗſi intendit.] Epilogat expōnem ⁊ vult ꝙ per oia hec Ari. innuit eſſe māem: ꝙ ipſa nullum hʒ eſſe niſi in cōparatione: ⁊ ſic per ꝯtactum itelligit comparationem: ⁊ per ꝯnālitatē itelligit formā: ⁊ ita applica totum hoc verbis ſuis. ¶ Sed dubitaꝛ. nā hec expō nō differt a ꝑma Alexandri: vt pʒ intuenti. ¶ Dicendū ꝙ ꝗtum ad modū exponēdi nō differt: ſed bn̄ ꝗtum ad rem expoſitam. nā Auerroes voluit Ariſ. per hec dare itelligere eſſe māe ⁊ nō Alexander. Sed quō mā depēdeat a forma ⁊ non ecōuerſo: alibi enucleauimus. nunc ꝟo hec ſupponēda ſunt: qꝛ ex 2° auſcultationis phyſice clare habeaꝛ. [Et forte intendit.] Dat ſcdam expōnem: ⁊ hanc vocat manifeſtiorem ſm verba: ⁊ vult ꝙ Ariſt. innuat drīam iter formā ⁊ māmi. nam mā eſt ſenſibilis ⁊ forma intelligibilis: ꝓpterea mā ſenſu ꝑcipiꝛ: ⁊ forma ꝟo itellectu. ⁊ iuxta hoc exponit ſcdam ꝑtem. ⁊ quaſi dicat. nam quecūqȝ ſunt caſu ⁊ nō ꝯnālitate .i. forma ſunt mā ⁊ ſubiectum: id eſt ſunt māe ꝓxime que dicunꝛ ſubiectū ⁊ quaſi tangit elementa. elemēta enim ſunt ꝯtactu ⁊ nō ſunt vnū in forma. ⁊ propterea ſunt materie ⁊ ſubm .i. ſunt materie actu ⁊ ꝓxime. ⁊ ꝓpterea hic ſermo verus ſolū de materijs ꝓximis. nā hec ſunt ſenſibilia ⁊ ꝓprie apud nos nota. [Et dicit ſm ꝯtactū.] Tūc ponderat verbū cur .ſ. Ariſt. dixit quecūqȝ ſunt caſu ⁊ nō miſtione. Rńdeo qꝛ tactus eſt cōior: qꝛ eſt tam miſtorū in vna forma ꝗ̄ vnitoꝝ ſed non in vna forma. vt ergo vteretꝛ ſmone vniuerſaliori: dixit tactu. Sed dices. Tunc hec expō non differt a tertia Alexandri. Reſpōdet vt ſupra: ꝙ quātum ad modū exponendi eadem ſunt. nō aūt ꝗtum ad rem expoſitam. [Et cum dixit hoc.] Hoc reliquum cōmenti ꝑſpicuū eſt per ſe: ⁊ maxime ex expōne textus facta per me: nec in hoc eſt aliqua vtilitas.

Q Uapropter vtiqȝ non male Plato ait: qꝛ ſpecies ſunt quecunqȝ natura. Si qdem ſunt ſpecies: alie ab his vt ignis: caro: caput: omnia enim materia ſunt: ⁊ maxime ſubſtantie vltima.

¶ Quaſi corollarie ꝯducit ꝗtum ad quid Plato bene dixit vbi debes ſcire ꝙ ꝯditionalis eſt duplex: quedam neceſſaria neceſſitate rei: ⁊ quedam neccia neceſſitate illatiōis: ⁊ poteſt addi tertia que eſt neceſſaria ſm rem ⁊ illationem. qui ꝯcedit ergo ꝯditionalē neceſſariā vtroqȝ modo bn̄: aut qꝛ ſimplr ⁊ ex toto verum ponit. qui ꝟo ꝯcedit hypotheticā neceſſariā vno mō tm̄ nō male dicit: qꝛ ꝗ̄ dicit ꝑtim verum ꝑtim falſum. ⁊ hoc Plato ꝯcedit. Ponit enī hanc hypotheticam: ſi idee ſunt: forme nāles debent eſſe tales idee: ⁊ non forme artificiales. modo hec hypothetica ē neceſſaria vno mō .ſ. ſm ꝯñtiā ⁊ nō ſm rem: ⁊ ideo nō male ait Plato: inquit. quapropter vtiqȝ nō male ait Plato ſpēs eē quecūqȝ natura ſiqdem ſpēs ſunt alie ab his. Dixit aūt Platonē nō male dicere ſed nō dicit ipſum bn̄ dicere: vtens inuida laudatione: qꝛ ꝗ̄ Plato dicit hypotheticam vno mō tm̄ verā ⁊ nō vtroqȝ modo. exemplum ſubſcribit eoꝝ a qbus ſpēs debēt eſſe alie: ſi debēt eſſe idee. d. vt ignis: caro: caput. Cuius cām ſubſcribit: oia enim mā ſunt ⁊ maxime ſubſtantie vltime. ꝗſi dicat ꝙ ſublatis formis ⁊ poſitis illis in abſtractione vt Plato. īngt: oia reliꝗ̄ ſunt vltima mā maxime ſubſtantie que indiuiduū dī. qꝛ ꝗ̄ vt in ꝑdīs dī ꝓprie ⁊ ꝑncipaliter ⁊ maxime ſubſtat. Sed de hoc diceꝛ in cōmento.

¶ Dixit Alexander.] Que dicit continuando patent. Debes ſcire ꝙ ſermo Ariſt. pōt duplr itelligi. Uno modo ꝙ Plato velit formas ipſas nāles compoſitorū eſſe abſtractas. Alio mō ꝙ Plato velit formas formaꝝ ſubſtantiaꝝ ꝯpoſitarum eē abſtractas: ⁊ ꝓpterea dat duas expōnes. Prima ſupponit Platonem ſentire ꝑmum itellectū. 2° ꝟo ſupponit 2ᵐ itellectū. differūt ergo he expōnes: qꝛ ꝗ̄ ꝑma vult apō Platonē ipſas formas ꝯpoſitoꝝ eſſe ſeꝑatas. ſcda vult ipſarum formas exiſtere ſeꝑatas. [Dicit ⁊ erit.] Docet ꝯſtruere ꝟba ⁊ debes ſcire ꝙ textus barbarus ſic ſtat (qꝛ iſta ſi fuerint alio mō: ſunt oia que exiſtunt ſm nām) vult mō Auerroes ꝙ ſiue primo ſiue ſcdo mō exponaꝛ textus: lr̄a dʒ legi tranſpoſite. vʒ. ꝙ hec particula iſta conſtruaꝛ cum ly ſunt ⁊ ly forme ſubintellecte conſtruaꝛ cum ly fuerunt alio mō .ſ. ſi forme habent eſſe: ⁊ hoc modo certe legiꝛ in tranſlatione noſtra vt vidiſtis: ⁊ ꝟba Auerrois (vt puto) ſūt corrupta hic ex ignorātia verboꝝ eiꝰ. [Et omnes.] Reducit totā ſententiam in duo. nam opinio Platonis poteſt dupliciter itelligi. Uno mō ꝙ ipſe ſubſtātie que ſunt forme ponantur abſtracte: vt forma aque ⁊ forma ignis ⁊c. ⁊ ſic itelligit prima expoſitio. Alio mō vt intelligat Plato formas formarū .ſ. vniuerſalia formaꝝ eſſe abſtractas. vtputa vniuerſale hominis ⁊ vniuerſale leonis ⁊c. ⁊ ſic intelligit ſecunda expoſitio. Prima ponit tm̄ ſpēs indiuiduoꝝ ſeparatas. 2ᵃ ponit vniuerſalia ſpērum eſſe ſeꝑata. Ambe ergo expōnes vere ſunt in ꝑte pro quāto ſolum in formis nālibus loquuntur: ⁊ nō in artificialibus. [Duo enim.] Ponit conuenientiam ⁊ differentiam inter has expōnes. Cōueniētia eſt qꝛ ſunt propinque ꝗtum ad hoc ꝙ nō male dicunt excludendo artificiales formas. differunt ꝟo: qꝛ ꝑma perſcrutatio eſt nālis .ſ. vtrum forme compoſitoꝝ abſtracte ſint. Sed ſcda eſt metaphyſica .ſ. vtrum forme abſtracte ſint alie a formis ſenſibilibus: qꝛ ꝗ̄ tractare de diſtinctione ⁊ differentia eſt ꝓpriū metaphyſici. [Et ex hoc ſm Alexandrum.] Literam illā duplr exponit Alexander. Uno mō vt excipiat adhuc hec a ꝓpōne Platonis. vʒ. ignis: caro: caput: ⁊ cetera membra. ⁊ ſic forme nāles ſūt idee: exceptis illis que ſunt velut partes alioꝝ integrales: ⁊ ſic habeꝛ prima expoſitio. Uel poteſt intelligi vniuerſalius vt excipiantur quecunqȝ ſunt vt materia: vt itelligatur forme naturales ſunt abſtracte: exceptis illis que ſunt vt materia. [Intelligēda eſſet.] ¶ Debes ſcire ꝙ litera barbara ſic iacet: ⁊ hec ſubſtantia eſt illud quod eſt maius valde: ⁊ illud poſtremum ⁊ indiuiſibile. ꝑma expoſitio itelligit per ſubſtantiam compoſitū: ⁊ per illud itelligit māmi: quaſi dicat ⁊ hec ſubſtantia .ſ. ꝯpoſita eſt maius valde: ⁊ illud .ſ. mā eſt poſtremum ⁊ indiuiſibile. ⁊ hāc Alexander vocat corpus cōe. poteſt 2° mō itelligi ꝑ ſubiectū miſtum: ⁊ per illud elīa vt ſit ſenſus: ⁊ hec ſuba eſt illud qō eſt maius valde: hoc eſt miſtum eſt nobile: ⁊ illud .i. elementum eſt poſtremum ⁊ indiuiſibile. Iuxta hec certe pōt eligi bonus intellectus in verbis grecis poſitus. lege ergo ſic: quapropter vtiqȝ non male Plato ait ſpecies eſſe quecunqȝ natura: ſiquidē ſunt ſpēs alie ab his que ſunt alioꝝ materie: vt ignis: caro: caput. nam oia ſunt mā vltima ⁊ eius ſubſtātie que maxime eſt. Ignis enī ē mā vltima miſti ⁊ caput ⁊ reliqua quare exceptio debet fieri ab his: ⁊ quantū ad hoc ponit textum ſuū Alexander. [Dicit Alexāder.] ¶ Sʒ dubitaꝛ. nā elementa ⁊ talia non ſunt mā vltima maxīe ſubē. ¶ Rńdet ꝙ per māmi vltimā non itelligit indiuiſibilem. Cuius cauſam dicit ipſe Auerroes: qꝛ Ariſto. comparat inter ſubſtātias compoſitas ⁊ actu entes. Intelligit ergo ma-

teriam vltimam.ſ. ꝓximã que dicitur vltima compoſitio/ne ⁊ prima reſolutione. Quantum ergo ad duo Plato bene dicit.ſ. ꝙ forme artificiales non poſſunt eſſe idee: ⁊ ꝙ forme naturales poſſũt eſſe idee ſed nõ omnes: ſed ſole he que nec ſunt mã nec partes integrales alicuius totius. ⁊ hoc qꝛ talia nõ poſſunt exiſtere per ſe. Sed ꝙ̃tum ad reliqua male dicit: qm̃ reuera idee non ſunt neqꝫ dari poſſunt vt pluri/ma argumenta oſtendunt. ⁊ ꝓpterea recte inquit Platonẽ non male dicere. ſed cum dixit ipſum bene dicere: pro quã/to in parte verum dixit ⁊ in parte falſum.

Mouentes quidem igitur cauſe: velut prius facte exiſtentes. que autem vt ratio: ſimul. Quando enim ſanatur homo: tunc ſanitas eſt: ⁊ figura ere ſphere ſimul ⁊ erea ſphera.

⁋ Accepit primo formas artificiales nõ poſſe ſeparari a cõ poſitis: ⁊ ꝙ ſi que ſeparari poſſunt ille ſunt naturales. adij/cit ⁊ tertio ꝙ nec iſtud eſt vniuerſaliter verum: qꝛ nõ in for mis que ſunt vel partes itegrales alicuius totius vel miſti. Nunc ergo vliter oſtẽdere vult ꝙ nulla forma poteſt ſepa rata eſſe. ⁊ vtit̃ tali ſyllogiſmo. Omne ſeparatũ ab aliquo preexiſtit generationi illius ⁊ remanet poſt corruptionem eius. Sꝫ nulla forma preexiſtit generationi compoſiti: nec remanet poſt corruptionem eius. ergo nulla forma eſt ſepa rata. maiorem tanq̃ perſpicuam ſupponit: ⁊ minorem de/clarat per diſam inter cauſas mouẽtes ⁊ formales. Subti/cuit autẽ ꝯcluſionem: qꝛ prius eam dedit intelligere. inquit. Mouentes qdem igit̃ cauſe ſunt velut prius facte. dixit/ve lut prius facte: qꝛ non ſemꝑ cauſe efficientes ſunt prius fa/cte: qꝛ quandoqꝫ ſunt ꝑpetue vtraqꝫ ex parte: que autẽ vt ratio.i. cauſe formales ſunt ſimul.ſ. cum ipſis factis. Cuius probationem ſubſcribit per exempla.d. quando enim ſana tur homo/tunc ſanitas eſt etiam ⁊ non prius nec poſt. Et fi/gura ere ſphere tunc eſt quando ſimul eſt erea ſphera. pa/tet ergo veritas minoris.

Cõ.16m. ⁋ Cum declarauit.] Auerroes videtur velle Ariſto. ex prin/cipali propoſito declarare differentias inter cãm formalẽ ⁊ agentem: ⁊ hoc nulla alia cauſa niſi vt declaret naturam forme ⁊ nãm agentis: ⁊ certe expoſitio poteſt ſtare. Ego vero textum introduxi modo dicto ⁊ ꝓpter cauſam predictam: verba cõmenti perſpicua ſunt.

Si autem ⁊ aliquid manet poſterius: perſcrutandum eſt. In quibuſdam enim nihil prohibet: vt ſi eſt anima ta le: non omnis: ſed intellectus. omnẽ naqꝫ impoſſibile forſan.

⁋ Minor habebat duas partes: ⁊ ꝙ nulla forma preexiſtit generatiõi compoſiti: ⁊ ꝙ nulla forma remanet per ſe poſt compoſiti corruptionem: ⁊ probauit primã partẽ per diffe rentiam datã inter agentes cauſas ⁊ formales. Nunc ergo de ſecunda vult ſe excuſare: lꝫ addat quandam veritatẽ q̃ primo aſpectu apparet: ⁊ inquit. Si autem ⁊ aliquid.ſ. de numero formarum manet poſterius: hoc eſt poſt compoſi/ti corruptionem: ꝑſcrutandum eſt: opponit tñ id qd̃ ꝑmo vi detur aſpectu ⁊ ingt. In qbuſdam enim nihil prohibet. ex/ponit in qbus ⁊.d. vt ſi eſt aĩa tale non oĩs ſed intellectus: omnem naqꝫ ſeparari eſt impoſſibile forſan. Sed quõ itel/ligitur textus iſte in cõmento aperte diſputabitur: quoniaꝫ expoſitor contradicit Auerroiſtis.

Cõ.17m ⁋ Dicit Alexander.] Proponit.q. Ariſto. ⁊ fundamentum q. eſt ergo queſtio. Utrum aliqua formarũ remaneat poſt compoſiti corruptionem. [Deinde narrauit.] Ponit funda mentum qõnis ⁊ cõponit ſic. aĩa ſeu intellꝰ hoĩs eſt forma hoĩs: aĩa ⁊ intellꝰ hoĩs remanet poſt corruptionem hoĩs. g̃ aliq̃ forma manet poſt corruptionẽ cõpoſiti. [Sed non.] Rñdet Alexander ꝑ vba Ariſt. Ubi debes ſcire ꝙ partes aĩe rõnalis quedam ſunt depẽdentes in eẽ ⁊ in conſeruari a mã vt cibaliꝰ concupiſcibilis: ſenſibilis ⁊c̃. Silr intellectus mãlis qui dr̃ virtus aĩe apud Alexandrum: quedã ſunt nul lo mõ dependentes a mã ⁊ corpe: vt intellꝰ adeptus ⁊ intel lectus agẽs: ⁊ tales remanẽt poſt corruptionem: vt in 3° de aĩa dictum eſt. Tunc cõſtrue lr̃am ſic: vt ſi eſt aĩa tale non oĩs.i. non tota ſed intellꝰ ⁊ itelligitur adeptus vel agẽs: om/nem naqꝫ ĩpoſſibile eſt forſan ſeparari. addit tñ cur Ariſto. adijcit forſan. ⁊ vult qꝛ eſt ꝓpꝛium alterius libri. [Et hoc qd̃ dicit.] Nunc declarat põnem Alex. ⁊ vult ꝙ apud Alexan/drum ſit triplex itellectus: ⁊ forte quadruplex. Unus eſt in tellectus agens eternus. ⁊ vnus mãlis eductus de potentia mãe. ⁊ tertius compoſitus aliquo mõ: ⁊ eſt itellꝰ in habitu: vt diximus 3° de aĩa. quartus eſt intellꝰ adeptus qui ẽ ipſe intellectus agens vt cognitus a poſſibili. vult modo Alexã der verbum Phĩ eſſe verum ſolum de adepto. hic enim i/naſcit̃ hoĩ de nouo: ⁊ tñ non corrũpit̃ hoĩe corrupto: ſed po ſterius remanet. [Sed nõ eſt.] Recitata poſitiõe Alex. nar rat põnem Themiſtij ⁊ Theophraſti: ⁊ ponit omnes pro/poſitiões quas ꝯceſſerũt hi. Prima/intellꝰ mãlis remanet poſt hoĩs corruptionẽ. 2a/intellꝰ agẽs eſt quaſi forma intel/lectus mãlis. ⁊ nõ dicunt abſolute eſſe formã qꝛ hꝫ modũ forme: vt dixit in 3° de aĩa. ⁊ ꝓpterea vocat̃ compoſitũ q̃/ſi ex mã ⁊ forma. 3a/intellectus agens creat intellecta vno mõ ⁊ recipit alio mõ. creat qdem per ſe inq̃tum intellectꝰ: ⁊ recipit eas per accñs inq̃tum ꝯiungit̃ itellectui poſſibili qui recipit eas: ⁊ ſic recipit eas per accidẽs. [Nos autem.] ⁋ Epilogat oĩa que dixit in libro de aĩa breuiter: ⁊ ponit multas ꝓpõnes breuiter: que ad longum ſunt declarate in 3° de aĩa. quarum ꝑma eſt. Intellectus agẽs eſt quaſi forã i/tellectus mãlis. Tum qꝛ hꝫ rõnem ꝑfecti ⁊ intellectus mã lis hꝫ rõnem iꝑfecti. Tum qꝛ ꝯiungitur ei aliquo mõ: lꝫ nõ mediãte diſpõne q̃ditatiua ⁊ q̃titatiua: ⁊ ꝓpterea non dr̃ vera forma ſed quaſi forma. 2a eſt/ꝙ itellꝰ agens agit intel lecta per ſe ⁊ recipit ea per accidens: pro quãto copulat̃ in/tellectui poſſibili qui per ſe recipit illa. 3a/intellectus mãlis eſt gñabilis ⁊ corruptibilis vt dicet̃. 4a/itellꝰ in habitu hꝫ ꝑtem generabilem.ſ. phantaſmata ipſa: ⁊ ꝑtem incorrupti/bilem.ſ. itellecta ipſa vlia. dictum eſt enim ꝙ corrumpitur q̃tum ad id per qd̃ eſt ens verũ: ⁊ eternum q̃tum ad illud per qd̃ eſt vnum entium in mũdo. ⁊ qꝛ dixit ꝙ itellꝰ mãlis eſt corruptibilis declarat quõ ⁊ vult ꝙ corrũpat̃ q̃tum ad actionem ⁊ nõ q̃tum ad eſſentiam. 5a/intellectus mãlis ab extrinſeco itrat nos: qm̃ non reducit̃ ex ſemine ſed deforis aduenit. ꝙ autem intellectus mãlis veniat deforis: ſuppo/nit. [Si enim eſſet.] Quia accepit ꝙ intellectus materialis reſpectu agentis eſt velut locus ⁊ nõ quaſi materia. potius enim aſſimilat̃ loco q̃ materie: qm̃ mã eſt res indiuidua. Sed intellectus mãlis eſt res vlis. ⁋ Amplius/mã depen/det a forma: ſed itellectus mãlis nõ depẽdet qꝛ eſt eternꝰ: ⁊ propter multa alia que dixit in cõmento 6° tertij de ani/ma. [Et ſi actio.] Probat ſcdãꝫ partem.ſ. ꝙ ipſius itellectꝰ agentis opatio eſt corruptibilis ꝑut copulat̃ poſſibili: qꝛ ſi non: erit ergo eterna. ſed in eternis actio eterna eſt eius ſub/ſtantia: vt dicet̃ cõmẽto 51°. ergo erit ſubã itellꝰ. Tũc vltra ſi actio hec erit ſubã eius. g̃ ſemꝑ erit ꝯtinuus ipſi itellectui mãli: ⁊ quo ad ſubãm ⁊ quo ad opationẽ: cum ſubſtãtia eiꝰ ⁊ opatio idem ſint. [Sed quõ.] Ponit g̃ quõ nr̃a opatio eſt corruptibilis vbi inuit talem diſtinctionem ꝙ ipſius intel/lectus agentis operio duplex eſt. vna eſt illius vt agens eſt: ⁊ hec eſt creare intellecta: ⁊ talis debetur ſibi in principio

quo itellectus poſſibilis incipit perfici in nobis:alia eſt eiꝰ vt forme eſt.ꝛ hec eſt ipſemet intellectus agens vt copulaẽ ipſi poſſibili:ꝛ hec debeẽ ei in fine.ſ.quãdo intellectus mãlis adeptus eſt totũ intellectum ſpeculatiuum.ergo vult φ actio eius prout copulaẽ cum mãli in pͥncipio ſit alia a ſubſtantia eius.Actio ꝟo eiꝰ ꝑut copulaẽ in fine eſt ſubſtãtia ꝛ forme alij nõ ſibi.[Et ideo.] ℭ Corollariũ/qm̃ actio agentis eſt alia ab eius ſubſtãtia: ideo fuit poſſibile vt aliquod eternum vtpote itellectus poſſibilis intelligat aliqđ corruptibile.ſ.virtute agentis de nouo abſtrahentis.[Si igitur.] ℭ Dis declaratis vult declarare qđ ſit proſperitas ꝛ quãdo:vbi debes ſcire φ donec remanet aliqđ ꝑducibile faciẽdum:ſemꝑ agens hꝫ potentiam actiuam. Qm̃ cuilibet potentie paſſiue correſpondet actiua.ergo per ꝯuerſionez per contrapoſitionẽ ſi nullum eſt ꝑducibile:nulla erit potentia actiua in agente: quare qñ oĩa ſpeculabilia ꝛ intelligibilia ſunt actu intellecta nihil remanet amplius ꝑduci.ergo ceſſat potentia ab agente:ꝛ per ꝯñs deſtrueẽ hec actio:que eſt alia ab eo. Eſt ergo ſupponẽdum intellectum agentẽ qñqꝫ remanere abſqꝫ actione que eſt alia ab eo ꝓpter rationem dictam.[Et tunc.] Nunc arguit:poſito caſu φ actio hec ceſſet:aut nõ intelligemus omnino per hunc itellectum:aut intelligemus per eius ſubſtantiaꝫ.ſed eſt impoſſibile vt aliq̃ hora non itelligamus per ipm̃ aliter eſſet ocioſus.ergo itelligemus per ipm̃ inq̃tum eius actio eſt eius ſubſtantia.ꝛ hͣ eſt vltima ꝓſperitas.ſ.vt itelligamus per eius ſubſtantiã/ſicut ipſe itelligit ſe. ℭ Sed quid ſit iſte itellectus agens per cuius eſſentiã intelligimus.Utrum deus vel aliq̃ intelligẽtia inferior:dictum eſt 3ͦ de aĩa ꝛ in libro nr̃o de intellectu. Amplius/verũ felicitas ſit ipſe itellectus:an aliqđ medium quo vnimur ipſi itellectui:dictuꝫ eſt ibidem.Adhuc etiam qñ ꝑueniemus ad hec qñqꝫ ꝛ qͥbus:diximus ibidem.hec eñi dicta ſunt in trãſcurſu ꝛ tranſitu ꝛ per modum epilogi. ℭ Dis viſis veniamus ad verba textus.videẽ enim ex textu ſumi ꝯtra Auerroem rõnalem aĩam non ꝑexiſtentez corporibꝰ:vt dicit Auerroes:qui ponit eaꝫ eternam a ꝑte ante ꝛ poſt ꝛ vnam.Qm̃ quãtum ad hoc ꝯuenit cum verbis Ariſtotelis.ꝛ videẽ remanere poſt hominis corruptionem:quia quantum ad hoc differt ab alijs.ergo ex textu aperte ſumitur φ incepit ꝛ nõ deſinit.Jngt enim.Jn quibuſdam enim nihil ꝓhibet vt ſi eſt aĩa tale non omnis:qꝛ nõ quelibet:quia non ſenſitiua/nec vegetatiua ſed intellectus.i.ſed ſola rõnalis.vocat enim itellectum aĩam rõnalem:omnem nãqꝫ animam ꝛ ſenſitiuã ꝛ vegetatiuam ꝛ rõnalẽ ſeparari eſt forſan īpoſſibile.Ecce qñ aperte ſumiẽ rõnalis aĩa incipere:quẽadmodum ꝛ alie forme ꝛ remanere:ꝛ in hoc differt ab eis. ꝛ in hac gloſſa multum letaẽ expoſitor contra Auerroeꝫ:ſꝫ pace ſua dixerim.ipſe nõ ꝑcipit verba nec ſenſum verboꝝ Ariſtotelis.lꝫ enim pñ ſua ſit veritas:nec ſumus: nec volumus:nec appetimus ꝯtradicere veritati.Sed in hoc eſt falſitas φ ipſe credit talem veritatem eſſe in verbis Ariſtotelis hic ꝛ alibi.Adſunt etiaꝫ alij ꝑclariſſimi theologi:qui Ariſtotelem in tali queſito eẽ ſemper dubium aſſerunt:ſed quocunqꝫ modo ſit ex verbis his nõ colligiẽ.Propterea debes ſcire φ apud Auerroim rõnalis aĩa non eſt compoſituꝫ ex intellectu agente ꝛ intellectu mãli vt credit Joãnes.hec enĩ eſt vera fictio nec ab Auerroi alicubi inueni.ſed rationalis anima apud Auerroem eſt quoddã compoſitum ex parte ſenſitiua ꝛ ꝑte itellectiua.Accipiaẽ enim totum illud anime qđ ex ſemine eradicaẽ:ꝛ ponatur loco partis mãlis:ꝛ totuꝫ id qđ deforis aduenit loco partis formalis:ꝛ ex his conſtituitur rõnalis anima conſtituens compoſitum in eſſe ſpecifico:ꝛ plures ſm̃ numerum indiuiduoꝝ ſpeciei hominis lꝫ intellectus ſit vnus oĩbus.tale autẽ ꝯſtitutum incipit ſimul cum compoſito:queẽadmodũ omnes forme mãles ꝛ aliqđ

De aĩa ꝛ ītellu apđ Auerroẽ

eius remanet:vtpote intellectus: ꝛ in hoc differt ab alijs:ꝛ hec expoſitio multum conſonat textui.dicit enim in quibuſdam enim nihil prohibet vt ſi eſt anima tale non omnis hͣ eſt non tota ſed aliqđ eius.i.intellectus.omnem nãqꝫ.i.totã nãqꝫ impoſſibile eſt forſan: qꝛ ſaltem ſm̃ ꝑtem ſenſibilem traducitẽ ex ſemine.ꝛ φ hec ſit mens Ariſtotelis patet.nam Ariſtoteles nullibi ſumit intellectum pro anima.diciẽ eniꝫ grece intellectus nus.anima ꝟo grece dicitur pſyche: nec alicubi viſus eſt variare terminos.ꝛ hoc quia anima dĩ totum quoddam:intellectus ꝟo ꝑs eius vt in principio tertij dictum eſt:imo intellectus nõ dĩ forma niſi equiuoce:vt dictum eſt in cõmento.Ex his apparet talem veritatem non colligi ex verbis Ariſtotelis.qͣqꝫ idem ſit catholice dictuꝫ atqꝫ nullatenus ambigendum.

Alam itaqꝫ quia non oportet ꝓpter hoc eſſe ideas. homo enim hominez generat: qui ꝟo ſingularis ſingulariter aliquem. Similiter autem in artibus.medicinalis enim ars:ratio ſanitatis eſt.

ℭ Conſutauit põnem Platonis ꝛ declarauit q̃tũ veritatis ꝯtinebat. Nunc ḡ vult ſoluere argͫ eius.erat aũt argumentum eiusqꝫ: oẽ qđ ſit:ſit ab vniuoco:ſed non põt eſſe aliqđ vniuocũ niſi idee:ḡ opꝫ ideas eſſe.Soluit.d.palaꝫ itaqꝫ qꝛ nõ opꝫ ꝑꝑ hoc/ſubaudi argumentũ eẽ ideas.nam hõ gñat hoĩem:ſed qui ſingularis ſingulꝛ̃ aliqueꝫ.etiam vl̃is vlẽm nec vl̃is particularem gñat.Silꝛ̃ autẽ in artibus ſubaudi opꝫ dici.nam medicinalis ars eſt rõ ꝛ ſilitudo ſanitatis a q̃ ſit.non ergo opꝫ ponere ideas vt res ꝑducanẽ a ſili:qñ in ſerius inueniaẽ ſimile a quo ſuum ſimile ꝑducaẽ.ꝛ ſic poſitio Platonis nullo mõ eſt neceſſaria:nec q̃tum ad poſitionem ipſam nec q̃tum ad argumentum poſitionis.

ℭ Cum declarauit.] Auerroes ꝯuenit nobiſcum in exponendo Ariſtotelis textum:ſed vult φ Ariſtoteles ꝓbet in litera ſuã ſolõnẽ ex loco a ſimili.nam ſicut in arte ita in nã. ſed in arte omne qđ ſit:ſit a ſimili ꝛ nõ ab idea.ergo ĩ nã oẽ qđ ſit:ſit a quodam ſili hñte formã rei facte in potentia actiua.m ꝟo ſcis iſtud nõ eſſe ita:vt ꝑꝫ in textu greco:ſed vtrunqꝫ totum eſt bonũ.[Themiſtius.] Digreditur cõtra Ariſtotelis dicta.Et primo inducit Themiſtij poſitionem ꝛ argumenta Themiſtij.Themiſtius ergo opinaẽ φ idee ſint ſed quo pacto dicemus: vtiẽ argumento ex eis que ſiunt abſqꝫ patre ꝛ matre:vbi certuꝫ eſt talia fieri a ſiliꝛ nõ a patre.ergo ab idea.Et huius argumentum ait Ariſtotelem fuiſſe oblitum.ꝛ dixit argumẽtũ nõ bonũ.[Et nos.] Remouet Themiſtius dubium.diceret eniꝫ qꝛ talia aĩalia fieri caſui ꝛ nõ ab agente ꝑ ſe:vt diximus cõmento.13. ℭ Contra arguit ꝛ ſyllͥs eius eſt:oẽ id ante cuius gñationem procedit debitus ordo ꝛ debitus proceſſus nãe ſit per ſe ꝛ ab agente:ſed in oĩbus talibus ꝓcedit ordo ꝛ ꝓceſſus nature.ergo generantur ab agẽte.minor ꝑꝫ in aĩalibus factis ex ſemine.ꝛ eodeꝫ mõ ꝑꝫ in animalibus factis ex putrefactione.nullum enim horum ſit niſi ꝓceſſerit quedam reſultatio.i.diſpõ habilis per quã ita hoc φ nõ id producaẽ.vt ꝑꝫ in animalibus ex ſemine generatis ꝛ ex putrefactione etiam.[Dicit ꝛ non decipiat.] Contra.qꝛ non vĩ ſimile in animalibus ꝑfectis ꝛ talibꝰ vilibus.ergo lꝫ animalia perfecta ꝑducanẽ ordine ꝛ debito ꝓceſſu:animalia talia vilia non ſic: ꝛ ꝓpterea caſu ꝑducuntur. ℭ Contra arguit:qꝛ vilitas nõ tollit ordineꝫ rei generande.nam videmus aliquẽ gñare rem a luto ꝛ ab auro: ꝛ tñ vtroqꝫ modo facit cuꝫ ordine ꝛ debito proceſſu.[Et ſi tu bene.] Scđo pͥncipalꝛ̃ arguit Themiſtius animalia perfecta ſiunt ordine ꝛ debito proceſſu.ꝛ hoc qꝛ ꝓcedit reſultatio ſeu diſpoſitio certa in materia ad illa ꝺterminate.quero

Cõ.18m.

Digreſſio ꝯ põ Themiſtij.

ergo a quo talia generantur: et certum eſt q non a patre et matre: quia hec nihil faciunt ad compoſitionem hois: licet faciant ad ipſum fieri nihil tamen ad factum. nam corpus nihil facit ad corpus niſi in extremitate. ſed non facit in ipſo corpore intrinſeco: ergo talia erunt ab agente alio et tale eſt idea. [Et non eſt.]
¶ Contra. quo non dirigit ſe tali modo: vt ſimul cum idea producat debitum effectum. Reſpondet q hoc facit inquantum dirigitur ab intelligentia non errante que eſt aia in terra: hoc eſt in ſphera activorum et paſſivorum de qua Plato dicit q fit ex diis ſecundis: et vocat eam in Tymeo aiam mundi. et Ariſtoteles dicit eam fieri ex ſole et orbe declivi. i. zodiaco. [Et ideo.] Concludit propoſitum q licet non non intelligat quod facit tamen agit ordinate pro quanto dirigitur ab illa aia quo prophete loquuntur futura licet non intelligant illa: quia diriguntur ab intelligentia non errante. ¶ Sed dubitatur quo non corpus poteſt fieri a corpore: cum ergo talis aia non ſit corpus: non videtur poſſe fieri a ſole et orbe declivi. Amplius ſi prophete loquuntur futura cum loquela ſubordinetur rationi: videtur q debeant preſcire futura. ¶ Debes ergo ſcire q hanc mundi animam declaravimus in libro noſtro de aia. et Themiſtius in libro de anima capitulo 23° declaravit omnia hec. Poſſumus ergo dicere q Themiſtius ſic intelligit non vt dixi. nam aia duplex eſt: vna terrena que non dicitur anima mundi, ſed aia generabilis: et hanc vocat Themiſtius aiam in terra: et talis apud Platonem fit a diis ſecundis. i. ideis. apud Ariſtotelem hec fit a ſole et orbe declivi tanquam a cauſa vniverſali. et ab agente primo tanquam ab inſtrumento. Poſſet intelligi per aiam in terra aiam mundi vt dixi: et tunc tu ſolue argumentum. ¶ Ad 2m, forte ipſe loquitur more aſtrologorum: qui prophetas evenire a virtutibus celorum aſſerunt: vt quando prefuerit aliqua magnarum coniunctionum Saturni, et Iovis: et maxime quando talis coniunctio mutaverit triplicitatem. et Saturnus fuerit in 2ª domo vel 3ª ab aſcendente coniunctionis: vt Albumaſar inquit: et tunc certum eſt tales eſſe et futura predicere: qui tamen non precognoſcunt futura quia ab impetu loquuntur. vel hoc intelligit de melancholicis apud medicos vel de demoniacis. Tu vero hec conſidera. [Et vlterius neceſſe eſt.] Dedit Themiſtius neceſſitatem ponendi ideas. Nunc vult concludere q non ſufficiant et ſupponit vnum. videlicet q omne quod fit fit a debito principio materiali ſimili et proportionali rei facte: quia non quodlibet fit ex quolibet. Ex hoc ſequitur q videlicet forma antequam fiat preexiſtere in materia tota et tota debet educi de potentia agentis. et hec eſt poſitio Themiſtii: et verba ſua vide. [Et apparet q iſte.] ¶ Reprobat nunc poſitionem Themiſtii in duobus: primo quia neſcit quo fit generatio. 2° quia neſcit quo generatum fit a conveniente in noie et definitione. Hec ergo duo que credebat declarare videtur Themiſtium ignorare. [Quo enim intellexit.] Declarat hec ſimul et proponit q de mente Themiſtii generatum fit de novo pro quanto agens creat formam et ponit eam in materia: ac ſi nullo modo contineatur in materia: ſed eſſet aliud in materia et aliud in effectu. ¶ Arguit modo ſi ita eſſet: tunc eſſent forme creantes animalia et plantas et generata ex putrefactione: ita q darent formas et animas: lineationes: creationes: et eſſe talibus. Eſt ergo enthymema Averrois ſi eſſet vt Themiſtius inquit. Tunc darentur ſubſtantie creatrices. [Et contingit.] Deſtruit conſequens predictum hoc modo: ſi forme creatrices ſunt. ergo tales erunt anime. tenet conſequentia: quia aia creatur ab anima quo debet eſſe ſimiliudo. Tunc vltra: ſi aie vel abſtracte et immateriales nullo modo dependentes in eſſe et conſervari: vel non abſtracte et dependentes in eſſe et conſervari a materia. hec eſt diviſio ſyllogiſmi hypothetici. [Sed ſi fuerint.] Deſtruit alteram partem et infert alteram quam iterum deſtruet: et per conſequens falſum dixit. Debes autem ſcire q forma dici poteſt abſtracta dupliciter: ſecundum eſſe et inſtrumentum: et ſecundum eſſe tantum: non tamen ſecundum inſtrumentum. Exemplum primi vt deus. Exemplum ſecundi vt virtus formativa: que quidem eſt abſtracta et vtitur inſtrumento corporeo. Primo quo deſtruit primam partem. d. ſi fuerint non abſtracte: ita q fuerint coniuncte inſtrumentis propriis et formis materialibus quibus vtuntur vt inſtrumentis ſic, q neque ſubiecta in quibus ſunt etiam ſint abſtracta: itaque nullo modo ſint abſtracte neque ſubiecto neque inſtrumento: ſed habeant de principiis inſtrumentalibus calorem aialem: ſi inquam hoc dicatur: tunc erunt facte. Eſt ergo enthymema ſi dicatur tales formas creatrices eſſe materiales et ſecundum ſubiectum et ſecundum inſtrumentum. Tunc erunt facte: et tunc erit quod a quo tales fiant quo oportet quod ſit videlicet fieri a ſimili: et propterea dat aliud membrum q oportet tales creatrices formas eſſe abſtractas et ideas. [Et hoc non tamen.]
¶ Deſtruit hanc ſecundam partem: nam ſi dicatur tales eſſe abſtractas hoc non tamen erit in aialibus ex putrefactione genitis: ſed ex ſemine genitis. nam in ſeminibus ſunt virtutes et forme ſimiles formis artificialibus que formant corpora et tales facte ſunt: vt etiam ille in putrefactis. ergo ab aliis: et per conſequens oportet devenire ad ideas ſimplices eternas: quo Themiſtius habet idem dicere et in animalibus genitis ſemine et putrefactione quare argumentum eius non eſt neceſſarium. [Unde quidam.] ¶ His adductis pro et contra: nunc narrat opinionem Avicenne, et Themiſtii: et hi volunt duo. primum, q omnes forme ſubſtantiales generabilium fiunt ab vna vniverſali abſtracta a materia que ab Avicenna dicitur colcodea, hoc eſt dator formarum. 2° dicunt q talis colcodea ſit intellectus agens. ergo apud eos colcodea et intellectus agens ſunt idem ſubiecto et differunt ratione. dicitur quidem enim colcodea pro quanto creat formas. dicitur vero intellectus agens pro quanto abſtrahit ſenſibilia a materiis. [Et ratiocinatur.] ¶ Nunc ponit fundamentum huius poſitionis et ſupponit duas ſuppoſitiones. prima, tamen quatuor ſunt qualitates active. videlicet caliditas: frigiditas: humiditas: et ſiccitas: tales. n. active dicuntur quia agunt ſimilia. [Forme autem ſubſtantiales.] Secunda ſuppoſitio, nulla forma ſubſtantialis eſt principium activum ſue oppoſitionis vel ſui ſimilis quod exponit: ita q ignis quo fecerit alium ignem ſibi ſimilem ex corpore gravi. videlicet ligno: forma ſubſtantialis que eſt in eo vtpote quia levitas gratia exempli non agit levitatem ſibi ſimilem. et hec ſuppoſitio patet ex verbis Ariſtotelis in libro de generatione: et in libro de ſenſu et ſenſato. [Et cum ita ſit.] Tunc arguit: cum aliquis ignis generatur: vel forma eius conſequitur primo factum: ita q fiat concomitative: vel fit principaliter. Si concomitative, tunc forma ignis fieret ex non forma ignis: et per conſequens generatio fieret non a ſibi ſimili. [Et hoc non.] Secundo arguit: nam ſaltem in aia oportet dicere q fiat ab idea. nam non dicunt eodem modo in aia et aliis. modo nos non vidimus aiam fieri ex aia ibi: ſed potius ex non aia. fit enim aia ex ſpermate quod non eſt aia: ergo ſi generatio eſt ab vnivoco oportet ſaltem aiam fieri ab aia: et per conſequens oportet eſſe ideam abſtractam a qua fiunt aie omnes. ergo licet quis poſſet fugere in elementis: ſaltem in aia non poſſet fugere. [Et hoc iam.] ¶ Confirmat hec auctoritate Themiſtii. nam Themiſtius primo de aia. capitulo. 23. idem confirmat. Similiter et hic idem dicit. dicit enim aiam materialem apud Platonem fieri a diis ſecundis: apud Ariſto. vero a ſole et orbe declivi. hec ergo eſt poſitio Avicenne. ¶ Sed circa hanc poſitionem ſunt difficultates. prima, nam cuilibet intelligentie correſpondet orbis proprius. Quero ergo quis orbis correſpondet illi intelligentie. 2° queſtio: talis intelligentia eſt prima: vel quem ordinem tenet in numero intelligentiarum apud Avicennam: et a qua producitur: et multe poſſunt eſſe queſtiones: ſed brevitatis cauſa relinquantur. quia eam non intendimus ſequi. ¶ Ad primam, videtur quibuſdam illi intelligentie correſpondere vnus orbis per ſe et aliorum per accidens. hec enim intelligentia primo et per ſe gubernat ſpheram lune. 2° et per accidens gubernat ſpheram activorum et paſſivorum: et ſic apud eos intelligentia lune eſt colcodea: et intellectus agens. intelligentia lune quidem pro quanto movet ſpheram lune. Colcodea vero pro quanto ſecundario gubernat ſpheram

actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ. Intellectus autem agens pro quanto creat itellecta: ⁊ mouet itellectum mālem. Sed re vera hec eſt fabula. Auicēna enim in pluribus locis tenet talem itelligentiam eſſe ſolum reſpectu ſphere actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ: nec vult eam eſſe intelligentiam lune: ⁊ talem vocat intelligentiam agentem quā poſuit abſtractā ꝑpter duo. ſ. pp itellectionē ⁊ pp gn̄onem: ⁊ ego adducerē multos textus ſuos. ſed tu vide per te loca eius. ⁋ Ad 3m dōm apud eū, ꝙ itelligentia lune intelligēdo ſupiorem apud ſpm: vtpote illam mercurij ꝑduxit hanc ſphere medie. Intelligendo ꝟo ſe ꝑduxit animam orbis lune: ⁊ ſic apud Auicēnam ex duplici rōne ꝑducendi intelligentia lune duas ꝑduxit res. [Et iſta queſtio.] Nūc vult rn̄dere qōni: ⁊ ṗmo ꝑponit difficultatē queſtionis: ⁊ quomodo ipſe vult loqui in hac mā. [Ibi dicamus.] Proſequitur ⁊ prima ps perſpicua eſt. ⁋ Circa ſcḋaꝫ ipſe omnes pōnes reducit ad extrema duo: ⁊ ad medium: nam qdam differunt latitationem omnium formaꝝ: ⁊ alij extremi bis 3ꝫ dicunt creationē omnium formarum. ṗmi dicunt quatuor: quoꝝ ṗmum eſt qḋlibet eē in quolibet. Secundum eſt gn̄ationem eſſe ſolum exitum rerū de confuſo ad diſtinctum. Tertium eſt agens eſſe ſolum diſtinguens ⁊ nō gn̄ans. Quartum erat ꝙ agēs ſolum diſponit mouendo mām: ſed itellectus ille creauit oīa ſimul. hec ergo quatuor erant de mente hoꝝ quoꝝ princeps fuit Anaxagoras. [Dicentes aūt creationē.] Scḋam enarrat pōnem ⁊ vult eā ponere duo. ṗmum ꝙ agens creat totum eſſe cōpoſiti ex nihilo. 2m ꝙ nulla eſt neceſſitas māe vt ꝓ̄ſuppoſite gn̄ationi: ⁊ hec vt dicit eſt opinio legis ſue ⁊ legis chriſtianoꝝ: ⁊ addit de qua dicit Joānes chriſtianus (vtpote euangeliſta) ꝙ tota potētia eſt in deo: ⁊ ſine ipſo nihil factū eſt: ⁊ ꝙ omnia in ipſo erāt: ⁊ hoc narrauit Alpharabius de Joāne chriſtiano: qꝛ ipſe nō vidit: ſed forte pōt tangere Joānem philoponum: qui fuit de primis chriſtianis: ⁊ talis quantum ad hoc ꝯdicit Ariſtoteli: vt dicemus. Debes ſcire ꝙ Auerrois falſū īponit noſtre religioni: nō enim chriſtiana religio vult agēs nāle nihil facere: ſed vult ꝙ ſi deus vellet poſſet oīa creare: tamē corpora pḣica produxit: ⁊ dedit eis v̄tutes actiuas: ſed de his poſtmodum. [Opiniones aūt medie.] ⁋ Nunc narrat medias ⁊ vult illas eſſe duas: ſed qꝛ vna ſubdiuidit̄ ideo ſunt tres: ſed ponit ṗmo ea in qbus differunt: ⁊ ea in qbus ꝯueniunt ſunt tria. ṗmum eſt, qꝛ apud eos generatio eſt trāſmutatio in ſubſtātia. 2m eſt, ꝙ in omni generatione ē neceſſarium ſubiectum: ⁊ per ꝯ̄ns nihil fit ex nihilo. 3m eſt, ꝙ omnis generatio eſt ab vniuoco ⁊ ſibi ſil'i. [Una aūt.] Poſitis his in qbus ꝯueniūt: ponit ea in qbus differūt: ⁊ narrat poſitionē Auicēne: ⁊ hec ꝯſiſtit in duobus. ṗmuꝫ omnis forma creat̄ in mā ab agente ⁊ ꝑpter hoc dicūt agentia materialia diſponere mā tm̄ ⁊ non agere principal'r. 2o dicunt tale agens eſſe abſtractum: vtpote itellectum agētem: ⁊ talē vocant datorem: ⁊ hec eſt poſitio Auicēne. Themiſtius ꝟo dicit ꝙ rerum genitaꝝ quedam ſunt valde impfecta ⁊ materie prime ꝓpinque vt elemēta ⁊ miſta inaīata. ⁊ quedam ſunt pfecta ⁊ nobilia: ⁊ hec duobus modis. quedam habent ſimilia vt homo ⁊ equus ⁊c̄. quedam ꝟo nō hn̄t ſimilia vt putrefactione orta. Tūc Themiſtius dicit, ꝙ ꝑ primis nō opꝫ recurrere ad agens abſtractuꝫ: qꝛ pro generatiōe ignis ſatis eſt ignis: nec pro pfectibus hn̄tibus ſimilia: qꝛ pro generatione hoīs ſatis eſt homo: ⁊ ꝑpterea ponit ideam ꝑ genitis ſponte: que ſunt pfecta miſta ⁊ viua: ⁊ per ꝯſequēs opꝫ ponere agens eī ſimile: ⁊ ſic hꝫ dicere agens in generatiōe duplex. ſ. abſtractū qḋ ponitur tm̄ ꝑpter generationes aīalium ex putrefactione genitoꝝ: ⁊ nāle qḋ ponit̄ propter alia: ⁊ hec videtur opinio Alpharabij in libro de duab' philoſophijs: lꝫ ſatis ambigue loquatur. [Tertia aūt.] ⁋ Nūc narrat pōnem Ariſtotelis: ⁊ ponit id in quo fere tota conſiſtit: ⁊ ingt. ⁊ eſt ꝙ agens phyſicum nō facit niſi compoſituꝫ ex mā ⁊ forma. In hoc enim ꝯſiſtit totum fundamētū Ariſtotelis. ergo videt̄ velle ꝙ generatio non eſt inductio forme in mā: ⁊ hoc ꝯtra Platoneꝫ, Themiſtium, ⁊ Auicēnaꝫ. Nec ſit forme manifeſtatio vt ſentit Anaxagoras: ſed eſt cōpoſiti ex mā ⁊ foīa acceptio eſſe poſt non eſſe. [Et hoc ſit.] ⁋ Declarat iſtud ⁊ vult ꝙ generationem compoſiti precedit quedam diſpō: que eſt inquantum agens mouet alterādo mām de diſpōnibus precedentibus ad diſpōnes ſequētes facientes pro noua forma tādiu dꝫ q̄diu exit qḋ erat in potentia ad actum: ⁊ ꝑducit̄ compoſituꝫ pfecte. ergo apud Ari. forma nō inducit̄ nec ꝑducit̄: ſed compoſitū generat̄ ꝑpter forme eductionem. [Et in iſta.] Aſſimilat hanc poſitionem pōnibus antiquoꝝ ad hoc vt oſtendat nō eſſe fictā: ⁊ ṗmo aſſimilat illam opinioni Empedoclis. Empedocles enim voluit agens ſolum ꝯgregare ſeparata vel diſgregare congregata. ⁊ ſic apud ipſum generatio nō erat niſi inordinatoꝝ ordinatio vel ordinatoꝝ ſeparatio: ait tn̄ ꝙ in precedēti capl'o ipſe nihil dixit de agente: ſed vtcūqꝫ ſit agēs apud Ari. nō eſt ꝯgregans inter duo in rei veritate. i. actualia: ſed eſt extrahens id qḋ erat in potētia ad actum: ⁊ quaſi cōgregat inter potētiam ⁊ actum. i. inter mām ⁊ formam non deſtruendo mām priſtinam ſed illam ꝓdiſponendo donec in compoſito fiant duo. i. mā ⁊ forma vnum cōponētia. patet ergo qd ſit generatio apud Ariſt. ⁊ qd agens: ⁊ ex his pꝫ q̄lr omne generans apud Auerroem eſt diſponēs ⁊ alterās: vt 7o huius cōmenti. 31. dixit. generans enim inq̄ntum ꝑducit compoſitū eſt gn̄ans. inq̄tuꝫ ꝟo educit formā eſt diſponens. ⁋ Sed ꝯtra: qm̄ 2o phyſice auſcultationis vult Ariſtoteles ꝙ diſponens ſit aliud a dante formam vt exemplificat in artibus. Amplius, lumen diſponit oculos: ⁊ colores inducunt ſenſationeꝫ. Adhuc apud Auerroiſtas ſpecies ſenſibilis vtpote phantaſma diſponit ad itellectionem: ſed intellectus agens cauſat intellectionem. poſſet dici pro nunc, ꝙ verbum Auerrois intelligit̄ in actione phyſica ⁊ corruptiua: vel forte verbum illud intelligit̄ quando diſpoſitio eſſentialiter ordinat̄ ad actionem ṗncipalis agentis: cuiuſmodi nō eſt forte in illis: ⁊ alias gloſſas diximꝰ in 3o de anima. Scias tamen ꝙ illa ꝓpō non acceptatur ab oībus. dicimus enim nos nāle agens vtpote hominem diſponere pro anima rōnali: ⁊ deum illam creare: ⁊ ſic apud nos opꝫ eſſe falſam hanc ꝓpōnē. [Et etiam.] Scḋa ſimilitudo eſt ad ſecundam ſectam. Scḋa enim ſecta voluit formas creari: modo hec ꝯuenit ⁊ diſconuenit. Conuenit qdem pro quanto in creatione ſit qḋ erat potētia fieri. Silr in generatione ſit qḋ erat potentia fieri. differunt ꝟo qm̄ in creatione ſit qḋ erat poſſibile fieri potentia in agente: ⁊ ꝑpterea ſit ens ex nō ente: vtpote forma ex non forma. [Et ſilr.] Tertia ſimilitudo eſt ad latitantes: nam latitantes ponūt formam ꝓeſſe: ⁊ hoc modo Ariſtoteles. Sed differunt qm̄ Ariſtoteles vult illaꝫ preeſſe potentia exiſtente in vtroqꝫ. Anaxagoras vult illas ꝓeſſe totalr: addit ꝙ opinioneꝫ Ariſtotelis voluerunt dicere antiqui: ſed non potuerūt. [Intentio igit̄.] Epilogat intētionem Ariſtotelis: ⁊ vult ꝙ Ariſtoteles intēdat ſimile fieri a ſibi ſimili totalr vel aliqualiter: non ꝙ agens nāle adducat ab extra formam in mā illa nullo pacto precedente: ſed agens eſt qḋ adducit ab intra formā ad extra: vt dictuꝫ eſt. [Et ſic eſt.] ⁋ Soluit qōnem vtrum hoc ſit veruꝫ vlr. Et reſpondet ꝙ eſt vlr verum in decem ꝓdicatis. ⁊ exemplificat in tribus vt in calido: magnitudine: ⁊ motu. Quando. n. generatur calidum opꝫ imaginari calidum preeſſe in mā: ⁊ ꝙ agens educit ipſum de potentia ad actum. Amplꝰ, ſimili modo ⁊ de magnitudine. nulla enim quātitas ſit de nouo: ſed gnō q̄titatis nihil aliud eſt niſi terminatio dimēſionuꝫ interminataꝝ: ⁊ h̄ pacto dixit Auerroes dimēſiones inter-

minatas eſſe coeternas materie ⁊ nō vt Joānes fingit: ſed
de hoc in libro noſtro de ſubā orbis:q2 illud dicit̃ exempla
riter. Adhuc de motu ſimili mō eſt dicēdum. nō enim indu
citur: ſed educit̃ (vt diximus.) Debes ſcire ꝙ inducere eſt
agere nullo preſuppoſito: educere ỽo eſt agere aliquo pre/
ſuppoſito. ſed qd ſit illud ꝑſuppoſitum dicemus ſuo loco.
[Et ideo.] ❡ Primū corollariū/ꝙ nō opꝫ agēs aſſimilari
oib⁹ modis effectui: ſꝫ ſatis eſt ſimilitudo virtualis. [Gene/
rans igit̃.] ❡ Scōm corollarium eſt/ꝙ gñans aiam terre/
nam nō ponit aiam in mā deforis: ſed eam ab itra extrahit
faciendo cōpoſitio: vt dixit. [Uñ ignis.] ❡ Tertium eſt/ꝙ
ignis gñari pōt a pluribus agētibus: vtpote ab igne ⁊ a mo
tu. vt pꝫ in excuſſione lapidis cū ferro: nā ad gnōnem req/
rit̃ ɔueniētia ⁊ ſilitudo in forma: ſꝫ ɔuenientia in v̓tute. mō
motus hꝫ potentiam ꝑducēdi ignem ſicut ⁊ ignis. [Et inte
tio.] Uult ſoluere. q. quō ialata pñt agere aiata ⁊ arguit ſic.
omne extrahens aliqd de potētia in actū dꝫ hēre aliq̇ mō
illud: ſed v̓tutes in ſemine extrahunt ꝓportiones ⁊ formas
que ſunt in potentia in mā ad actum. ergo debēt habere ali
quo mō aiata ⁊ nō oibus modis. [Uirtutes igit̃.] Declarat
quō v̓tutes exiſtentes in ſeminibus hñt aias quas inducūt
in mām: ⁊ vult ꝙ tales virtutes habeant aias potētia ⁊ non
actu: quēadmodū domificator hꝫ domū potētia ⁊ nō actu.
Signū aūt huius eſt: q2 Ariſto. aſſimilat tales virtutes arti.

Uirtus ſe minalis. Semen. Seminarium.

❡ Circa hec debes ſcire ꝙ reperiunt̃ hec tria. vꝫ. virtutes
ſeminales: ſemen: ⁊ ſeminariū. Semen qdem eſt corpus
qdam cuius forma non eſt intenta ꝓpter ſe: ſed vt ex illo
generet̃ aliqd ſimile agenti a quo deciſum eſt. Seminariū
ỽo eſt exordium cuiuſlibet rei: ⁊ ꝓpterea ſeminariū apud
Platonem eſt inchoatio forme: virtutes ỽo ſeminales ſūt
rōnes quedam exiſtentes in ſemine: inclinantes ſemen ad
actum. vt. ſ. ꝑducat̃ aliqd ſimile ei a quo deciſe ſunt: ſꝫ vtꝝ
ſint ſubſtātie vel accñs poſterius dicetur. [Et dicit in libro
de aialibus.] ❡ Auerroes nunc intendit declarare quales
ſint tales virtutes: declarauit enim eas eſſe aliquo mō ſimi
les aiatis ⁊ aliquo modo diſſimiles. declarat modo quales:
qd: ⁊ quō: ⁊ duo oſtendit. pmo ꝙ diuine. 2⁹ ꝙ ſimiles itelle/
ctui. diuine qdem: q2 dant vitam. ꝓpriū enim diuinoꝝ da/
re vitam: ⁊ hoc diuinum dī. Similes ỽo itellectui: qm̃ ad/
ducunt ad finem certum. ꝓpꝛium enim eſt rōni per debita
media venire ad finē. [Et q2 iſta ſemina.] ❡ Declarat mo
do inſtrumentū v̓tutis ſeminalis: ⁊ per hoc magis declara
bit̃ q̄lis ipſa ſit: ⁊ pmo accipit ꝙ virtus ſeminalis vtit̃ calo
re tanq̄ꝫ inſtrumento: ⁊ non probat hoc: q2 ex libro de aiali
bus declaratū relinq̇t. [Et calor ignis.] Oſtendit qualis ca/
lor: ⁊ vult ꝙ hic calor non eſt igneus: ⁊ ſyllogiſmus ſuus eſt
nullus: calor igneus facit animationē ⁊ figuram: talis calor
facit aiationem ⁊ figuram. ergo non eſt igneus. [Et dic̃ Ari
ſtoteles.] Scdo idem probat auc̄te Ariſtotelis: qui dicit ꝙ
iſte calor non eſt ignis neqꝫ igneus. [Ignis enim.] Tertio
idem ꝓbat: nam calor igneus corrumpit: iſte calor generat.
ergo non eſt igneus. [Et ideo videt̃.] Quarto calor ſimilis
arti nō eſt igneus. ſed iſte calor eſt ſimilis arti. ergo non eſt
igneus. [Et iſta forma.] Soluit dubiū. ſ. que eſt illa forma
que conſeruat talem calorem ⁊ ipſum ducit ad debitum fi/
nem. ⁊ primo ponit ꝙ talis virtus vtens tali calore non eſt
aia actu ſed potentia productiua. Secūdo dicit ꝙ eſt ſimi/
lis arti vt dicit Ariſtoteles: ⁊ intellectui. Arti qdē pro quan/
to ordinē ⁊ menſurā ſeruat in ſui opatione. Intellectui ỽo
pro quanto non vtit̃ determinata parte corporis tanq̄ꝫ ſui
organo. Tertio dicit ꝙ iſte calor eſt in ſeminibus. Quinto
dicit ꝙ ſit ab hñte ſemen ⁊ a ſole: vt pꝫ per verba Ariſtote
lis. ⁊ ſic pꝫ que eſt illa forma: ⁊ qa ⁊ qualis ſit calor qui ē in/
ſtrumentū forme. nam forma illa eſt virtus ſeminalis: nō
qdem forma caloris inherens ſed directiua: calor ỽo non
eſt igneus ſed aialis. ⁊ ſic duplex dicitur calor. [Et factus.]
❡ Declarauit q̄lis ſit calor ſeminalis: nunc qualis ſit calor
ſimilis calori ſeminali declarat. ⁊ dicit̃ primo ꝙ ille calor
putredinalis viuificatiuus ſit in terra ⁊ aqua. In terra/pro
aialibus terreſtris: in aqua/pro aialibus aquaticis: a calore ſo/
lis admiſto. i. contracto per calorem aliaꝝ ſtellarum. eſt. n.
calor ſolis nimis cōmunis vt dicit Ptolemeus in libro qua
tripartiti pmo. ſed receptus in aliis ſtellis ɔtrahitur ad certaꝫ
ſpēm rei generande. ꝓbat aūt hoc: q2 ſol ⁊ alie ſtelle ſūt acti
ua ꝑncipia oium viuentium. ⁊ hoc Hermes teſtatur. ḡ nūc
triplex eſt calor. ſ. elementalis: aialis: ⁊ putredinalis: ⁊ quō
ſiant pꝫ. [Calor igit̃.] ❡ Ex his concludit ꝓpoſitū ⁊ decla
rat qualis eſt calor celeſtis: ⁊ inq̇t. Calor igit̃ ſolis ⁊ ſtellaꝝ
multiplicatus ⁊ diuiſus in aqua ⁊ terra per medium: qd. ſ. ē
aer generat animalia ex putrefactione nata: ⁊ v̓liter omnia
que fiunt ex non ſemine: vt herbe ⁊ plante. Scdo dicit cō
tra Themiſtium: nō ꝙ illic in orbe decimi ⁊ in ſole ſit ani/
ma in actu inuēta ſicut narrat Themiſtius. Addit ⁊ omnia
iſta declarata ſunt in libro de animalibus. Debes ſcire vt
Ptolemeus ſentit in primo ſui quatripartiti: ꝙ aer eſt ma/
teria ſolis ⁊ lune ⁊ aliarum ſtellarum: ⁊ medium. materia q
dem pro quanto eſt valde paſſiuus reſpectu alioꝝ elemen
toꝝ: medium ỽo q2 defert actiones corpoꝝ celeſtium ad
nos. Sol enim ⁊ luna ⁊ alie ſtelle alterantes aerem alterāt
nos mediante illo. ⁊ hoc dixit Ariſtoteles. 8. phice auſculta/
tionis. [Ergo calores.] ❡ Contra. q2 calores iſti celeſtes de
berent eſſe abſqꝫ regula ⁊ menſura: q2 non hñt intellectum.
❡ Rñdet ⁊ declarat quō iſti calores animalis ⁊ putredina
lis regunt̃ a calore celeſti: ⁊ vult ꝙ iſti calores habent talē
menſuram ⁊ ordinem ꝓpter duo: ⁊ ꝓpter quātitatem mo/
tuum ſtellarum: ⁊ ꝓpter appropinquationem ⁊ remotionē.
Sapientes enim aſtrologi volunt ꝙ planeta velox aliam
hēat menſuram ⁊ aliā planeta tardus. aliam retrogradus:
⁊ aliam directus: ⁊ aliā eleuatus in ſuo paruo circulo: ⁊ aliā
depreſſus. ergo ex quātitatibus motuum variant̃ calores ⁊
effectus. adhuc volunt ꝙ variant̃ calores ꝓpter aſpectus.
alium enim calorem ꝑducit Luna qñ aſpicit̃ a Marte de
quarto: ⁊ aliam qñ aſpicit̃ a Sole de trino: ⁊ aliam qñ Joui
vel Ueneri ɔiungit̃: ⁊ aliam qñ ɔiūgit̃ Saturno vel Mar
ti. hi enim aſpectus fiunt per remotionem ⁊ appropinqua
tionem ſtellarum iter ſe ⁊ ad terram: ⁊ hoc eget longa dcla
ratione que eſt propria aſtrologis. Satis autem eſt ſcire ꝙ
calor celeſtis multiplicatus ad nos varias menſuras ſuſci/
pit ex varia cōſtellatione: que habet̃ ex varia motuū diſa ⁊
aſpectuum. hinc enim ſit vt iſte calor qñqꝫ ad nos tranſmiſ
ſus ſit viuificans: quandoqꝫ mortificans: quandoqꝫ fatalis:
quandoqꝫ ɔtins. Erit ergo iſte ordo: naꝫ calores aialis ⁊ pu
tredinalis regulantur a calore celeſti: ⁊ celeſtis regulatur a
cōſtellationib⁹ varijs: ⁊ ꝓpterea pꝫ ꝙ calores ſunt quattuor:
vt igneus: aialis: ⁊ putredinalis: ⁊ celeſtis: ⁊ oēs reliqui ſunt
regulati: ſolus celeſtis eſt regula: ſed vtrum iſti differāt ſpe
cie: ſatis in libro de ſubſtantia orbis. ❡ Sꝫ ɔtra. hec eſt du
bitatio magna: q2 ſi oia que hic fiunt: fiunt a calore celeſti.
Tunc frigiditas ⁊ pluuia ⁊ oia calori ɔria fierent a calore.
hoc eſt falſum: qm̃ nullum contrarium gñat reliquum. Ad/
huc multi ſunt hic effectus q non pñt reduci ad calorem: vt
ſunt impetus fatales quos Ptolemeus ⁊ Firmicus ponūt
⁊ Ariſtoteles in libro de bona fortuna. ergo calor ille nō po
teſt eſſe v̓lis cauſa oium eoꝝ que hic fiunt. ❡ Amplius in
terre viſceribus multa fiunt ad que calor nō poteſt per ae/
rem multiplicari. ergo opꝫ ponere aliud ꝑncipiū a calore.
❡ Circa hec debes ſcire/ꝙ aſtronomi opinantur corpora
celeſtia agere in nos mediante aere alterato: ⁊ hoc triplici
inſtrumento vtpote motu: lumine: ⁊ influentia. Motu ⁊ lu
mine qdem: pro quāto multiplicatur calor per illa ad nos

Ordo calorum.

Quattuor calores.

Utrū fiāt oia a celeſti calore.

qui eſt

qui eſt ꝑncipium oīum viuentiū. Influentia vo pro quāto penetrat in viſcerib⁹ terre: ⁊ ꝑ quāto illa alterando aerem. Complexionem noſtram in hora exitus filij a matrice alterat. que quidem relicta noſtre complexioni eſt ꝑn^m multoꝝ operum ſaltē propēſiuū: variū ſm̄ variaꝫ celoꝝ ꝯſtellationem. ⁊ hanc Ariſtoteles imperiū: aſtrologi fatum appellant. Ab hac qdem eleuant̄ hoīes ad ꝓlis: ad furta: ad honores: ⁊ ad cetera bona que nobis iſunt. Ab hac epidimie: ab hac diluuia: penurie: fames: ⁊ cetera accīntia mundi emergunt. Et preterea ſectarum mutationes: ⁊ cometarum appariciones ⁊ alia fere infinita. vehitur enim hec ad nos mediante aere ⁊ alterat nos per quā aer alteratus alterat nos. ſicut in magnete: magnes enim alterat aerē ⁊ aer alteratus alterat ferrum ⁊ ſic ferrum acquiſiuit impetum quēdā quo mouetur ad eam. Hec aūt influētia nec eſt calida: nec frigida: nec humida: nec ſicca. ſed ꝓpria virtus ſtellarū quēadmodum calor propria virtus ignis ⁊ frigiditas ꝓpria aque ⁊ cetere ceteroꝝ ⁊ hec qdem eſt que accipit menſuras diuerſas ſm̄ diuerſas ſtellaꝝ conſtellationes. ¶ Sed an hec influētia ſit neceſſaria: in multis noſtris editionibus diximus. Sꝫ modo que ſentiat Auerrois explicamus. Debes ergo ſcire apō Auerroem ⁊ forte apud Ariſt. ꝙ eſſe omniuꝫ ⁊ opera oīuꝫ ſunt velut vita: nam viuere viuentibus eſt eſſe ⁊ operari: ⁊ ſic lapidis eē ⁊ eius operatio vita eſt lapidis vt ita loquar: ſilr̄ eſſe plāte ⁊ eius operatio eſt ſilr̄ velut vita eius. adhuc ⁊ in aīalibus ⁊ hoībus eſt ſilr̄. eſſe enim aīalium ⁊ hoīuꝫ eſt velut vita eoꝝ ⁊ oꝑationes eaꝝ ſimilr̄ ſiue bone ſiue male: vita aūtē oīs a calido eſt vt Ariſ. dicit. Uidet̄ ergo ꝙ totius vniuerſi perfectio ⁊ omnium viuentium opera a calore debeant eſſe. Ex his emergit Auerrois ſententia: ꝙ. ſ. omnia q̄ ſunt: ſunt ⁊ fiunt a calore celeſti: qui motu ⁊ lumine in aereꝫ multiplicatur: ⁊ mediante aere ad nos ⁊ cuncta reliqua ⁊ ꝓpter hoc Ariſto. in principio octaui phyſice auſcultationis dicit ꝙ motus eternus eſt velut vita omnibus que nā ſubſiſtunt. ſecūdo ſequitur ꝙ calor iſte eſt potentia omnia: eſt. n. potentia a qua potentia frigiditas potētia omnia quecunqꝫ ſunt nec contrariat̄ aque nec frigiditati: nec alicui cū omnia ſit potentia. ⁊ quia eſt quoddam vite ſemen oīum. ideo opꝫ vt determinetur a corporibus celeſtibus a diuerſis eorum motibus ⁊ a diuerſis aſpectibus ⁊ a diuerſis ſitibus ſtellarum. Sic enim determinatus efficitur ꝓprius ita ad pluuiā ꝙ nō ad ventum: ita ad id qd̄ non ad illō: ⁊ ꝓpter hec nulla eſt neceſſitas ponēdi influentias vt aſtronomi ponunt cuꝫ calor iſte ſufficiat: eſt enim potentia oīa. ⁊ ad actuꝫ deducit̄ per determinatas cōſtellationes. ¶ Tūc ad ꝑmū dōm calorem iſtum nulli eoꝝ que ſunt hic contrariari. nō opꝫ 3ria eſſe eiuſdem generis. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ ⁊ impetus reducūtur ad talem calorē: qa lꝫ iſte vt ſic non ſit fatalis: tñ determinatus per certam ꝯſtellationē ſit fatalis. ¶ Ad 3^m dōm ꝙ calor iſte ad viſcera terre penetrat: nam alterat aerem ⁊ aer alterat ſuperficiem terre: ⁊ ſic per partem poſt partem alterat viſcera ⁊c̄. [Et iſta menſura.] ¶ Soluit queſtionem aliam. naꝫ iſte calor potentia eſt omnia ⁊ determinatur ad diuerſa ꝓpter diuerſas menſuras ⁊ tunc eſt queſtio. Unde ſunt he menſure? Reſpondet ꝙ iſte menſure ſunt ab arte intellectuali diuina que ars eſt cura dei: ⁊ hoc declarat: naꝫ cura dei eſt velut ars vniuerſalis ſicut militaris ſub qua cōtinentur plures artes particulares. ſicut eni ſub militari cōtinetur frenefactiua: ⁊ alie multe ad vnum finem ordinate: ſic ſub cura dei ſunt plures cure particulares ꝓprioꝝ motorum proprias ſpheras gubernantium. [Scōm hoc igit̄.] Tunc verificat ſermonem antiquorum: ⁊ vult ꝙ hoc pacto natura particularis agit ordinate ⁊ ad debitum finem q̄uis non intelligat: quoniā facit hec quaſi rememorata: ⁊ vt directa ab intelligentijs gubernantibus. Secūdo dicit ꝙ virtutes ⁊ proportiones que fiunt in elementis a motibus ſolis ⁊ aliaruꝫ ſtellarum ſunt he quas reputat Plato eſſe formas ⁊ eas intendit: ſed non potuit ad hoc pertingere. [Ariſtoteles autē.] ¶ Cōfutatis his repetit fundamentuꝫ Ariſtotelis qd̄ eſt ꝙ agens non ꝓducit formam per ſe: qꝛ tunc crearet eam: ⁊ ſic aliqd fieret ex nihilo qd̄ eſt contra ꝑmos philoſophantes. 2° dicit ꝙ de mente Ariſtotelis forma nō per ſe ꝓducit̄ ſed per accńs ꝓpter compoſitum. Dicit ḡ ꝙ quando homo cōſeruauerit tale fundamentū nō accidit ei error. Dicit quarto ꝙ imaginatio ſuper creationes induxit homines ad ponendum ideas ⁊ induxit loquētes triū legū que ſunt nunc: dicere aliquid fieri ex nihilo. Ecce quot bona emergunt ex fundamento Ariſtotelis. ¶ Sed dubitat̄ circa hec quia non videtur bene dictum ꝙ qa forma per ſe ꝓducit̄ ꝓpterea creet̄: qꝛ poſito ꝙ per ſe ꝓducat̄: nō ſequitur ergo creatur: qꝛ pōt ſupponere potētiam in mā. Debes ḡ ſcire ꝙ apud Phōs creatio eſt productio alicuius nulla parte illius preſuppoſita. Ex his accipitur ſolo. q. ſi forma ꝑ ſe ꝓducit̄ cum nulla pars illius ꝓſupponat̄. ergo creat̄ vt pꝫ per definitioneꝫ creationis. ſed de compoſito nō eſt ita: qꝛ ſi compoſitū per ſe ꝓducit̄: quō eius aliqua pars preſupponitur (vtpote in mā) ideo non creat̄. ⁊ ſic patet differentia. [Et cum loquentes.] Redit ad opinionē loquentiuꝫ in ſua lege: ⁊ enumerat oīa mirabilia que conceſſerunt in ſuis fundamentis: ⁊ dicit ꝑmo cū loquētes noſtre legis opinabant̄ ꝙ agens agit creando formas ex nihilo ⁊ nulluꝫ hō agens viderunt hic: dixerunt vnum eſſe agens omnia ſine medio: ⁊ dixerunt ſecūdo ꝙ actio iſtius agentis tranſit in vno inſtanti in actiones contrarias: quia ſimul calefacit ⁊ infrigidat. ⁊ conuenientes: quia agit conſimilia. ⁊ infinitas ſm̄ numerum agentiū particulariuꝫ. Dicit tertio ita ꝙ negāt ignē comburere ⁊ aquam humectare: ⁊ dicunt omnia hec indigere creatione. Dicunt quarto ꝙ corpus non creat corpus neqꝫ facit venire in corpore aliquam diſpoſitionē ⁊ aliquā formam. qa quātitas nō eſt de ꝑncipijs actiuis. Dicit qnto adeo ꝙ dicunt ꝙ homo nō mouet lapideꝫ ⁊ expellens non eſt mouens ſed illud agens creat motū. Dicit ſexto ⁊ negauerunt propter hoc potentiā eſſe in rebus. Cōtra quos dicit̄ ſeptimo ⁊ error iſtorum eſt manifeſtus nec curat contradicere illis. ¶ Debes ſcire ꝙ ſapientes legis noſtre nō dicūt hec fabuloſa: que dicunt mahumetani. nos eniꝫ concedim⁹ virtutes ⁊ potentias actiuas ⁊ paſſiuas in rebus: ſed qd̄ dicunt mahumetani de facto nos dicimus de poſſe: quoniam pōt deus ſuſpendere actiones oīum cauſarum: ⁊ preuenire illas: ſed de facto non facit. ⁊ ꝓpterea que dicit Auerrois ꝯ eos non ſunt contra nos. [Iſtis etiaꝫ hoībus.] Adducit alia mirabilia contra eos ⁊ dicit ꝑmo iſtis ēt hoībus accidit mirabile ⁊ eſt ꝙ apō eos bene pōt deus creare ex nihilo: ⁊ nō priuare in nihil. ḡ poteſt creare ⁊ non annihilare ⁊ huius cā erat apud eos: qꝛ actio agentis nō eſt niſi aliqd facere: ⁊ ꝑ ꝯſequens annihilatio non eſt actio: ⁊ ſic deus nō pōt annihilare. [Conſidera igitur.] ¶ Cōtra arguit qꝛ non maior rō eſt de vno q̄ꝫ de altero: imo annihilatio facilior eē videt̄: qꝛ facilius eſt deſtruere q̄ꝫ conſtruere. [Si igit̄.] ¶ Dubitat quō agens facit priuationeꝫ. Rñdet ꝙ per accńs. ⁊ dicit ꝑ ꝙ pro quanto agens extrahit generatū de potētia ad actū. nam generando. a. corrūpit. b. qꝛ generatio vnius eſt corruptio alterius. Dicit 2° ꝙ oīs potētia non exit in actum: niſi propter extrahēs qd̄ eſt in actu: ⁊ ꝓpterea agens generādo corrumpit ⁊ hoc mō ſiūt ꝑuationes per accidens. [Si igit̄ potentia.] Contradicit 2° alij dicto loquentiuꝫ ⁊ dicit ꝑmo. Si igit̄ potentie non eſt ens ⁊ in reruꝫ nā exiſtens nō inueniret̄ agens aliqd̄: ⁊ ſi non eſſet agens aliqd̄ nec actu nec potentia nihil eſſet omnino hic in actu: ⁊ omne ens in actu eſt agens. Dicit ſcdo quō poteſt dictum eorū tolerari ⁊ vult ꝙ

omnes proportiones ⁊ forme ſunt in potentia in prima mã
⁊ ſunt actu in primo motore:⁊ huius exemplū eſt in formis
artificialib⁹ que aliquo modo habent eſſe in aīa artificis.B
ergo modo poſſunt dicere verum:q̄.ſ.ꝙ deus facit omnia
aliquo modo tāq̄ȝ cauſa vl'is:ſed ꝙ oīa faciat tāq̄ȝ cā parti-
cularis ⁊ proximanon verum dicunt.❡ Sed dubitaꝛ̄ quo
modo ſunt oēs forme actu in primo motore.ſi eniȝ ita eēt:
tunc oēs res prefuiſſent.❡ Dicendum ꝙ per eſſe actu itel-
ligit ea eſſe in potentia actiua:nam potentia actiua eſt actus
reſpectu potētie paſſiue:⁊ ſic dicere ſolent aliȝ ꝙ ſunt in pri
mo motore actu.i.in actu virtuali.Sed circa finem hui⁹ cō
menti multa eſſent digna conſideratione.ſed qȝ ea ſepe te-
tigi in aliȝs meis libris,nunc de inchoatiōe formaꝝ gn̄abi-
lium breuiter q̄dam differēdū.❡ Quidā ḡ ex latinis ⁊ ma
gnis opinati ſunt inchoationem formarū gn̄abilium eſſe in
mã:appellant autē tales inchoationes formas impfectas
que poſtmodum virtute agētis pficiaꝛ̄.Et ꝓpter hoc diſ-
ferūt ab Anaxagora.qr̄ Anaxagoras ponit formas p̄exi-
ſtere ⁊ perfectas ⁊ totas.ſed ait illas eſſe indiſtinctas:⁊ ꝙ
agens ſolum dat diſtinctionem ⁊ ordinē.Iſti ꝟo opinaꝛ̄
ꝙ forme preexiſtunt imperfecte ⁊ confuſe.Impfecte:qꝛ nō
tote.Cōfuſe:qȝ nō ꝓpriȝs qn̄titatib⁹ ſepate.Videꝛ̄ autē
iſti hec dicere propter multa ſed p̄cipua ſunt:qr̄ mã ⁊ pōt
⁊ eſt apta recipere formas.mō potētia ⁊ aptitudo differūt:
qr̄ potentia eſt rōne mãe ⁊ aptitudo ratione forme:ꝓpter
qd̄ p̄mo auſcultationis p̄hice Ariſto.tradit mãm appetere
formam.mō appetit⁹ vt dicit ibidē Auerrois cōmento.80.
eſt ratione forme.ḡ in mã opȝ preeſſe tot aptitudines appe
titiuas:quot formas poteſt ſuſcipe:⁊ p ꝯñs opȝ formas p̄eſſe
⁊ non ſubeſſe pfecto:qȝ tūc gn̄atio nulla eſſet.ḡ ſubeſſe im-
perfecto.2⁹ dicūt hec ꝓpter euitare creationem.nam ſi for-
me per ſe ꝓducaꝛ̄:opȝ ad hoc vt nō creēꝛ̄,vt aliqd earum
preſit.⁊ per ꝯñs opȝ formas imperfectas p̄eſſe.❡ Sȝ tūc
circa hec diuerſi diuerſa dicunt:nā qdā volūt formas pre-
eſſe impfectas quantū ad ptes formaꝝ ⁊ ſic per inchoatio-
nes intelligunt partes formaꝝ.Et contra hos rōnes multe
ſunt demonſtratiue:ſed precipue eſt illa quā cōmēto.11.di
ximus:qȝ ſi agens ſit vnū:⁊ potentia vna factū erit vnū:⁊
alia multa que relinquo.❡ Aliȝ euitantes hec fingunt for-
mas preeſſe totas ſm̄ eſſentias:⁊ non ſm̄ eſſe.ſunt autem eſ
ſentie quidditates ſpecifice accepte:⁊ he prefuerunt ſemꝑ:
eſſe autem earuȝ fit.ſed ꝓculdubio apud hos gn̄atio nulla
erit.Qr̄ ſi tota eſſentia Socratis p̄fuit:ḡ per generationeȝ
Socrates nec acquirit nomē nec definitionē:⁊ per corru
ptionem nō ꝑdit nomen nec definitionē.Amplius,cum eē
ſit accidēs eſſentie.ergo gn̄atio terminaretur ad accidens.⁊
per ꝯñs eſſet alteratio.❡ Aliȝ fingūt ⁊ nos aliquādo ꝙ for
me preexiſtunt in forma a qua ſumiꝛ̄ genus corporis:opi-
naꝛ̄ eni cū mã formā corporis de genere ſubſtātie coeter-
nam.⁊ qr̄ oēs forme gn̄abiles cōtineꝛ̄ ſub forma corpalī
dixerunt inchoationes indiuiduales eſſe formā talem:hec
enim forma eſt media inter puram potentiā ⁊ puruȝ actū:
⁊ ꝓpter hanc euitant creationes:qr̄ aliquid forme generā-
de prefuit vtpote aliqd generis:nō aūt indiuidui.Amplius
ꝓpter hāc ſaluāt appetitum materie:⁊ ei⁹ aptitudinem:qr̄
nō appetit ⁊ eſt apta nata ꝓpter talē formaȝ.Adhuc ꝓpter
hāc gn̄atio nihil aliud eſt q̄ȝ extractio formarum ex poten-
tia formali huius generabilis forme:⁊ alia multa:⁊ nos di-
ximus in aliȝs locis ꝙ hec eſt mens Auerrois,Linconienſis
⁊ multoꝝ:⁊ Simplicius in p̄dicamentis videꝛ̄ inſpicere il-
lam.Nec expecta a me expōnē huius:qr̄ in libro de ſuba
orbis ſatis.❡ Sed procuidubio Auerrois in p̄ſenti cōmē-
to nō tetigit eā:⁊ ꝓpterea nunc dicamus per ea que ꝯſonāt
Ariſtoteli ⁊ Auerroi hic.Et primo q̄ō forme ſunt in mate
ria aū gn̄ationem apud Auerroem.2⁹ q̄ō pōt euitari crea-
tio apud ipſȝ.Quātū ad p̄mū ex ꝟbis Auerrois cōmēto 2⁹
huius.12.forma poteſt itelligi preeſſe in mã tribus modis.
Uno mō ſm̄ potentiā remotā ſm̄ quā nihil preeſt de for⁹
nec de diſpoſitiōe eius:⁊ hoc modo potētia eſt ſempiterna
mãe vt dicit Auer.p̄mo celi cōmēto.120.⁊ hoc mō potētia
nihil eſt forme:ſed mere potentia paſſiua ad formā.2⁹ mō
preeſt forma in mã in potentia ꝓpinqua quodā modo icli
nata ad formam per qualitates nāles:⁊ hec potentia apud
Auerroem dr̄ reſpectiua:⁊ non eſt eterna:ſed noua inducta
ab aliquo agente extriſeco vt p̄mo phyſicoꝝ cōmēto.71.3⁹
mō poteſt preeſſe nō tm̄ in potētia paſſiua remota:vel pro
pinqua:ſed actiua:⁊ hoc modo forme ſunt in potentia in ſe-
minibus:vt dicit Auerroes hic ⁊ cōmēto.62.primi phyſi.⁊
hoc modo forma equi eſt in ſemie equi:⁊ forma oliue in ſe-
mine oliue:⁊ talis potentia eſt noua ⁊ generabilis vt videē.
❡ Tunc breuiter patet q̄ō Auerroes concederet inchoa-
tiōes.Uoluit eniȝ formas omnes preeſſe paſſiue:⁊ hoc eter
no tempore diſpoſitiue:⁊ hoc non eterno tempore:⁊ effecti-
ue ſaltē in virtutibus ſeminū.Sȝ nullo mō conceſſit icho-
tiones formarum vt p̄mi dixerūt:⁊ hoc in p̄ſenti cōmento,
qȝ forte alibi ſecus eſt.❡ Quantum ad 2ᵐ dicendū ꝙ eui-
tari poteſt creatio ꝯſeruādo fundamētuȝ Ariſtotelis.vȝ.ꝙ
forme nō generaꝛ̄ niſi per accñs pro quanto generaꝛ̄ ad
generationē totius qd̄ p ſe generaꝛ̄:modo gn̄atio ⁊ creatio
hoc modo differūt ꝙ rei creāde nihil preeſt vt pars rei ge
nerande opȝ aliquā parteȝ preeſſe mō ſi cōpoſitū per ſe ge
neratur aliqua eius pars prefuit:⁊ ſic euitatur creatio:ꝑſpi-
cuum ergo quo modo ponat Auerroes inchoationes:⁊ quo
modo euitet creationes hec ſatis de iſta materia:quoniā tot
ſcribunt:⁊ etiam nos alibi tot diximus:que repetere eēt cō-
fuſio.Satis enim ſit nobis locum monſtraſſe.

Auſe autē ⁊ principia aliorū ſunt: vt
eſt:aut vt nō.Si qs dicat vniuerſalr
⁊ ſm̄ proportionē eadē oium.Dubi
tabit aūt vtiq̄ȝ aliquis.vtꝝ altera aut
eadē ſint principia ⁊ elementa ſubſtantiarū ⁊
coruȝ que ſunt ad aliquid.⁊ cuiuſlibet predica
mētoꝝ cathegoriarū ſilr.Sed inconueniens ſi
eadē oium.ex eiſdem eniȝ erūt que ad aliquid
⁊ ſubſtātia.Quo mō igiꝛ̄ hoc erit:nā extra ſub
ſtantiā ⁊ alia predicamēta nihil eſt cōe.prius
autem eſt elemētū.q̄ȝ quorū eſt elementū.At
ꝟo neq̄ȝ ſubſtantia elementū eſt horuȝ que ad
aliquid nec horum aliquid ſubſtantie.

❡ Egit de ſubſtātiȝs ſenſibilibus ⁊ de principiȝs eaꝝ aliquo
modo.Nunc circa principia vult magis inſiſtere ⁊ vult de
clarare de principiȝs quedā ſm̄ rōnē ꝓpriā metaphyſico.
nam idem ⁊ diuerſuȝ ſunt rōnes ꝓprie metaphyſico.p̄mo
tn̄ ꝓponit veritatē rei.⁊ ingt.Cauſe aūt ⁊ p̄ncipia ſunt alio-
rum alia ⁊ intelligit per cauſas ⁊ principia nō nola multiuo
ca:ſed per cauſas intelligit intrinſecas:⁊ per p̄ncipia extrin
ſeca:⁊ quia dixit eſſe alia alioꝝ exponit q̄ō.d.vt eſt hoc eſt
vno mō aut vt non:alio mō:qd̄ exponit.d.ſi quis dicat vlr
⁊ ſaltem proportionem ſunt eadem:ſimpliciter aūt nō ſunt
eadem.Eſt ergo veritas queſtionis ꝙ omniuȝ predicamē-
toꝝ cauſe ⁊ principia ſunt eadē.vno mō.ſ.ꝓportione ⁊ vlr
⁊ ſunt non eadē ſimplr ⁊ pticulariter.❡ Dubitabit autē.ꝑ
Ueritas hec eſt valde obſcura ⁊ ꝓpterea mouet queſtiōeȝ
circa hanc ⁊ hoc vt veritas plenius comprehendatur.ingt.
Dubitabit autē vtiq̄ȝ aliqs vtrū altera aut eadē ſunt princi
pia ⁊ elementa ſubſtantiaruȝ ⁊ corū que ſunt ad aliquid:⁊
cuiuſlibet

cuiuſlibet pdicamētoꝝ ſimilr̄:ꝛ intelligit per elementa id quod intellexit p cauſas/hoc eſt cauſas intrinſecas ꝛ per pn̄cipia cauſas extrinſecas. Sꝫ cur ſpālem mētionem fecit de relationibus: in cōmēto dicet᷑. ¶ Pro nūc tn̄ dōm ꝙ ideo eſt qa qdā nō enumerarūt illas īter decē pn̄ta: qa nō hn̄t eē vel ſolū eē cap eſt in aīa. Expoſitor aūt finxit aliā cauſaꝫ. ꝛ eſt totū bonum. ſed inc̄ueniēs. ¶ Arguit ad ptē qōnis ꝛ vtit᷑ ſyllo hypothetico a deſtructiōe ɔ̄ñtis ad deſtructionē añtis hoc mō. Si ſunt eadem oīum relatiua ꝛ ſube erūt ex eiſdē pncipijs. Sꝫ deſtruit᷑ ɔ̄ñs qa vel illa pn̄ᵃ erūt ex̄ ſubſtātiā ꝛ alia pn̄ta: vel ɔtenta ſub ſuba: vel aliquo. 9. pn̄toꝝ. ꝙ nō pñt eē extra ſubaꝫ arguit ſyllo cathegorico ſic. oē elemētū eſt prius eo cuius eſt ſꝫ ex̄ ſubam ꝛ alia pn̄ta nihil aliud eſt cōe ꝛ prius. ꝗ nō ſunt ex̄ ſubaꝫ. Nec pōt dici talia pn̄ᵃ eſſe ſub ſuba vel aliquo. 9. pn̄toꝝ qđ relinqt tāq̄ manifeſtū. ꝛ h̄ inqt. Sed icōueniēs ſi eadē oīum. ex eiſdē eīn erūt que ad aliqd ꝛ ſuba hec eſt maior: deſtruit ɔ̄ñs. ꝛ inquit. quō igit̄ h̄ erit ꝛ deſtruit pᵐ. ꝛ p̄ accepit minorē. d. nō ex̄ ſubam ꝛ alia pdicamēta nihil eſt cōe. ſ. prius: deīde ponit maiorē. d. prius aūt elm̄ū q̄ ea quoꝝ eſt elm̄ū: hec eſt maior. deinde dſtruit 2ᵐ mēbrū. ꝛ inqt. At vo. neqꝫ ſuba elm̄tum eſt hoꝝ quo ad aliquid nec aliqd hoꝝ que ad aliqd eſt aliqd elm̄tum ſube. Jl la ergo nec pñt eſſe extra decē pdicamenta nec contenta in aliquo. 10. pdicamentoꝝ. hec eſt pma ratio ad qōnem.

Cō. 19ᵐ. ¶ Jſta qō.] Introducit textū ꝛ p̄ dicit iſta qō iā inducta eſt in pncipio iſtius artis vt in 3° libro ꝛ mō intrat eaꝫ ad ſoluēdū eā. hec eſt introductio ꝛ cōtinuatio. ¶ Dicit 2° ꝛ eſt qđ hec. vꝫ. vtrū pn̄ᵃ ꝛ elm̄ta. 10. pn̄toꝝ ſint eadem aut diuerſa. hec eſt q̄ſtio. ¶ Dicit 3° ꝙ ſolo q̄ſtionis eſt ꝙ hec pn̄ᵃ ſunt eadē vlr̄ ex ꝓportione ꝛ nō ſimplr̄. [Et qa hoc.] ¶ Mouet q̄ſtionem lralem: cur. ſ. ſpālem mētionē fecit de relatione. ꝛ dicit vt nos diximus: qa apud quoſdā relones nō numerātur inter entia: ſed ſunt q̄ſi ſcđo intellecta hoc eſt ens rōnis. ad dandum ꝗ̄ intelligere ea eſſe in numero. 10. pn̄toꝝ ꝓpter mentionem fecit de his. [Deinde icepit dicere.] Auerroes format rōnem ſic. Si eadem ſunt pn̄ᵃ oīuꝫ vel illa eēnt ex̄ 10. pn̄ta ꝛ cōmunia ꝛ priora. 10. pn̄tis. vel eſſent in aliquo pdicamēto nō extra pdicamēta cōmuniora ꝛ priora: qa tūc eſſet aliqđ prius ꝛ cōius. 10. pn̄tis: ꝛ ſic eſſet poſitio Platonis. Si vo hec eſſent ſub aliquo. 10. pn̄toꝝ. vtpote ſub gn̄e ſubſtātie: tunc oīa eſſent ſuba: qꝛ pncipia opꝫ eſſe eiuſdem generis cū pncipiatis: nec pñt poni in genere relonis: qꝛ tūc ſuba eſſet relatio p idem. Amplius/tūc ſuba reſoluitur in relationē: qa corruptum reſoluitur in ſua pncipia ꝛ maxime materialia: ꝗ̄ nullo modo: ꝛ per conſequens principia non ſunt eadem omnium ꝛ verba eius ſunt perſpicua.

Amplius quo mō ɔtingit eſſe elemēta oīuꝫ eadē. nullum eniꝫ pōt eſſe elementorum ex elementis compoſito. Jdem vt ei quē eſt ba. b. aut. a.

¶ Scđo arguit ad qōnem ēt hypothetice ſic. Si elm̄ta oīuꝫ 10. pn̄toꝝ ſunt eadem: elemētū eſſet idē miſto ex elemētis deſtruit ɔ̄ñs: qa īpoſſe eſt elemētū ꝛ miſtū eſſe eadē vt ei qđ eſt ba. īpoſſe eſt. a. aut. b. eē idem. Phūs nō ponit niſi deſtructionē ɔ̄ñtis. ꝛ inquit p exēplū. Amplius quō ɔtingit elm̄ta eē oīum eadem. q. d. non eſt poſſe ꝛ nō facit ſyllm̄: ſed deſtruit ɔ̄ñs tm̄. d. nullū enī elm̄toꝝ eſſe pōt ideꝫ cōpoſito ex elm̄tis vt ei qđ eſt ba miſto. b. aut. a. nō pōt eē idem: ſꝫ quō valeat ɔ̄ñtia: difficile eſt: pōt tn̄ dici ꝙ oē qđ eēt eſt ſub aliquo. 10. pn̄toꝝ. ꝛ per ɔ̄ñs recipit pdicationē alicuius eoꝝ: ex hoc deducimꝰ ɔ̄ñtiā: ſi pn̄ᵃ eēnt eadem oīuꝫ: tūc pn̄ᵃ illa eſſent. ꝗ̄ ſub aliquo pdicamētoꝝ ꝛ ſunt pn̄ᵃ illius: ꝗ̄ pn̄ᵃ recipiūt pdicationem principiati: ꝛ p ɔ̄ñs idē ſunt illi. qđ falſum eſt: qa nihil eſt ſuipſius pncipium. ꝛ hoc mō perſpicua eſt ɔ̄ñtia ꝛ falſitas ɔ̄ſequētis: de qbus ſtatim in cōmento dicetur.

¶ Manifeſtum eſt.] Auerroes format rōneꝫ textus vt nos fecimus hoc mō. vꝫ. ſi eadē eēnt elm̄ta oīum: tunc elemētuꝫ ꝛ miſtū ex elm̄tis eēnt eadē: vult vt ɔ̄ñs habeat᷑ p impoſſibile per ɔ̄ñs oppoſitū añtis eſt ɔcedendū. [Et Alexāder.] Ut dicebat᷑ ɔ̄ñtia eſt multū obſcura: ꝛ nō vī valere: ꝓpterea poſuit multas formas deducendi illā ꝛ oēs volūt ɔ̄ñtiam non valere niſi p accñs ꝛ nō p ſe: qꝛ argumentum p ſe tenet in eī mā: ꝛ ꝓpterea tenet p accñs qa ſolū in caſu ꝛ in p̄ſenti mā. ꝙ aūt non teneat abſolute pꝫ: qꝛ lꝫ elm̄tuꝫ ꝛ miſtū ſint eiuſdē naturē: differūt qa elm̄tū eſt res ſimplex ꝛ miſtū res cōpoſita. Dicit 2° ꝙ ɔ̄ñtia valet ſtātibꝰ duobꝰ. ſ. ꝙ elm̄tum eſt vnum illoꝝ. ſ. ɔtentum ſub aliquo eoꝝ. ꝛ ꝙ ſit vle elm̄tū oīum. 10. pn̄toꝝ. Stātibus ꝗ̄ his ſequit᷑ ꝓpoſita ɔ̄ſequētia: nam per ſcđam elm̄tuꝫ eſt oīum eā ꝛ elm̄tuꝫ ꝛ ipm̄ eſt vnū eoꝝ. ꝗ̄ eſt elm̄tum ꝛ elm̄tatū: ꝛ ſic pꝫ ɔ̄ñtia. [Et hoc nō vī.] ¶ Contra hāc deductionem arguit Auerroes hoc mō: qa lꝫ ſit vera tn̄ nō appet ex ſuis vbis. [Et ideo dicit Alexāder.] ¶ 2° deductio etiā fundat᷑ in duobꝰ: quoꝝ pᵐ eſt vt eē habeat elm̄tuꝫ. 2ᵐ eſt vt elm̄ta que dicunt᷑ eē oīum ſunt ens extra. 10. pn̄ta. Ex his arguit᷑ per ſcđam. elm̄tuꝫ illud eſt ens prius ꝛ cōius 10. pdicamētis: ꝛ per pmā oē ens hꝫ elm̄tum. ꝗ̄ tale habebit elemētū: ꝛ ſic vel erit ꝓceſſus in infinitū vel idē erit elm̄tuꝫ ſuimet. [Et hoc qđ.] ¶ Contra hoc obijcit Auerroes qa ꝓpoſitio illa oē ens eſt ex elemēto nō eſt vlis: qa oē ens vel eſt elm̄tum vel ex elm̄to: ꝛ ꝓpterea nō opꝫ vt omne ens habeat elm̄ū. [Niſi.] ¶ Rn̄det p Alexādro ꝙ vbū Alexandri intelligit᷑ de entibꝰ in actu: qa ens in actu eſt cōpoſitū: ꝛ ſic ſcđa deductio fundat᷑ in duobꝰ: quoꝝ pmū eſt ꝙ oē ens in actu hꝫ elm̄tuꝫ. 2ᵐ eſt ꝙ que ſunt entia ſunt in actu: ꝛ ſic p primam elm̄tuꝫ illud cōius ꝛ prius cū ſit ens erit in actu. p ſecūdam ꝗ̄ habebit elm̄tuꝫ p pmā ꝛ ſic vel erit ꝓceſſus in infinitum vel idē erit elm̄tuꝫ ſui. [Et h̄ diſſoluet᷑.] Dat itellectū prime ꝓpōnis. ſ. quō itelligitur ꝙ oē ens in actu habeat elementuꝫ: vult eniꝫ ꝙ hoc ſit verū de elm̄to actu vel potētia: miſta enim hn̄t elm̄ta actu: qa q̄tuor corpora. ſꝫ corpus ſimplex habꝫ elm̄ta potētia: qa mām ꝛ formā: mā eniꝫ ꝛ forma elm̄ta dicunt᷑ in potentia. Sꝫ certe hec defenſio Alexandri non placet. petit eniꝫ pn̄ᵐ qa ſupponit oīa entia eſſe in actu. Forte enim diceret aduerſarius ꝙ elm̄ta. 10. pn̄toꝝ nō ſunt entia in actu. ꝛ propterea bene dicit Auerrois ꝙ eſt probabilis ꝛ non demonſtratiua: qa forte eſt ex cōceſſis ꝛ nō ſimpliciter. [Themiſtius autē.] ¶ Tertius modus deducēdi ɔ̄ñtiam eſt Themiſtij. ɔ̄ñtia ꝗ̄ erat. Si elm̄ta ſūt oīuꝫ eadē. ꝗ̄ idem elm̄tuꝫ erit miſto. pbat᷑. qa tale elm̄tū vel pdicat᷑ de eis vel ſubijcit᷑ eis. Si pdicat᷑ de eis: tūc aliqđ eſt prius. 10. pn̄tis qđ eſt impoſſibile. Si ſubijcit᷑ eis: tūc qđlibet eoꝝ pdicabit᷑ de eo: ꝛ ſic compoſito eſſet idē: ꝛ ſic p eē idē intelligit ſm̄ pdicationē. [Et inuenimus.] ¶ Dicit ꝙ Alexander adhuc dat 4ᵐ modū ꝛ non ponit illū nec ſcio qa ſcit. Dicit 2° ꝙ in q̄daꝫ ſcripturꝭ inuenit aliter ꝛ ponit illaꝫ ꝛ ſmo ꝑſpicuus eſt. his ꝗ̄ tribus modis pōt deduci ɔ̄ñtia.

Nec vtiqꝫ intellectualiū elementoꝝ eſt: vt vnū aut ens. Jnſunt enim hec ꝛ vnicuiqꝫ cōpoſitoꝝ. nihil igit᷑ erit eoꝝ: nec ſubſtātia: nec ad aliquid. ſed neceſſariū. nō ſunt igit᷑ oīum eadē elemēta.

¶ Remouet qōnem tacitam qꝛ qa dicere pōt ꝙ duo ſunt oīum predicamentoꝝ elementa: vtpote ens ꝛ vnū. ꝛ hec eſt opinio Platonis: mō hec verificant᷑ de. 10. generibus. q̄re nihil prohibet elementuꝫ eſſe idē compoſito. ¶ Cōtra hec obijcit Ariſt. ꝛ vtit᷑ iſto ſyllo. vꝫ. vnū ꝛ ens inſunt vnicuiqꝫ 10. pdicamētoꝝ: ſed nulli pdicamentū ineſt alicui. 10. pdi

camentoꝝ.ḡ nullũ.10.predicamẽtoꝝ eſt vnũ vel ens.P̄mo ponit obiectionẽ.ꝛ inq̄t. Nec vtriqȝ intellectualiũ elemẽtorũ eſt vt vnum ꝛ ens. vocat aũt hec itellectualia elẽta more Platonis.deinde accepit maiorem.ꝛ inquit. Inſunt eni hec vnicuiqȝ compoſitoꝝ hoc eſt vnicuiqȝ.10.p̄ntoꝝ:appellat enim p̄dicamenta compoſita:ꝛ hoc ſi habeãt elẽta. Subdicuit minorem ꝛ dat ↄ̄neȝ.d. Igitur nec ſub̄a nec ad aliquid nihil erit eoꝝ.ſ.nec ens nec vnũ:ꝛ per ↄ̄ñs ẽt ſm Platonem elemẽtũ differt a miſto.deinde ↄ̄cludit ↄ̄nẽ p̄ncipalẽ.d.non ſunt igit̃ oĩum eadem elẽta.ꝛ hec eſt ↄ̄clō ex his argumentis concluſa.Debes ſcire q̄ in textu latino reperit̃ ſmo ſic. Sed neceſſariũ eſt p̄n° propinqua eẽ diuerſa.non igit̃ ſunt oĩum eadem elẽta.Ego auteȝ non inueni in ſermone greco iſtud nec video quõ poſſit iſtud ſtare:ꝛ ꝓpterea lege ſic. Nihil igitur erit eorum nec ſub̄a nec ad aliquid.hec eſt ↄ̄cluſio ſylli p̄dicti:ꝛ intendit,ergo nec ſubſtantia nec ad aliq̄d eſt ens vel vnum.ſed neceſſariũ.q.d.q̄ eſt falſum:q̄ neceũ eſt ſubſtãtiam vel quoduis p̄dicamentorum eſſe ens vel vnũ. ꝛ ꝓpterea dicit.Sȝ neceſſariũ eſt quodlibet p̄dicamentorũ eſſe ens ꝛ vnũ,non igit̃ ſunt eadeȝ omniũ elemẽta.ꝛ ego laboraui in iſta litera ꝛ non inueni latinos laboraſſe ad verba ſed ſolum ſunt contenti in ſenſu litere.

Co. 21^m ⁋ Cum declarauit.] Primo ponit cõtinuationẽ hoc mõ.vȝ. q̄ Ariſt.declarauit elemẽta eadem ſenſibilia non poſſe eẽ oĩum.10.p̄ntoꝝ.nunc declarat q̄ nec eadem elemẽta itelligibilia qualia eſſent vnuȝ ꝛ ens hec eſt intentio ꝛ ordo.[Et Alexander.] Alexander exponit rõnẽ Ariſt.verba eni Ar. ſunt.hec enim duo exiſtunt in omni cõpoſito.ꝛ hec in tranſlatione arabica.Ex his verbis vult Alexãder Ariſto.hẽc tale enthymema.vnum:ꝛ ens ſunt in omni compoſito.ergo nõ ſunt elẽta compoſitoꝝ.deducit ḡ Alexander ↄ̄ñtiaȝ dupliciter.primus modus ſupponit duo.p̄mũ ens ꝛ vnũ demõſtrant ſimplicia ſicut compoſita hoc eſt ens ꝛ vnũ verificatur de compoſito ſicut de ſimplici:nã hec eſt vera,cõpoſitũ eſt ens ꝛ ſimplex eſt ens.2^m in oĩ cõpoſito ſunt duo.ſ.ſimplex ꝛ compoſitũ:tũc neutrũ ſit dignius eſſe elemẽtũ alterius:ſequit̃ q̄ nullum erit elẽtum idem omniũ.[Aut ſic.] ⁋ Scd̄o deducit̃ ↄ̄ñtia ſic q̄ tunc compoſitũ ꝛ ſimplex eſſent idem:q̄ꝛ vnũ dicit̃ de ſimplici.ergo vnũ eſt ſimplex ꝛ vnum dicit̃ de cõpoſito.ḡ vnũ eſt cõpoſitũ.ergo vnũ erit ſimplex ꝛ compoſitũ.he ſunt due deductiones Alexãdri. [Et Alexander dicit.] Sequit̃ alia p̄s textus.vȝ.nihil igit̃ erit eorũ nec ſub̄a nec ad aliquid ſed neceſſariũ.Circa hãc literam vult Alexander q̄ debeat copulari ad textum cõmenti precedentis.[Dicit q̄ꝛ hoc.] Reddit cãm quare dȝ copulari ad illum textũ ꝛ nõ ad p̄ñtem:q̄ vterqȝ loquit̃ de elementis abſolute ꝛ nõ de elemẽtis intellectualib⁹.[Dicit ꝛ intendit.] Nunc exponit vim rationis.q.d.ſi ens ꝛ vnũ ſint elementa:tunc nullum p̄dicamentoꝝ erit ens neqȝ vnũ. ↄ̄ñtia tenet q̄ nullum elemẽtatũ eſt elementũ.mõ hoc eſt falſum:q̄ neceſſarium eſt vt vnũ ꝛ ens dicant̃ de quolibȝ: ꝛ ſic illa particula nullum refert p̄dicamentoꝝ:hec eſt vna expoſitio.[Dicit ꝛ poſſibile.] ⁋ 2° exponit literaȝ aliter ꝛ vult q̄ illa particula nulluȝ eoꝝ referat nullum eorũ.ſ.nec ens nec vnum.q.d.nec ens nec vnuȝ erit ſubſtantia vel ꝛc̃. Et hoc eſt verum:q̄ꝛ ad hoc vt hec duo ſint elementa.10. predicamẽtoꝝ nõ debẽt eſſe in aliq̄ decẽ generũ:ſed potius q̄ vnumqđqȝ.10.p̄ntoꝝ ſit ens ꝛ vnum.format̃ ergo ratio ſic.Si ens ꝛ vnũ erũt elemẽta nullũ eoꝝ erit ſub̄a vel aliqđ alioꝝ p̄dicamẽtoꝝ:hoc eſt falſuȝ:q̄ nihil eſt extrinſecuȝ a.10.p̄ntis.omne enim qđ eſt dȝ eſſe in aliquo p̄dicamẽtorum.a p̄mo ergo ad vltimũ vnum ꝛ ens nõ ſunt.ḡ nullũ p̄dicamẽtorum eſt ens:q̄ꝛ qđlibet p̄dicamẽtorum eſt vnuȝ ꝛ ens.ḡ ſi hec non ſunt:nec aliqđ p̄dicamẽtoꝝ erit.vel ſic,ſi ens ꝛ vnum erũt elemẽta oĩum cum non poſſint eſſe intrinſecaȝ:ḡ extrinſeca:extrinſeca ergo erũt non entia.ſed.10.p̄dicamenta ſunt miſta entia.ergo miſta entia erunt ex non entibus:ſed hoc eſt impoſſibile q̄ꝛ neceſſarium eſt vt miſtuȝ ens ſit ex entibus.[Et abbreuiatio.] ⁋ Abbreuiat ratiões ambas in hoc caplo.prima eſt ſi vnum ꝛ ens eſſent elementa:tunc compoſitum ꝛ ſimplex eſſent ideȝ:cõſequentia ſuit expoſita.Scd̄o vnum ꝛ ens ſunt entia in anima ꝛ nõ extra animam:q̄ꝛ ſunt vlia.ḡ nõ ſunt elẽta entium realiũ. Tertio ſi ens ꝛ vnũ eſſent elẽta oĩuȝ:tũc p̄dicamẽta eẽnt nõ entia vt fuit deductũ ꝓ prime harum triũ rõnuȝ.ſcđa eſt addita ab Auerroi ad bene eſſe.tu vides quo mõ in iſto cõmento eſt confuſio,ꝛ propterea ſequere expoſitionem noſtram quia cum ille textus eſt per ſe perſpicuus..

AUt vt dicimus:eſt qdem vt eſt:eſt aũt vt nõ.puta forſan ſenſibiliũ corpoꝝ:vt quod ſpecies:calidũ. ꝛ alio modo:frigidum priuatio. Materia ṽo in potentia hec primum ſm ſe. Subſtãtia ṽo:ꝛ hec:ꝛ que ex his:quorum ſunt p̄cipia hec.aut ſiquid ex calido ꝛ frigido ſit vnum vt caro ꝛ os.Alterum enim neceſſe eſt ab illis eẽ qđ factum eſt.horum quidem igitur eadeȝ elementa ꝛ principia:aliorũ ṽo alia.oĩum auteȝ ita quidem dicere:non eſt:ſed ꝓportionaliter: quemadmodum ſiquis dicat q̄ principia ſunt tria:ſpecies:ꝛ priuatio:ꝛ materia.Sed horuȝ vnũquodqȝ alteruȝ circa genus vnũquodqȝ: vt in colore album/nigrũ/ſuperficies/lumẽ/tenebra/aer.ex his autem dies ꝛ nox.

⁋ Duo ꝓpoſuit.vȝ.q̄ omniuȝ ſint eadẽ principia ꝓportionaliter:ꝛ q̄ oĩum ſint eadeȝ p̄ncipia vl'r:nunc ergo declarat primũ.ſ.q̄ oĩum ſint eadẽ p̄n° ꝓportionalr:ꝛ p̄mit⁹ declarat hoc in elẽtis ꝛ principijs intrinſecis que ſunt mã forma ꝛ priuatio:ꝛ vult q̄ quodã mõ ſit veꝝ eadem eſſe p̄n° oĩuȝ ꝛ quodã mõ nõ eſt veruȝ:ꝛ hec eſt ſolo p̄me ꝑtis qõnis.d. aut vt dicimus eſt qdẽ vt eſt.q̄ſi dicat.vno mõ eſt veꝝ:eſt auteȝ vt nõ.i.alio mõ nõ eſt veꝝ.ꝛ p̄ticula illa[aut]q̄ grece ſcribitur hẽ non eſt ſola:ꝛ declarat primo quõ non eadẽ:ꝛ dicit vtpote ſenſibilium forſan corpoꝝ vt quidẽ ſp̄es ꝛ forma calidum ſubſtandi ſe hȝ.Et alio mõ frigidũ:p̄uatio.materia ṽo:q̄ potẽtia hec p̄mũ ſm ſe.hec ergo tria.ſ.calidũ/frigiduȝ/ꝛ mã/ſunt p̄ncipia oĩum ſenſibiliũ corpoꝝ eadeȝ:vt ſunt quatuor elementa ꝛ miſta ex eis.Sed quia dixit ꝛ voluit intelligere hec tria principia eſſe ſubſtantiaꝝ:ꝛ per cõſequens eſſe ſub̄as:ꝛ q̄ dixit forſan eſſe p̄ncipia ipſemet ſe declarat cur dixit forſan.ꝛ inquit.Sȝ ꝛ hec ꝛ que ex his q̄rum ſunt principia hec ſunt ſubſtãtie:aut ſiq̄d ex calido et frigido ſit vnum vt caro ꝛ os.q.d.voco hec eſſe principia ſubſtantie vel ſi non ſubſtantie ſaltem eius qđ ſit vnum ex his vt ſunt caro ꝛ os.ꝛ propterea dixit forſan.Debes ſcire q̄ reuera calidum ꝛ frigidum ſunt accidentia ꝛ qualitates ꝛ non ſubſtantie:ꝛ ꝓpterea dicit q̄ vel ſunt p̄ncipia ſubſtãtie vel ſaltem eius qđ ex eis ſit quicq̄d ſit illud.addit.alterum enim neceſſe eſt qđ factũ eſt eſſe ab illis.ꝛ propterea dixit. vnum:vel melius q̄ q̄s dicere põt q̄ p̄ncipia ꝛ res ipſa nõ ſunt in eodem genere.dicit.Sed ꝛ hec ꝛ que ex his:quoruȝ ſunt principia hec ſunt ſubſtantie.aut pro ꝛ ſiquid ꝛ calido ꝛ frigido ſit vnum vt caro ꝛ os:ſubſtandi iterum eſt ſubſtantia.reddit cauſam cur debet eſſe vnum ꝛ dicit.naȝ alterum neceſſe eſt ab illis eſſe qđ factũ eſt.ↄ̄cludit nunc quomodo non eadem.ꝛ inquit.horum quidem igit̃ eadem elemẽta ꝛ p̄ncipia

pꝛincipia alioꝝ ꝟo: alia ergo oīum nō eadē. ⁊ ſic pꝫ 2ª pars ſolonis. Subſcribit poſt quō oīum eadē. ⁊ inqt. oīuꝫ autem ſic quideꝫ dicere nō eſt. ſ. mō ꝑdicto. Sed ꝓportionabilr. ꝗ eſſe eadem pnª oīuꝫ ſpē nō eſt: eſſe aūt eadeꝫ ꝓportione eſt. Declarat quō eadē ꝓportione ⁊ dicit. quēadmodū ſi qs dicat ꝙ pncipia ſunt tria: ſpēs / ꝛ priuatio / ⁊ mā. hec ꝗ eſt identitas ꝓportionis: ꝙ ſicut in ſubā ſunt tria pncipia ſic ⁊ in quolibet genere: non tn̄ identitas ſpecifica. qđ declarat dicens: ſed hoꝝ vnumqđqꝫ alterū eſt ⁊ diuerſuꝫ circa vnūqđqꝫ genus: vt in genere q̄litatis. vꝫ. in colore album / nigrū / ſuperficies: nam albū forma: nigruꝫ priuatio: ſuperficies mā. Aliđ exēplum ſubſcribit. ſ. lumen: tenebra: aer. ex his autem ſiunt dies ⁊ nox. nam lumen eſt vt forma: tenebra vt priuatio: aer vt materia. Ecce ergo quō eadē eſſe pncipia oīum ſm̄ ſpeciem falſum eſt. ſed eadē ſm̄ ꝓportionē ⁊ ſimilitudinem nihil ꝓhibet. ⁊ ſic vtraqꝫ pars ſolutionis patet.

Cō. 22ᵐ. ¶ Cum induxit.] Cōmentum iſtud eſt fere perſpicuū. tn̄ qꝛ ſunt aliqua ꝟba vtilia ⁊ aliqua obſcura: ipſum exponā quātum ad aliqua eius ꝟba. Solo ꝗ qōnis vt ponit Auerro. in hac prima parte eſt ꝙ ſimplr non ſunt oīum eadem elnta / nec ſimplr oīum ſunt diuerſa elementa: ſꝫ medio modo. vꝫ. eadem propoꝛtione ⁊ analogia: ⁊ huius cauſa eſt vt Auer. inuere videtur. Quoniā ſuba antecedit alia p̄dicamenta ⁊ eſt cauſa alioꝝ. ꝗ ſube ⁊ aliis p̄dicamentis nihil eſt cōe vniuocū: ⁊ per ꝛñs nec pncipijs ſube ⁊ pncipijs alioꝝ aliquid eſt cōe vniuocum: ⁊ hanc ſniaꝫ applicat verbis. [Et Alexander.] ¶ Dubitaret quis quō Ariſtoteles ponat priuationē eſſe ſubam. Cui rñdet Alexander ꝙ hoc dicit pro tanto: qꝛ non ſumit priuationem pro carentia forme ſimplr ſed pro forma imperfecta quō dicimus frigidū eſſe priuationē. dicit 2º ꝙ frigidum ⁊ calidū ⁊ hꝰ qualitates ſunt ſubſtātie ⁊ accidentia ſunt qđ ſube elntoꝝ ſimpliciū: accidentia ꝟo miſtoꝝ: ⁊ hec eſt opinio Alexandri cōtra quā Auerroes arguit 5º phyſice auſcultationis cōmēto. 10. ⁊ nunc tranſeat. [Et quō iſta ſunt.] Ex verbis Ariſtotelis colligit pmo ꝙ oīa pncipia ſube ſunt ſuba. Ita ꝙ hoc nomen ſuba dicit de principijs ⁊ de cōpoſitis ex his. qđ nō eſt intelligendū eodē mō: ſed q̄ſi equiuoce. 2º dicit ꝙ omne compoſitum eſt aliud a ſuis cōponentibus: ⁊ Auerroes dat cām qꝛ hꝫ aliaꝫ formā: ſed in hoc eſt dubium qꝛ alibi dixit ꝯtrariū. tn̄ ꝟo intellige ſic ꝙ compoſitū eſt aliud qꝛ ſuperaddit ordinē: ptes ꝟo abſolute non dicunt ordineꝫ: ⁊ ſic per formaꝫ intelligit ordinem. [Et intendebat.] Colligit nunc ꝙ in ſubſtantijs nō ſunt eadem pnª ſimplr nec diuerſa ſimplr nō eadē qđ: qꝛ miſtorum pncipia ꝓxima ſunt materia ⁊ forma cōpoſite. ſimpliciū ꝟo mā ⁊ forma ſunt ſimplices. eadem ꝟo ꝓportiōe. Quā principia remota ſunt eadē oīum ſubaꝝ ⁊ ſimpliciū ⁊ compoſitoꝝ. [Et qꝛ etiā.] ¶ Declarat mō quō alioꝝ p̄dicamētoꝝ pnª ſint ⁊ an eadeꝫ vel diuerſa ⁊ ſermo perſpicuus. [Et intelligendum.] ¶ Remouet. q. vtrum aliq̄ modo poſſunt eſſe eadem principia oīuꝫ. Rñdet ꝙ principia remota pñt eſſe eadem oīum: ſꝫ ordine quodā p ⁊ ꝑ ſe ſube. alioꝝ ꝟo ꝑ accñs ⁊ ſcdo. mā enim ⁊ forma ⁊ priuatio ſubales ſunt principia ꝓxima ſube. ⁊ ꝯñter oīuꝫ alioꝝ p̄dicamētorum. Quā qꝛ qđ eſt cauſa cauſe eſt cauſa cauſatorum.

Quoniaꝫ aūt nō ſolum que inſunt cauſe: ſed coꝝ que extra. vtputa mouens palam qꝛ alteꝝ principiū ⁊ elemētuꝫ cauſe ꝟo ambo. ⁊ in hec diuidit̄ principiū. Qđ ꝟo vt mouēs aut ſiſtens: principiū eſt qđdam ⁊ cauſa. Quare elementa quidem ſm̄ analogiam: tria: cauſe autē ⁊ principia: quatuor. Sed aliud in alio ⁊ prima cā: vt mouēs aliud alij. Sanitas / infirmitas / corpus / mouēs / medicatiua. Species inordinatio talis. Lateres / mouens / edificatoria vtiqꝫ in ea diuiditur principium.

¶ Nunc ſecūdo oſtēdit ꝙ cauſe extrinſece ⁊ intrinſece ſunt alie alioꝝ: ⁊ non oīum decē p̄dicamētoꝝ eadem. ⁊ p doceꝫ dñiam inter elntū ⁊ pnᵐ ⁊ cām. 2º oſtendit quot ſunt elemēta ⁊ quot pnª. vꝫ ꝗ p ꝙ elntum differt a pnº ⁊ cauſa. nā elementum dī ſolū de cauſis intrinſecis. cā ꝟo ⁊ pnᵐ ⁊ de intrinſecis ⁊ de extrinſecis. pnᵐ ꝟo ⁊ cā idē ⁊ conuertibilia. inqt. Quā autē nō ſolū que inſunt ſunt cauſe: ſꝫ illa de numero eorum que extra vt mouens: palā qꝛ ⁊ alteꝝ pnᵐ ⁊ elntū: naꝫ elntum de intrinſecis ⁊ pnᵐ cōe eſt vtriſqꝫ. cauſe ꝟo ambe ſed mō diuerſo. qꝛ elemētum eſt cā vt ſpēs illius. pnᵐ eſt cā vt conuertibile illi: ⁊ propterea adijcit ⁊ in hec diuidit̄ principiū: dicimus enim pnᵐ duplex. ſ. intrinſecū ⁊ extrinſecum q̄ēadmoduꝫ ⁊ cām duplicem: ⁊ hoc declarat. d. que ꝟo vt mouens aut ſiſtens: pnᵐ eſt quoddā ⁊ cauſa. Ecce quō pnᵐ ⁊ cā conuertunt̄: ſed elemētū videt̄ ſpēs vtriuſqꝫ. premiſſa hac differētia oſtēdit quot ſunt elnta ⁊ quot ſunt cauſe. ⁊ inquit. quare elemēta qdē tria ſunt ⁊ eadeꝫ oīum ſm̄ ꝓportionē. cauſe aūt ⁊ pncipia ſunt quatuor addendo. ſ. mouens enumerauit priuationē inter elnta ſaltē ꝑ accidēs. ¶ Dis duobus ꝑmiſſis oſtēdit nūc cōiter quō cauſe [etſi quatuor ſint.] non tn̄ ſunt oībus eadē ⁊ hoc oſtendit per exempla. d. ſed aliud. ſ. pnᵐ in alio eſt. ⁊ pma cauſa alia in alio: vt mouēs aliud alij inerit. Ubi grā. In medicatiuis ſanitas: infirmitas / corpus / mouens / medicatiua. nam ſanitas vt forma: infirmitas vt priuatio: corpꝰ vt materia. ⁊ ars medicine vt mouēs. In edificatiuis vt ſpecies eſt inordinatio talis. Lateres mouens eſt edificatoria. ⁊ in ea vtiqꝫ diuiditur principium: qꝛ idem eſt principium cauſe. cauſe ergo etſi ſint quatuor: nō tamen eedem omnium: ſed cur pretermiſit finem: eſt dubitatio. Expoſitor fingit quia finis non habet rationem pncipij: quia mouet vt eſt intentio. ſed hoc ſtare nō poteſt quia ſaltem erit cauſa: ergo ⁊ ſi non ſit principiū: erit cauſa. Melius ergo eſt: qꝛ finis nō ponit in numero cāꝫ forme: ⁊ ideo computat finem in computatione forme.

Cō. 23ᵐ ¶ Cum locutus.] Cōmentum perſpicuum eſt: ſed aduerte circa principium ꝙ Auerroes videtur ponere inter hec tria talem differentiaꝫ ꝙ elemētū dī de intrinſecis tm̄. pncipiū dicitur de extrinſecis tm̄. cā de vtriſqꝫ. ⁊ hoc dꝫ intelligi ſm̄ rōnem ꝓpriaꝫ: qꝛ vt dicit cōmento pmo pmi phyſicoꝝ. qñ accipiuntur cōiter cōfundunt̄ ꝓ eodē. 2º ꝓbat hoc ꝑ verba Ariſtotelis pmo phyſice auſcultationis in ꝓhemio. ⁊ tu vide verba eius hic ⁊ ibi. 3º ponit differētiaꝫ inter agēs ⁊ mouens. nam vult ꝙ mouens ſit in pluꝫ qꝛ agens ſoluꝫ eſt qđ agit paſſiones ⁊ paſſibiles qualitates: ⁊ ꝑ abiectionē cōtrarij: ⁊ ſicut refertur ad patiens. mouens ꝟo eſt cōe ad omnē modum ꝓducendi. ⁊ hoc ideꝫ dicit. 3. phyſicoꝝ cōmento. 3. [Dicit ꝙ aūt.] ¶ Debes ſcire ſecūdo circa hec ꝙ ex litera non habetur hec dñia: ſed videtur diuerſa: propterea ex vna litera accipitur dñia predicta. ex alia accipit̄ ꝙ elementum ⁊ principiū differunt. qꝛ elemētū de intrinſecis: pncipiuꝫ de extrinſecis dicitur: ſed cauſa ⁊ pncipiū ꝯuertunt̄. ⁊ ꝓpterea adducit diuerſas tranſlationes ⁊ tu in his conſidera. [Medicina enim alia.] Remouet dubiuꝫ qꝛ ſanitas in aīa. vꝫ. medicatiua ars eſt vniuoca ſanitati reali. ergo faciet operationem ſanitatis realis. ¶ Reſpondet ꝙ licꝫ ſint ſimiles differunt tamen. Quoniam ſanitas in rebꝫ eē reale. In mente ꝟo habet eſſe intentionale. ⁊ ꝓpterea non facit operatiōes ſanitas que eſt in anima: q̄lis ⁊ ſanitas realis: qꝛ tunc medicus diceretur ſanus formalr a ſanitate mētali qđ eſt falſuꝫ. ab illa enim dicitur artifex. reliquū cōmenti ꝑſpicuum eſt.

Quoniam aũt mouens. In phyſicis q̃dem: homo. In his autẽ que a mente: Species aut contrariũ: modo quodaʒ tres vtiqʒ erunt cauſe. ſic autem quatuor. nam ſanitas aliqualr̃ ars medicinalis: ⁊ dom⁹ ſpẽs: edificatoria: ⁊ hõ hoiem generat. Adhuc preter hec: vt primum oĩum: mouens omnia.

℄ Docet reducere q̃tuor cauſas ⁊ q̃tuor p̃n^a in tria. dixit eñ eſſe q̃tuor p̃n^a: vt mã / forma / p̃uatio / ⁊ agens. nũc ait illas reduci in tres cauſas: q̃ꝛ mã ⁊ forma ⁊ agens quaſi in idẽ veniunt: ⁊ ꝓpterea computenẽ pro vna. g̃ erunt tres cauſe ſeu tria p̃n^a. hoc ergo ↄducit ꝑ moduʒ ſylli hypothetici: ⁊ dicit. Quũ autẽ mouẽs in phyſicis q̃deʒ hõ eſt: in his autẽ que a mente. i. quoꝝ p̃n^m eſt mens: vt ſunt res artificiales: mouẽs eſt ſpecies: ⁊ hoc in operatione rectã: aut ↄ̃iũ ſpẽi: ⁊ h̃ in operatione obliqua. Concludit mõ quodã tres vtiqʒ erunt cauſe. ſic aũt hoc eſt mõ alio q̃tuor. ⁊ h̃ declarat. d. naʒ ſanitas aliquo mõ ars medicinalis eſt. ⁊ ſpẽs domus aliq̃ modo ars edificatoria: ⁊ hõ. hoiem g̃iat. ⁊ ꝓpterea hõ g̃ñans ⁊ hõ genitus idẽ ſpecie ſunt. Adhuc aũt ⁊ ꝑter hec eſt vt mouẽs oĩa oĩum p̃ncipiũ qð fere eſt oĩbus idem. ergo cauſe vt differunt ſunt quatuor vt reducuntur: ſunt tres.

Cõ.24. ℄ Cum declarauit.] Auerroes in p̃ma parte oſtẽdit quo mõ cauſe erunt tres ⁊ qũo quatuor: ⁊ vult q̃ ſint tres reductiue ⁊ q̃tuor ſeorſum accepte. 2° oſtẽdit qũo forma que eſt agẽs eſt idem quodã mõ forme ꝓducte: ⁊ vult q̃ hoc ꝑ tanto eſt q̃ꝛ forma agens eſt ſilis forme ꝓducte: ⁊ ſimile poteſt dici idẽ: ⁊ hoc oſtendit per exempla in phyſicis ⁊ in artificialibus vt fecimus in lr̃a. [Et q̃a diſpõ.] ℄ Remouet ꝑ hec verba qð car. ſ. Ariſ. adijcit id verbũ. [Adhuc ꝑter hec ⁊c̃.] ℄ Et p̃ma reſpõſio Auerrois eſt q̃ illud dictuʒ eſt vt oſtẽdatur q̃ omnia ſunt quodã mõ primũ mouẽs: q̃ꝛ primum mouens eſt ſicut mouens propinquuʒ: ⁊ hoc quãtũ ad modũ agendi. ⁊ p̃mũ mouẽs mouet ad oĩa. ergo videẽ quodaʒ modo oĩa pro quãto ↄtinet oĩa. [Alexander.] Alexander dicit hoc verbuʒ eſſe additum ꝓp duo: ⁊ vt oſtendat eſſe aliõ mouens a p̃dictis cõe oĩbus illis: ⁊ vt oſtendat agẽs: ⁊ rẽ factam eſſe quodã mõ idẽ ſoluʒ in ꝓximo agente: q̃a in remoto non. ⁊ huius due ſunt rõnes. p̃ma q̃a nullũ agẽs remotuʒ eſt ſimile facto. mõ p̃^m mouens eſt agens remotuʒ. 2° rõ, q̃ꝛ mouens ad perfectionem rei nõ videẽ ſilẽ effectui: ⁊ p̃mus motor non videtur agere niſi ad ꝑfectioneʒ rei. g̃ ⁊c̃. Debes ſcire q̃ primus motor agit ad perfectionẽ rei facte ⁊ nõ ad perfectionẽ ei⁹. ⁊ ꝓpterea nõ videẽ debere aſſimilari reb⁹ quas ꝓducit. [Et veritas eſt.] ℄ R̃ndet q̃ p̃mũ p̃n^m reb⁹ non cõuenit in ꝑticulari ⁊ ſm̃ modũ quo eſt p̃n^m ꝓpium ⁊ particulare: ſed bene conuenit aliquo mõ vlĩ. vbi debes ſcire vt dicetur cõmẽto. 51. q̃ deus eſt quodã mõ oĩa eminenter ⁊ potentialiter q̃uo ignis eſt oĩa calida: ⁊ ſic conuenit in rõne cauſe ⁊ qũo ſit illud: cõmento. 51. dicetur. [Et Themiſtius.] ℄ Nunc ponit expõneʒ Themiſtij. qui vult q̃ ideo Ariſtoteles fecit mentionem de primo motore vt oſtendat q̃ eſt aliud ab iſtis proximis motoribus: ⁊ qð eſt intẽtuʒ ⁊ queſitum noſtruʒ in iſto libro. ⁊ hãc expõnẽ laudat. ⁊ ait ẽt ſibi videri. [Et Alexander.] Quia Ar. dixit in litera agens conuenire rebus factis: ⁊ ꝑ ↄ̃ñs q̃ factũ fit a cõueniẽti: gloſſat Alexander hãc ꝓpõnẽ ⁊ vult eã eſſe veram trib⁹ ſeruatis. vʒ. in agentibus cauſis ꝓpinqs ⁊ nõ remotis per ſe ⁊ nõ a caſu: ⁊ dicit non a caſu: ꝓpter aialia orta ex putri mã: que apud ipſum: q̃a fiunt a caſu: nõ cõueniunt cũ factorib⁹ ⁊ agẽtibus. [Et in ſermone.] ℄ Sed ↄtra / quia corrigea agit dolorem: ⁊ tamẽ nõ aſſimilaẽ dolori. Adhuc ſerra agit aſciſſionem: ⁊ tñ non aſſimilaẽ aſciſſioni. Reſpondet ibi [talis ⁊c̃.] q̃ hec ſunt inſtrumenta non agentia ⁊ ꝓpterea additum eſt in agentibus mõ agentia ſunt ſpẽs ſerrantis ⁊ percutientis ⁊ illis ſpẽbus aſſimilantur hec. [Dicit igitur.] Colligit gloſſam ꝓpoſitionis. vʒ. q̃ hec ꝓpoſitio intelligitur in agẽte nõ in inſtrumento ⁊ in propinquo non in remoto ⁊ in agẽte eſſentialiter non accidentaliter. dixit in agente: ꝓpter effect⁹ ſerre ⁊ corrigere ⁊ talium. dixit propinquo: ꝓpter p̃mũ p̃ncipium qð agit cuncta: ⁊ tamen non aſſimilatur cunctis. dixit eſſentialiter: ꝓpter genita a caſu: vt animalia ex putrefactione orta. ⁊ hec eſt intentio Alexandri in iſto loco. Ex his ſoluuntur multe ⁊ prolixe queſtiones circa ꝓpõnem illam. quarum ſubmeminit ipſe cõmento. 13. ⁊. 18. ⁊ alibi.

Quoniam aũt ſunt hec quidem ſeparabilia. Illa autem inſeꝑabilia: ille ſubẽ. ⁊ ꝓpter hoc omnium cauſe hec: q̃a ſine ſubſtantijs non ſunt paſſiones ⁊ mot⁹. Deinde hec erunt anima forſan ⁊ corpus: aut intellectus: ⁊ appetitus: ⁊ corpus.

℄ Preaccepit qũo ſunt oĩum p̃n^a ꝓportione ⁊ ſimilitudine. Nunc oſtendit q̃ ſunt eadeʒ ſimplr̃: ſed ordine quodã. p̃mo oſtẽdit q̃ ſubẽ ſunt cauſe accidẽtiũ. 2° qũo p̃n^a ſubẽ ſunt et principia accidẽtiũ. pro p̃mo vtiẽ rõne hoc mõ entium hec ſunt ſeparabilia hec inſeꝑabilia: ⁊ ſubẽ ſunt ſeꝑabiles accidentia inſeparabilia. g̃ ſubẽ ſunt cauſe accñtium. dicit. Quũ aũt ſunt hec q̃dẽ ſeꝑabilia: illa aũt inſeꝑabilia. hec eſt p̃^a pars antecedentis ille ſubſtãtie. ſ. ſunt ſeꝑabiles: ⁊ ſubaudi accñtia ſunt ſeparabilia. hec eſt 2ª pars. nunc dat ↄ̃ñs. ⁊ inq̃t. ⁊ ꝓpter hoc oĩum cauſe ſunt hec. ſ. ſubẽ: cuius cãm reperit. ⁊ inquit. q̃a ſine ſubſtãtijs nõ ſunt paſſiões ⁊ motus. ℄ Debes ſcire p̃mo q̃ de rõne cauſe in actu ſunt duo. ſ. prioritas ⁊ ſeparabilitas. cauſa eñ in actu: ⁊ eſt prior ⁊ eſt ſeꝑabilis. prior q̃dem: in eo q̃ cauſa. Seꝑabilis ſo ̃ in eo q̃ effectus: ⁊ econuerſo de rõne effectus: eſt eñ poſterior ⁊ iſeparabilis. hinc patuit rõ Ariſtotelis. q̃a enim ſubẽ ſunt ſeꝑabiles: ⁊ accidẽtia inſeparabilia. ℄ Amplius ſubẽ priores: ⁊ accidentia poſteriora: hinc fit q̃ ſubẽ ſunt cauſe accñtiũ oĩum: ⁊ ſic enthymema preaccepit in antecedẽte duas ptes. 2° debes ſcire q̃ omnia accidentia vel ſunt ad modũ habit⁹ vel ad modum motus: ⁊ q̃a habitus ⁊ paſſio idẽ ſunt: ꝓpterea dixit q̃a ſine ſubſtãtijs nõ ſunt paſſiões ⁊ motus: volẽs per hec oĩa accidentia numerare. [Deinde hec erunt.] 2° loco ↄcludit q̃ remote cauſe ſunt oĩum eedẽ. nã mã ⁊ forma ſunt cauſe oĩum ſubſtantiaꝝ cõpoſitaꝝ: ⁊ ſubẽ cõpoſite ſunt cãe oĩum accidentium. g̃ mã ⁊ forma ſunt cauſe oĩuʒ accñtiũ. inq̃t. Deinde hec aĩa forſan ⁊ corpus ſunt cauſe oĩum accidẽtiuʒ celeſtium. Debes ſcire q̃ via reſolutionis p̃me cauſe accñtium ſunt ſubẽ. 2^e cauſe accñtiuʒ ſunt p̃ncipia ſubarum. ⁊ cõuerſo via compoſitionis. ⁊ ꝓpterea dixit deinde. dedit eniʒ ordinem reſolutiuũ: ⁊ nõ cõpoſitiuũ. Sʒ ambiges de q̃b⁹ principijs loquitur Ariſtoteles in h̃ v̄bo. Videẽ expoſitio expoſitoris hic diuerſa a noſtra. Ipſe enim vult q̃ Ariſt. in primo verbo loquaẽ de p̃ncipijs itrinſecis: ita q̃ q̃a principia intrinſeca ſunt cauſe ſubaꝝ: ꝓpterea ſint cauſe accidẽtium: que nõ pñt eſſe abſqʒ ſubſtãtijs. In verbo v̄o p̃ñti vult q̃ Ariſtoteles oſtendat ordinẽ in ſubſtantijs: ⁊ q̃ in ſubſtãtijs ſint p̃n^a. prima oĩum ſubarũ vt ſunt aĩa ⁊ corpus celeſtia: ⁊ q̃a anima dĩ ſere cgnoce. dixit vel intellectus ⁊ appetitus ⁊ corpus. corpus eñ celeſte habʒ de potẽtijs aĩe hec duo. vʒ. intellectum ⁊ voluntatem. Vult g̃ q̃ hec duo ſint principia oĩum ſubſtantiarum effectiua. vʒ. intellectus corpus: ⁊ ſic cõſequenter dici pñt p̃ncipia etiã accñtiũ. Debes g̃ de mente eius duorquorum p̃maʒ eſt eadẽ eſſe p̃ncipia accidẽtiuʒ intrinſeca: ⁊ hoc in verbo p̃mo. 2° q̃ ſunt quedã p̃ma p̃ncipia

ſubarum

3 expoſi, torum. ſubſtantiarum ꝛ ꝯſequenter accidentium que ſunt partes celeſtis corporis.ſed pace ſua textus non cōſonat expoſitioni tali.nos enim videmus apte in textu ordinem.nam primo ꝯcludit ſubſtantias eſſe ꝑncipia oium accidentiuꝫ prioritate ꝛ ſeꝑabilitate:deinde ſubdit quō principia ſubſtantie ſunt ꝑncipia accidentium:qꝛ quicqd eſt cā cauſe eſt cā cauſati.℄ Amplius ꝙ nō loquatur de principiis:ꝯſpicuum:lꝫ eni intellectus ꝑtineat ad pnᵐ actiuū:tn̄ corpus ꝛ mā nullo mō ꝑtinet ad principium actiuū.Melius ergo videt̄ mihi ꝙ loquat̄ de ꝑncipiis intrinſecis:ꝛ qm̄ accidentia ſunt duobus modis:quedam mālia vt ea que inſunt corporibus generabilibus:ꝛ quedaꝫ imaterialia vt queciiqꝫ inſunt corporibus celeſtibus.ꝛ ꝓpterea dixit.deinde hec aīa forſan ꝛ corpus ab accn̄tia ꝑmo aduertens:ſubſcribit. aut intellectus ꝛ appetitus ꝛ corpus ad accidentia celeſtia alludens.Sed dices contra:qm̄ aīa ꝛ corpus non ſunt vlia principia omniū accn̄tium mālium:qm̄ nō ſunt ꝑncipia accidentium elemētoꝝ pōt dici ꝙ ſic:qm̄ corpus eſt miſtum qōdam cōtinens elementa:ꝛ per ꝯn̄s continet mām ꝛ formā:que ſūt vniuerſalia ꝑncipia omnium. Hec videt̄ mihi expoſitio preſentis loci.ſed res quō ſe habet:dicetur in cōmento.

Cō.25ᵐ. ℄ Cum declarauit.] Proponit intentionem ꝛ tria inuit. primo ordinem qꝛ declarauit quō eadem ſunt oium principia ꝓportione. Nunc ꝙ ſubſtantia ſit cā oium. 2ᵒ intentionem ꝛ cā intentionis. Intentio qdē:qꝛ declarabit ꝙ pricipia ſubſtantie ſunt ꝑncipia reliquoꝝ:cā intētionis vō:qꝛ mā ſube eſt cā cuiuſlibet māe accn̄tis.ꝛ ꝯrietas in genere ſube vꝫ poꝫ ſe forme ꝛ priuatio ſunt cauſe ꝯrietatis in oibus reliquis. 3ᵒ excuſat Ariſt.nam hec declarauit in 7ᵒ.Sed nunc quaſi rememoratiue ſubmeminit.ꝛ ꝓpterea non ſuperfluus.[Et intendit.] Propoſita continuatione nunc ꝓſequit̄.ꝛ primo accepit diſtinctionē:ꝛ vult ꝙ reꝝ quedam ſunt ſeparabiles: quedam inſeꝑabiles. Separabiles ſunt ſube:inſeparabiles:ſunt accn̄tia.dicunt̄ qdem ſube ſeparabiles:qm̄ poſſunt eē abſqꝫ accn̄tibus ꝛ ſunt priores definitione:eo qꝛ ponuntur in definitione accn̄tium ꝛ nō ecōuerſo. Accn̄tia vō inſeparabilia ſunt:qꝛ nullum accn̄s exiſtit abſqꝫ ſuba.Qm̄ ſūt paſſiones ꝛ motus ſubarum vt diximus in textu.hec eſt diſtinctio.Ex hac diſtinctione ſumit̄ ꝙ ſube ſunt cauſe accidentium ꝛ non econuerſo. Quia vt declaraui in textu ſube ſunt priores ꝛ ſeparabiles.accn̄tia ſunt poſteriora ꝛ inſeparabilia:ꝛ ſic ſube ſunt cāe ꝛ accn̄tia effectus.nec expreſſit in quo genere cauſe de quo alibi.[Et ſciendum.] ℄ Remouet.q. dictum eſt enim ſubam eſſe ſeꝑabilem.mō hoc non vī verum:qm̄ ſuba miſta vel mālis non poteſt eē abſqꝫ accidentibus.nam accn̄tia ſūt diſpōnes qbus ꝯſeruat̄ forma in materia.ergo non pōt eſſe abſqꝫ accn̄tibus. Rn̄det verbū Ariſtotelis eſſe veꝝ ſaltē de ſuba intelligibili.nam ſuba ſenſibilis non poteſt eſſe abſqꝫ accn̄tibus.℄ Sed dubitat̄:qm̄ ſi ſuba mālis non poteſt eſſe abſqꝫ accn̄tibus.ergo ex verbis Ariſtotelis nō ꝯcludet̄ ſubam mālem eſſe cām accn̄tium ꝛ magis ꝙ̄ econuerſo accn̄tia eſſe cām ſube mālis. Amplius tūc verbum Ariſtotelis nō eſſet verum niſi de ſuba intelligibili.Modo ſuba intelligibilis nō eſt cā mālis accidentiuꝫ. pōt dici ꝙ aliqua ꝓpō eſt vera in vlī que eſt falſa in particulari apud Auerroem:vel vera per ſe que eſt falſa per accidens.ꝛ hoc ponit Auerroes.6.auſcultationis phyſice.cōmento 15ᵒ.ꝛ 7ᵒ phyſice auſcultationis.cōmēto 2ᵒ.Tunc dicendum ꝙ hec eſt vera:omnis ſuba eſt ſeꝑabilis ab accidēte per ſe:qꝛ ois ſuba eſt ſeꝑabilis in eo ꝙ ſuba. Qm̄ aliqua ſubſtantia eſt ſeparabilis vt intelligibilis.non tn̄ ois ſubſtātia de facto eſt ſeꝑabilis qꝛ nō ſuba miſta.ex his ſolue argumenta tn̄.[Et poſt hoc.] ℄ Conuenit Auerroes cum expoſitore quātum ad hoc.ſ. ꝙ Ariſtoteles hic declarat ordineꝫ in ſubſtantiis.vult enim ꝙ Ariſtoteles ꝑmo declarauit ſubſtantiam eſſe ꝑncipium oium. 2ᵒ ꝙ etiam in ſubſtantiis declarat ꝑmum:ꝛ ſic vult ꝙ ꝑᵐ in ſubſtantiis ſit aīa ꝛ corpus: aut intellectus ꝛ voluntas ꝛ corpus. Hec enim ſunt ꝑncipia oium ſubſtantiaꝝ.[Et innuit corpora.] ℄ Remouet q̄ſtionem.poſſet eni qs dicere ꝙ intelligit per aīam ꝛ corpꝰ:ideo declarat vba Ariſtotelis verificari in corpore celeſti tm̄:ergo per aīam intelligit formā celeſtis corporis:ꝛ per corpꝰ intelligit mām euſdem.hec enim duo ſunt prima ꝑncipia oium ſubſtantiaꝝ. 2ᵒ dicit ꝛ ꝓbat corpora celeſtia eſſe aīata:ꝛ vtitur tali ſyllō.quecūqꝫ ſunt ꝑncipia aiatoꝝ ꝛ inaiatorum per ſe ſunt aiata:mō corpora celeſtia ſunt ꝑncipia aiatoꝝ ꝛ inaiatoꝝ:ergo aiata.ꝛ per ꝯn̄s coꝝ ꝑncipia ſunt aīa ꝛ corpus.ꝛ dī forte qꝛ declarabit̄ poſt demonſtratione. Hec eſt expoſitio Auerrois:ꝛ cum eo ꝯuenit expoſitor:ꝛ nos cōtra diximus huic perfecte.[Alexander autem.] ℄ Alexander exponit aliter:ꝛ vult ꝙ Ariſtoteles ꝑmo accepit ſubaꝫ eſſe oium cām:ex quo voluit hic principia ſube eſſe principia oium alioꝝ:ꝛ ꝓpterea declarans que ſint illa principia dixit:vt aīa ꝛ corpus.ꝛ hec in aīalibus generabilibus.vel intellectus ꝛ corpus.ꝛ hec in corporibus celeſtibus.ꝛ hec eſt expoſitio noſtra.[Et ideo.] Dicet qs,cur non dixit materiā ꝛ nām:ꝛ 2ᵒ cur dixit forte:vtriqꝫ reſpondet.ꝛ ꝑmo ad ꝑmū: qꝛ.ſ.materia ꝛ natura ſunt iſeꝑabilia:ꝛ ipſe preaccepit ſubſtantiam eſſe ſeparabilē. 2ᵒ rn̄det ꝙ ideo dixit forte ꝓpter aīam que apud aliquos eſt abſtracta:apud aliquos non:ꝙ̄ per hec innuit corpora celeſtia:ꝛ per intellectum ꝛ voluntatem innuit ꝑmum motorē.vꝫ.deum.qbus dicit Auerroes ꝛ vtrūqꝫ iſtoꝝ eſt alteri propinquū:qm̄ iſte due expōnes non multum differunt:qꝛ vtraqꝫ accipit principia ſubſtātiarum. Reliquum cōmenti perſpicuum.

Amplius autē alio mō ꝓportionalr principia eadem:vt actus ꝛ potētia: ſꝫ ꝛ hec alia aliis ꝛ aliter. In qbuſdā qdeꝫ eni idem:qn̄qꝫ quidē eſt actu: qn̄qꝫ vō potētia vt vinuꝫ aut caro:aut hō. cadunt aūt ꝛ hec in dictas cās.actus qdem enim ſpēs ſi ſit ſeꝑabilis:ꝛ qō ex ambobus.priuatio vō vt tenebre aut laborans.potentia autē mā. hoc enim eſt qō pōt fieri ambo. Aliter autem actu ꝛ poteſtate differūt ea quoꝝ nō eſt eadē materia.quorum nō eſt eadem ſpēs:ſꝫ altera. Quēadmodū hoīs cauſa ſunt elementa ignis ꝛ terra vt materia ꝛ ſpēs ꝓpria:ꝛ ſiquid aliud extra:vt pater.ꝛ preter hec ſol ꝛ obliquus circulus:neqꝫ materia entia:neqꝫ ſpēs:neqꝫ priuatio:neqꝫ forme ſed mouentia.

℄ Expoſitor videt̄ docⁱſſime exponere hunc textum qꝛ eſt nimis breuis:ꝛ in aliqbus ꝓpter breuitatem mancus.propterea dicamus ꝙ Ariſtoteles declarat nunc.Secūdo mō ꝓ quō pnᵃ ſunt oium eadem ꝓportione:ꝛ ideo ꝑaccipit rem ꝛ inquit.Amplius aūt alio mō ꝓportionalr ꝑncipia eadē ſūt oium vt actus ꝛ potentia.ergo ſi ꝯſiderent̄ principia inquātum actus ꝛ potentia vt ſic:ſunt omnium eadem.Sed qm̄ in idētitate ꝓportionis reqrit̄ differentia:declarat ꝙ potentia ꝛ actus in diuerſis differunt ꝛ quātum ad rem ꝛ q̄tum ad modum:ꝛ hoc ꝓponit.d.Sed ꝛ hec ſunt alia aliis.ꝛ hoc q̄tum ad rē:ꝛ alr:ꝛ hoc q̄tum ad modū rei. Seruat autēꝫ talem ordinē:qꝛ ꝑmo declarat quō ſunt alia aliis q̄tum ad modum. 2ᵒ q̄tuꝫ ad rem.debes ergo ſcire ꝙ diuiſio in modo ſtat cum identitate in ſubiecto:mō vnametur res in ſubiecto differt in modo ꝓ q̄to:qꝛqꝫ eſt in actu quādoqꝫ in potētia.

⁊ hoc dicit in qbuſdam qdem enim idem quiſq; quidem eſt
actu, quiſq; ꝟo potentia: cuius exẽplum adijcit vt vinū aut
caro aut homo: quōlibet enim hoꝝ quiſq; eſt in actu: quiſq; po
tentia. Ecce igiť quō erit vna res: ſed modus diuerſus. [Ca
dunt autem.] ¶ Remouet qōnem. poſſet enim qs dicere
vtrum actus ⁊ potentia computentur inter principia predi
ctarum nō: q2 ſi nō: tunc nō erunt pncipia quatuor. vz. mate
ria: forma: priuatio: ⁊ mouens. Rñdet ⁊ docet quō hec duo
reducunť ad illa pncipia predicta. ⁊ pmo ꝑponit hoc ⁊ in
quit. Cadunt aūt ⁊ hec in dictas cās. nam actus qdez eſt ſpe
cies: ſi ſit ſeparabilis vt dixit plato. ⁊ ſi eſt qō ex ambobus
q.d. q̄ actus ſiue ſit ſeparabilis ſiue nō: ſemꝑ cadit in ſpēm
⁊ eſt forma. ⁊ q2 aliq̄s actus eſt dicens imꝑfectionem: ſub
ſcribit. priuatio ꝟo ſūt actus hi vt tenebre ⁊ egrotans. aliq̄s
ergo actus cadit in ſpēm: vt ille qui dicit ꝑfectionez: ⁊ aliq̄s
in priuationem: vt ille qui dicit diminutionez. potentia ꝟo
eſt materia. ergo potentia cadit in mām. nam hoc. ſ. poten
tia eſt qō pōt fieri ambo queādmodū ⁊ ipſa mā: ⁊ ſic ꝑſpi
cua eſt ſolo queſtionis. [Aliter aūt.] Redit ad rem ⁊ decla
rat quō hec duo differunt in diuerſis q̄tum ad rem. ⁊ vult
q̄ actus ⁊ potentia in diuerſis ſint alterius rōnis. verbi gra
tia. actus ⁊ potentia ex qbus exiſtentia hominis conſiſtit:
ſunt alterius rōnis ab actu ⁊ potentia ex quibus exiſtit alia
exiſtentia: vtpote corporis celeſtis. ergo actus alterius eſt al
terius rōnis. ſimiliter ⁊ potentia. ⁊ hoc inquit. Aliter autem
actus ⁊ potentia differunt ea quoꝝ nō eſt mā eadem: ⁊ quo
rum nō eſt ſpēs eadem ſed diuerſa: cuiuſmodi ſunt homo ⁊
corpus celeſte. ⁊ hoc declarat. d. queādmodum hois cauſe
ſunt elementa cuiuſmodi ſunt ignis ⁊ terra vt mā: ⁊ propria
ſpēs vt aīa. ⁊ ſiqd aliud extra ſit vt pr̄: ⁊ hoc vt agens ꝑxi
mum: ⁊ preter hec ſol ⁊ obliquus circulus qui ſignifer dr̄
grece zodiacus. ⁊ hec tanq̄ agentia remota addit q̄ hec vi
delicet pater: ſol: ⁊ zodiacus neq; ſunt mā neq; ſpecies: neq;
priuatio: neq; forme: ſed ſunt mouentia. hec ergo ſunt princi
pia hominis ⁊ per ꝯñs actus ⁊ potentia eius. in alijs ꝟo q̄li
ter ſint: non explicauit ꝑpter breuitatem. Sed dubitať q2
videtur q̄ actus ſit eiuſdem rationis in omnibus ⁊ potētia
ſimiliter: qm̄ vt dicit Auerroes ſunt rōnes vniuerſales om
nium predicamentoꝝ. Dicendum q̄ actus ⁊ potentia pñt
cōſiderari in rōne phyſica ⁊ in rōne metaphyſica. Si cōſi
derantur in ratione metaphyſica: ſunt eiuſdem rōnis in oi
bus: qm̄ ratio metaphyſica abſtrahit ab omni oīa. Sed ſi
conſiderantur in rōne phyſica: ſic in alijs atq; alijs ſunt di
uerſi. ⁊ hoc vt probat ratio Ariſtotelis.

Cō.26ᵐ. ¶ Cum declarauit.] Cōmentum preſens. 26. eſt perſpicuū
omnibus: neq; dicit aliquid extra literam.

Abducaũt videre opz: q̄ hec qdem
eſt vlr̄ dicere: hec aūt non. oium igi
tur prima principia: qō actu primuz
ſpecie. ⁊ aliud qō potentia: illa qdez
igiť vlia nō ſunt: principium eni ſingularium:
ſingulare. homo qdem eni hois vlr̄. Sed non
eſt nullius. Ueruz pelleus achillis: tui ꝟo pr̄.
⁊ hoc. b. huius ba. oino aūt. b. ſimplr̄. ba. dein
de ſi iaz que ſubaꝝ alia vtiq; alioꝝ cauſe ⁊ ele
menta: ſicut dictum eſt: coꝝ que nō in eodem
genere coloꝝ: ⁊ ſonoꝝ: ⁊ ſubaꝝ: ⁊ q̄titatis. p̄
terq̄ ꝑportionaliter: ⁊ coꝝ que ſunt in eadez
ſpecie diuerſa: non ſpecie: ſed q2 ſingularium
aliud: ⁊ tua mā ⁊ ſpecies ⁊ mouēs ⁊ ſpecies
⁊ mea. vniuerſali autem ratione: eadem.

¶ Certe textus iſte eſt multū latens: ⁊ ꝑpterea vr̄ q̄ Ariſto.
velit aliquo mō verificare opinionē cōem ſuo tpe vigentē.
Erat. n. famoſum ſuo tpe eſſe vlia ſeparata ⁊ eſſe cās oium.
modo vr̄ ſtultum ꝯdicere antique opinioni niſi aliquo mō
verificeť: ⁊ ꝑpterea intendit declarare quō ꝯcedi pōt vlia
eſſe pncipia reꝝ: ⁊ per hoc habebiť quō eadem ſūt pncipia
oium: qđ tamē erat ſm pncipale ꝑpoſitum. Debes aūt ſci
re q̄ vle duplr̄ eſt. vno mō per eſſentiam: ⁊ ſic illud erit vle
qō per eſſentiam erit abſtractum a mā ⁊ ꝯditionibus māe:
⁊ hoc mō pōt dici intelligentie vlia: eo q2 per eſſentiā exclu
dunt mām ⁊ conditiones māe. 2ᵒ modo ꝑticipatione quō
vle māle ⁊ vle aial ⁊ vle corpus dicunť vlia. qm̄ per eoꝝ
eſſentias ſunt in mā, ſed inq̄tum ꝯcipiunť: ſunt abſtracta a
mā ⁊ ꝯditionibꝰ materie. de his dixit Auerroes q̄ ſūt actu
indiuidua. potētia ꝟo vlia. Juxta hanc diſtinctionē Ariſto
teles vr̄ ꝯcedere duas ſubcōtrarias. pma eſt vlia ſunt rerū
pncipia. 2ᵃ eſt vlia nō ſunt reꝝ pnᵃ. pma ꝑpō verificať de
vlibus ꝑticipatiue. nam hō vlis eſt pnᵐ hois vniuerſalis: ⁊
hic homo huius hois. 2ᵃ verificať de ideis. declaratū eſt. n.
q̄ nulla eſt idea que ſit cā ſingularium: q2 ad hec ſatis ſunt
ſingularia. hoc ergo ꝑponit ⁊ dicit. Adhuc autē videre opz
q̄ hec qdem ſunt vliter dicere. hec eſt vna pars ſubcontra
rietatis: hec aūt nō. hec fuit altera. deinde declarat primam
ſubcontrariam ⁊ inqt. omnium igiť prima pncipia ſunt hec
duo. vz. qō actu ſpecie primū. i. eſt pmus actus acceptus cō
muniter ſm ſpēm ⁊ aliud qō potentia. Actus ergo ⁊ poten
tia ſunt prima pncipia vlia oium. ⁊ ſic hoc modo vniuerſa
litatis vniuerſalia ſunt pnᵃ rerum. Deinde declarat ſecūdā
ſubcontrariam. d. illa qdem igiť que vlia / vtpote idee / non
ſunt: cuius cām ſubſcribit dicens. nam pncipium ſingularis
eſt ſingulare: hō qdem enim hois vliter: ſed nō eſt illius. ſ.
pncipium: ſed alicuius aliquo mō inuenti in ſingularibus.
eſt ergo ſuperflua idea pro tanto q2 homo hois eſt pnᵐ ⁊ huiꝰ
hominis hic homo. ⁊ hec per exempla oſtendit. d. veruz pel
leus eſt pater achillis: tui ꝟo pater. ⁊ hoc. b. demrātum eſt
pncipiū huius. ba. compoſiti demonſtrati. oīno aūt. b. i. vni
uerſale. b. Simplr̄. i. vniuerſalr̄ eſt principium vniuerſalis
huius qō eſt. ba. ergo per hec perſpicuum eſt qualiter ſuper
flue ſint idee. [Deinde ſi iam.] ¶ Remouet vnam dubita
tionem: q2 dictum eſt pncipia ſubſtātie eē eadem oium reli
quoꝝ. quereret qs vtrū dici pñt eadem oiuz vniuerſalr̄. Re
ſpondet. d. deinde ſi iam que ſubſtantiaꝝ ſubaudi principia
ſint oium eadem: erunt vtiq; alie alioꝝ cauſe ⁊ elementa ⁊
non ſimplr̄ ⁊ numero eadē qō oſtendit. d. ſicut dictum eſt:
coꝝ que non ſunt in eodē genere pncipia nō eſt dicere ſim
pliciter eadem: vtpote coloꝝ ⁊ ſonoꝝ ⁊ ſubſtantiaꝝ ⁊ quā
titatis. dico nō ſunt eadem ſimplr̄ preterq̄ ꝑportionaliter.
Qm̄ ꝑportionalr̄ ſunt oium eadem. ⁊ coꝝ que ſunt in eadē
ſpecie non diuerſa ſpecie: ſed q2 ſinguloꝝ aliud ⁊ tua mā: ⁊
ſpecies: ⁊ mouens. aliud ſubaudi ⁊ ſpecies ⁊ mea mā ⁊ meū
mouens. q.d. q̄ pncipia nō ſunt eadem coꝝ que ſunt diuer
ſa genere: nec eadem coꝝ que ſunt diuerſa numero. [Sed
vniuerſali rōne eadem.] Ergo ſolutio eſt hec: q̄ lz pncipia
ſubſtantiarum ſint eadem oium: tamen non ſunt eadē ſim
pliciter: q2 diuerſoꝝ generum diuerſa ſunt pncipia genere: ⁊
diuerſarū ſpecierū diuerſa pnᵃ ſpecie. quadam tñ rōne vni
uerſali ſunt eadē: ex his ꝑſpicuuz pmo quō vniuerſalia ſint
pnᵃ ⁊ quō non. 2ᵒ quō ꝯcedi pōt oium eſſe eadem pncipia
⁊ quō non. Et ſic ꝑſpicuum eſt qō erat ſecundum.

¶ Dicto q̄ pncipia.] Introductio Auerrois differt a noſtra. Cō.27ᵐ
nam Auerrois velle videť q̄ pncipium rei eſt dupliciter. ſ.
vniuerſale ⁊ ꝑticulare: ⁊ q̄ Ariſtoteles comparet inter hec
duo. ⁊ q̄ verum pncipiū rei eſt ꝑticulare ⁊ non vniuerſale.
2ᵒ videť Auerrois ꝓbare totum hoc q2 pncipium debet eē
prius principiato: ⁊ hec prioritas eſt ſm eſſe ⁊ non ſm rō

nem.ꝛ q̄ ꝓpꝛie indiuiduū eſt pꝛius alio ſm̄ rem:ꝛ vl̄e nō eſt pꝛius alio niſi ſm̄ rōnem:ideo vera cãlitas reperit̄ i ſingulari. 3ᵒ dicit ꝙ re vera vl̄e non eſt cã rei vl̄is:q2 vniuerſale nec gñatur nec gñat:ſed dī ꝙ hō hoīeꝫ gñat vl̄r.hō ergo vl̄is nō gñat hoīem vl̄em:ſed hō hoīem gñat vl̄r. ℂ Sed dices que dr̄ia eſt īter hec:Dicēdum ꝙ aliud eſt res gñata: aliud eſt modus gñandi.nam res generata ſemꝑ eſt ſingularis:eo q2 gnōnes ꝛ opationes ſunt ſemꝑ ſingularium: ſed modus gñandi pōt eē vl̄is:ꝛ ſic lꝫ hō gñans ſit ſingularis: q2 tñ generat hoīeꝫ ꝑꝑ nãm cōem vtriſq3:ideo hec generatio eſt vl̄is ſm̄ modū:lꝫ ſm̄ rem ſemꝑ ſit ꝑticularis.ꝑꝑ qḋ tria ꝯſiderant̄ in gnōne.r̄ō generãdi:ꝯditio generantis: ꝛ ip̄m generãs.generãs.n.ſingulare eſt:r̄ō generãdi vl̄e.ꝯditio generãtis eſt deſignatio.ꝛ tn̄ ꝑſiſte ſuper hoc q2 eſt pulchrum.[Et q2 reſiduū.] Hic Auerrois dicit ꝑ̇ ꝙ Alexander nō pl̄s de textu expoſuit.ꝛ h̄ forte q2 hēbat reliquū textus manifeſtū. Dicit 2ᵒ ꝙ queadmodū cãa ſūt diuerſa genere ſic ꝛ cauſe:vtpote coloꝝ ſonoꝝ ꝛ quãtoꝝ ꝛ ſubarum ꝑn̄ᵃ ꝛ cãe ſunt diuerſa.Dicit 3ᵒ ꝙ ex his Ari.voluit habere ꝙ quedam ſunt cãe nuō dn̄tes.ſpecie ꝟo ꝯueniētes,vt Socrates ꝛ Plato.vl ſpecie dn̄tes/gñe ꝟo ꝯueniētes/vt hō ꝛ equus: vel genere dn̄tes ſed ꝯueniētes ꝓportione:ꝛ hoc pacto etiam diuerſoꝝ ꝑntoꝝ ꝑn̄ᵃ ſunt diuerſa genera ꝓportione eadem.[Et poſt hoc.] Hic ēt dicit tria.dicit eni ꝑ̇ ꝙ ēt in eodē genere ſube ſunt cãa diuerſa nuō ſpecie ꝛ genere:ꝛ ſil̄r ꝑnᵃ in ſub̄ys ſunt diuerſa nuō ſpecie ꝛ genere.Et dicit 2ᵒ ꝙ per formã vl̄em itelligit genus:ꝛ ꝑ formã ꝑticulare itelligit ſpeciē.q̄ſi ḡ velit cãa in genere ſube q̄dã eē eiuſdē forme vl̄is: quedã eiuſdē forme ꝑticularis. Dicit 3ᵒ ꝙ ex oīb' his vult hēre ꝙ lꝫ ꝑn̄ᵃ ſubaꝝ dn̄ant generenō ꝑꝑ hoc dicunt̄ eadeꝫ ꝓportione ſm̄ vicinitatē. Reliquū cōmēti ꝑſpicuū ē.ꝛ certe fere totū cōmentū eſt inutile ad ſmonem Ariſt.

Querere ꝟo q̄ pricipia ꝛ elm̄ta ſubaꝝ ꝛ ad aliqd ꝛ q̄litatū:vtꝝ eadē aut diuerſa:palam q2 multipl̄r dictoꝝ ſunt vniuſcuiuſq3.diuerſoꝝ ꝟo nō eadeꝫ: ſed altera:ꝑterq̄ꝫ ſic ꝛ oīuꝫ. Sic aūt eadē: aut eo ꝙ ꝓportionantur:q2 mã:ſpēs:priuatio:mouens:ꝛ ſic ſubaꝝ cãe vt cauſe oīuꝫ:q2 deſtruūtur deſtructis. Amplius ꝙ primū endelechia: ſic altera pria quecūq3 ꝯtraria:que nec vt gña dicunt̄:nec vt multipl̄r dicunt̄:ꝛ adhuc mãe. que q̄dem igit̄ principia ſenſibilium.ꝛ quot ꝛ q̄uo eadem:ꝛ q̄uo altera dictum eſt.

ℂ Epilogat quecūq3 dicta ſunt:ꝛ ꝑ̇ per modū q̄ōnis ꝛ ſolonis ꝛ ingt.Querere ꝟo que ꝑn̄ᵃ ꝛ elm̄ta ſubarum ꝛ coꝝ que ſunt ad aliqd ꝛ q̄litatū:querere dico vtrū eadē vel diuerſa. Rn̄det palã q2 ꝑn̄ᵃ ſunt vniuſcuiuſq3 multipl̄r dictoꝝ:ꝛ nō eodē mō oīum.hec eſt ſolo.hãc ſolonē declarat ꝛ recapitulat ꝙ trib' modis dici pn̄t eadē oīum.ꝑ̇ ꝓportiōe:q2 ſicut in ſuba ſunt tria:mã:forma:ꝛ ꝑuatio.ſic ꝛ in quolibet ꝑn̄to videnṫ eē tria ita ſe hn̄tia. 2ᵒ reductiue:q2 ꝑn̄ᵃ ſube ſunt eadē oīum:eo q2 ſine ſuba nulluꝫ eſt alioꝝ. 3ᵒ q2 actus ꝛ potentia ſūt ꝑn̄ᵃ vl̄ia oīum:eo q2 q̄libet ꝑntoꝝ diuiditur per actum ꝛ potentiã. Ad hoc ḡ dicit diuerſoꝝ ꝟo: non eadem ſed altera ꝑterq̄ꝫ ſic ꝛ oīum:exponit ſe.d.q̄uo ſic ꝛ oīum ꝛ liquis.ſic aūt eadem aut eo ꝙ ꝓportionant̄:q2 mã:ſpecies:ꝑuatio:mouens ſunt ꝓportione quedã in oīb' ꝑntis.ponit 2ᵐ modum.d.ꝛ ſic ſubaꝝ cãe vt cãe oīum:q2 oīa deſtruunt̄ deſtructis ſubſtantys.addit 3ᵐ modū.d.Amplius ꝙ ꝑ̇ᵐ actus ꝛ ſubaudi potentia.ḡ eadē ſunt ꝑn̄ᵃ oīum tribus modis:vel q2 ꝓportione:vel reductiue:vel vl̄r.[Sic altera.] Soluit.q. dictū eſt eni q̄uo ꝑn̄ᵃ eadeꝫ oīum ſunt. ℂ Quereret ḡ q̄s vtꝝ pn̄t dici eadem ꝯ̄ria oīum.v.ḡ.forma ꝛ priuatio dicant̄ eadem oīum. ℂ Rn̄det ſic:quecūq3 ꝯ̄ria prima dicenda ſunt altera.ꝛ exponit q̄uo.d.que nec vt gña dicūt̄:quaſi dicat ꝙ nec genere dicenda ſunt eadē:nec vt multipl̄r dicant̄.i.nec ſunt dicēda equoca.ꝛ adhuc materie eē debēt:q2 nec oīuꝫ eadē genere nec oīum equoce.Sunt ergo tria ꝑn̄ᵃ oīum ꝓportione eadem ꝛ analogia.reſumit ergo totū dicens.que q̄dem igit̄ ꝑncipia ſenſibilium:ꝛ quot:ꝛ q̄uo eadē:ꝛ q̄uo altera:dictū eſt.Eſt ergo ſolutio q̄ōnis ex toto ꝑſpicua.Et completus eſt ſermo de principys ſenſibilium entium.

ℂ Cum queſiuit.] Hoc cōmētum eſt ꝑſpicuū:ꝛ nihil cōtinet extra textum:ꝛ expō eius eſt poſita in nr̄a expōne. ℂ Sed circa finē huius.q.emergit difficultas.vi eni ex ꝟbis ph̄i ſonare ꝙ accñs nō ſit forma ſimplex:cuius oppoſitū dixit l 7ᵒ ꝛ ꝯ̄ria deducit̄:q2 vnūq̄dq3 componit̄ ex ſuis ꝑncipys.ſed cuiuſlibet accñtis ſunt ꝓpria ꝑn̄ᵃ vt Ariſt.dicit.ergo q̄libet accñs eſt cōpoſitū.Amplius in quolibet ꝑdicamēto ſunt h̄ duo:ſ.actus ꝛ potentia:ḡ ſaltē oē accñs componit̄ ex aliquo actuali ꝛ potentiali:ꝛ per ꝯñs nullū accñs erit ſimplex. Debes ſcire ꝙ accñs pōt capi dupl̄r.vno mō in abſtracto ꝛ ſic nō eſt in genere queadmodū nec humanitas eſt in genere. declaratum eſt eni in topicis ꝙ album eſt in genere non autem albedo.Alio modo pōt capi in ꝯcreto ꝛ ſic eſt in genere.Tunc debes ſcire 2ᵒ ꝙ oē qḋ eſt in genere eſt cōpoſitum ex genere ꝛ dr̄ia/ꝛ per ꝯñs ex actu ꝛ potentia vel mã ꝛ forma.Sed hec eſt dr̄ia īter ſubas ꝛ accñtia q2 ſube cōponuntur ex ꝓprys ꝑncipys ſui generis.accñtia ꝟo q2 ſunt diminuta componunt̄ ex genere ſeu ꝑn̄ᵒ potētiali ſui gñis ꝛ ꝑn̄ᵒ actuali alterius gñis.ꝑn̄ᵐ q̄deꝫ potētiale eſt accñs cōe vt albi coloratum.actuale ꝟo eſt dr̄ia eius que ſumit̄ a ſubſtantia.ſuba.n.eſt ꝓpria dr̄ia accñtis. ℂ Ad.q.ḡ dōm ꝙ in accidente pōt itelligi triplex compō.vna ex mã ꝛ forma:ꝛ hec ſit totalr̄ ex ꝑncipys alterius gñis:vel ſaltem ex mã alteri' generis ꝛ forma eiuſdem.Alia eſt compō ex actu ꝛ potētia: ꝛ hec ſil̄r:eo q2 actus eſt forma poᵃ mã.alia eſt compoſitio ex genere ꝛ dr̄ia:ꝛ hec eſt ex genere q̄dē ſui ꝑdicamēti. dr̄ia ꝟo alterius.Ex his ſoluit̄ ꝯ̄dictio.nam Ariſto. vult ꝙ accidens ſit forma ſimplex per excluſioneꝫ cōpoſitionis ſui generis.hic ꝟo dicit ipſum eē cōpoſitum ſaltem concretiue acceptum ꝛ per principia alterius generis.

Quoniaꝫ aūt erant tres ſube:due quidem que phyſice:vna ꝟo que imobilis:de hac dicendum eſt. Quia neceſſe eſt eē ſempiternam aliquã ſubaꝫ imobilem.nam ſube ꝑme entiuꝫ. Et ſi omnes corruptibiles:oīa corruptibilia:ſꝫ impoſſibile motū aut fieri aut corrumpi. Semꝑ eni erat: nec tp̄s: nec enim poſſibile prius ꝛ poſterius eē cum nō ſit tp̄s.ꝛ motus ergo ſic eſt continuus vt tp̄s:aut enim ideꝫ aut motionis eſt alīq̄ paſſio:motus aūt non eſt ꝯtinuus niſi qui ſm̄ locum:ꝛ huiuſmodi qui circulo.

ℂ Nunc de tertia ſubſtantia dicere ꝓponit.Erant enim ſubſtantie tres:vtpote ſenſibilis corruptibilis vt aīalia ꝛ plante:ſenſibilis eterna vt corpus celeſte:de his dictum eſt mō. 3ᵃ ꝟo eſt inſenſibilis imobilis ſimpl̄r ꝛ de hac dicendum. ꝓponit ergo intentionem ꝛ ingt.Qm̄ autē erant tres ſube: due quidem que nãles:vtpote que corruptibilis ꝛ eterna. vna ꝟo que imobilis.de hac 3ᵒ dicēdum eſt.Et q2 omni tractatui ſupponēda ſunt quedam vt principia:ꝓponit vnum quaſi ꝑncipium oīum coꝝ que dicunt̄:ꝛ eſt ꝙ aliqua ſuba

Cō.28ᵒ

111

eſt ſempiterna ⁊ imobilis.⁊ħ(ingt) qꝛ neccͤ eſt eſſe ſempi-
ternā aliquam ſubam.hec eſt pͥma ps.[Imobilē.]hec eſt ſe-
cūda ps ſuppōnis.pbat pͥmam ptem ſylli ad impoſſibile
hoc mō.Deſtructis pͥmis pͥncipijs reliqua oīa principia de
ſtruunꝰ.ſed ſempiterne ſube ſunt pͥncipia corruptibilium.
ergo deſtructis ſubſtātijs ſempiternis ⁊ primis reliqua oīa
deſtruunꝰ.accepit minorem ⁊ inquit.nam ſube ſempiterne
ſunt pͥme ⁊ pͥnͤ entium.Deinde addit ꝯcluſionē ⁊ ingt.etſi
oēs corruptibiles:oīa corruptibilia.hec erat vis concluſio-
nis.deinde deſtruit ꝯcluſionem ⁊ vult hēe oppoſitū maio-
ris:⁊ hoc ingt.Sed impoſe eſt motum aut fieri aut corrum
pi:ſemp enim erat.Amplius nec tps pōt.ſ.corrumpi.quare
concluſio impoſſis eſt tum ꝑpter motū/tum ꝑpter tps.pro
bat ſcōm ⁊ ex ſcōo oſidit pͥmū ⁊ ingt.nec eni poſe eſt prius
⁊ poſterius eſſe quō non ſit tēpus ex hoc vult habere tēpꝰ
eſſe eternū.Et hoc ꝯcludit ⁊ motū eſſe eternū ⁊ ingt.⁊ mo-
tus ergo ſic eſt ꝯtinuus ⁊ ſempiternus vt tps.Cuius cauſam
ſubſcribit.ꝯ.nam tps eſt aut idem motui:⁊ hoc ſm quoſdā
antiquos:aut tps eſt aliqua paſſio motus.⁊ hec eſt pō Ariſ.
Sed qꝛ qs obijcere pōt de augmento aut de alteratione
quoꝝ nullus eſt ꝯtinuus.addit.motus aūt nō eſt ꝯtinuus.ſ.
ſempiternus niſi qui ſm locū.⁊ qꝛ non quilibet talium.ad-
dit.⁊ hꝰ eſt ſempiternus qui circulo.i.circularis.ex his vult
hēe impoſſibilitatē ꝯtinuationis:⁊ per ꝯñs vult hēre oppo
ſitum maioris.ſ.ꝙ ſint alique ſube ſempiterne.Et hec erat
ſuppoſitio noſtra ſaltem ꝙtum ad primam partem.

Cō.29ᵐ ❡ Per hoc qō.] Auerrois pͦ dicit in epilogo Ariſt.qd intelli-
gat per pͥnͦ ſubaꝝ ſenſibilium:⁊ vult ꝙ itelligat mām for-
mam:ꝑuationē ⁊ mouens.⁊ ꝙ ſunt tria vno mō:⁊ quatuor
alio mō vt diximus.2ͦ dicit ꝙ declaratū eſt quō ſunt eadē
⁊ quō non.nam ſunt eadem ꝑportione ⁊ nō ſunt eadē ſim-
pliciter.[Cōſiderandū aūt.] Mouet Auerroes qōnē vtꝝ
qñ Ariſt.loqtur de ſenſibili ſuba intelligat eternam ⁊ corru
ptibilē vel corruptibilem tm̄.[Alexander aūt.] ❡ Rñdet
Alexander ꝙ de vtraqꝫ intelligit:ſenſibile enim eſt cōe eter-
no ⁊ corruptibili.nam plāte ⁊ aīalia corruptibilia ſunt.⁊ cor
pora celeſtia eterna:⁊ vtreqꝫ ſenſibiles ſūt ſube.[In ſubſtā
tia eni.] Probat ꝙtuor rōnibus ꝙ antea locutus ſit de eter-
na ſenſibili.pͦ qꝛ locutus eſt de ꝙtuor pͥncipijs:⁊ illa reperi-
unꝰ ſm ꝑportionem in eterna ſenſibili queadmodum ⁊ in
corruptibili.2ͦ Ariſt.ponit diuiſionē in tres.ſ.⁊ dicit duas
eſſe nāles:⁊ ħ dat intelligere de his dixiſſe.3ͦ qꝛ dicit dōm
eſſe de eterna ⁊ imobili.ḡ de alijs dixiſſe ſupponit alr eſſet
diminutus.4ͦ qꝛ ſilr fecit in pͦ iſtius libri.dixit eniꝫ de dua
bus inſimul ⁊ poſtmodum de imobili tm̄.Ex his ꝙtuor vi
dicendum ꝙ Ariſt.loqtur de pͥnͦ ſube gnābili.talis aūt eſt
eterna inſenſibilis.dictū enim eſt duplicē eſſe ſubaꝫ eternā
⁊ corruptibilēꝫ.⁊ ꝙ eterna eſt pͥnᵐ corruptibilis.Et hec eſt
determinatio Auerrois.[Sed qꝛ ſermo.] ❡ Soluit.q.cur
Ariſto.locutus ſit de vtraqꝫ ſuba.ſatis enim eſſet loqui de
ſubſtātia eterna qꝛ corruptibilis eſt propria phico.Rñdet
qꝛ Ariſt.loqtur de ſuba ſimplr:ḡ hꝫ loqui de mēbris eius.
ſunt aūt duo mēbra eiꝰ.ſ.eterna ⁊ corruptibilis:ideo de am
babus loqtur.[Et ideo diuiſit.] Cōcludit vnū corollarium.
Ex his ḡ pꝫ librum hūc merito eſſe diuiſuꝫ in duas ptes.ſ.
in pͥmā vbi ꝑtractat de pͥncipijs ſube gnābilis:que hꝫ aliqͣ
conuenientiam cū eterna.In 2ͦ loquiꝰ de ſubſtantijs eter-
nis ⁊ pͥncipijs cap.[Sed qꝛ.] ❡ Mouet dubiuꝫ.nam per
idem debuit loq de pͥnͦ ſube gnābili:non tm̄ ſupponendo
ſed determinādo ⁊ demrādo.[Sed tñ.] Rñdet ꝙ Ariſt.
fecit ſicut fecerūt hoīes ſcribētes:qui ſemp pͥaccipiunt aliqͣ
pͥncipia tanqͣ ſuppōnes.Supponit ḡ ex phyſicis eſſe aliqͣ
ſubam ſempiternā.deinde declarat que ⁊ qualis hec per ꝑ-
poſitiones cōes vtriqꝫ ſcie:reliquū cōmēti ꝑſpicuum eſt ꝑ
ſe.❡ Sed circa textum ⁊ cōmentum obijciꝰ:qꝛ videꝰ ꝙ rō
phi de tpe nulla ſit:qꝛ ſupponit ante tps eſſe prius.Diceret
enim aduerſarius tps incipe per remotionē de prn̄i ħ mō
nunc nō eſt tps ⁊ imediate poſt hoc erit.⁊ ſic nō ſeqtur ante
tps fuiſſe tps.❡ Sed certe hec ſolo friuola eſt.nam Ariſt.
ſupponit duo.pͦ ꝙ tps nō incipit eſſe per ſe:ſed ꝑpter aliqͦ
qō per ſe incipit eſſe.Et huius rō eſt:qꝛ tps eſt acciñs:⁊ nul-
lum acciñs per ſe icipit eē per ſe:ſed ꝑpter ſui ſubm̄.2ͦ ſup
ponit:nihil incipe eſſe niſi ꝑpter gn̄ationē:hoc enim ſuppo
nit ex ꝯſenſu oīum qui de nā loquūꝰ ⁊ per teſtimoniuꝫ om-
nium ſenſuum.Ex his facile deduciꝰ ſi tps incipit:tempus
prefuiſſe.nā ſi tps incipit:aliqd incipit:ad cuius inceptionē
incipit tps:⁊ hoc per pͥmū acceptū.⁊ oē qō incipit:incipit ꝑ
generationem:⁊ oēm generationeꝫ precesſit alteratio:⁊ oīs
alteratio eſt in tpe.ḡ ante gn̄ationem fuit aliqō prius ⁊ per
ꝯñs añ tps fuit tps.Et hec eſt deductio Ariſt.Si ſo ra fu-
gis ad creationē:Ari.nāls phs:qui vtiꝰ medijs ſenſatis:vel
eductis ex ſenſatis:negaret.imo nullus philoſophus hꝫ po
nere illam:cū ſit qd ſupnāle.⁊ de his dixim̄ꝰ in libro deſtru
ctio deſtructionū.Tn̄ theologus ḡ vtiꝰ lumine ſupnāli po-
net illam:⁊ nos teſtimonio theologico debemus ei credere.
ſecus eſt apud nālem:qui ſolum vtitur teſtimonio ſenſus.

At ſo ſi fuerit motiuum aut effecti-
uum:nō opans aūt aliquid:non erit
motus.Cōtingit enim potentiā hn̄s
nō agere.nihil ergo prodeſt:nec ſi fa
ciamus ſubſtātias ſempiternas queadmoduꝫ
qui ſpēs:ſi nō aliqua potens inerit principium
trāſmutare:nō ergo neqꝫ iſta ſufficiēs neqꝫ ali
qua ſubſtantia ꝑter ſpēs.nā ſi nō egerit:nō erit
motus.Adhuc aūt neqꝫ ſi aget:ſubſtātia autē
ipſius potētia.nō eni erit motus ſempiternus.
Cōtingit enim potētia exñs:non eſſe.opꝫ igiꝰ
principium eē tale cuius ſubſtātia actus.Am-
pliꝰ igiꝰ tales opꝫ eē ſubſtātias ſine mā.Sem-
piternas eni eē opꝫ:ſiqdem ⁊ aliqd ſempiter-
num:actu igitur ꝙuis dubitatio.videtur eniꝫ
agēs quidem oē poſſe:potēs ſo nō oē agere:
quare prius eſſe potentiaꝫ.At ſo ſi hoc:nihil
erit entium:ꝯtingit enim qdem poſſe eē:nōdū
ſo eſſe.⁊ etiā ſi vt dicūt theologi qui ex nocte
generāt:aut vt phyſici erant ſimul res oēs:di-
cunt idem impoſe:quō enim mouebunꝰ ſi nō
fuerat actu cā.nō enim mā ipſa ſeipſam moue
bit:ſed tectonica nec mēſtrua:nec terra:ſed ſe-
mina ⁊ genitura.ꝑꝑ qō faciūt qdē ſemp actuꝫ
vt Leucippus ⁊ Plato.Semp eni dicūt eſſe
motū:ſꝫ quare ⁊ quē:nō dicūt.nec ſi.nec cām.
Nihil enim vt ꝯtingit mouetꝰ.ſed opꝫ aliquid
ſemp exiſtere.queadmodū nunc nā qdem ſic.
vi ſo aut ab intellectu aut alio ſic:deinde qua
lis prior:differt enim imenſum quodcūqꝫ.

❡ Nūc pbat ſcbaꝫ ptē ſuppōnis.ſ.ꝙ talis ſuba ſempiterna
ſit imobilis hoc eſt imālis ⁊ ſimplex.⁊ pͦ ſupponit vnum ꝙ
ſ.ſit aliqua ſuba ſemp actu:hoc eſt aliqͣ ſuba cuꝰ eſſentia ſit
actus a quo ſemp opatio eueniat.vtiꝰ aūt ad hoc hypothe-
tico ſyllo ſic:ſi agens motū ſit motiuū aut effectiuum potē-
tia:nō operans aūt aliqd:nō erit motus.ꝯñs eſt ipoſſibile:

ergo ⁊ añs.opʒ ǧ aliqͦ eſſe agens motū ꝑ eẽntiam ⁊ h̓ ĩgt. At ꝟo ſi fuerit.L.oē mouens motiuū aut effectiuū.non operans aūt aliqd:nõ erit motus.ꝓbat hãc hypotheticã.d.contingit eni potentiã hñs non agere.nã potentiã hñs eſt poſe. poſe ꝟo eſt ɔtingẽs.Cõtingẽs aūt vt in ꝑi hermenias ⁊ prioribꝰ dixit:eſt vel qͦ eſt ⁊ pōt nõ eſſe:vel qͦ nõ eſt ⁊ pōt eē. ǧ potentiã hñs pōt nõ agere ſi agit vel pōt agere ſi nõ agit: ⁊ ſic ꝑſpicua eſt hypoᵗᶜᵃ.ꝙ ſiqs deſtruat ɔñs poteſt dare oppoſitum añtis ⁊ eſt ꝓpoſitū.[Nihil ergo.] Ex dictis remouet poſitionẽ Platonis de ideis ⁊ Pythagoricoꝝ de mathematicis.nam iſti ponūt hec tanq̃ pncipia gnõnis.mõ oſtendit hec nõ eſſe pñᵃ motus:⁊ ꝑ ɔñs ſupfluūt.⁊ hoc dicit.nihil ergo ꝓdeſt nec ſi facimus ſubas ſempiternas:quẽadmodū qui ſpẽs ponūt vt Platonici.dico nihil prodeſt niſi aliqd ſit pñᵐ potẽs trãſmutare.mõ ſupponit nullam eaꝝ eſſe pñᵐ tale potens trãſmutare.⁊ hoc nõ ꝓbat ſed relinquit notum ex hoc:qꝛ Plato poſuit ſpẽs vl̃ia nõ vle non eſt pñᵐ actionis: qꝛ oē agens eſt ſingulare:⁊ ꝓpterea ɔcludit ɔtra Platonem ⁊ ɔtra Pythagoram ſimul.d.nõ ergo neqʒ ipa eſt ſufficiẽs: neqʒ alia ſuba pter ſpẽs vt mathematica.nam ſi nulla eaꝝ egerit:nõ erit motus.modo pʒ nullam eaꝝ agere: qꝛ nulla eaꝝ eſt ſingulare:qͦ eſſe poſſit pñᵐ actionis.[Adhuc aūt.] Dedit duo ⁊ ꝙ ad ſempiternū motū nõ ſufficit agens eſſe potens mouere ſed eſſe actu mouens.⁊ ꝙ idẽ ⁊ mathematica nihil ꝓſunt ad motū:mõ vult dare tria.ſ.ꝙ talis ſubſtantia agens ſm ſui eſſentiam ⁊ ſubam ſit actus.Debes ꝟo ſcire ꝙ aliqd dī per eſſentiam actus qñ ei nihil potẽtie ⁊ ɔtingentie admiſcet̃.Jd ꝟo dī ꝑticipatione actus qñ ſue eẽntie admiſcet̃ potentia aliqua ɔtingens.⁊ ꝓpterea oſtẽdit Ariſ. ſubam ſempiternam que mouet motu ſempiterno nihil habere potẽtie dicit.Adhuc aūt neqʒ ſi aget.ſ.ſemꝑ.cīꝰ tñ ſuba ſit potentia.⁊ hoc ꝓbat dicens . nõ enim erit motus ſempiternus.hoc ꝓbat per definitionẽ poſis ⁊ hoc ingt.ɔtingit.n. potentia exiſtens nõ eſſe.nã poſe eſt vel qͦ eſt ⁊ pōt nõ eē: vel qͦ non eſt ⁊ pōt eē.Ex his ɔcludit̃ 3ᵐ ꝓpoſitoꝝ ⁊ ingt. Opʒ igitur pñᵐ eſſe tale cuius ſuba eſt actus.⁊ ſic tria dedit nūc:⁊ ꝙ ad ſempiternū motum nõ ſufficiat agens eſſe potẽtia tale.⁊ ꝙ idee ⁊ mathematica nõ ꝓſunt:⁊ ꝙ agens motū ſempiternuʒ dʒ eſſe per eſſentiã actus.[Amplius.] ℂ His declaratis declarat ſcḋam ꝑtem ſuppõnis.ſ.ꝙ aliq̃ ſubſtantia ſit imãlis ſimplex ⁊ imobilis. ⁊ pmo proponit ɔ̃nem.d. Amplius igit̃ tales.ſ.ſubas per eſſentiã actus : opʒ eſſe ſine mã hoc ẽ ſimplices ⁊ imobiles : hoc oñdit hypothetice ſic: ſi aliquid aliud vtpote motus ⁊ tpˢ ſit ſempiternū:opʒ eſſe ſubſtantias ſine mã ſempiternas.Uult hic añtis põnem ⁊ ɔſequẽtis ẽt ingt.ſempiternas eni eſſe opʒ ſubaudi ſimplices ⁊ abſqʒ mã.ſiqdem ⁊ aliqd aliud ſempiternū ⁊ ꝓpterea ɔcludit ꝓpoſitum. Jgit̃ actu ⁊ ſimplices ⁊ imãles. Expoſitor hic ſingit rationes Ariſt.eſſe ex ſuppõne.ſ. ꝙ motus ſit eternus . ⁊ hanc ſuppõnem aliquo modo declarauit hic ex eternitate tpis.Uult ipſe breuiter ꝙ rõ Ariſt.nulla ſit vt viſum eſt ſupra.⁊ ꝓpterea ſingit ipſe ꝙ pōt ꝓbari ɔcluſio eadem Ariſt.ex ꝓductione.nam ſi aliqd producit̃ opʒ eſſe ꝓducens.⁊ tunc querit̃ an tale ſit factum vel eternū.⁊ ſi eternum erit ꝓpoſitum.⁊ ſi factum:adhuc erit aliud ꝓducens: ⁊ cum non ſit pceſſus in infinitū ſtabit̃ ad ꝓducens in productum:⁊ ſimplex ⁊ imobile vt dicit Ariſto. ℂ Sed pace tanti viri vī mihi ꝙ ablata via motus eterni:nulla ſubſtantia pōt ꝓbari eſſe ſempiterna ſimplex:qꝛ ſiue accipitur via expoſitoris ſiue cuiuſuis ſemꝑ preſupponit̃ non eſſe pcedẽdum in infinitum.⁊ ſic ois rõ erit ex ſuppõne:modo aduerſarius ſuppoſitum tale negabit.dicet enim nihil ꝓhibere procedi in infinitum . Et quomodo pōt improbari niſi ſupponendo motum eſſe eternum: Et ꝓpterea bene dicit Auerroes ꝙ omnes alie vie preter viam motus eterni ſunt dialectice:⁊ nõ demonſtratiue:qꝛ oēs ſunt ex ſuppoſitione ꝓbabili ⁊ nõ per ſe nota. ꝓpterea ſuppoſita eternitate motꝰ ſequuntur q̃nqʒ declarata.ſ.ꝙ aliqua eſt ſubſtantia eterna. Amplꝰ ſequitur eſſe aliqͦ mouens ſemꝑ actu. Adhuc ſequitur eē aliqͦ mouens ſemꝑ cuius entia eſt actus. Rurſuʒ ſequitur tale mouens eſſe ſimplex ⁊ nullo mõ mixtum cum mã. Ultimo ſequit̃ ideas ⁊ mathematica non ꝓdeſſe ad motus ꝑpetuitatem.oĩa ergo hec q̃nqʒ per ordinem ꝓbata ſunt ex vna ſola ſuppõne:⁊ hoc exclamat Auerroes in m̃ltis locis.⁊ hec quinque ſūt in pñti loco declarata.[Quãuis dubitatio.] ℂ Ad dicta mouet qõnem quã ⁊ in 9ᵒ tetigit.ſ.vtrū actus ſit prior potentia:vel econuerſo potentia ſit prior actu.Eſt autem rõnabilis hec queſtio duplici de cauſa.pmo qꝛ poſuit aliquam ſubſtantiam ſempiternã ſemꝑ mouentem ⁊ actū.⁊ ſic vī ꝙ pma ſubſtantia dʒ eſſe actus:⁊ ꝓpterea petit an actus ſit prior potentia:vel econuerſo potentia ſit prior actu. 2ᵒ qꝛ ex ſe eſt hec queſtio rõnabilis in hoc loco:qꝛ ex ſolone habitū ſciemus pmas ſubſtantias eſſe puras ſimplices ⁊ non mixtas potentie.oſtendit aūt pmo potentiam eſſe priorem actuqꝫ prior ſm ɔñtiam:⁊ hoc ingt. Quãuis dubitatio. videt̃ enim agens qdem oē poſſe.potens ꝟo nõ oē agere.quare vī priꝰ eſſe potentiam actu.[At ꝟo.] ℂ Ad oppoſitū arguit ⁊ oſtẽdit pmas ſubſtantias eſſe actu ⁊ non potentia hoc argumẽto.6.nam ſi in prima entia vel pme ſubſtantie ſunt potẽtia. ergo de facto ɔtingit ipſas aliqñ non eſſe:⁊ hoc ex definitione ɔtingentis ſeu poſſibilis.⁊ cũ oia dependeant ab eis:ɔtingit nihil eſſe.⁊ hoc ingt. At ꝟo ſi hoc nihil erit entium.nã ɔtingit qdem poſſe eſſe:nõdum ꝟo eſſet: hoc per definitionem poſſibilis.ſi ergo pma entia nõ ſunt : cauſata ab eis nõ erant.⁊ ſic ipſis nõ entibus nihil erit.[Et etiam.] ℂ Remouet vnam rõnem antiquoꝝ: nam qdam antiquoꝝ ɔceſſerunt ɔñs ⁊ ɔñtiam . qdam nãqʒ dixerunt oia q̃nqʒ eē nihil: ꝓpterea qꝛ ex nocte ⁊ priuatione ſimplr oia generant . aliꝗ ꝟo dixerunt omnia eſſe nihil:⁊ preeſſe in quodam chaos:⁊ ſic conſequens tale non eſt inconueniens.dicit ergo non eē inconueniens. ℂ Contra arguit ⁊ inquit.⁊ etiam ſi vt dicūt Theologi qui ex nocte.i.ꝑuatione : ſimplr generant.aut vt phīci erant ſimul res omnes dicunt idem impoſſibile quõ enim mouebunt̃ hec.ſ.ex ſe ſi non fuerat actu cauſa aliqua. ergo opʒ actum preeſſe a quo talia moueant̃.⁊ hoc declarat d.non enim mã ipſa ſeipſam mouebit:vtpote lignum non pōt ſe mouere ad formã artis:ſed ipſa tectonica que eſt ars ⁊ actus.nec menſtrua materia mouebit ſe ad formam embrionis.nec terra ad formam plantarū.ſed ſemina ad plantas:⁊ genitura ad embriones illas mãs mouebunt. Ex his perſpicuum qualr opʒ oĩno preeſſe actum:ſi debeant poſſibilia reduci ad actuʒ.[Propter qͦ faciunt.] Approbat ſuã poſitionem auctoritate antiquoꝝ ⁊ inquit:ꝓꝑ qͦ faciunt quidem ſemꝑ actum vt Leucippus ⁊ Plato.nam ſemꝑ eē motum dicunt.⁊ ſic apud hos opʒ dicere actū eſſe ſemꝑ: ⁊ per ɔñs ipſum pcedere potentiam.[Sed q̃re.] Quia approbauit auctoritatem hoꝝ:oſtendit in quo ẽt ipſi defecerunt:ne qs credat eū oĩno illis aſſenſiſſe ⁊ inquit . Sed quare ⁊ quẽ an.ſ.localẽ vel alios non dicunt nec ſic.ſ.certe determinant nec cãm.⁊ hanc enitit̃ explicare.d.nihil enim vt ɔtingit.i.a caſu ⁊ abſqʒ cã mouet̃.ſed opʒ aliqd ſemꝑ exiſtere.⁊ ponit exẽpla.d.quẽadmodum nūc nã qdem ſic:vī ꝟo aut intellectu aut alio vtpote arte ſic. 2ᵒ obijcit eis q̃ſtum ad aliud dicens.deide qualis prior ſubaudi nõ dicunt an ſit prior violentus motus vel nãlis. Differt enim multum quodcūqʒ dicatur ab alio.⁊ ſic perſpicuum qualiter ipſi ſm vnam partem bene:ſm aliam partem male dixerunt.

ℂ Dixit Alexander.] Hoc cõmentum totuʒ eſt ꝑſpicuum ⁊ parū aut nihil dicit extra textum. Sʒ volo notare vnū verbum Alexãdri ibi.[Alexãder aūt dixit.] ℂ Qꝛ ad motum Cõ. 30ᵐ.

eternum requiruntur tria. primum q agens nectio agat ita q ipſo ablato auferatur ⁊ motus. 2m eſt q mouēti nihil admiſceatur potētie: vt in textu declarauimus. 3m eſt q mobile cuius eſt: ⁊ motus talis ſit eternum ⁊ nobiliſſimū, cuius cauſam dicit. nam tale corpus dʒ moueri pp deſideriū: ⁊ nō pp deſiderium rei vilis ⁊ corruptibilis ſed pp ipmmet. g dʒ eſſe eternum ⁊ nobile. ¶ Sʒ dices ↄ̄tra iſta dicetur q corpa celeſtia mouentur pp nos. Ideo intellige ꝟbum q corpa celeſtia mouent̄ p̄ pp ſe: ⁊ ſcdario pp nos. nec incōuenit finem ſcdario eſſe vilē: ⁊ villorē eis que ordinant̄ in finē. ¶ Sed circa textū ⁊ cōmentū dubitatio emergit non pauca. dictuʒ eſt enim q motor ſempitern⁹ dʒ eſſe actus purus: ⁊ nihil habere potens. Sʒ h vr̄ falſum: qꝛ ſi ſic oēs itelligētie eēnt pure ſubeqñ nulla eſt liberata a po⁹ pter p̄mā: vt cōmē. 5°. ⁊ 14° tertij de aia diximus. Et ſic oēs eſſent eque p̄me: ⁊ nulla dependeret ex altera: cuius oppoſitū ſentit Auerrois lra. ⁊ Auerroes cōmē. 44°. 2° vr̄ q ois itelligētia ſit cōpoſita ex mā ⁊ forma: qꝛ quelibet eſt īdiuidua ⁊ vna nuō: ⁊ qðlibet īndiuiduū ⁊ vnum nūero hʒ mām: vt 3° de aia. cōmen. 5°. g quelibet itelligētia hʒ mām. nulla ergo eſt ſimplex. ¶ Circa hanc qōnem p̄ eſt ſciēdum q oēs volunt Ariſ. hec qnqʒ attribuiſſe p̄mo motori: ita q volūt q prim⁹ motor ſit ſempiternus: ⁊ q ſit ſemp actu: ⁊ q non ſit idea vlis: ⁊ q ſit per eſſentiā actus: ⁊ q ſit imiſtus: ⁊ q non loquat̄ de reliquis. ⁊ hec vr̄ pō Joānis in pñti. 12. ⁊ ſup h rñdet ad qōnē. ¶ Sʒ pace coꝝ vr̄ mihi q pō Ariſ. ſit vliſ: qꝛ eſt ex motu eterno. modo nō tm̄ p̄mus motor mouet motu eterno: ſed oēs. ⁊ ꝓpterea ꝓbatio videt̄ eſſe vlis oībus: lʒ ſit cōfuſus ſmo ei⁹: qꝛ nōdum declarauit motoꝝ pluralitatem. ¶ Debes ergo ſcire q apud phos mā ſumitur tripl̄r. vno modo pro potētia tranſmutationis ad eſſe ⁊ non eſſe. 2° mō pro potentia motus ad motū ⁊ quietē: que dicit̄ mā ad vbi. 3° pro imꝑfectione: ⁊ ſic ois impfectio dr̄ mā reſpectu pfecti. de his latis habes ꝟba Auerrois in multis locis. Tunc dicendum p̄mo vr̄ q nulla itelligentiaꝝ eſt miſta materie vel p̄mo vl̄ ſecundo mō: ⁊ hoc declarauit Ari. in litera. Qm̄ ſi ſuba ſemper mouens eſſet potentia paſſiua primo vel ſcdo mō: tūc cum illa ſit potentia ↄ̄tingentis: poſſet eſſe abſqʒ actu: ⁊ ita diſcurre per dicta in textu. Dicenduʒ 2°, q ſola prima eſt liberata a mā tertio mō. ſed cur: ⁊ ꝓpter qd: ex textu nō accipitur. pōt tn̄ accipi ex eo qꝛ p̄ma. nam vl̄r actus eſt prior potentia quocunqʒ accepta. ⁊ ergo qꝛ prima ſuba eſt oībus prior: ideo eſt oino liberata a potentia. Debes ſcire q aliq (vt recitat Joānes) voluerunt qlibet intelligentiaʒ eſſe in genere: ⁊ ꝓpterea dixerunt qualibet intelligentiam cōponi ex genere ⁊ dria. ¶ Sed ↄ̄ arguit Joānes. nam ſi quelibet itelligentia eēt ſic compoſita: quelibet eſſet corruptibilis. ⁊ hoc deducit: qꝛ differentia vna eſt oppoſita alteri: ⁊ oppoſita habent fieri circa idem: vt 1° huius dictū eſt. quare ſi omnis intelligentia ſit ſic compoſita: quelibet eſſet corruptibilis ⁊ variabilis. Sed reuera hec ꝓbatio non demonſtrat: qꝛ lʒ oppoſita habeant fieri circa idem: tn̄ drie non ſunt ꝓprie oppoſita de qbus loqtur Ariſt. loqtur enim ipſe in oppoſitis circa ſubm ⁊ non circa genus. Aliter ergo declaratur illa ↄ̄ſitia apud Auerroem 2° celi cōmen. 49°. nam apud Auerroem genus vel eſt materia vel ſumit̄ a re hñte mām. ſ. potentia mā: ⁊ ꝓpterea omne cōpoſituʒ ex genere ⁊ dria eſt compoſitū ex mā ⁊ forma apud ipſum: nō q genus ſit mā: ſed ſumit̄ a potentia mā: nec dria eſt forma ſed ſumitur a forma vltima. ⁊ tu vide cōmentum nr̄m in illo loco.

At ꝟo nec platonicis poſſibile dicere quod eſtimant aliquando principium eſſe id quod ipſum ſeipſum mouet. poſterius enim ⁊ ſimul cuʒ celo anima vt ait.

¶ Platonici vt forte Xenocrates nitebantur dare cauſam motus eterni. voluit enim cām motus eterni eſſe aīam mūdi: vt in Timeo vr̄ dicere Plato. ¶ Cōtra hoc obijcit Ar. nam vr̄ hec rō irrōnabilis: qꝛ cā dʒ p̄cedere effectuʒ. modo aia mundi vr̄ poſterior motu: qꝛ apud ipm ipſa eſt facta ſimꝉ cū celo: qð factum fuit poſt motū iordinatum. ⁊ ſic volētes dare cām veri aſſignant falſam cām. Inqt. At ꝟo neqʒ Platonicis fuit poſſibile dicere qð eſtimant qdam. vʒ. aliqñ p̄ncipium eſſe id qð ipſum ſeipſuʒ mouet qð in Timeo vocat aīam mundi: cuius cām breuem ſubſcribit. d. nam poſteri⁹ ⁊ ſimul cum celo eſt aia vt ait: mō nō vr̄ poſterius eſſe cām prioris. Debes ſcire q qdam Platonici nitunt̄ rñdere pro Platone. nam dicūt motū eſſe duplicē. ſ. iordinatū ⁊ ordinatum. dicunt ergo aīam mundi eſſe cām motus ordinati: ⁊ talis motus fuit poſt celi ⁊ aie eēe. ⁊ hoc velle vr̄ Boetius in 3° libro de conſolatione metro. 9. dicit enim.

Tu triplicis mediam nature cuncta mouentem
Connectens animam per conſona membra reſoluis
Que cum ſecta duos motum glomerauit in orbes
In ſemet reditura meat: mentemqʒ profundaʒ
Circuit: ⁊ ſimili conuertit imagine celi.

¶ In his verſibus vides quo pacto mūdi aia motus inordinati cauſa non exiſtit ſed ordinati tm̄. Et hoc pacto viri iſti Platonem nitunt̄ defendere. Sed que ſit Platonis poſitio non hic diſputare volo: eſſet enim tranſgreſſio. Sed hec rñſio nulla eſt. p̄mo qꝛ vel motus ordinatus ⁊ inordinatus ſunt vnum in ſubto vel differunt: ⁊ ſi differunt tunc neuter erit perpetuus: cuius oppoſitum Plato intendit. Et ſi ſint vnus motus: tunc erit eius vna cauſa: ⁊ ſic vr̄ anima mundi cauſa amborum. ⁊ hoc Ariſt. impugnauit.

Potentiam quidem igitur exiſtimare priorem actu: eſt quidem vt bene: eſt autem vt non. dictum eſt autem quo modo. qð autem actus prius: teſtat̄ Anaxagoras. Intellectus enim actus. ⁊ Empedocles amicitiam ⁊ litem: ⁊ ſemper dicentes motum eſſe vt Leucippus. Quare nō fuit infinito tempore chaos aut nox: ſed eadeʒ ſemper aut reditione: aut aliter ſiquidem eſt prior actus potentia. Cō. 31m. p[illegible] eſt.

¶ Quia induxit argumenta pro qualibet parte qōnis: nunc ſoluit eam ⁊ remittit eam ad 9m huius. dicit potentiaʒ qdē igit̄ eſtimare priorem actu: eſt qdem vt bn̄: eſt aūt vt non. Nam actus ſimpl̄r prior eſt potentia. ſed potentia in vno ⁊ eodem prior eſt actu. ⁊ hoc ſubſcribit. d. dictum eſt aūt quo mō. ſ. in 9° metaphyſice. Deinde vr̄ ↄ̄firmare ſolutionem ꝑ auctoritatem antiquoꝝ. ⁊ inqt. qð aūt actus prius: teſtatur Anaxagoras. nam itellectus eſt actus: ⁊ hūc dicit eſſe p̄mus ſimpliciter: ⁊ teſtat̄ Empedocles dicens amicitiam ⁊ litem eſſe prima ſimpl̄r: que ſunt actus ēt: ⁊ teſtant̄ dicētes ſemꝑ motum eſſe vt Leucippus. Ex his oībus teſtimonijs vr̄ verum eſſe actum ſimpl̄r eſſe priorē potentia. [Quare non.] Nunc q̄ſi ex dictis ↄ̄cludit errorem antiquoꝝ: qui dicūt vel chaos tpe eterno p̄cedere vel noctē. Et hoc qꝛ eſtimant potentiam precedere actū ſimpl̄r. Inqt. Quare non fuit īfinito tpe chaos aut nox. ⁊ hoc ſi act⁹ prior eſt potentia ſimpl̄r. addit autem quō concedi pōt iſtud. d. Sed eadem ſemper erunt dupl̄r: vel reditione hoc eſt ſm ſpēm: non enim corruptum reddi poteſt niſi ſm ſpēm. aut aliter hoc eſt ſm numeꝝ ⁊ hoc ſm Anaxagoram: qui ponit formas ab eterno preceſſiſſe in chaos. deinde iterum redire eaſdem numero

in chaos

in chaos ⁊ non differre niſi quantū ad modū. dico hec eſſe impoſſibilia ⁊ falſa: ſiquidem prior eſt actus potentia.

Cō. 32ᵐ ¶ Cum declarauit.] Probat primo Auerroes in hoc cōmento tribus rōnibꝰ ꝙ actus ſit prior potentia q̄ colligi poſſunt ex 9° huius. p̄ma, q2 potētia extrahit̄ ab actu vel ab habente actū: ⁊ oē extrahēs eſt p̄us eo qḋ extrahit̄. 2° q2 tūc potētia moueret ſe. nam accipio illam in illo priori tp̄e ⁊ cū in illo tēpore priori nō ſit actꝰ: igit̄ ipſa mouebit ſe. 3° p̄bat idē auctoritatibꝰ antiquoꝝ. ſ. Anaxagore Leucippi ⁊ Empedoclis ⁊ res eſt perſpicua. Tu ꝟo vide in 9° huiꝰ argumēta ad hāc q̄ōnē. 2° verificat q̄ō ꝯcedi pōt eadē ſemp eē ⁊ verificat altero modoꝝ: q2 vel ſm ſpēm ⁊ hoc pacto intelligit̄ in miſtis: vel ſm partem: ⁊ hoc verificat in elementis. nam apud ipſum elemētū nūq̄ totum corrūpit̄: ſed ſm ptem: ⁊ propterea redit ſm partes. ⁊ ſic triplex eſt ꝑpetuum apud Auer. vel ſm totū: ⁊ ſm ptē vt corpa celeſtia: vel ſm totum ⁊ nō ſm partē vt elemēta: vel neq̄ ſm totū neq̄ ſm ptez: ſed ſm ſpēm vt miſta. 3° oſtendit ſolutionē q̄. ⁊ eſt ꝙ actus ſimpl'r ⁊ abſolute p̄cedit potētiam: ſed potētia p̄cedit actū ſm numerum, hoc eſt in vno ⁊ eodē. deinde oſtēdit quedā conuerti: ⁊ ſunt ſi quedā entiū permanēt in ſpecie vt miſta ⁊ quedam in numero vt corpa celeſtia: ⁊ que permanēt numero ſunt cā pmanētiū ſpē: nec eſt potētiā eē priorez actu in eodem ⁊ ecōuerſo actū p̄orē potētia ſimpl'r. Ait 2° ꝙ ecōuerſo. vz. actus ſimpl'r eſt p̄or potētia ſimpl'r ⁊ potētia p̄or actu in vno ⁊ eodez. ḡ quedā pmanētia numero ſunt cauſe quorūdam pmanētiū ſpē. Sed debes ſcire ꝙ potētia dicit̄ prior actu in vno ⁊ eodē: q2 potentia p̄us denoiat rē gn̄abilem. ⁊ poſtea actus. ꝟ. g. Socrates gn̄andus p̄us dī poꝰ fieri ⁊ poſtea actu genitus. Actus ꝟo dicit̄ ſimpl'r p̄cedere potentiā q2 ineſt alicui priori. Ineſt eniz p̄mo motori qui eſt prior eo cui ineſt potentia. Ex his cōcludit̄ ꝯuerſio Auer. h̄ enim conuertuntur. Sempiternum in numero eſt cā ſempiterni in ſpecie. ḡ actus ſimpliciter eſt prior potentia: quia actus ineſt priori ⁊ ecōuerſo in eodē potentia eſt prior actu: q2 denominat rem generabilē prius ⁊ ſequit̄ ꝯuerſum actꝰ ſimpl'r eſt prior potētia. ergo ſempiternum eſt cauſa rei generabilis: que quidem eſt ſempiterna in ſpecie.

Si igitur idem eſt ſemper ⁊ circulariter: neceſſe eſt vt agat ſic per ſe: ⁊ ſic per alterum. Celum igitur primum eternum.

¶ Textus iſte eſt extra codicem grecum. Et credo fuiſſe extra in margine libri ⁊ quaſi gloſſa. ⁊ propterea non exponet patet etiam per ſe.

Cō. 33ᵐ. ¶ Dixit Alexander.] Dic Auerroes de mente Alexandri facit multa enthymemata pro declaratione textus: quoꝝ primum eſt. Si generatio eſt ſemper: eſt neceſſe aliquid ſemp generari: ⁊ hoc eſt corpus quod circulariter mouetur. ꝯſña eſt pſpicua: q2 generatio eſt motus: ⁊ in oī motu opz intelligere mobile. ꝯñs etiā p3 quoniā motus celi eſt ſemp̄ generatio partis noue: nā eſt admixtus potētie ⁊ in celo ſemper aliquid corrūpit̄: vtpote reuolutio vna ⁊ alia generatur. vl forte ꝯñs d3 legi actiue hoc modo. ḡ eſt neceſſe aliqd ſemp generare: ⁊ ſic procul dubio celum eſt q2 ſemp generat q2 ſi non in polo nr̄o: ſaltez alibi. 2ᵐ enthymema: ſi nulla vna generatio eſt ſemp neq̄ vlla vna corruptio ⁊ tñ̄ non conſumatur: tunc duo debēt eē. ſ. generans ⁊ corrumpēs que ſunt diuerſa: vel ſaltem eſt neceſſe eſſe vnū ⁊ idē in ſubiecto corrumpēs ⁊ gn̄ans: diuerſis tamē diſpōnibꝰ. 3ᵐ enthymema eſt: ſi nulla vna generatio neq̄ vlla vna corruptio eſt perpetua: ſed in ſpecie: neceſſe eſt aliquod eternum eē qḋ ſit cā vnius actiōis eterne: ⁊ eſſe aliquod eternū quod agat duas actiones diuerſas, ſ. nunc generationem nunc corruptionē. Et ꝯñſia tenet per ſe q2 oīs actio eget agēte. hec ſunt tria enthymemata ſatis nota.

[Et hec eſt.] ¶ Nūc declarat hec. p̄ quid ſit agens vnam actionem ſemp. ſecundo quid agēs diuerſas actiones. ¶ Ad primā vult ꝙ primum mobile concurrat quod mouetur motu diurno: quo etiaz motu reliqua mouentur motu raptus. primum enim mobile fuit vt continuam faciat generationem ⁊ nūq̄ eaz deficere. ¶ Ad 2ᵐ fuit orbis ſtellatus in q̄ eſt zodiacus ſeu orbis decliuis ſub quo diſcurrit ſol econtrario motui primi ⁊ planete oēs l3 ſol ſit maximus. nam ſol remotus ⁊ propinquus facit contraria. nā remotus eſt cā corruptionis plurium entiū: l3 ēt generet plura. nam eſt cā corruptionis in parte noſtra ⁊ generationis in parte meridionali. Similiter quādo fuerit p̄pinquus zenith capitis noſtrorum: erit cauſa generationis plurium hic ⁊ cā corruptionis pluriū illic. applicat autem ſententiā ꝟbis ⁊ ſermo perſpicuus. ¶ Debes ſcire pro oībꝰ his ꝙ generatio ⁊ corruptio ⁊ ſunt ſemper ⁊ nō ſunt ſemp: vel ſi magis logice velimus loqui: ſemper eſt gn̄atio ⁊ corruptio ⁊ nulla vna generatio ⁊ corruptio eſt ſemper. Inq̄tuz quidē ſemp eſt generatio ⁊ corruptio: fuit neceſſe eē primū mobile qḋ motu vno ⁊ ſimplici mouet̄: ſiue iſtud ſit nonū celū apud quoſdā aſtrologos: aut octauū apud Ariſtotelem: vel decimū apḋ alios. Inquantum ꝟo nulla generatio vel corruptio eſt ſemper: fuit neceſſariū mobile motu obliquo. ſ. octauus orbis: ſub quo peragrant ſol ⁊ luna ceteriq̄ omnes planete: ad hoc vt acceſſu generationez receſſu corruptionem faciāt: maxime autem ſol: vt dicit.

Si itaq̄ periodo ſemper opz aliquid manere: ſemper ſimil'r agēs. Si autē debeat fore gn̄atio ⁊ corruptio: aliud oportet agēs eſſe aliter ⁊ aliter. neceſſe eſt. igitur quidez ſic ſm ſe agere. ſic ſm aliū. aut ergo ſm alterū aut ſm primuz: neceſſe igit̄ ſm hoc. rurſus enim ipſi ⁊ cauſa illi. dignius ḡ primum. etenim cauſa erat illud ipſius ſemper ſimiliter. ipſius aūt aliter alteꝝ. eius aūt quod eſt ſemp aliter: palam q2 ambo. ergo ⁊ ſi ſic ſe h3 motus: qd ergo alia opz querere principia. Qm̄ aūt ita contingit: ⁊ ſi nō ſit ex nocte: erunt ſimul oīa ⁊ ex nō ente: ſoluent̄ vtiq̄ hec: ⁊ eſt aliquid ſemper motū motu iceſſabili. hic autē qui circulo. ⁊ hoc nō ſolū rōne ſed opere palā. Quare ſempiternū erit vtiq̄ primū celū.

¶ Omnes expoſitores conuenerunt: nunc Ariſtotelem p̄bare agētis perpetuitatē ex generatiōis perpetuitate: ⁊ nō tñ̄ h̄ ſmo ex generationis perpetuitate ⁊ eius alteritate declarabitur duo agētia eē: quoꝝ vnū vniforme eſt: alterū diffor me depēdens ab illo primo. Debes ꝟo ſcire ꝙ generatio ⁊ eſt ꝑpetua ⁊ eſt aliquo mō altera. ꝑpetua qdē ꝑ q2 nūq̄ deficit: aliquo modo altera: q2 nūc hic eſt generatio ⁊ alibi corruptio: nunc hoc generatur ⁊ illud corrumpitur: nunc econuerſo. ḡ duo ſunt in gn̄atione ſimpl'r ꝑpetuitas ⁊ alteritas: que etiam ꝑpetua eſt. Ex his duobus repertis in generatione Ariſtoteles dat duo āgētia: quoꝝ vnum eſt vniforme: ⁊ hoc eſt cā perpetuitatis ſimpl'r. alteruz eſt difforme ⁊ eſt cā alteritatis gn̄ationis. ⁊ hoc 2ᵐ dependet a p̄mo virtute. p̄mum agēs apud Ariſtotelē eſt p̄mū mobile qḋ mouet̄ motu ſimplici ⁊ ex ſe vniformiter ſemper ab oriente ad occidens: iteruz redeundo ad oriens. ⁊ hic motus eſt diurnus ⁊ apud aſtronomos eſt cōmunis omnibꝰ ſtellis ſaltez ratū. Quod eniz mouetur hoc motu impetu ſuo (vt ita loquar.)

Trahit ſecum oēs alios orbes ſub ipſo ɔtētos.2ᵐ ꝟo mobi
le eſt zodiacus qui eſt circulus gdā interſecans eqnoctialē3
ad angulos ſphericales.poli autē huius declinant a polis eq-
noctialis.Sub iſto zodiaco decurrunt ſeptē planete ꝛ ma-
xime ſol ꝯtrario primi.hic enim incipit ab occidente ad oriēs
rediēs iterū3 ad occidēs.l3 nō pari ipe planete iſtū ꝑgrēt:
de quo in libris aſtrologorū3 relinquat.hic ergo motus ſo-
lis ꝛ planetarū3 ſub iſto zodiaco cā eſt alteritatis gnōnis.ſ.
ꝙ nunc ſit hic gnatio alibi corruptio nūc ecōuerſo.ꝛ h dīc
Ariſtoteles.Si itaqȝ redditione vtpote ſm ſpēm: ſemper
oportet aliquid manere:ſemꝑ ſilr agens opȝ manere.Ecce
quō ꝛ ꝑpetuitate gnationis abſolute hȝ perpetuitatē agen-
tis abſolute.Quoniā effect' nō eſt abſqȝ cā:nec mot' abſqȝ
agēte.hoc ergo eſt pmū enthymema.[Si aūt.] Nūc ex al-
teritate generationis ꝛ corruptionis concludit agēs.2ᵐ.ſ.ali
ter ſe habēs ꝛ videtur facere 2ᵐ enthymema.inquit.ſi autē
debeat fore altera ſemꝑ generatio ꝛ corruptio aliud a pmo
opȝ agēs eē ſe habēs aliter atqȝ aliter.¶ Dubitatur contra
primum enthymema:vī eni3 ꝙ ex ꝑpetuitate gnationis nō
ſequitur ꝑpetuitas pmi motus.nam ex ꝑpetuitate gnatiōis
videt' argui ꝑpetuitas gnabilis modo celū pmū nō eſt ge-
nerabile.¶ Ad hoc dōm/ꝙ ex perpetuitate gnationis ar-
guit Ariſtoteles ꝑpetuitatē agētis ꝛ non ſubiectiuā: perpe-
tuitatē accidētis requiritur ꝑpetuitas agētis ꝛ ſubiecti.mō
agēs huius non pōt eē aliquod vnū numero gnabile quan-
do nullum tale ſit perpetuum:nec oīa gnabilia que ſunt vel
poſſunt eē:qꝛ hec nō ſunt actu ſimul.opȝ autē agēs ſimul
eē cum effectu.ergo ꝑ viā diuiſionis opȝ eē aliquod vnifor
me ſemꝑ manēs:tale autē eſt pmū celu3.¶ Ad rōnē pȝ ſo-
lutio.nā ex gnationē ꝑpetuā:non tñ arguitur agēs ꝑpetuū
ſed gnabile ꝑpetuum:qđ eſt pma mā.Ariſtoteles autē non
loquit' nūc de mā ſed de agēte.[Neceſſe eſt igit'.] ¶ Mo-
uet dubitationē circa 2ᵐ enthymema.dictu3 eſt eni3 ꝙ opȝ
eē aliquod agens quod aliter ꝛ aliter ſe habeat: vtpote zo-
diacus:mouet ḡ circa hoc qōnem ꝛ ſupponit pmo ꝙ tale
agēs aliter ſe habēs agat virtute ꝑpria ꝛ propter alterum.
nā virtute ꝑpria agit alteritatē.ꝑpter alterū agit ꝑpetuita-
tem.hoc ergo ſuppoſito querit vtrū tale agēs:aliter ſe hñs
ex quo agit aliquo modo virtute alteri':agit virtute primi
celi vel virtute alterius a pᵒ celo ꝗcqđ ſit illud:Dicit neceſ-
ſe eſt igit' gdē ſic ſm ſe agere:vtpote ꝑpria virtute ſcḋm quā
agit alteritatē.ſic ſm aliū.hoc eſt ſcḋm quā3 agit ꝑpetuitatē.
hec eſt ſuppoſitio quaſi ex dictis ſequēs.¶ Tūc querit aut
ergo ſm alterū a pmo celo agit ꝑpetuitatē aut ſm pmū,ſc3
celum.hoc eſt qđ.[Neceſſe eſt igit'.] Cui rñdet breuiter di-
cens.neceſſe eſt igitur ſm hoc.ſ.pmū3 celum.Talis cā3 hēc
aliter ſubdit rurſum enim ipſi.ſ.agenti aliter ſe habēti:ꝛ illi.
ſc3 ꝑpetue gnationi eſt cā.eſt ergo ſolutio ꝙ agens aliter ſe
habētis inquātū agit ꝑpetuitatē gnationis agit virtute pmi
celi:qđ non tñ eſt cā ꝑpetuitatis gnationis:ſed ē illi' agen-
tis aliter ſe habētis.¶ Sȝ dubitat'.vī enim pmum agens
non eē cām ſcḋi agētis:qꝛ primū agēs eſt pmū celū.ſcḋm
agēs eſt vel celū 2ᵐ:vtpote octauū vel zodiacus:vel ſeptē
planete:quoꝝ pnceps eſt Sol.Mō conſtat pmū celū nul-
loꝝ hoꝝ eē cām.Dici pōt ꝙ forte eſt cā oīum hoꝝ quo ad
motū principalr ꝛ ſcḋario quo ad ſubam.vel forte eſt cau-
ſa rōne pris formalis:vtpote primi motoris a quo oīa de-
pēdēt.Tu ꝟo cōſidera qꝛ poſtea explicabimus.[Dignius
ergo.]qſi ꝑ viā corollarij cōcludit ordinē hoꝝ.d.ḡ primū:
ſc3 agēs vniforme eſt dignius 2ᵒ agente diffformi.Subſcri-
bis cām ꝛ debes ſcire ꝙ tria ſunt in gnabilibus.ſ.ꝑpetuitas
gnationum:alteritas reciproca gnationis ꝛ corruptionis:ꝛ
perpetua alteritas reciproce gnationis ꝛ corruptionis.ꝑpe-
tuitatis gnationis quidē cauſa eſt primū mobile vnifor-
me:alteritatis ꝟo reciproce:agēs aliter ſe habēs,ꝑpetuita-
tis alteritatis reciproce aūt vtrūqȝ.ſ.vniforme ꝛ diffforme
d.etenī cā erat illud.ſ.pmū ipſi' ſemꝑ ſilr.ipſius aūt aliter:
cā eſt alterū:vtpote 2ᵐ agēs.Eius aūt qđ eſt ſemper aliter:
ambo palā.ſ.agēs pᵐ ꝛ 2ᵐ.[Quoniā ergo.] ¶ Soluit ꝛ re-
mouet nūc poſitiones antiquorū3 ꝛ maxīe Platonis.Pla-
to enim ſaluans hec tria ponebat ideas.Ariſtoteles ergo ar-
guit hec ſupfluere.Quoniā ad hec tria ſatis ſunt.pmū agēs
ſeorſum.ꝛ 2ᵐ ſeorſum:ꝛ ambo ſimul.inquit.Quoniā3 ḡ ꝛ ſi
ſic ſe habēt motus.ſ.iſti quos diximus.qđ ḡ opȝ alia qrere
principia:vtpote ideas vel alia.Ego legi illā ꝑticulā oī cū
ſequēti particula.vȝ.cum illa ꝑticula.ḡ l3 alij legāt cum p-
cedēti:ſ3 eſt totum bonum.[Qm autē.] ꝑprobat hec ꝑ ar-
gumētum ad īpoſſibile ꝛ dicit:ꝛ ſi nō ſic:tunc ex nocte erūt
vt Theologi:ꝛ ex ſimul omnib',hoc eſt ex chaos vt alij:ꝛ
ex nō ente vt alij.modo hec nō pnt ſolui niſi ponendo fun-
damēta dicta:ꝛ hoc ſubſcribit.d.ſoluētur vtiqȝ hec ꝛ eſt ali-
quid ſemꝑ motū3 motu īceſſabili.q.d.per dicta noſtra hec
duo bona habebimus.ꝙ ſoluent' hec ꝛ dabit' aliqđ ſemper
motū3 motu inceſſabili:ꝛ ne accidat qōni exponit hoc.d.
hic autē3.ſ.motus inceſſabilis eſt qui circulo.¶ Amplius/
idē confirmat dicēs:ꝛ hoc nō rōne ſolū:que nūc dicta ē:ſed
ope hoc eſt ſenſu ꝑſpicuum.Declarauit enim ipſe pmo celi
hoc ꝑ ſenſum.hoc mō qꝛ ꝑ memoriā omniū3 inuicē tradi-
tā:quibus omnibus adiicit oīnē.d.quare ſempiternum erit
vtiqȝ pmū celū.hec ḡ eſt ɔcluſio ꝛ hec ſunt argumenta Ari-
ſtotelis breuiter reſumpta hic.alibi ꝟo diffuſe recitata.
¶ Per hoc quod dixit.] Que dicit Auerroes hic perſpicua Cō.34.
ſunt oībus ꝛ ex littera patēt.Debes tñ ſcire apud ipſū ꝙ Ari-
ſtoteles per motum vel agens aliter ſe habēs intelligit mo
tum oīum planetaꝝ ſil.nā Ariſtoteles tñ duos motus perce-
pit in corporibus celeſtibus.ſ.motū3 eōrum ꝗ diurnū eſt q2
ex ipſo dies ſumitur.ꝛ qꝛ ipſo oēs mouent' cōtra ſucceſſio-
nē ſignorum ſaltē impetu vel ꝓpēſione illius primi. Co
gnouit ēt motū3 planetarū huic ꝯtrū.ſ.ſm ſucceſſionem ſi-
gnoꝝ.hoc enim motu oēs planete mouent' aliq tardi' aliq
velocius:vt dicunt aſtronomi.Reliquos autem mot' quos
addiderunt noui aſtronomi non cognouit Ariſtoteles.non
enim erant tempore eius famoſi.Nā3 Pythagoras ꝗ pῑus
viſus eſt perfectus non plus ꝑcepit:nec Eudoxus:nec Ca-
lippus qui erant ꝑcipui in hac arte tempore Ariſtotelis.
Ptolemeus aūt multos alios motus addidit quos enume-
rat in libro Almageſti ꝛ ꝑcepit plures orbes:de qb' ſuo lo-
co dicemus.¶ Amplius nouit Ariſtoteles inter planetas
maximum eē ſolē.Et ꝙ reliq parū vel nihil agant.ꝛ Pto-
lemeus in quatripartito dixit duos eē maximos.Solē.ſ.vt
virum.Lunam ꝟo tāqȝ vxorē.ꝑpter qđ iuncta domicilia
habuerūt.nā Sol leonē.Luna ꝟo cācrū domicilia tenent.
Sol gdē oriētalis diurnus ꝛ maſculinus.Luna ꝟo ecōuer
ſo occidētalis nocturna ꝛ feminina.Et ſic Ariſ.ꝛ Auerroes
volunt ſolem eſſe datorem vite atqȝ annorum eo quia ipſe
eſt princeps omnium:a quo emanat calor:qui cuncta viui-
ficat.Aſtronomi aūt alij:vt Julius Firmicus maternus in
libro ſue matheſeos:videt' velle datorem vite nō eē ſolem
ſemꝑ:ſed dnm geniture.Eſt autē dnis geniture planeta qui
eſt dnis ſigni ſequētis ſignum Lune geniture tēpore.ꝟ.g.ſi
Luna geniture tēpore ipſius Socratis ſit in Ariete:ſequēs
ſignū3 eſt Taurus ꝛ huius domina Uenus exiſtit:hec dna
geniture erit:ꝛ hec eſt pncipalis datrix annoꝝ.Uult tñ So
lē ꝛ Lunā eē participes valde ꝛ tu vide eū.Alij aūt fere oēs
vt Dalirodoā/Hebenragel/Habraamus:ꝛ multi alij opi-
nantur datorēm annoꝝ atqȝ vite eſſe Alcocoden.i.virū3 et
hylegē.i.vxorē.qđ qōliter cōtingat.vide eos. volūt tñ Solē
addere ſilr ꝛ Lunā.ꝛ ſic participē ſolē faciant.qđ aūt velit
Ptolemeus:non ſatis habet'.Tu ꝟo hec relinque.nā nīm
tranſcēdunt ꝑpoſitū:nec habent cauſam naturalem.

Eſt

114

Eſt igit̄ aliqd̄ ⁊ qd̄ mouet. Quoniaꝫ autem qd̄ mouet̄. ⁊ mouens mediū. Igitur eſt aliqd qd̄ nō motū. mouet ſempiternū ⁊ ſuba ⁊ actus exñs.

¶ Hunc textum expoſitores hūi corrupti nī direcī ⁊ coacti a veritate bene ⁊ ſubtiliter dicūt ⁊ certe contenti eſſe debemus in ẏbis eoꝝ. nam medullā tetigerūt: ideo nimirū ſi ille bonus Thomas primus expoſitoꝝ habeat̄: reliq enī non ſunt digni expoſitores appellari. nec curaſſem exponere verba Ariſtotelis ipſo exponēte. nā nec melius nec veri⁹ dici poteſt. Sꝫ pp nōnulla ẏba que ipſe male tranſlata habebat: cogor exponere hec. Iſ bonus vir veritate ⁊ doctrina compulſus raro aut nunq̄ errare. vtinam oēs latini laboraſſent circa textum ſicut ipſe fecit. forte enim nō occupati eſſent in quibuſdaꝫ captiunculis ⁊ puerilibus qōnib⁹. ſicut ⁊ nō fere tota vniuerſitas occupatur. ¶ Ad rem ergo veniendo Ariſtoteles ꝓ cōcludit ꝯnem que ex dictis haberi poteſt. 2° loco cōcludit imobilitatē ꝑmi mouētis cōtra Platonem. Et tu debes ſcire ꝙ Plato ⁊ Ariſtoteles differūt ⁊ cōueniunt. Conueniunt quideꝫ qꝛ ambo ex eoꝝ ꝑncipijs coguntur ponere agēs qddā qd̄ mouet hec differūt ẏo qꝛ Ariſtoteles ponit tale eſſe ꝑmū ⁊ imobile. Plato ẏo ponit ipſꝫ primū ⁊ ſeipſum mouēs: ⁊ ſic ponit ipſum motū ⁊ mouēs: primo g̊ Ariſtoteles dat ꝑmū in quo cū Platone cōuenit. ⁊ inquit. Eſt igitur aliqd ⁊ qd̄ mouet. Sequitur aūt iſtud ꝯña ex dictis. nam accepit hic eſſe gñationē ꝑpetuā ⁊ corruptionem perpetuā. Et ex his dedit agens tale ⁊ mouens. [Quoniā autē.] Nunc addit illud in quo differt a Platone ⁊ vtit̄ enthymemate hoc mō: ſunt duo. ſ. motū tm̄ ⁊ mediū mouens ⁊ motum. g̊ eſt tertiū. ſ. mouēs tm̄. inqt. Quoniā aūt eſt qd̄ mouetur ⁊ eſt medium mouens. ⁊ etiam ſubaudi motum. ergo eſt aliquid quod non motum mouet explicat quale. ſ. ſempiternum ⁊ ſubſtantia ⁊ exiſtens actu. Sed cur valeat enthymema iſtud: dicemus in cōmento.

Cō. 35ᵃ. ¶ Dicit Alexander.] Primo proponit intētuꝫ ⁊ excuſat Ariſtotelem. dicit ergo pmo ꝙ Ariſtoteles intendit probare eē aliquod primū imobile: ⁊ hoc rōne breui qꝛ diffuſe eſt dicta in. 8. auſcultatiōis phyſice ⁊ hic eſt rememorata. [Et eſt fundata.] ¶ Componit nunc rationē textus de mente propria hoc mō. omne compoſituꝫ ex duobus quoꝝ alteꝝ per ſe eſſe poteſt: poſſibile eſt vt alteꝝ per ſe ſit. Mediū eſt cōpoſitum ex moto ⁊ mouēte: ⁊ motū pōt eē ꝑ ſe. ergo eſt mouens per ſe: ita ꝙ nullo mō motum: maior eſt ꝑſpicua vna cōditione. vꝫ. ꝙ compoſitio illa nō ſit ex ſubiecto ⁊ accidētenā hoc caſu ſtante regula nō tenet: ⁊ maior tunc pꝫ exemplo de hydromelle: qd̄ eſt cōpoſitio ex aq̄ ⁊ melle: ⁊ ideo qꝛ mel eſſe pōt per ſe: ⁊ aqua etiaꝫ: ſic eſſe poterit. Ecce ꝙ ſm Alexandrum vna ſola cōditio requirit̄. ſ. ꝙ nō ſit tale compoſitum ex ſubſtātia ⁊ accidēte: in oīb⁹ alia regula eſt vña: ⁊ propterea concludit tale mouens eſſe mouens tm̄: ⁊ nullo mō potentia paſſiua ad motū: ⁊ in nulla mā̄ exiſtēs. Cōcludit ſcōo eſſe tria apud intellectum. ſ. motū vltimū. mouens primum ⁊ mediū. ſ. qd̄ mouet̄ ⁊ mouet. ergo opꝫ vt ꝑmum nullo mō moueat̄: nec mediū dici pōt primū ſi mouebit̄. h̄ eſt prima deductio. [Aut ſi dicamus.] ¶ Hec eſt ſecūda deductio ⁊ ſic componit̄. omne cōpoſitū ex duobus oppoſitis eſt tale ꝙ ſi vnum illoꝝ inuenit̄ per ſe: ⁊ reliquum inueniri neceſſe eſt. Sed medium cōponit̄ ex oppoſitis. ſ. mouente ⁊ moto ⁊ inuenitur motuꝫ per ſe. ergo ⁊ mouens. dicit ſcōo ꝙ hec maior nulla eget conditione niſi ꝙ compoſitio ſit ex oppoſitis extremis. Eget dico nulla niſi forte cōditiōe Alexandri ꝙ vnum oppoſitum non accidat reliquo. hec eſt 2ᵃ deductio. [Potes enim dicere.] ¶ Ex his deducit enthymema dupliciter. vno mō ſic. ſi medium ⁊ reliquum extremum ſint. ergo ⁊ 3ᵐ. vt ſi motuꝫ ⁊ medium ſint. ergo ⁊ mouens. 2° modo ſic. ſi extrema ambo ⁊ medium ſunt. g̊ vtruꝫ extremoꝝum non erit medium. hoc eſt ſi mouens ⁊ motuꝫ ⁊ medium ſint. ergo ſi motuꝫ eſt mobile tm̄ ⁊ non mouēs. ergo mouens erit ⁊ nullo modo motum ⁊ quomodocunqꝫ exponatur perſpicuuꝫ ꝑmū motorē eſſe ⁊ nullo modo motum. Affert auteꝫ ſignuꝫ ꝙ hec 2ᵃ expoſitio ſit melior ꝑma. qꝛ in verbis eius ſumit mediū. mō mediuꝫ non datur niſi reſpectu extremoꝝ. ⁊ propterea ſi vnū extremoꝝ a medio ſeparatur ⁊ reliquum neceſſe eſt preſcindi ⁊ ſeparari ⁊ reliquum cōmenti ꝑſpicuū. ¶ Sꝫ circa dicta dubitat̄. ⁊ ꝑmo contra ꝑmā deductionē. nā mā̄ ⁊ forma ⁊ compoſituꝫ ſunt tria. ergo ſi forma pōt eē abſqꝫ mā̄: ⁊ mā̄ abſqꝫ forma. hoc autē eſt falſum. g̊ ꝑma nulla eſt. ¶ Amplius ſi valet arguo ſic. aliqd̄ eſt intellectum nō itelligēs vt lapis: ⁊ aliqd̄ intelligens intellectum vt hō. g̊ aliqd̄ intelligens non intellectuꝫ. hoc auteꝫ falſum eſt. ſcōa expoſitio falſa eſt. Quoniā vel ipſe intelligit in vere oppoſitis ⁊ hoc falſum eſt: nam mouēs ⁊ motum nō ſunt vere oppoſita. Si de oppoſitis cōmuniter: tūc datur inſtantia de mā̄ ⁊ forma: ⁊ de intellectu ⁊ intelligente: ⁊ intelligibili. Quidam occaſione hoꝝ rōnē hanc dicunt eē male intellectam. videtur eniꝫ Ariſtoteles ſupponere duo. Primum ꝙ magis dependet motū a mouente q̄ᵹ econuerſo ⁊ hoc cuilibet eſt ꝑſpicuuꝫ. Aliud eſt ꝙ ſi que magis dependēt poſſunt eē per ſe: ⁊ que minus: poterunt etiā: ⁊ ſic rō valet. ⁊ in textu capitur. arguit enim ſi eſt qd̄ mouetur tm̄: ⁊ qd̄ mouet̄ ⁊ mouet. g̊ per locuꝫ a maiori erit qd̄ mouet tm̄. Et certe hec deductio eſt plus conſona litere ⁊ ſecurior ⁊ adeam minora ſequunt̄. Sed ad obiecta illa pro Auerroe rñdetur ſicut ipſemet Auerroes reſpondet in. 8. auſcultatiōis phyſice cōmento. 37. ꝙ maior debet intelligi in ſubſtantijs 2° oppoſitis eo mō quo oppoſitio poteſt repiri in illis. 3° intelligit per ſe exiſtētibus. ⁊ ſic Ariſtoteles preſupponit tria quorum vnū eſt ꝙ mouens mobile ⁊ medium ſint ſube. 2° ſupponit ꝙ ſint oppoſite aliquo mō. 3° ſupponit ꝙ ſint per ſe exiſtentes. hec enim tria pōt qs colligere ex declaratis. ⁊ tunc nō componit̄ quecūqꝫ ſube ſimul miſte ꝑ ſe exiſtētes oppoſite ſi in medio eſſe poſſunt: ⁊ per ſe eſſe poſſunt. Cui adde minorem. ⁊ ſumitur ꝯclō. Et hoc mō pōt intelligi illa prima deductio: nec cures dictū eius qꝛ dicit ẏbū hoc nulla alia egere conditione niſi ꝙ ſit mediū ex extremis oppoſitis. loquitur eniꝫ bono ſenſu. ⁊ ſic tollit̄ inſtantia de mā̄ ⁊ forma: qꝛ neutra eſt exiſtens in actu. tollitur etiam de intelligibili ⁊ intelligente ⁊ inter hec medio. Quoniā hec nō habent rōnem oppoſitoꝝ ꝓprie nec cōīter. poſſent hic enumerari omnes demonſtrationes Ariſtotelis ⁊ recentioꝝum ad probandam imobilitatem primi: ſed breuitatis cauſa relinquo. Debes ſcire ꝙ concluſio textus non tm̄ eſt ꝯſēcla enthymematis: ſed eſt oium dictoꝝ: ⁊ propterea plus ſumit in cōſequente q̄ᵹ acceperit in antecedente: vt vides.

Mouet aūt ſicut appetibile ⁊ intelligibile mouet nō motū. hoꝝ prima hec. Cōcupiſcibile quidē enim ipſum apparens bonū. voluntabile aūt ipſum primū exiſtens bonū: appetimus aūt qꝛ videt̄ magis q̄ᵹ videt̄ qꝛ appetitus. principiū eſt enī intelligentia. Intellectus autem ab intelligibili mouetur quod quidem eſt in re.

¶ His expeditis in vltimis nunc quaſi primuꝫ vult declarare. ⁊ oſtendit quo pacto ſe habeat ad reliqua. poteſt litera continuari ad proximū verbū. nā Ariſtoteles ꝓxime declarauit eſſe ꝑmum mouēs tm̄. ⁊ nullo mō motuꝫ. ꝓpea opus eſt h̄ altius repetere ⁊ quō. ſ. ꝑmum mouet nō motū. ⁊ hec eſt cō

tinuatio ⁊ intentionẽ: Ariſtoteles facit nouum principium hic ⁊ placet expoſitori. Sed iſte locus cum primo ꝯtinuari debet. naȝ ꝗd ipſe acceperit ꝑmū eſſe mouens tm̄ oportet eſt hoc altius repetere. Debes ergo ſcire ꝙ triplex eſt mouēs: quoddaȝ qḋ alterius gr̃a ſolū agit vt mouens nāle: ſicut ignis. Quoddā eſt qḋ mouet: qr̄ gr̃a eius cūcta mouent: vt finis: ⁊ quoddā eſt qḋ mouet alteri⁹ gr̃a ⁊ eius gr̃a multa moueat vt corpus celeſte. Ex his accipit̃ ꝙ ſolum finis eſt mouens tm̄: ⁊ nullo modo motus. q2 igit̃ ꝓxime accepit ꝑmum eſſe mouens tm̄. videtur cōſequi ipſuȝ nō mouere: niſi vt finis: ergo opus eſt declarare qualiter finis mouet: ⁊ hoc ḋclarat nunc: ⁊ dicit̃. mouet autē ſubaudi finis ꝑmus ſicut appetibile ⁊ intelligibile. nam finis habȝ rōneȝ appetibilis ⁊ habet rōnem intelligibilis. appetibilis quidem enim inquantum bonum quoddam. Intelligibile ꝟo: inquantū ens ⁊ verū. propterea dicit. mouet autē ſicut appetibile ⁊ intelligibile mouet nō motum. hoꝝ. ſ. que mouent ⁊ que mouent̃ ꝑma ſunt hec. ſ. appetibile ⁊ itelligibile. q2 dr̄ ꝑmum mouere vt appetibile: ⁊ appetibile eſt duplex. ſ. ſenſu ⁊ volūtate: declarat ꝙ̄ appetibilitate primum moueat. ⁊ inquit. Concupiſcibile quidē. ſ. ipſum apparens bonum eſt. volantabile autem ipſuȝ ꝑmū exiſtens bonū. ergo differentia eſt ꝙ appetibile ſenſu apparet bonū: appetibile volūtate exiſtit bonū: ⁊ hec ꝓhs dicit etiam. 6. ethicoꝝ. modo ſubſcribit quo appetitu ꝑmuȝ nos appetamus. ⁊ inquit. appetimus aūt ſubaudi ꝑmuȝ q2 videt̃ bonum ⁊ eſt. magis ꝙ̄ videt̃ q2 appetimus. q. d. nos appetimus appetitu rōnali eo q2 ipſum appetimus q2 videtur ⁊ eſt bonum: ⁊ non videt̃ ⁊ eſt bonū q2 appetimus. Ecce ꝙ appetit⁹ noſter dependet a bonitate eius ⁊ nō eius bonitas a noſtra volūtate. Cuius cauſam ſubſcribit. d. naȝ illius appetitus eſt principium intelligentie. intellectus aūt ab intelligibili mouetur qḋ quidē eſt in re: ⁊ propterea eſt bonum in re. Ecce igitur quo pacto ꝑmū mouet in motū. nā mouet vt finis ⁊ hoc mouere eſt mouere vt mouet intelligibile ⁊ appetibile: ⁊ dico appetibile rationaliter ⁊ non ꝑ concupiſcentiam. Expoſitor hunc locum non potuit recte exponere quia textus eſt male tranſlatus vt videt̃: tamen ſententia ſua poſſet tolerari ⁊ ſatis textui conſonare. Ego ꝟo legi textum in greco et apud me ſic videtur exponendus.

Cō. 36ᵐ. Auerrois dicto. ¶ Et videtur primū.] Auerrois videtur hanc literaȝ facere illatiuā. Itaqȝ videt̃ velle ꝙ litera ꝓcedēs ſit ſicut añcedēs ⁊ preſens ſicut ꝯñs. hoc modo ſi ꝑmū mouens mouet tm̄ ⁊ nullo mō mouet̃: neqȝ ꝑ ſe vt corpora phyſica: neqȝ ꝑ accidēs: vt aīa que eſt in corpore phyſico: neceſſe vt iſte motor primus moueat vt intellectū ⁊ affectatū mouēt nos. hāc cōſequētiā Auerrois nō deducit: qr̄ poſtea patebit. nam ſola hec duo. vȝ. appetibile ⁊ intelligibile mouēt non mota: qr̄ ſunt vt finis qui mouet tm̄. Addit 2ᵒ huic tale corollariū: quare actio. ſ. totius vniuerſi videt̃ eē bonum: quoniam dirigitur in finē optimum. hec expoſitio Auerrois ē: certe eſt ſtudioſa: ſed lr̃e grece non conſonat. naȝ in greco ponit̃ vna aduerſatiua que ſcribitur de / ⁊ ſic non videtur corollaria lr̃a: ſed potius explanatoria. [Et quia modi.] Dictuȝ eſt primū mouere vt intelligibile ⁊ appetibile: ꝓpterea oſtendit quō ⁊ vtitur enthymemate tali appetibile ſenſu ⁊ appetibile ratione apud nos differūt: q2 declarat̃. vt. 6. ethicorum maxime declarat̃. nam appetitus ſenſitiuus diſtat de proſecutione. rōnalis ꝟo de fuga. ergo in corporibus celeſtib⁹ idem eſt ſimplr̃ appetibile ⁊ intelligibile. q. d. nullo modo eſt ibi differētia inter appetibilia: q2 oē appetibile eſt in illis rōnale. tenet ꝯſequētia: qr̄ in corporibus celeſtib⁹ non eſt diſcordia. ergo in illis omne appetibile eſt itelligibile ⁊ rationale. [Deſideratū enim.] ¶ Ponit ꝓbationeȝ antecedētis ex hoc quia appetibile ſenſibile eſt reſpectu potētie ſenſitiue: appetibile ꝟo intelligibile eſt reſpectu potentie intellectiue. ergo differūt q2 nō ſub vna ⁊ eadem potentia cōtinent̃. [Corpora igit̃.] ¶ Probat idē 2ᵒ rōne ſic / corpora celeſtia carent ſenſu, ergo oē appetibile in eis eſt per intellectuȝ tm̄ ⁊ rationale: añcedēs ꝓbat: q2 ſenſus nō dat̃ aīalibus niſi ꝓꝑ ſalutem hoc eſt vt euitent incōmoda vite: vt dicit Auerro. 2ᵒ celi cōmento. 37. naȝ cū corpora celeſtia ſint perfecta nō poſſunt eis accidere incōmoda cōtraria vite: ⁊ ꝑ ꝯñs ſenſus eſſent eis ocioſi: ⁊ ſic perſpicuuȝ in corporibus celeſtib⁹ eſſe appetibile ſolum rōnale ⁊ intelligibile ⁊ ecōuerſo. intelligibile eſſe appetibile: ⁊ ſic pȝ quō voluptuoſuȝ ⁊ intellectiuū ſunt idem in eis. [Et ex hoc.] ¶ Duo dat corollaria iſimul. Primū ꝙ corpora celeſtia ſint animata. Scḋȝ ꝙ aīatio eſt equiuoca q2 nō hñt de virtutib⁹ aīe niſi ſolū itellectū ⁊ volantatem per quā mouent̃ in loco. hec duo corollaria ex dictis ſic poſſunt cōduci q2 quecūqȝ mouentur ꝓpter appetibile qḋ eſt idem qḋ intelligibile ſimplr̃ ſunt aīata ⁊ nō habent niſi intellectum ⁊ volūtatē. hec maior ꝑſpicua eſt. minor in litera eſt declarata. ſ. ꝙ corpora celeſtia mouent̃ propter appetibile qḋ eſt ſimplr̃ intelligibile ⁊ quo ſunt ea corollaria que diximus. [Et hoc.] ¶ Declarat ꝑ̄ᵐ ⁊ 2ᵐ corollariuȝ inſimul paulo altius ⁊ per dicta Ariſtotelis alibi. ꝑmo ſic. omne cuius mouēs in nulla eſt mā eſt aīatuȝ animatione equiuoce dicta vt ſupra. ſed corpora celeſtia mouentur ꝑ motorē nō exiſtentē in mā ⁊ ſeparatū. ergo ſunt aīata equiuoce. [Amplius.] ¶ Scḋo idē ꝓbat̃ ſic quecūqȝ mouētur per formam que eſt intellectus: ſunt aīata equiuoca aīatione: ſed corpora celeſtia mouentur per formā que eſt itellectus per dicta in libro de aīa. ergo aīata ⁊c̃. [Et eſt mouens.] ¶ 3ᵐ corollarium eſt ꝙ motor corpoꝝ celeſtiuȝ mouet duplr̃. vt agens ⁊ vt finis. [Hec autē.] ¶ Declarat iſtum 3ᵐ corollarium paulo altius. ⁊ ꝑmo ꝓponit cām quare nos nō ſumus agens ⁊ finis motus: ⁊ videtur ꝓbſe dare hanc cauſam quia mālēs ſumus. nam res extra aīam habȝ duplex eē in aīa ⁊ extra animaȝ. ⁊ ꝓpterea duo ſibi cōpetunt modi cauſarum: q2 inquantū res eſt in aīa concepta mouet vt agens: inquātum ꝟo eſt extra aīam: mouet vt finis: exemplū eſt de balneo: nam balneū duplicem hȝ formā. vnā intentionalē quā concipimus balneuȝ in re: ⁊ alterā realē per quā balneū eſt balneum. ſm̄ ꝑmā mouet effectiue nos: ſm̄ aliaȝ extra mouet vt finis. ergo differt finis ab agente ꝓpter eē in mā: quia in mā eſt cauſa ꝙ forma habeat duplex eſſe. ſ. intentionale ⁊ reale. ex hoc ſequitur ꝙ ſi balneum nō eēt in mā non moueret aliter vt finis ⁊ aliter vt agens per conuerſionem per compoſitionē. Tūc per oīa hec vult habere hāc ꝯclōnem: quecūqȝ non ſunt in mā eadem mouēt vt finis ⁊ vt agentia. ſed motores orbium non ſunt in mā: ergo idē ſunt fines ⁊ agentes: ⁊ hoc declarat: qr̄ motores celorum ſunt res intellecte ⁊ res reales. poſſunt enim conſiderari ſm̄ eſſe intentionale: ⁊ ſic ſunt agētes: ⁊ ſm̄ eſſe reale ⁊ ſic ſunt fines. ergo ideȝ eſt in eis finis ⁊ agens rōne ſolū differēs. [Queret autē.] ¶ Dubitat Auerroes contra nūc dicta. nā habitibus ꝑſentibus in mā ceſſat motus. ergo qñ finis ſit ꝑſens agēti in corporib⁹ celeſtibus q2 ſunt idē: ceſſabit motus. totūȝ hoc declarat exemplo de arca: vel pōt formari rō ſic / ſi corpa celeſtia mouēt vel ꝓpter finē quē hñt: vel ꝓꝑ finē quē nō hñt. ſi ꝑ̄ᵐ tūc motus eſſet ocioſus. ſi 2ᵐ tunc agēs ⁊ finis non ſunt idē in eis. [Dicamus.] ¶ Soluit .q. ⁊ breuiter ſolutio ꝯſiſtit in hoc ꝙ motores corporum celeſtium mouent̃ ⁊ ꝓꝑ ſe ⁊ ꝓꝑ formas mālēs. ꝓꝑ ſe quidem qr̄ intelligūt ꝙ eoꝝ eſſe cōſiſtit in motu: ſicut facit ille qui vult conſeruare ſibi ſanitatē per exercitium: mouet enim nō ꝓpter finē acqrendū: ſȝ ꝓꝑ habituȝ finē conſeruandum: ſic corpora celeſtia mouēt ꝓꝑ ſe / ꝗ eſt ꝓꝑ ꝯſeruationē eoꝝ: q2 intelligunt ſe cōſeruari ꝓꝑ motuȝ continuū a quo ſi ceſſarent: deſinerēt eſſe. ꝓꝑ nos ꝟo: q2 intelligunt ꝙ ꝓꝑ motū eoꝝ extrahūtur forme de potētia ad actum

actum ꝛ per ꝯſis vt forme mãles generentur:mouent. Hec eſt ſolutio q̃ſtionis.[Jſte enim forme.](Contra.qꝛ tunc forme mãles p̄eſſent ante ipſarum gñationem.Ualet in potentijs cauſarum. Rñdet ꝙ forme mãles habēt duplex eē: ſcʒ in effectu qḋ eſt eē in mã actuata:ꝛ eſſe in potētia ḣ eſt eſſe qḋ habēt in illa forma:ꝛ ſic nō eſt inconueniēs formas p̄eeſſe ſm eſſe potentiale.[Et dico.](Exponit diſtōnez ꝛ vult ꝙ per eſſe in potentia ſit intelligendum eſſe in potētia actiua q̃uo forme artificiales ſunt in potentia de mente artificis.dicit ſecūdo quaſi corollarie ꝙ forme habent duplex eſſe reale ꝛ intentionale.reale quidē eſſe eſt eſſe in effectu.potentiale ꝟo eſt eſſe in potentijs cauſarum.dicit ergo ꝙ hoc voluerūt dicere Platonici qñ poſuerūt ideas.voluerunt enim dicere ideas eſſe formas gñabiles in mēte p̄mi intentionalr̄ conceptas.ſʒ ad hoc non potuerūt peruenire. [Sed tñ.](Soluit 2am tacitam.q.nã finis eſt nobilior ordinatis in finem.mō gñatio formaꝝ nō eſt nobilior motoribus celeſtibus.g̃ non eſt finis motus coꝝ. Reſpondet ꝙ motus corporum celeſtium nō eſt p̄mo ꝛ p̄ncipaliter ꝑpter nos:ſed principalr̄ mouenť ꝑꝑ ſe ꝛ ſc̄dario ꝑpter nos.ſicut ille qui exercet ſe ꝑꝑ ſanitatē ꝯſeruãdam.p̄mo ꝑꝑ ſe mouetur.ſc̄do ꝑꝑ exercitiū.reliquū cōmēti perſpicuum vſqʒ ibi. [Et intendebat cum dixit ꝛ non extimatur ꝛc̄.](Circa qḋ breuiter debes ſcire ꝙ appetit9 ſenſitiuus differt ab appetitu rationali.nam bonum ſenſus eſt bonum qꝛ appetitus. bonum intellectus eſt bonū per naturã:ꝛ qꝛ bonum per naturã:ideo appetibile.[Et oīa iſta.]Oſtendit 2o cur tot dixit Ariſtoteles ꝛ vtitur hac rōne intellectus appetit maius bonum ipſo:vt patet per dr̄ãm inter intellectū ꝛ ſenſum:ſed corpora celeſtia appetūt ꝑ intellectū.ergo appetunt maius bonum ipſis.[Et cum.]Tertio cōcludit quale eſt illḋ maius bonum qḋ corpa celeſtia appetūt:ꝛ vult ꝙ debeat eſſe optimum ſimpliciter.nam illud eſt melius corporib9 celeſtibus ꝛ corpora celeſtia ſunt meliora ꝛ p̄ſtabiliora oībus hīs.ergo illud erit optimum.tale autē vt dicit eſt motor q mouet motu diurno.Ecce quo mō de mente Auerrois primus motor mouet vt finis ꝛ vt agens primū.(Hic eſſent multa ambigenda.p̄mo vtrum corporibus celeſtib9 debeantur ſenſus.ex quo debetur eis anima.Sc̄do vtrū res mouet vt finis inquantum eſt extra aīam vel quantū eſt in anima. Tertio vtrum illud eſſe qḋ hñt forme in cauſis ſit eſſe eſſentie an ſit eſſe ſimpliciter:ſed oīa hec eſſent extra propoſitum.ꝛ alibi viſa.Et ꝑpterea videndum eſt p̄mo quali animatione celum ſit aīatum.ipm̄ enim eſſe aīatum ſuppono ꝛ ſum contentus ſermonibus Auerrois collectis hincinde. 2o q̃uo motores orbiuʒ mouent propter ſe:ꝑpter nos:ꝛ ꝑꝑ p̄mum.hec enim duo queſita ſunt ꝑpria huic parti pħie ꝛ huic cōmēto.Quãtuʒ ad p̄mū opʒ ſupponere celū eſſe aīatum.Sed q̃li aīatione ſit aīatū eſt q̄rendū. Joānes Jādonus vir ſtudioſus pluribus in locis celū eſſe aīatū per aīam nō quidem inherētē ſed aſſiſtentē cōfiteť.Jmaginať eniʒ motorem hic ꝑpriã actualitatē ꝛ celū aliaʒ ꝑpriam ꝛ ꝙ ex his ſit vnum in operatione:q̃uo ex nauta ꝛ naui fieri vnū dicimus non ſm eſſe ſed ſm operationem:ꝛ ſic Joannes credit aīam celi eē motorē ꝛ celum ꝑ ſe motum qꝛ vtrūqʒ in actu per ſe:hec poſitio recitata eſt a me pluribus in locis:nec volo nunc dicere rationes ei9 qꝛ omnes ſunt leues.(Sʒ breuiter hec poſitio videtur cōtra veritatē ꝛ cōtra Peripateticos.nam oē cōpoſitū per ſe mobile ꝛ itelligēs per ſe hʒ eſſe formalr̄ a ſua forma.ſed celum eſt tale vt videō.g̃ formalr̄ aīatum.ꝛ probať minor qꝛ denoīať celuʒ intelligere vt 3o de anima cōmento.14.ꝛ per ſe moueri:modo nullūʒ aggregatum ex aſſiſtenti videť denoīari operãs formalr̄ operatiōe competēti alteri aſſiſtētium:nō enim dicimus nauē intelligere ſʒ nauta intelligat. 2o celum eſt vnuʒ eſſentialiter ꝛ verius ꝙ hō. 2o celi cōmento.3.ꝛ in fine primi capituli de ſubſtantia orbis.Sed homo eſt vnū aīal formalr̄.ergo celum. Multe alie rationes poſſunt adduci ſed relinquanť.(Uidetur ergo mihi ſore dicēduʒ ꝙ duplex eſt aīa.altera qdeʒ dans eſſe ſubiecto ꝛ conſtituta in eē per ſubiectū ꝛ hoc pacto cetere aīalium forme ſunt.dant enim ſpēʒ eis ſed depēdent in eſſe ꝛ conſeruari a ſubiectis:quedaʒ ſunt anime que ſubiectum quidē cōſtituunt in eē ſed a ſubiecto nō cōſtituuntur vt intellectus poſſibilis in hoīe ꝛ motor corporis celeſtis.Jntellectus enim poſſibilis conſtituit hominez in eē ſpecifico ꝛ vltimo:tñ ab eſſe hoīs non dependet cū ſit imortalis.Sil'r ꝛ motor celeſtis corporis celū quidē in eē conſtituit ipſe tamē nec conſtituitur nec dependet a celo.ergo ex motore ꝛ corpore celeſti ſit vnū formalr̄ ꝛ ꝑ ſpēm ꝑpriam ſicut ex intellectu ꝛ corpore humano:ꝛ hoc dicit Auerroes p̄mo auſcultationis phyſice cōmēto.63.in fine.Jnquit eniʒ ꝛ fuit neceſſe vt forma ei9 eēt liberata ab hoc ſubiecto hoc eſt nec in eſſe nec in conſeruari dependens ab illo ꝛ vt non haberet cōſtitutionem ꝑ corpus celeſte.ſed corpus celeſte conſtituitur ꝑ illã vt ſcies alibi.Ecce q̃uo plane velle videť ꝙ celum ſit formalr̄ aīatuʒ.(Sʒ tunc occurrunt q̃ſtiōes. Prima/qꝛ tunc ſubſtãtia celi eēt pura potētia ꝛ ſic non eēt mobile in actu.Amplius/nūc motor celi mouetur ꝑ accidēs contra Auerroē.8o phyſicoruʒ cōmēto.52.vbi dicit illas intelligentias non moueri nec per ſe nec ꝑ accidens.(Ad ḣ dicēdum ꝙ ſubſtantia celi eſt potētia ſed non ſm vtrūqʒ ſʒ ſm dimidiū cōtingēter qꝛ eſt potētia ad eē tñ ꝛ propterea dicitur mã equiuoce ꝛ concediť ꝙ illa pars ſe ſola non eēt mobile actu ſed illa pars actuata per motorem eſt mobile actu ſicut ꝑſpicuum eſt in hoīe.(Ad 2m dōm/ꝙ motor hʒ eē duplex.ſ.reale ꝛ quantū ad hoc eſt forma celi.ꝛ intētionale ꝛ quantum ad hoc eſt forma motoris proximi. Sc̄dm primuʒ eē nihil prohibet ipm̄ moueri per accidēs: qꝛ ſubiectum eius moueť.Quantū ad 2m neqʒ per ſe neqʒ per accidēs moueť ꝛ hoc ſenſit Auerro.8.phyſicorum cōmēto.52.verum de hoc in libro de ſubſtãtia orbis.ꝛ in libro de dei infinitate ſatis.(His viſis ꝑſpicuum eſt quali aīatione celum ſit aīatū:eſt eniʒ aīatuʒ aīatione equiuoca:qꝛ anima illa cōſtituit ſubtū in eē ꝛ non econuerſo.Amplius/eſt forma materie equiuoce ꝛ nō mãe cōtingētis.hec de prima q̄ōne.(Circa ſc̄dam videtur ꝙ vnus motus nō debeat eē niſi ꝑpter vnum finē principalr̄:ergo motores non poſſunt mouere ꝑpter ſe principalr̄ ꝛ ꝑpter primū vt dicit ipſe.Debes ergo ſcire ꝙ eſſe vniuſcuiuſqʒ motoris conſtat per hoc ꝙ per tantū appropinquat p̄mo enti in gradu ꝛ per tãtum remoueť ab infimo ente.hoc enim eſt perfectum vniuſcuiuſqʒ.appropinquat autem primo pro quanto in operatione plus p̄mo aſſimilatur.ꝛ ꝑpter hoc plures fuerūt motores:quoniam non equalr̄ recedunt a primo.(Tunc ad q̄ſtionē dōm: ꝙ motores corporꝝ celeſtiuʒ p̄mo moueť ꝑꝑ cōſeruationē ſui tãq̄ ꝑꝑ id qḋ,ꝛ ꝑꝑ p̄mū tãq̄ ꝑꝑ id quo.nã cōſeruanť ꝑ appropinq̄tionē.ad p̄mū ergo moueť ꝑꝑ ſe ꝛ ꝑꝑ p̄mū equalr̄ ſʒ diuerſa rōne.ꝑꝑ ſe qdē tãq̄ ꝑꝑ id quod intēdunt.ꝑpter p̄mū ꝟo tãq̄ ꝑpter id quo ſe intēdūt.Ecce q̃uo vnica eſt itētio ad vtrūqʒ ſʒ ratio ſit diuerſa.ꝟ.g̃. Jdē eadē intētione mouemur propter ſanos eē:ꝛ ꝑpter ſanitatē:ſʒ alia ratione:nam mouemur ꝑpter ſanos eē tãq̄ ꝑpter rē cōſeruatam:ſed ꝑpter ſanitatē tãq̄ ꝑpter rationē cōſeruandi.ꝑpter nos ꝟo moueť ſc̄daria ratione.per hec tolliť obiectum factum vt perſpicuum eſt.

SEd intelligibile altera coelemētatio ſm ſe ꝛ huius ſubſtãtia prima. ꝛ huius que ſimpl'r ꝛ ſm actum. Eſt aūt vnū ꝛ ſimplex nō idez. vnū qdē eniʒ

metrū ſignificat. ſimplex aūt qualr ſe hn̄s ipz. At vero ⁊ qd̄ bonū ⁊ qd̄ eligibile ꝓpter ipm̄ in eadē coelemētatione: ⁊ optimū ſemꝑ aut proportiōale qd̄ primū. Qd̄ aūt eſt qd̄ cuiꝰ gr̄a immobilibꝰ: diuiſio oſtēdit: eſt eni alicui qd̄ cuiꝰ gr̄a: quoꝝ hoc quidē eſt hoc vero nō eſt: mouet igitur vt amatum: motuz vero alia mouet.

¶ Per antehabita accepit pͥmū eſſe mouens tm̄ ⁊ mouere vt intelligibile ⁊ rationale appetibile. Sed qm̄ intelligibile eſt multiplex .ſ. pͥmū / mediū / ⁊ infimū. Silr ⁊ appetibile triplex eſt: oſtendit illud mouens eſſe pͥmum intelligibile ⁊ primū appetibile: ⁊ ꝑ ↄñs mouere vtī pͥm intelligibile mouet ⁊ vti pͥmū appetibile ⁊ hoc ꝑ narrat: ſʒ intelligibile alia coelemētatio ſm̄ ſe hoc eſt: ſed intelligibile eſt altera nā in altera ſpecie cōſtitutum q̄ ſint mobilia ⁊ mouentia cuiꝰ ſeriei ponit extrema .v. ⁊ huius .ſ. coelemētationis ſubā eſt prima: q̄a ſubā eſt prior accidentibus definitione / tēpore / ⁊ nā / ⁊ huius ſube illa eſt prima que eſt ſimplex ⁊ ſm̄ actum. Ex his vult hīc hāc ꝓpōnem qd̄ eſt ſubā ſimplex ⁊ ſm̄ actū eſt pͥmum intelligibile. huic potes videre hanc. ſed mouēs tm̄ eſt ſubā ſimplex ſm̄ actum. ḡ pͥmū intelligibile erit. nec curauit ꝓbare maiorem q̄a in libꝛis p̄teritis eā ꝓbauit. ſed nec ſubaccepit minorem qm̄ intelligiť ex dictis iā. ⁊ tūc vides q̄uo q̄a pͥmū eſt pͥmū intelligibile ideo mouet vtī pͥmū intelligibile mouet: qd̄ erat ꝓpoſitum. [Eſt autem.] Ponit dr̄iam inter vnum ⁊ ſimplex: ſed cur hoc faciat non videť. Expoſitor reddit cām ex hoc ne videreť Ariſto. coincidere cū Platonis opinione. Ego vero credo q̄ hoc faciat vt oſtendat illud primū nō eē tm̄ ſimplex ſʒ vnū. differt itaq̄ʒ vnū a ſimplici: qm̄ vnū (vt .10. huiꝰ dī) dicit mēſuram. ſimplex vero dicit diſpōnē qua aliqd caret cōpoſitiōe. dicit. eſt autez vnum ⁊ ſimplex nō idē: vnū q̄dē enim metruz ſignificat ⁊ menſuram. ſimplex aūt ſignificat q̄liter ipm̄ ſit ſe habens q̄a ſic per p̄uatiōnē cōpōnis: ⁊ ex hoc quaſi ↄcludit pͥmū eē ⁊ ſimplex ⁊ vnum. ſimplex q̄dē q̄a caret cōpōne. vnuz vero: qm̄ eſt metrum oīum reliquoꝝ. [At vero.] Qr mouēs tm̄ ſit primuz appetibile nūc oſtendit: ⁊ hoc ꝓpterea q̄a appetibilium eſt eadē coordinatio ſicut ⁊ intelligibiliū. nā ſicut intelligibiliuz prima res eſt ſubā ⁊ i ſubā prima res eſt id qd̄ eſt ſimplex ⁊ ſm̄ actum: ſic ⁊ appetibiliū pͥma res eſt ſubā et in ſubā primū eſt qd̄ eſt ſimplex ei qd̄ ſm̄ actū. dicit at vero ⁊ qd̄ bonum eſt ⁊ qd̄ ē ꝓpter ipſaz eligibile eſt in eadez coelementatione cum intelligibilibus: ⁊ ꝑ ↄñs id quod eſt mouens tm̄ eſt primum intelligibile ⁊ primū appetibile: tunc adijcit quid ex omnibꝰ his vult habere. ⁊ inquit. ⁊ pro ergo qd̄ pͥmuz eſt optimū ſemꝑ aut ꝓportionale. Debes ſcire q̄ ꝓprie optimum dī de re ſumme delectabili que potius eſt talis propter ſenſum. ⁊ ꝓpterea dicit aut ꝓportionale. nam optimuz apud intellectū eſt optimū ꝓportionale ei qd̄ eſt optimum apud ſenſum. dicit aūt illud optimuz intelligibilitate: q̄a ſūme intelligibile. bonitate: q̄a ſūme appetibile: ⁊ motione: q̄a primum mouens. [Qm̄ autē.] 3ͦ huius ꝓbauit in imobilibus non eſſe finez: nunc reſpondet per diſtinctionem ⁊ vult q̄ finis ſumiť dupl̄r. In re q̄uo dicimus ſignuz eſſe finez ſagittatoris: ⁊ in intentione cui nihil reſpondet in re quo modo dicimus muſici eē cantū finez. vel dicimus finem eſſe duplicem. ſ. in re exiſtentem vt bonū vere. vel apparens qd̄ quidem non eſt in re: ſed videtur. Dicit modo q̄ in rebus imobilibus ſʒ non ſit finis ſecundo mō eſt tm̄ finis primo mō. dicit. qm̄ autē qd̄ eſt cuius gr̄a ſit tēporis imobilibus diuiſio oſtendit. nam quod cuius gratia eſt alicui duplicitꝰ: quoꝝ hoc quidem eſt. ſ. in re: hoc vero non eſt ſʒ in intentione tm̄: vel apparēs: ⁊ tunc vult q̄ finis pͥmo modo ponitur eſſe in rebus immobilibus ſed ſecundo modo nō. [Mouet igitur.] Ex dictis concludit differentiaz inter primum mouens ⁊ pͥmū motū. nā primum mouens mouet vt amatum ⁊ nullo mō moueť. ſed pͥmuz motū mouet cuncta alia inquātum ⁊ ipſum moueť dicit. mouet igiť vt amatuz. Primum vero motū mobile mouet alia. hec eſt differentia. dicit expoſitor q̄ dixit vt amatum ⁊ nō vt deſideratū. naz deſideratum eſt reſpectu rei que nondum eſt. Videť autez mihi q̄ dixit vt amatum in hac parte vtī ⁊ grece ſcribitur: amatū amore honeſto ⁊ non amore concupiſcentie. deſideratum etiam dicitur etiam amore laſciuie.

¶ Quomodo declarauit.] Hec pͥma pars cōmenti dʒ eē de textu precedenti: facit tamē in hoc duo. pͥmo enim epilogat quecūq̄ʒ ꝓlixe dixit ⁊ res patet. dicit ſecūdo q̄ motiōis animalis duo ſunt principia. vnum intrinſecum ⁊ eſt imaginatio per itellectū. ſ. intelligētia rei bone. ⁊ hec mouet vtī agēs vt dixi: aliud eſt res ad extra ⁊ propterea addit. intellectꝰ autez ab itelligibili mouetur ⁊c̄. ⁊ hec mouet vtī finis. [Et quia intellecta.] Vult declarare quale intelligibile ſit mouens pͥmum qd̄ mouet motu diurno. cauſa aūt eſt qm̄ intelligibilia plura ſunt. hoc quidē pͥmū id vero mediū ⁊ illō poſtremum. Hec eſt intentio ⁊ cā intentionis. Debes vero ſcire q̄ verbū hoc coelemētatio apud barbaros diciť allaſtogia grece vero ſyſtoichcia ⁊ ſunt idem ſignificātia. Significāt .n. ordinem. tunc Auerrois quattuor modis exponit hanc literam. [Intelligibile autem altera coelementatio.] ¶ Pͥa eſt / q̄ hoc Ariſt. dixit ſm̄ morem Pythagore qui poſuit ordines duos: alterum .ſ. bonoꝝ: alterum .ſ. maloꝝ. In pͥ decē bona: in 2ͦ etiā decez mala enumerauit: ⁊ per ↄñs in primo poſuit pͥmū mouens. in 2ͦ poſuit ſūmū malū. ⁊ hic eſt pͥmꝰ ſenſus. [Dixit ⁊ forte.] ¶ 2ͦ expoſitio eſt / q̄ Ariſt. i elemētis poſuit duos ordines: alterum .ſ. coꝛuz que ſe habent vtī forme: alterum coꝛuz que ſe habent vti mā e ⁊ priuationes. Vbi gratia. Ignis ⁊ aer vtī forme ſunt: aqua ⁊ terra vti mā ⁊ priuationes: ⁊ tunc vult q̄ pͥmū mouens dʒ eē de pͥ ordine qꝛ eſt forma ſimplex ⁊ per ſe. [Vel aliter.] ¶ Tertia expoſitio eſt / q̄ duplex eſt ordo .ſ. formaꝝ ſimplicitū qbꝰ nulla mā eſt admiſta. ⁊ alter eſt ordo formaruz mālium māe admiſtarum. vult ergo q̄ pͥmuz mouens ſit in pͥmo ordine / qꝛ eſt forma per ſe exiſtēs ⁊ per ſe intelligibilis. [Aut itēdebat.] ¶ 4ª expō q̄ duplex eſt ordo. naz i vno ponunť oēs forme: in altero ponūtur omnes materie ⁊ priuationes ⁊ tunc vult q̄ primum mouens ponať in ordine formarū: ⁊ qꝛ forme ſunt ⁊ ſube ⁊ ſunt accidentia. addit q̄ eſt in ſubā. ⁊ qm̄ ſubaꝝ quedam ſunt pͥme / quedā ſcḋe: addit q̄ eſt ſubā prima ſimpl̄r ⁊ actus ⁊ huic aſſentit. Ex his omnibꝰ vult habere tale mouens eſſe pͥmū intelligibile ⁊ hoc q̄a ſubā: ⁊ pͥma ⁊ ſimplex: ⁊ actus. [Qm̄ vnūquodq̄ʒ.] Ponit differentiam inter vnū ⁊ ſimplex ⁊ differentia patet. cā vero cur apponat hanc dr̄iam eſt: qm̄ ſermoſuz. Si genitiuum huius noīs ſimplex ⁊ illius noīs vnū coincidunt. ⁊ ꝓpterea ne accidat confuſio: fecit eam. reliquum ꝑſpicuum. [Et intendebat.] Colligit intentū ſermonis ⁊ vult q̄ Ariſt. hec fecit vt oſtendat q̄ tale mouens eſt ſimpl̄r ꝑfectum qm̄ eliciť ꝓpter ſe. ⁊ reliqui motores eligūtur ꝓpter illū. Dicit 2ͦ q̄ duplex ē finis. ſ. in alio vtī ſanitas in corpore. ⁊ in ſe exiſtēs vtī dn̄s reſpectu ſerui. primus enim finis non eſt ens ſimplex: ſed accidēs. ſecundus eſt ſubā per ſe exñs ⁊ ꝑ hoc dat intelligere q̄ hoc pͥmuz mouens eſt finis reliquoꝝ ſicut ſubā ⁊ eſt ens per ſe ⁊ nō ſicut accidens ⁊ exiſtens in alio. hoc eniz mō nihil ꝓhibet finē eſſe in rebus imobilibus. Dicit 3ͦ q̄ Ar. intendit per pͥmum motum corpus celeſte: ⁊ per alia mota ea que ſunt ſub pͥmo corpore. ſ. cā alias ſpheras q̄ cuncta generabilia. Dicit 4ͦ q̄ pͥmum celum moueť ab illo primo motore metaphorice vtī a fine. ſcʒ vt aſſimiletur illi. eius enim

Cō. 37

ꝑfectio

ꝑfectio eſt in tali ſimilitudine ſicut diximus quēadmoduꝫ amans mouet̃ vt aſſimilet̃ rei quā amat. reliqua corpora celeſtia mouent̃ a pͥmo corꝑe motu ipetus ꝓꝑ illud cōmune deſideriū. Dicit 5° ꝙ planete ꝓpter hoc hn̄t duplicē motū .ſ. cōem quo .ſ. in vigintiquatuor horis mouēt̃ ab oriente ad occidēs. Iteꝝ redeūtes ad illud: ⁊ proprium quo q̄libet mouet̃ ad ꝯtrium vt diximus. Dicit 6° ꝙ ea que ſunt ſub his vt ſunt gn̄abilia oīa mouent̃ mediantibꝰ illis tanq̄ ꝓꝑ cauſas principales. Dicit 7° ꝙ motus oppoſitus duplex .ſ. factus a planetis ſub obliquo circulo facit gn̄ōneꝫ ⁊ corruptionem. Sed motus diurnus facit ꝑpetuitatē in gn̄ōne ⁊ corruptione ipſa. Hec ſunt que vident̃ de cēntia lr̄e: que ita breuiter dixime conteram tempus ad inutilia. [Et ex hoc videtur.] ¶ Ex dictis concludit corollariū ꝙ deus curam hꝫ omniū entium: ⁊ pōt corollarium ſic componi. Quicūq; motu ſuo rōnali gn̄at entia: curat illa. ſed deus motu ſuo rōnali gn̄at cuncta. ergo curat illa. [Dicentes aūt.] ¶ Cōſequēter gloſſat vnā famoſam opinionē. vꝫ que dicit deum curare vnūquoq; indiuiduum. R̄ndet hoc eſſe verum in parte ⁊ veruꝫ non in parte. nam indiuidua dupl̄r accipi poſſunt. vno modo quo ad predicata cōmunia ⁊ competētia eis cōmuniter: ⁊ ſic deus curat illa. alio modo ſm̄ ꝙ differūt: hoc eſt ſꝫ differētias idiuiduales ⁊ hoc modo non curat. ⁊ ſic vult ꝙ deꝰ intelligat ſingularia ſub vniuerſali rōne ⁊ nō ſub particulari. Sed certe hec reſponſio videt̃ ꝯtraria ſibi infra in commento .52. vbi vult ꝙ ſcientia dei non eſt vniuerſalis nec ꝑticularis: ⁊ ꝙ deus non intelligit res in vniuerſali: qꝛ tūc eius ſcientia eſſet in potentia. Ecce expꝛſſa cōtradictio in verbis his. ſed de his latius ſuo loco dicemus.

Siquidem igitur aliq̄d mouet̃: contingit ⁊ aliter ſe habere. Quare ſi latio que prima ⁊ actus eſt ſꝫ ꝙ mouetur hac contingit aliter ſe habere ſm̄ locum etſi non ſm̄ ſubſtantiam. Qm̄ aūt eſt q̄ddam mouens ipſum. imobile exiſtēs actu hoc non contingit aliter ſe habere nullatenus. Latio enim prima mutationum: huius auteꝫ que circulo: hac autem mouet hoc. Ex neceſſitate igitur eſt ens: ⁊ inquantum neceſſitas: bene: ⁊ ſic principium. nam neceſſarium toties. hoc quidem vi. quod preter impetum. Illud ꝟo quo: ſine bene q̄ bene. hoc auteꝫ non ꝯtingēs aliter: ſed ſimpliciter. Ex tali igitur principio dependet celum ⁊ natura.

¶ Quadruplex eſt motus (vt ita loquar.) .ſ. localis: gn̄ō vel corruptio: augmētuꝫ vel diminutio: ⁊ alteratio. Differunt aūt: qꝛ motus localis eſt id quo mobile al̄r ſe hꝫ ſm̄ extrinſecum q̄ddam. reliq ꝟo ſunt q̄bus mobilia al̄r ſe hn̄t ſm̄ id q̄ eſt in re. nam per gn̄ōnem gn̄abile al̄r ſe hꝫ in ſubſtātia. per augmentū augmētabile ſe hꝫ al̄r in q̄ntitate que quidem eſt intrinſeca. per alterationē alterabile ſe hꝫ al̄r in q̄litate que eſt intrinſeca. Oſtendit ergo quo pacto mobile ſe habeat al̄r per motum localem. ⁊ hoc vt concludat mobile in locum ſolum poſſe eſſe perpetuum. Dicit ſiquidem igit̃ aliq̄d mouetur ꝯtingit ⁊ al̄r ſe habere. nam motus eſt quo res ſe hꝫ al̄r. ergo ⁊ mobile erit quo ſe habet aliter. hec ē q̄ſi vna hypotheſis. Deinde arguit ratio ⁊ dicit. quare ſi latio q̄ actus eſt ⁊ prima .ſ. eius mobilis inquantum mouetur: hac contingit al̄r ſe habere ſm̄ locum: ⁊ ſi non ſm̄ ſubām. ergo enthymema eſt ꝙ ſolo motu locali mobile moueri poteſt nulla facta tranſmutatione in ſubſtantia. Deinde ſumit primum eſſe ſimpl̄r inuariabile ⁊ dicit. Qm̄ autem eſt quoddam mouens ipſum imobile exiſtens actu exiſtēs: hoc modo contingit al̄r ſe habere nullatenus. Deinde 3° ſumit tale mouens mouere ſemꝑ motu qui circularis eſt dicit. Latio enim pͥma eſt mutationum: huius aūt generis ⁊ eſt prima q̄ circulo: hac autem ⁊ non alia mouet hoc q̄ dicit̃ imobile. Ex his concludit ꝓpoſitum ſuum ⁊ dicit: ex neceſſitate igit̃ eſt ens: ⁊ inquantum neceſſitas bene: ⁊ ſic eſt principium. Primum ergo mouens eſt neceſſe eſſe ⁊ inquantum neceſſe eſſe. ⁊ ſic eſt principiuꝫ ⁊ cauſa motus. Debes ſcire ꝙ al̄r lr̄a poteſt ordinari ⁊ magis iuxta ꝟba greca. Nam videtur Ariſto. ꝯcludere pͥmum mouens imobile eē neceſſe eē ⁊ eē pͥncipium inquātum neceſſe eſſe: ⁊ ꝓpterea tota litera debꝫ eē ſuſpēſiua vſq; ibi. [Quare ſi latio.] ⁊ tūc lr̄a eſt ex hypotheſi ⁊ ſupponit quinque. Primum eſt deffinitio motus vel mobilis. ⁊ dicit ſiq̄dem igit̃ ⁊ aliq̄d mouet̃: contingit ſe al̄r habere. Supponit ſcd̄o ꝙ prima latio ſit actus mobilis in eo ꝙ mobile ⁊ hoc ſumit. quare ſi latio que pͥma ⁊ actus eſt ipſius mobilis inquātum mobile. Sumit tertio ꝙ ſm̄ hāc mobile variari ſm̄ locum ⁊ nō ſm̄ ſubām ⁊ dicit: hoc auteꝫ ꝯtingit al̄r ſe hēre ſm̄ locum: etſi non ſm̄ ſubſtantiam. Sumit quarto ꝙ pͥmum mouens nullatenus ꝯtingit ſe habere al̄r: ⁊ hoc dicit. Qm̄ aūt eſt q̄ddam mouens ipſum imobile exiſtens actu exiſtens: hoc nō ꝯtingit al̄r ſe hēe nullatenus. Sumit q̄nto tale mouens imobile mouere pͥmum mobile circulari motu ⁊ inq̄t. latio enim prima eſt mutationuꝫ. huius aūt ea que circulo. hac aūt mouet hoc. Tunc ex his concludit ꝓpoſitum dicens. ex neceſſitate igitur eſt ens ⁊ inquātum bene neceſſitas: ⁊ ſic eſt pͥncipium. Syllogiſmus eſt q̄ q̄ exiſtens imobile mouet ſemper actu exiſtēs: eſt neceſſe eſſe: ⁊ inquātum neceſſe eē ⁊ ſic pͥncipium. Sed pͥmum eſt exiſtens imobile ⁊ ſemꝑ actu exīs mouet: ergo neceſſe eſſe ⁊c. ⁊ tunc videt̃ ꝙ ſola quarta hypotheſis ſit neceſſaria. relique ſunt addite vt terminoꝝ expōnes: ⁊ ſic ſuperfluunt ad ſyllm̄ lꝫ nō ſuperfluāt ad terminos: ⁊ hec expoſitio vt mihi vr̄ eſt vtilis: nam nullam violentiam pͥbet ſermoni greco. ⁊ qm̄ neceſſarium multipl̄r dr̄ ⁊ dictum eſt pͥmum eē neceſſe eſſe: poſſet eē dubitatio quali neceſſario primuꝫ ſit neceſſe eſſe. Cui r̄ndet ⁊ enumerat tres modos neceſſarij. ⁊ ait primū eſſe neceſſe eē tertio modo. dicit nam neceſſariuꝫ toties hoc eſt pluribus modis ſumit̃. hoc q̄dem vi ⁊ violentia q̄ eſt APARAORMEN. Sic hꝫ in greco ⁊ in tranſlatione noſtra hētur [q̄ eſt pͥter impetum.] ⁊ nō poteſt ſtare: nam tale neceſſarium eſt ꝓpter impetum ⁊ non pͥter impetum. alij tranſtulerunt [q̄ eſt pͥter appellationē.] Sed ego non inuenio ꝙ ꝟbum illud ORME latine ſonet appellationem: nec habet ſenſum hec tranſlatio: ⁊ ideo videt̃ mihi ꝙ ORME grece ſonet totuꝫ hoc latine. vꝫ locus vnde aliq̄s icipit ⁊ mouet̃: ⁊ ſic tranſlatio apud me eſſe deberet [q̄ eſt pͥter locum vn̄ aliq̄s incipit ⁊ mouet̃.] ⁊ tunc ſenſus eſt verus. nam violentia eſt ꝯtra nām motꝰ: ⁊ ꝑ ꝯſ̄s ꝯtra nām loci nālis illius. ꝟ.ḡ. violentum eſt graui ſurſum ferri. qꝛ eſt ꝯtra locum vnde incepit moueri graue: ⁊ hec eſt ꝑfecta expō huius. Deinde enumerat 2ᵐ modū .d. Illud ꝟo quo ſine bene q̄ bn̄: hoc eſt aliud eſt illō quo res que bn̄ ſe hꝫ nūc eſt ſine bene. ⁊ hoc vocat̃ nec̄ium vtile. Deinde enumerat 3ᵐ .d. Hoc aūt non ꝯtingens al̄r ſed ſimpl̄r neceſſariuꝫ. hac diuiſione ꝑpoſita ſumit quo mēbro primuꝫ dicatur neceſſarium .d. ex tali igit̃ principio .ſ. neceſſario 3° modo dependent celum ⁊ natura. ecce ergo qual̄r ſit neceſſariū. addit ⁊ nā. qm̄ celum primo depēdet a tali principio. nā ꝟo mediante celo ab eodem depēdet. Sed quo gn̄e dependentie non exponit: ſed poſtmodum dicemus.

¶ Vult declarare.] Auerroes introducit al̄r literam q̄ nos fecimus: vult enim ꝙ Ariſtote. intendat declarare modum Cō.38ᵐ.

colligationis entium tranſmutabilium eſſe prime ſubã. Cuius intentionis cauſa eſſe videt̃. ¶ Nam eſt circa hoc qđ.ſ. vtrum ens corruptibile poſſit colligari eterno. vĩ enim primo aſpectu q̃ non: qꝛ eternum non vĩ eſſe niſi principium eterni. Diſſoluendo ergo q̃ões ſupponis quattuoꝛ. Prima ſuppõ eſt: omne qđ mouet̃ alr̃ ſe hꝫ. hec eſt manifeſta i omnibus ſpẽbus motus. 2ª põt eſſe aliqđ eternum tranſmutabile in loco ⁊ non in ſubã. Circa quaꝫ ſuppoſitionem addit Auerroes hoc eſſe bñ dictuꝫ. nam tale tranſmutabile loco/ ſubã ꝟo non: eſt medium iter ſimplr̃ eterna ⁊ ſimplr̃ corruptibilia: qꝛ per ſubãm conuenit cum ſimplr̃ eternis ꝑ tranmutationem in loco cum generabilibus ⁊ corruptibilibus. 3ª motus in loco eſt p̃mus motuũ: ⁊ ex hoc ſolus circularis. hec cõſtat ex 8º phyſicoꝝ. 4ª p̃mus motoꝛ mouet motu circulari imediate p̃mum mobile. Ex his quattuoꝛ colligit duo conſequentia. Primum eſt p̃mũ mouens eſſe neceſſe eſſe: ⁊ qꝛ neceſſarium apud ipſum eſt duplex: erit neceſſe eẽ ſimpliciter. Scđm ꝯñs eſt celum ⁊ nãm dependere ex tali neceſſario p̃ncipio. [Et in alia tranſlatione.] ¶ Hec pars dꝫ eſſe in ſequenti textu: ſed qꝛ Auerroes ponit eam hic: exponas craſſo modo pro nunc. Debes ergo ſcire q̃ in barbara tranſlatiõe habet̃ ſic. [Cum tali p̃ncipio ꝯtinuum eſt celum ⁊ natura.] ſicut in nobis bona diſpoſitio paruo tp̃e. In q̃bꝰ verbis duo apud Auerroem velle videt̃ Ariſt. Primũ q̃ celũ ⁊ natura colligantur cum intellectu diuino ſũmo appetibili quẽadmodum ⁊ nos cum illo ꝯtinuamur. Scđm eſt: q̃ celum ⁊ nãm ſempiterna copulatione copulant̃ cum illo itellectu: ſed noſtra copulatio cum illo eſt paruo tp̃e. huius autẽ cauſa eſt: qꝛ mediũ quo copulat̃ nobiſcum eſt gñabile vtpote phantaſma. Copulatur eni nobis intellectus diuinus mediantibus phantaſmatibus corruptibilibꝰ ⁊ q̃bus gñat̃ in nobis intellectus ſpeculatiuus qui etiam gñabilis eſt. ſed corpori celeſti ꝯtinuat̃ per medium eternũ: qꝛ per motorem intrinſecum qui eſt anima celi. modo talis aĩa eſt ſempiterna. ⁊ in his verbis dat itelligere Auerroes Ariſt. velle p̃mum mouens eſſe idem cũ intellectu agẽtemam ⁊ celũ ⁊ naturã dependens ab eo: ⁊ ſic eſt p̃mũ mouens. etiam ⁊ nos dependemus: ⁊ ſic eſt p̃mũ agens. [Et ex hoc.] ¶ Concludit ex dictis corollarium ⁊ q̃ ex dictis ſeq̃tur q̃ forma hominum in eo q̃ ſunt hoĩes non eſt finalr̃ ꝑpter aliud niſi ꝑpter ꝯtinuationem eius cum itellectu: qui declarat̃ in libro de aĩa q̃ ſit p̃mum agens: ⁊ hic eſſe mouens. hoc corollariũ ꝑſpicuum. nam aĩt celum ⁊ nãm dependere ab eo: ⁊ nos ſumus nãe: ergo ⁊ nos ab illo etiã. [Intelligẽtie eniꝫ.] Reddit cãm corollarij hoc mõ. Intelligentie abſtracte ſunt cauſe duobꝰ modis vt̃ fines ⁊ vt̃ agentia. ergo ⁊ noſtri erunt cauſe vt̃ fines: ergo ⁊ nos ſumus ꝑpter eas tanq̃ ꝑp fines. addit 2º q̃ ẽt intelligentia agens que hic dicta eſt primuꝫ mouens: que q̃dem in nobis eſt p̃nᵐ neceſſe eſt vt moueat nos vt̃ amatum amans. ergo vt finis ⁊ per ꝯñs intelligẽtie: ⁊ p̃mus intellectus erunt fines noſtri: ⁊ per ꝯñs nos finalr̃ ſumus ex illa. [Et ſi oĩs.] ¶ Nunc arguit neceſſitatẽ copulationis hoc mõ. oĩs motus ꝑfectus dꝫ copulari principio a quo dependet. Sed itellectus ſpeculatiuus eſt motus depẽdens a p̃ncipio p̃mo ⁊ ꝑfectus: ergo neceſſe eſt vt in poſtremo cõtinuetur cum iſto intellectu abſtracto qđ exponit. d. Ita q̃ erimus dependentes a tali p̃ncipio a quo celum dependet: q̃uis hoc ſit in nobis modico tp̃e ſicut dicit Ariſto. ¶ Debes ſcire q̃ hic eſt ordo beatitudinis. nã p̃ itellectus mãlis copulat̃ phantaſmatibus. 2º mediãtibꝰ phantaſmatibus copulat̃ intellectui ſpeculatiuo. 3º mediante itellectu ſpeculatiuo copulatur intelligentie p̃mi orbis. ꝟ. g̃. lune. 4º mediante hac: intelligentie mercurij. 5º mediante hac: intelligentie veneris. ⁊ ſic mediantibus omnibus copulabit̃ cuꝫ intellectu p̃mo: vtpote intellectui agenti qui eſt declaratus hic: ⁊ hic ſtatur. quare cum intellectus copulatus erit: ⁊ nos ſumus per illum tanq̃ ꝑpter formã. erimus ẽt nos copulati cum primo p̃ncipio mediantibus oĩbus illis ordine predicto. ⁊ in hoc ſtatu erimus ſiles celo iꝫ dĩſa ſit. Qꝛ celum copulat̃ ſemꝑ: eo qꝛ medium eſt aĩa ꝑpria que ſempiterna ẽ: nos autem paruo tp̃e qꝛ medium eſt corruptibile vtpote itellectus ſpeculatiuus. Hic apparẽt multi errores Ioãnis: quoꝝ primus eſt: qꝛ dicit intellectum agẽtem eſſe partẽ rõnalis anime. ꝯſtat enim hic ipſum deum eſſe. Secũdus eſt: qꝛ ipſe dicit intellectum mãlem non eſſe formam hominis. Conſtat enim hic itellectum materialẽ eſſe formam itrinſecam hominis per quã reponit̃ in ſpecie: alr̃ non poſſemus copulari illi. Tertius eſt: qꝛ ipſe dicit felicitatẽ eſſe itellectionẽ ſpeculatiuã p̃mi entis. Conſtat eniꝫ hic felicitatẽ eẽ deũ qui a nobis intelligitur in ſtatu ꝑ eẽntiã eius: q̃ũo ipſe itelligit ſe. nec copulatio eſt felicitas: ſed diſpõ ad illã. ita eni copulatione deus efficitur nobis felicitas: ſicut diſpoſitione q̃litatiua ⁊ quantitatiua forma efficit̃ ꝑfectio corpis. Perſpicuum 4º q̃ nõ maioꝛi felicitate deus eſt felix q̃ꝫ nos ſumꝰ. nã deo deus felix eſt: ⁊ nos deo. ⁊ in hoc errauit ille bonus homo. eſt tamẽ deus ſeipſo felix: nos ipſo felices ⁊ btĩ. Perſpicuũ 5º contra Anẽpacem nos eſſe felices intellectione ꝑpetua. nã nos beati ſumus deo: ⁊ deus eſt per ſe itellectio ꝑpetua: lꝫ nõ ſemꝑ btĩ. qꝛ mediũ attingendi ad illam corruptibile eſt. Multa alia diximus in libro de itellectu. ⁊ i libꝰ de aĩa ⁊ alibi. hec ſatis: qꝛ in tranſcurſu ſunt dicta.

Eductio aũt eſt qualis optima paruo tp̃e nobis. Sic eniꝫ ſemper illud eſt: nobis q̃dem eniꝫ ipoſſibile. Qm̃ ⁊ delectatio actus huius: ⁊ propter hoc vigilatio ſenſus: itelligentia: delectabiliſſimum ſunt. Spẽs ꝟo ⁊ memorie ꝑpter hec. Intelligẽtia aũt que ſm ſe: eius qđ ſm ſe optimum. ⁊ que maxime: eius qđ maxime. Seipſum autem itelligit itellectus ſm traſumptionẽ itelligibilis. Intelligibilis enim fit attingẽs ⁊ itelligẽs. quare idem itellectus ⁊ intelligibile. Suſceptibile enim itelligibilis ⁊ ſube itellectus opat̃ aũt hñs. Quare illud magis iſto qđ vr̃ intellectus diuinum hr̃e. ⁊ ſpeculatio delectabiliſſimũ ⁊ optimum. Sic igit̃ ſic bene ſe hꝫ: vt nos q̃nqꝫ deus ſemper mirabilis. Si autem magis: adhuc mirabilius. habet autem ſe ſic. ⁊ vita autem vtiqꝫ exiſtit. etenim intellectꝰ actus: vita: illud autem actus eſt. actus autem qui ſm ſe illius: vita optima ⁊ ſempiterna. dicimus autem deum eſſe animal ſempiternum optimum. Quare vita ⁊ duratio continua ⁊ eterna exiſtit deo: hoc enim deus.

¶ Ex dictis ſcimus multa. p̃ q̃ p̃ᵐ mouens mouet vt amatũ ⁊ intellectũ. 2º q̃ p̃ᵐ mobile mouet̃ ſicut amãs ⁊ itelligẽs: ⁊ ꝑ ꝯñs q̃ ſit aĩatũ aĩa amãte ⁊ itelligẽte illud p̃ᵐ mouens. 3º q̃ ẽt nos amamus ⁊ itelligimus p̃ᵐ mouens. nã p̃ᵐ nõ tm̃ mouet p̃ᵐ mobile ſed etiã nos. hec oĩa ꝯfeſſa ex dictis q̃s ſumere põt. Tunc ponit dĩiam iter diſpõnẽ noſtrã qua amamus ⁊ intelligimꝰ p̃ᵐ mouens ⁊ diſpoſitionẽ primi mobilis qua p̃ᵐ mobile amat ⁊ intelligit p̃ᵐ mouens. volens q̃ diſpoſitio noſtra durat paruo tp̃e. Illius aũt primi mobilis diſpoſitio durat ſemper. ⁊ inquit. deductio aũt q̃lis optima in

nobis paruo tp̃e eſt ſic enim vt nos ſumus:in optima diſ-
pōne ſemꝑ illud p̃mũ mobile eſt in nobis.Eſſe enim ipoſſi
bile eſt ſemꝑ ſic eſſe.dixit aũt qualis optima qm̃ felicitas
moralis pfectio ꝛ deductio eſt hoīs ſed non qualis optima.
hec eſt diūa.¶Sed circa hanc diūam dubitaẽ primo quid
intelligat per deductionez optimam. 2° quere illius primi
mobilis deductio optima ſit ſempiterna ſed in nobis modi
co tp̃e.¶Circa hec vĩ qbuſdam theologis Ariſto.loqui de
amore ꝛ dilectione quos nos habemus hic.de primo eſt ꝙ
hec intellectio qꝛ eſt tale p̃mum.ꝛ quid quantum ad quedã
cõmunia que pñt colligi ex ſenſibilibus.Silr̃ ꝛ amor eſt
fruitio huius primi ſic intellecti quoad qꝛ eſt,ꝛ quãtum ad
qd eſt;ſm illa cõmunia dicta:ꝛ iuxta hanc expõnem diffe-
rentia ſic intelligiẽ ꝙ optima diſpoſitio p̃mi mobilis que ẽ
i itelligẽdo p̃mũ motorẽ eſt ſempiterna:optima ꝟo noſtra
eſt in paruo tp̃e.Cuius cã eſt:qꝛ noſtra eſt per cognitionem
ſenſibiliũ:ꝛ per ꝯñs per abſtractionem phantaſticam ꝛ ſic
non ſemper.diſpõ ꝟo corporis celeſtis qua ipm̃ primum
motorem itelligit eſt per eſſentiam primi motoris ꝛ nõ per
abſtractionẽ.Sed hec expõ ſtare non põt:qm̃ Ariſt.vĩ vel
le eſſe eãdem felicitatem p̃mi mobilis ꝛ noſtram ꝛ non diſ-
ferre niſi penes tp̃s eo qꝛ nr̃a eſt in tp̃e:illa in eternitate.qꝛ
noſtra non põt eſſe per abſtractionẽ a phantaſmatib⁹ quẽ-
admodum nec illa.ꝛ ꝓpterea alij dixerunt Ariſto.loqui de
felicitate nr̃a:que habebiẽ in p̃ria.Illa enim nõ erit per ab
ſtractionem a phantaſmatibus ſed per eſſentiaꝫ p̃mi entis,
ꝛ talem credit Ariſto.ſemꝑ hẽre p̃mũ mobile.ꝛ tunc iuxta
hec differentia ꝑſpicua:nam hec non eſt nobis ſemꝑ:quia
nõ infinito p̃terito tp̃e.In illo ꝟo p̃mo mobili eſt ſemꝑ ex
vtroqꝫ latere.¶Sed hec expoſitio minime ſtare põt.pri-
mo qꝛ Ariſto.ait vigiliam ſenſum ꝛ intelligentiam eẽ ꝓpter
hanc.modo hec nõ videnẽ ꝓpter illam in patria. Amplius
Ariſto.loquiẽ de nobis modo nos non ſumus anima.ꝛ ſic
videtur loqui de coniuncto ꝛ nõ de parte.¶Adhuc ambi-
guum eſt apud Ariſto.ſi detur alia patria.Videẽ ergo mihi
cum Auerroe eſſe dicendum in hoc loco:ꝛ p̃mo ꝙ Ariſt.lo
quiẽ in ſtatu pñti:vt ꝛ ꝟba ꝛ rõnes oſtendunt.Scḋo ꝙ ipſe
loqtur de ſupremo felicitate.ꝛ tunc debes ſcire ꝙ Ariſt.cre
dit primũ mobile eſſe animatũ anima intelligente ꝛ aman-
te p̃mum motorẽ.Intelligente qdem:per eſſentiam primi,
amante ꝟo:amore fruitionis illius.Secundo credit ꝛ nos
qñqꝫ poſſe deduci ad talem ſtatum in q̃li eſt p̃mum mobi-
le ſemꝑ.ſit aũt hec deductio hoc modo,nam p̃mo itellectus
mãlis copulabitur intellectui ſpeculatiuo mediantib⁹ phan
taſmatibus.Scḋo mediante intellectu ſpeculatiuo ordine
quodam declarato in cõmento precedenti:copulabiẽ p̃rio
intellectui qui hic dictus eſt primus motor.In 3° ꝟo de ani
ma intellectus agens.vulgo ꝟo deus nuncupaẽ:ꝛ propter
hanc cauſam grece nũcupatur DIAGOGE.latine ꝟo
deductio:eo quia non niſi pluribus medijs ad illaꝫ nos de-
uenire poſſumus.Ex his ꝑſpicua ſunt duo.primuꝫ eſt qm̃
nos ſumus qñqꝫ felices ꝛ beati vti ſemꝑ eſt p̃muꝫ mobile,
2° ꝙ cauſa quare nobis non ſemꝑ eſt:illi ꝟo ſemper eſt:qꝛ
nobis ineſt mediante intellectu ſpeculatiuo ꝗ eſt gñabilis ꝛ
corruptibilis aliquo modo.Illi ꝟo ineſt mediante aïa eius
que eſt icorruptibilis ꝛ eterna.hoc mõ pꝫ text⁹.[Qm̃ aũt.]
¶Ponit ordinem deueniendi in illã hoc modo.nam dele-
ctatio eſt ꝓꝑ intelligentiam primi motoris.dlectatur enim
p̃mum mobile in itelligendo p̃mum motorem:qꝛ intelligit
eum.vigilia:ſenſus:ꝛ intelligentia ſunt delectabilia ꝓꝑ dele
ctationem illam.Spẽs aũt ꝛ memorie ꝓꝑ vigiliam ſenſus
ꝛ intelligentiam:quare oïa ſunt ꝓꝑ intellectionem primi mo
toris.ergo ꝓꝑ itellectionem primi eſt delectatio noſtra.ꝓꝑ
delectationem ſunt vigilia ſenſus:ꝛ intellectio rerum mãli-
um:ꝓpter hec ſunt ſpẽs in memoria delectabiles:ꝛ cur cun-
cta noſtra ſunt delectabilia ob illa:dicit ſubaudi dico dedu
ctionem illam eſſe optimã diſpõneꝫ:qm̃ actus.i.ſpeculatio
actualis huius.ſ.p̃mi motoris eſt ꝛ delectatio.ꝓꝑ hoc vigi-
lia ſenſus itelligentia ſunt delectabiliſſimũ.Spẽs ꝟo ꝛ me-
morie ꝓꝑ hec.dixit ſpẽs ꝛ memorie:qꝛ ſpẽs quo ad intelle-
ctum.memorie quo ad ſenſum.vel dixit ſpẽs reſpectu futu
roꝝ:ꝛ memorie reſpectu p̃teritoꝝ.Spẽs ergo ꝛ memorie
ꝓꝑ hec ſunt delectabilia.Intelligentia aũt que eſt per ſe:eſt
eius qd̓ eſt ſm ſe optimũ.ꝛ ea intelligẽtia que eſt maxime:ꝛ
eſt eius qd̓ maxime.hic ergo eſt ordo felicitatis noſtre.de-
bes ſcire ꝙ intellectio quã hẽmus de p̃mo vocatur itelligẽ
tia per ſe:qm̃ eſt per eſſentiam rei intellecte.Immo eſt intẽ
tio illa ꝛ res intellecta idem.Intentio ꝟo que habeẽ de re-
bus mãlibus non eſt per ſe:qm̃ ẽ per abſtractionem a phã-
taſmatibus:ꝛ propterea equocat de intelligentia.[Seipm̃
aũt.]Locutus eſt de felicitate primi mobilis ꝛ de felicitate
noſtra.nũc de felicitate dei:qui eſt ꝛ ſibi ꝛ cunctis felicitas:
loquitur:ꝛ qm̃ non põt loqui de illius felicitate niſi ex eis
que ſunt in nobis.p̃mo premittit qũo intellectus noſter itel
ligit ſe:ꝛ quomodo reddiẽ agens ꝛ opans.debes ergo ſcire
ꝙ per vnum ꝛ idem intellectus noſter ſit ens intelligibile
ꝛ operans intellectionem.nam intellect⁹ noſter eſt pura po
tentia ꝛ per ꝯñs nõ eſt ſm ſe intelligibile:ergo efficitur itel-
ligibile ens:inq̃tum actuaẽ ab itelligibili re.qm̃ ex re intelliẽ
gibili efficiẽ vnũ actu:tunc reddiẽ itelligibile ens:efficitur
enim vnum cum illo:qm̃ trãſmittit ipm̃ atqꝫ attingit.eodeꝫ
etiam ſit opans.nam per intelligibile efficiẽ actu:ꝛ per ꝯñs
per intelligibile efficitur opans.actus eni ꝛ ſpẽs mot⁹ ꝛ opa
tionis ſunt p̃n̄. 2° debes ſcire ꝙ intellectus pficiẽ magis a
pſtabiliori itelligibili ꝛ maxime a pſtabiliſſimo.vnde quẽ-
admodũ mã pficiẽ a forma:ꝛ pfectiori forma perfectius:ꝛ
a perfectiſſima pfectiſſime pfici videtur:ſic ꝛ intellectus ſi
actuaẽ ꝛ perficiẽ ab intelligibili a pfectiori plus:ꝛ a pfectiſ-
ſimo maxime perficieẽ.Erit ergo iſte ordo ꝙ ſicut materia
primo recipit diſpões ꝛ formas impfectas.deĩde illis me
diantibus perficitur redditur actu ab vltima forma:ſic ꝛ i-
tellectus p̃mo ab intelligibilibus mãlibus.deinde illis me-
diantib⁹ a diuinis actuabiẽ atqꝫ reddetur perfectus.hec er-
go duo ponit ꝛ dicit ſeipſum autem itelligit intellectus.ſ.nõ
ſm tranſumptionẽ itelligibilis.ꝛ dĩ tranſumptio:qm̃ itelli-
gibile trãſfereẽ de mãli ad imãle.nam ꝑ hã tranſumptionẽ
ſit attingens ꝛ intelligens rei itelligibilis:quare ꝛ per idem
itellectus ꝛ intelligibile fiet idẽ hoc eſt vnum in actu:cuius
cãm ſubſcribit.d.nam itellectus eſt qd̓dam ſuſceptibile rei
intelligibilis ꝛ ſubẽ.ꝛ addit ſubẽ.forte more Platonico:qui
ſubas ꝛ ideas intelligi vult tm̃.hoc ergo pacto intellectus ef
ficitur intelligibile.Sed hñs ſubaudi rem intelligibile ope
ratur:ꝛ per ꝯñs eadem eſt intelligibile ꝛ operans:ꝛ hoc fuit
p̃mũ.Deinde ſumit 2ᵐ per ꝯñs ad hoc p̃mum:ꝛ dicit quare
illud diuinum qd̓ vĩ habere intellectus eſt magis iſto mãli
ꝛ per ꝯñs pficit plus per illud ꝛ ſpeculatio illius diuini di-
ceẽtur delectabiliſſimũ ꝛ optimum:hoc eſt vltima forma ꝛ
ſupremus gradus felicitatis.Sic ergo ꝑſpicuũ quomodo
itellect⁹ per abſtractionẽ rei itelligibilis efficiẽ itelligibile:
ꝛ inquãtum efficiẽ intelligibile efficitur operans:ꝛ median-
te intelligibili mãli efficiẽ in optima diſpõne ꝛ in ſupremo
gradu felicitatis.debes ſcire ꝙ omnia hec ſunt declarata in
libro de anima.ꝛ ꝓpterea hic ſunt ſuppoſitiones:ꝛ ille qui
vellet ſingula ſuppoſita declarare:tranſcenderet metas ſue
conſiderationis.Supponiẽ ergo hec nunc.[Si igitur.]Ex
his declarat felicitateꝫ primi p̃ncipij ꝛ loqtur hypothetice:
ꝛ ponit poſtmoduꝫ antecedens ꝛ relinquit ꝯñs hoc modo.
Si deus ſe habet ſemper hoc modo vti nos quandoqꝫ in
tali optima diſpõne deſcripta:erit deus mirabilis.ꝛ ſi deus
ſe habet ſic ſemꝑ ꝛ magis ꝙ̃ nos:erit mirabilius:ꝛ deus ſe hꝫ

ſemper ſic ⁊ magis:ergo erit mirabilis ⁊ mirabilior.⁊ ſic pſpicuum q̄lis felicitas dei.nā eſt qualis nr̄a differens in tēpore ⁊ in pfectiōe:pe qdem q̄ nostra eſt in tpe:illa dei in eternitate.noſtra pauca:illa multa inquit. Si igitur bene ſe habet de⁹ ſemper vt nos q̄nq̄ in ſupradicta optima diſpoſitione:erit mirabilis.ſi aūt magis ſe habet q̄ nos:erit mirabilius.habet aūt ſe ſic ſemper vt nos q̄nq̄:⁊ magis: quare mirabilis ⁊ mirabilior erit.dices.Deus eſt felix deo: ⁊ nos ſumus felices deo.ergo deus non eſt magis felix q̄ nos:q: eodem ſumus ambo felices.Dicendum eodem modo felices ſumus ambo.⁊ neuter neutro eſt felicior q̄tum ad eēntiam:ſed quantum ad modum magis deus:q̄ deus eſt felix a ſe:nos vō ſumus felices ab eo.vñ paries tanta albedie albus eſt quāta ⁊ ipſa albedo alba.dr̄ tamen albedo magis q: per eſſentiam eius talis eſt:⁊ paries per participationez. Sic nos ⁊ deus tanta ⁊ eadem felicitate ſumus felices quātum ad eſſentiam:Sed deus per eſſentiam nos vō per ptīcipationem.[Et vita aūt.]Oſtendit q̄ deus ſit vita ⁊ q̄ viuat ſicut dicimus vitam viuere ⁊ albedinem albam.nam ſicut albedo eſt alba per eſſentiam:ſic deus eſt vita ⁊ viuit p eſſentiam: ⁊ non viuit ſicut nos per participationem vite. Dicit ⁊ vita autem deus ipſe vtiq̄ exiſtit.hec eſt concluſio. pbatur etenim actus intellectus eſt vita. Illud autem ſcilz deus eſt actus.exponit q̄do actus.d.actus aūt qui ſm ſe illius dico q̄ eſt vita optima ⁊ ſempiterna hoc modo deus eſt actus:ſubiūgit ↄcluſionem:q: preposuit eam.tangit ſcdam rōnem per ↄſenſum vulgi.d.dicimus aūt deū eſſe aīal ſempiternum ⁊ optimū.hoc enim dr̄ in cōi vſu.ex hoc infert cōcluſionez ppoſitam.d.q̄re vita duratio ↄtinua ⁊ eterna exiſtit deo.vita qdem ei exiſtit:q: aīal.nam oē aīal viuit.Continua vō ⁊ eterna q: ſempiternum ⁊ optimum.⁊ q: dixit vitam ineſſe deo:poſſet credere aliqs deū non eſſe vitam per eſſentiam ſubſcribit hoc enim deus.g̃ deus viuit ⁊ eſt vita: nam viuit per eēntiaz.vñ ſicut dicimus q̄ calor eſt calidus ſibi ⁊ oībus:ſibi qdem per eēntiam:alijs vō per ptīcipationem.ſic deus:ſibi viuit ⁊ alijs:ſibi qdem per eēntiam:alijs per ptīcipationē. In h̄ ergo textu epilogando pſpicua ſunt duo.pmū q̄ deus eſt ſūme felix ⁊ beatus.2ᵐ eſt q̄ deus eſt eſſentialr̄ viuēs ⁊ vita.Ad pmū preaccepit:quomodo pmū mobile ⁊ nos ſumus felices:aliquo mō ſimiles aliquo modo diſſimiles.Secundo preaccepit quomodo intellect⁹ noſter efficitur felix.⁊ quo ordine procedit ad illam. Tertio accepit quomodo efficit̄ actu beatus operans ⁊ intelligibilis.Hec ergo ſunt hic contenta.

Cō.39ᵐ. ❡ Dicit Ariſtoteles.]Auerroes aliter videt̄ introducere literam q̄ nos.videt̄ ergo Auerroi Ariſtotelem in illa parte. [Quū ⁊ delectatio actus eſt huius ⁊c̄.]Uelle probare q̄ voluptas ſimplr̄ eſt ſolum actio primi pncipij.nos enim delectamur ⁊ deus delectat̄.nos qdem delectamur ſed non voluptate ſimplr̄ dicta:deus vō delectat̄ voluptate ſimplr̄.⁊ hec eſt Auerrois itroductio.Q: vō dei ſit ſimpliciter actio voluptas oſtendit hoc modo.primo ſupponendo q̄ ipſa intellectio rei cauſat voluptatem in intelligente. 2ᵒ ſupponendo q̄ intellectus voluptat̄ non inquātum eſt in potentia:ſʒ inquantum eſt in actu.❡ Ex his concludit ppoſitum:q̄ quidem intellectio ſit voluptuoſa perſpicuum eſt duplr̄. pmo vigilia ſenſus ⁊ cognitio rerum nālium voluptuoſa ſunt: ⁊ hoc non niſi ppter intellectionē. 2ᵒ,q: ſpēs rei future ⁊ memoria rei pterite ſunt voluptuoſe pp comprehenſionez.nā ſpēs pp comprehenſionem future:⁊ memorie pp comprehenſionem preterite:⁊ ſic perſpicua eſt pma ſuppoſitio. 2ᵃ etiam declarat̄. Nam intellectus noſter duplr̄ accipit̄. vno modo vt in poᵃ:⁊ ſic nō voluptuat̄:q̄ res non voluptuat̄ niſi inquātum eſt in actu.Alio modo inquātum eſt in actu: ⁊ ſic voluptuat̄.nam inquātum in potētia non intelligit ſe. Inquantum vō actuat̄ ab intelligibili intelligit ſe: ⁊ ſic voluptuatur.Addit autem Auerroes q̄ inquātū actuatur ab intelligibili:intellectus:intelligibile:⁊ intellectio:vnum ſūt ſubiecto.differunt aūt rōne.Dr̄ qdem intellectio inquantuʒ eſt quo apprehendit ſe.Intellectus vō:inquātum apprehēdit.Res intellecta vō:inquātum intelligitur. Ex his oībus ſumendum intellectum intrīſ delectari inquātum intelligit ſe:⁊ intelligit ſe inquātum actuatus. actuat̄ vō inquantum recipit intelligibile ⁊ vnum fit cum eo. ⁊ hec ſunt duo que accepit.Addit modo 3ᵐ.vʒ qualr̄ eſt deus felix.nam ſi itellectus noſter felix eſt ⁊ in ſūma voluptate q̄ denudatur a potentia:⁊ deus ſemp eſt denudatus a potentia:⁊ ſemp exiſtens in actu.ergo felix ē ⁊ ſūme felix ⁊ ſic mirabilis ⁊ ſumme mirabilis.[Et Alexander dicit.]❡ Hic Alexander ſoluit arduam queſtionem:vtrum.ſ.in pmo pn̄ ſit delectatio. nam multis argumentis videt̄ q̄ nō.pmo q: delectatio eſt accīs ⁊ deo nihil accidit. 2ᵒ,q: delectatio ⁊ triſtitia habent fieri circa idem:ergo ſi in deo non eſt poſſibile ineſſe triſtitiam neq̄ delectationem poſſibile eſt ineſſe.regula eſt ſecūdi topicoꝝ.⁊ Auerroes vtit̄ ea cōmento.51. Tertio videt̄ q̄ in eo nō debeat eſſe ſūma delectatio:q: comparatio fit in his que ſunt eiuſdem generis.conſtat aūt deuʒ in nullo eſſe genere.Ariſto.aūt dixit 3ᵐ. ❡ Breuiter videt̄ q̄ in deo ſit delectatio ⁊ ſūma delectatio.q̄ quidem in deo ſit dlectatio:ſtatim pſpicuū erit per declarata in ethica ⁊ hic.dictum eſt enim delectationem conſiſtere circa actuʒ ⁊ operationē: ⁊ per ↄñs quomodo deus ſit in actu:videt̄ ipſum eē in operatione ⁊ delectatione.q̄ð vō ſūma delectatio declarabit̄.nā per quātuʒ res cadit a potentia per tm̄ cadit a triſtitia:⁊ accedit ad delectationem.nam potentia eſt cā triſtitie ⁊ actus cauſa delectationis:vt Ariſt.dicit ⁊ probauit per exēplum de vigilia ⁊c̄. Sed deus eſt in actu per eſſentiam ⁊ intellectus noſter per participationez.ergo deus eſt in ſūma delectatione:⁊ huius confirmatio eſt.Quū deus intelligit per eſſentiam ⁊ non per potentiaʒ precedentem actum: ⁊ propterea deus eſt in ſūma delectatione in quali intellectus nō eſt q̄ eſt factus in actu.❡ Alexander ergo rñdet ad q̄ōnem ⁊ vult q̄ delectatio ſequat̄ comphenſionē ſicut vmbra corpus. Quotuplex ergo ē comphēſio:totuplex ⁊ voluptas. eſt aūt vna comprehenſio cui non rñdet oppoſitum.ſ.ignorātia:vt dei ſcīa:ergo ⁊ delectationi tali nō rñdebit triſtitia ↄñs ad ignorantiam.Erit ergo duplex ignorantia.ſ. habens ↄtrarium ⁊ carens ↄtrario. In deo ergo eſt delectatio. pmo modo ⁊ non ſcdo modo:⁊ ſic dici pōt delectatio equiuoce ⁊ q̄ſi metaphorice.⁊ hoc pacto ſolue ſua argumenta.[Et dicit̄ de eo vita.]Oſtendit nunc vitam ieſſe ſibi:⁊ q̄ ſumma vita q̄ quidē vita inſit ei perſpicuum.nam itelligit.vt enī dicitur ſcdo de aīa aliqð multifariam viuere dicimus: quorū eſt vnum itelligere.Q: vō ſūma vita ſit:ſic oſtēdo.nam intelligere eſt optimū viuere:ergo qð eſt purus intellect⁹:erit optima ⁊ ſūma vita:⁊ ppterea deriuata eſt ab eo omnis vita.his quidem clarius:his vō obſcurius:vt dr̄ pmo celi. Ex his ↄcluditur definitio . Eſt enim deus ſapiens atq̄ in ſūma delectatione ſemper conſtitutus perfectiſſima vita viuens.[Et hoc putauerunt.]❡ Auerroes hic digreditur cōtra duas poſitiones dictas de deo.prima fuit antiquorum. nam antiqui videntes in deo reperiri hec tria.ſ. ſapientiam amorem ⁊ vitam ſeu eſſentiam:in deo poſuerūt trinitatem ſubſtantiarum. Itaq̄ voluerunt in deo eſſe tres ſubās.ſ.ſubſtantiam vite:ſubſtantiam ſapiētie:⁊ ſubſtantiam amoris. hec enim nō poterāt eſſe accidentia:q̄ deo nihil accidit.⁊ cum h̄ eos dr̄:ergo deus erit compoſitio quedā. Reſpondebant credentes eundem deum eē trinum ſubaliter ⁊ vnum ↄgregatiōe.h̄ poſitio fuit antiquoꝝ.[Et neſciuerūt.]❡ Cōtra hos arguit Auer.nam ſi ſubā eſt numerata:ita q̄ de⁹ ſit

Soluto.

Digreſſio

congregatio trium ſubſtātiarum realiter diſtinctarum:ſz deus erit vnum per vnam intētionem.i.vnam formā additā illi ꝯgregato vt miſtum ē vnū ꝓpter vltimam formā miſtionis que eſt forma ſpecifica.⁊ hoc eſt manifeſtum.nam omne vnum per ſe eſt vnū ab vna forma:⁊ ſic ſeqtur in deo eē compoſitionē:⁊ per ꝯñs ipſe nō erit eternus.[Et dicit Alexander.] Narrat aliam poſitionē.qdam enim euitantes h argumentum dixerunt illa tria eſſe tres diſpōnes additas eſſentie dei:⁊ per ꝯñs voluerunt illa tria eſſe tria accidētia abſoluta addita eſſentie.hec eſt ſcōa poſitio addita in lege maurorum.[Quapropter.] ℂ Contra arguit.nam quando deus ſit vnus ⁊ non ꝓpter aliquā illaꝝ diſpōnum.ergo eſt vnum ꝓpter aliam diſpōnem ⁊ formā ſubalem additā eētie:⁊ illis diſpōnibus.[Et vtriqꝫ.] ℂ Tunc arguit contra ambos inſimul.nam oē cōpoſitum eſt nouum ⁊ vtriqꝫ diſpōni accidit cōpoſitio.ergo vtraqꝫ diſpō eſt noua.[Et ſi dicat.] ℂ Rñdet qs deum eſſe cōpoſitū ⁊ cōponentia eius nō cōponi ꝓpter agens colligans illa ſed eē cōpoſita ſemꝑ ⁊ a nullo. ℂ Contra hoc arguit.nam ſi aliqua componerentur per ſe:tunc exirent de potentia ad actum per ſe:⁊ mouerent ſine motore per ſe.ꝯñtia tenet ſuppoſito ꝙ quecunqꝫ cōponunt aliqḋ vnum in ſe ſint prius diuiſa.vt Ariſt. ꝑmo celi declarauit.⁊ tunc ſequitur deductio Auerrois. Debes ſcire ꝙ quidam ⁊ nos longo tpe credimus Auerroem contradixiſſe chriſtianis ⁊ mauris ⁊ iudeis:⁊ certe non eſt ita:⁊ ꝓpterea debes ſcire ꝙ chriſtiani dicunt.primo in vnitate eſſentie dei ſtare trinitatem ꝑſonarum:ita ꝙ volunt deū eſſe trinum in ꝑſonis ⁊ vnum in eſſentia. Dicunt 2° ꝙ perſone nec ſunt tres ſubē nec tria accñtia:ſed addunt eſſentie tres relationes qbus ꝯſtituunt tres ꝑſone que qdem cōparate ad eſſentiam ſunt ſubē ⁊ trāſeunt in ſubam.Comparate ſo inter ſe differunt re.nō qdem abſoluta ſꝫ relatiua.Et ex his tollit obiectio Auerrois.naꝫ ſi trinitas eſſet in deo:vel quo ad ſubas:vel quo ad diſpōnes abſolutas additas:in eo eſſet compoſitio.tñ ſi ibi eſt ſolum trinitas relationum:nec ibi erit compoſitio:nec ibi aliqd noui.Auerrois ergo contradicit antiquis ⁊ mauris.antiqs qdem pro quanto poſuerunt trinitatē ſubarum.mauris ſo pro quanto poſuerunt trinitatem diſpoſitionum abſolutarum.Conſtat aūt chriſtianos nullum hoꝝ ponere:⁊ ꝓpterea nō chriſtianis ſed antiquis ꝯdicere vr.Sed vr in dictis Auerrois cōtradictio.nā Auerroes ſumit ꝯtra hos hanc ꝓlem.omne compoſitum eſt nouum.Sed hec videt contra ipſuꝫ.nam celum eſt cōpoſitū ex intelligentia ⁊ orbe:⁊ ex qñtitate ⁊ ſuba:ergo nouum.Cuius oppoſitū per ipm ꝯſtat. ℂ Amplius rōnalis anima eſt compoſita ex itellectu agēte ⁊ poſſibili:⁊ tñ eſt eterna. Ioānes fingit verbum pħi eſſe intelligendū de nouitate in ſe vł quo ad accidentia.⁊ ſic vult ꝙ omne compoſitum ſit nouū:vel quātum ad ſubam vel quātum ad accñtia.⁊ ſic eſt celū.eſt enim nouum ſm vbi diuerſa.Silr ⁊ rōnalis aīa eſt noua quo ad accidentia.Aut pōt etiam dici Auerroem intelligere de compoſito ex ꝑncipijs tranſmutabilibus cuiuſmodi nō eſt in ꝓpoſito:naꝫ neqꝫ celum neqꝫ aīa rōnalis ſic cōponit.Sed pace eius nulla horum eſt in ꝓpoſito ad mentē Auerrois.ꝑma qdem:non qꝛ Auerroes arguit contra eos:qui dixerunt aliqua eſſe componibilia per ſe hoc modo:qꝛ tunc extraherent ſe abſqꝫ motore:⁊ conſtat ibi nō loqui de variatione in accidente:qꝛ id non eſſet inconueniens.2° vo minime:qꝛ tunc peteret pnm̄ qꝛ ſupponeret ptes componētes deum eſſe tranſmutabiles ⁊ hoc petebat. Videtur ergo mihi ſaluo meliori iudicio pro nunc verbum Auerrois eē intelligendum.vt dicit ipſe in libro.d.d.hoc modo:ꝙ omne compoſitum eſt nouū:hoc eſt dependens.⁊ hoc modo hꝫ intentum.nam celum ſi eſt compoſitum eſt nouum hoc eſt dependens.Similr ⁊ ſi rationalis anima ſit compoſita(vt credit Ioānes)eſt noua hoc eſt dependens.⁊ hoc modo hꝫ Auerroes contra eos:nec aliter intelligere debes ſi ſba ſua ſunt vłiter vera.debes ſcire ꝙ Auerroes in libro deſtructio deſtructionū.diuiſiōe 5ª.in ſolone dubij tertij narrat pōnē chriſtianoꝝ.⁊ dicit aliter ꝙ̄ hic dicit:⁊ ꝓponit ſe vere ꝯtradicere illi aliubi:⁊ tu vide eum ⁊ intelliges qūo hic non ꝯdicit chriſtianis ſed hñ ibi.[Et ſic eſt intelligendū.] Oſtendit nunc qualis multiplicitas ſit in deo ⁊ qualis diuerſitas.naꝫ negare non poteſt qn dē deo plura dicant nomina.dī enīꝫ viuens:ſapiēs:⁊ amans:⁊ multis alijs modis.⁊ ſic in deo vr̄ eſſe diuerſitas:⁊ qꝛ deus eſt ſimplex ⁊ ſumme ſimplex vt predixit:videt ꝙ ſint in eo diuerſitas ⁊ ſimplicitas.⁊ ꝓpterea qualiter hec deo inſint:dicenduꝫ reſtat.⁊ ꝑmo loquitur de diuerſitate.Dicit ergo ꝑmo ꝙ deus dicit vnus ⁊ viuēs. Sed hec non dicunt diſtinctionem realeꝫ:ſed rōnis qꝛ ſūt vnum in re ⁊ duo in rōne.Dicit 2° nō ita idem qꝛ ſignat idē omnibus modis.ſ.ſm rem ⁊ modum ⁊ reſpectu eiuſdem ſicut ſignat noia ſynonyma:qꝛ fruſtra laboraſſet Ariſtoteles in ꝓbando hec.Dicit 3° ꝙ non ſignat idem ſicut principale hoc eſt abſtractum ⁊ ſumptum hoc eſt concretum.qꝛ ſumptum hoc eſt ꝯcretum ſignat illud qḋ pꝛcipale ⁊ magis.dicit enim formā ⁊ ſubm cuius exēplum eſt.nam vita ſignat formam abſolute ⁊ non ſubm:viuum ſignat formaꝫ in mā hoc eſt ordine quodam vtrūqꝫ:qꝛ principaliter forme ⁊ ſecundo ſubm.vt qnto huius dixit cōmento.14.contra Auicēnam.[He igitur.] ℂ Concludit corollarium ad dicta.ſ.qūo differunt modi ſignificandi in reb⁹ mālibus ⁊ in abſtractis:⁊ dicit.he igit ſunt poſitiones hoc eſt modi ſignificationum nominum in eis que ſunt forme in mā.nam in illis ſunt ille tres differentie dicte ſynonyma:ꝯcretum ⁊ ꝑncipale:⁊ differentia rōne.In eis autem que ſunt forme non in mā:diſpoſitio hoc eſt predicatum ⁊ diſpoſituꝫ:hoc eſt ſubm reducuntur ad vnum in eſſe ⁊ duo in ꝯſideratione:cuius cām dicit:qꝛ vnamet eſſentia eſt ꝑdicatum ⁊ ſubm.nam illa vt poſita eſt ſubm:vt diſponens ſemet eſt predicatuꝫ quare ſubiectū ⁊ predicatum erūt vnum in eſſe ⁊ duo in intentione.quare ſaltem predicatū differt a ſubiecto rōne.[Sed tñ.] Oſtendit ꝙ ſimplicitas inſit deo:vbi debes ſcire ꝙ in ꝓpōne cathegorica ne¢ia per ſe:vt hō eſt aīal:ꝑdicatum ⁊ ſubiectum differunt realiter:ſed nō in eſſe:qꝛ aīal ſumit a forma alia a qua ſumit homo:ſed hec ſunt vnū in eſſe:qꝛ vnū ab altero ſeparī non pōt:⁊ ideo ſunt duo in potentia intellectiōis.pro quāto intellectus pōt intelligere illa duo deo attributa ſeorſum.[Intellectus enī.] ℂ Cōtra.qꝛ intellectus itelligit rem ſicut eſt:ſed res non ſunt in eſſe diuerſe:vt hō ⁊ aīal:igr̄ non poteſt illa ſic itelligere.Reſpōdet ꝙ intellectus nō tñ eſt natus diſtincte itelligere ꝯgregata in eſſe ſed congregata in re:qꝛ eſt natus diuidere omnia ſepabilia vt formā per ſe ⁊ mām per ſe:⁊ formā per ſe a compoſito ex mā ⁊ forma:⁊ huius nulla cā eſt niſi qꝛ intellectus.[Hec igit diſpoſitio.] ℂ Concludit nunc quales ꝓpōnes ſunt in rebus mālibus:⁊ vult ꝙ qñ itellectus cōponit in illis predicatum cū ſubiecto:vtpote formā cum compoſito:vt homo eſt aīal:vel formā cum hñte formā vt corpus eſt album:tunc intelligit illa adunata ⁊ diuerſa modis diuerſis.adunata qdem inquantum ꝯiungit ꝑdicatum ⁊ ſubm.diuerſa ſo inqñtum itelligit deferens hoc eſt ſubm eſſe aliud a delato hoc eſt predicato. Ex his vult hēre ꝙ cā totalis q̄re in rebus mālibus ſubm differt a predicato eſt eſſe in mā.nam rōne mē ſubiectuꝫ ſubeſt:⁊ rōne forme predicatū diſponit.ergo ſubiectū a mā predicatū a forma ſumit.[Cum aūt.] ℂ Oſtendit modo qūo in rebus abſtractis a mā ſubm ⁊ ꝑdicatum nullo modo differūt.⁊ huius cām dicit:qꝛ nullus eſt modus quo poſſit diſtingui:qꝛ tota cā fuit eſſe in mā:ergo vbi nō eſt mā non erit diſtinctio.ergo ḡ ſic:que diſtinguunt ſūt in materia:vt

prediꝛit per ↄuerſionem per ↄtrapoſitionem que non ſunt in mã non diſtinguunť.[Et qm̃ intellectus.] ¶ Soluit dubium.nã ſi nulla eſt dĩia inter p̃dicatum ⁊ ſubm̃ in ꝑpõnibus abſtractoꝝ: ergo ſubm̃ ⁊ predicatum ſunt ſynonyma. Reſpondet ⁊ vult ꝙ illa duo non ſunt nõia ſynonẏ́ma.ita ꝙ ꝑpoſitio ſit ſm nomẽ:vt hec tunica eſt veſtis:⁊ nõ ſm intentionẽ vt hec hõ eſt rõnalis. Sed intelligit ea duo eſſe dĩia ſm aſſimilationẽ:ita ꝙ in talibus accipit duo:quoꝝ ꝑportio adinuicez alterius ad alteꝝ eſt ſicut ꝑportio p̃dicati ad ſubm̃:⁊ ex eis componit ꝑpõnem cathegoricã in illis.vult ergo Auerroes p̃dicatum ⁊ ſubm̃ in abſtractis nõ dici niſi metaphorice ⁊ per ꝑportionem:qꝛ ſubm̃ ꝓprie vel eſt mã vel ſumiť a mã. p̃dicatum ꝟo vel forma vel ſumiť a forã. ⁊ qꝛ in eis totũ eſt forma: ideo nõ pñt hec duo inueniri niſi metaphorice. ⁊ ſic ꝑpoſitio in illis.⁊ his vĩ fere equiuoce.[Et nullam]. ¶ Adhuc dubitabis ſi nulla eſt differentia in re:vñ eſt differentia inter predicatũ ⁊ ſubm̃. Reſpondet ⁊ dicit p̃mo nullam eſſe dĩiam inter ea oĩno niſi ſm acceptionem.nam idem re accipit diſpoſitũ:hoc eſt ſubm̃ ⁊ diſpõnẽ hoc eſt predicatum. Dicit 2° ꝙ ideo intendit multitudinem ſm acceptionem qꝛ intell's põt intelligere:idẽ his duobus modis ſm ſilitudinẽ ad ꝑpoſitionez cathegoricam in reb' cõpoſitis:ſicut multa itelligit per ſilitudinez:vt mãm in cõparatione ad ſubm̃:⁊ ſic intellectus verificans hanc: hõ eſt viuens vel hõ eſt ſapiens per attributionẽ trãſumit hec in deo:⁊ hac de cauſa dicuntur attributa.[Et ſi intellectus.] ¶ Probat hoc per impoſſe hoc mõ:ſi intellectus non accepiſſet.In iſtis cõpoſitis diſpõnẽ ⁊ diſpoſitum: hoc eſt predicatuz ⁊ ſubm̃:nõ poſſet itelligere nãs eoꝝ nec declarare. naz cognitio illoꝝ eſt ex ſenſibilibus hoc mõ.[Et magne.] ¶ Concludit q̃lis multiplicitas ſit in deo ⁊ facit enthymema hoc pacto:que differunt re ⁊ rõne:plus differunt q̃ᵹ que rõne tñ:ergo multiplicitas attributoꝝ in deo differunt rõne tñ ⁊ non re.tenet ↄñia:qm̃ ea differunt ꝓpter eẽ in mã. hec que differunt rõne tñ:differunt ꝓpterea qꝛ ſumuntur a differentibus mã. ¶ Ultimo Auerroes addit verbũ Alexandri.nã Ariſtoteles dicit intellectũ nõ intelligere ſe.contra arguit:qꝛ viſus videt ſe in ſpeculo:ergo ⁊ intellectus.⁊ ꝓpterea vult ꝙ Ariſtotelis verbũ intelligať recte ⁊ ad bonũ ſenſum:⁊ nõ ponit q̃lis ſit ille ſenſus. Tunc adde ꝙ intellect' intelligit ſe per ſpẽs alioꝝ ⁊ non per eſſentiã ꝓpriã. Debes ſcire ꝙ tota ſnĩa Auerrois in hoc ꝙ attributa in deo nõ ſint ſynonyma eſt:qꝛ lꝫ ſubm̃ ⁊ p̃dicatum in deo non differunt. ſumunť tamen a differentib' que ſũt in cõpoſitis: ergo non ſunt ſynonyma.qꝛ igiť ſumunť a differentib': ꝓpterea differunt.⁊ ſi dices vel illi diſcernẽdet aliqd in re vel nihil dicẽdum ꝙ illi rñdet aliqd in re:ſed nõ in re dei: ſed in re cãta a deo per quã deum itelligim':⁊ hoc ſatis ad hoc ne illa differẽtia nõ ſit ficta.põt hec opinio ꝓbari multis rõnibus.vt in libro.d.d.diuiſione 5ᵃ in ſolone ad vltimum.ſed pro nũc ꝓbať primo:qꝛ quecunqꝫ ſunt in aliquo ſunt in eo per modum ei'.vt 3° de aĩa cõmento 5°.ſed deus eſt ſũme ſimplex ⁊ ſũme idem:ergo quecũqꝫ ſunt in eo ſunt in ſũma ſimplicitate ⁊ idẽtitate.ergo in eo nulla põt poni diſtinctio extra aĩam.ſcđo in p̃ncipio diuerſitatis:quecunqꝫ ſibi inherentia ſunt diuerſacita in p̃ncipio identitatis ⁊ vnitatis quecũqꝫ inſunt debent eſſe vnum ⁊ idem:quare in deo oĩa ineꝛiſtẽtia ſunt idem ⁊ per ſe vnum. Sic igitur illi diſtinctioni nihil reſpondet ex parte dei. Sed ex p̃te cauſati ab eo bene reſpondet.⁊ propterea non eſt ficta.

QUicũqꝫ aũt putant:vt pithagorici ⁊ Speuſippus:optimum nobiliſſimũ nõ in principio eſſe ꝓpter ⁊ plantarũ ⁊ aĩaliũ principia cãs eẽ qdez:bonũ ꝟo ⁊ ꝑfectum in his que ex his:nõ recte exiſtimant.nam ſperma ex alteris eſt prioribus perfectis:⁊ primũ nõ eſt ſperma ſed ꝑfectum:vt priorem hoiem dicat aliqs eſſe ſpermate:non qui ex hoc fit:ſed alterum ex quo ſperma.

¶ Quãta ſit ꝑfectio primi p̃ncipij:iam ex hiſce potes recipere. Nunc ꝟo qꝛ ſunt qdaz ⁊ magni qui dicũt oppoſitũ:ideo narrat alioꝝ poſitiões.dicũt ergo qdam vt Pithagorici ⁊ Speuſippus Platonis nepos in p̃n'nõ eſſe aſcribendũ optimum ⁊ p̃clariſſimũ:ſed potius principiatis.⁊ hoc per hãc inſtantiam.nam p̃nᵃ animaliũ ⁊ plantaꝝ ſunt cauſe:⁊ tamẽ bonitas ⁊ ꝑfectio nõ his cauſis aſcribunť ſed cauſatis ab illis.nam ſperma eſt imꝑfectius aĩali ⁊ ſemen eſt imꝑfectius plãtis. Per hanc inſtantiam voluũt hẽre ꝑfectionẽ eſſe aſcribendam p̃ncipiatis ⁊ non p̃ncipijs.hoc ꝑponit.d. quicunqꝫ aũt putant vt Pithagorici ⁊ Speuſippus optimuz nobiliſſimum nõ in p̃ncipio eſſe:cuius cãm ſubſcribit.d. ꝓpter p̃ncipia qdem aĩalium ⁊ plantarum cãs eẽ.bonuz ꝟo ⁊ perfectum in his eſſe que ſunt ex his:hi nõ recte extimant. hec ẽ poſitio ⁊ fundamentũ põnis.obijcit Ariſtoteles ⁊ reſpõdet ad inſtantiã illam:vbi debes ſcire ꝙ dupl'r peccant ⁊ in forma ⁊ in mã. In forma qdem:qꝛ ex vna ſingulari nõ ſequitur vl'is.lꝫ eni in his eſſet ita:nõ tñ in oĩbus eſſe ita opꝫ. In mã ꝟo:qm̃ p̃nᵐ ꝓprie nõ eſt in mã ſperma in aĩalib' vel ſemen in plantis:ſed aĩal:ex quo fuit ſemen vel planta prior a qua fuit ſemen. Ita ꝙ ſi totius congregationis hominum datur p̃ncipium ſimpl'r ⁊ ↄceditur apud multos:illud non ẽ ſperma ſed homo:a quo ſperma. propter quod nos diximus homines p̃mo fuiſſe ⁊ poſtea ſemen eius. Ariſtoteles ergo tangens ſolum peccatum in materia dicit:nam ſperma ex alteris eſt prioribus perfectis vt ſperma animalium ex animalibus:⁊ ſemina plantarum a plantis.⁊ p̃mum.ſubaudi ſimpliciter nõ eſt ſꝑma ſed ꝑfectum:vtpote aĩal vel planta:vt ſupple ſi qs dicat priorẽ hoiem eſſe ſpermate:non dicet eũ qui ex hoc ſpermate fit:ſed alteꝝ hoiem ex quo ſperma. Ecce ergo quõ peccat argumentum in materia.

QUod qdem igiť ex ſuba quedã ſempiterna ⁊ imobilis ſepata a ſenſibilibus:manifeſtuz eſt ex dictis. Oſtenſuz eſt aũt ⁊ qꝛ nõ ↄtingit hẽre hanc ſubam magnitudinẽ vllã. veꝝ ſine p̃te indiuiſibilis eſt.mouet eni per infinitũ tp̃s.neqꝫ autez hꝫ ⁊ potẽtiã ĩfinitã finitũ. Qm̃ aũt oĩs magnitudo vel finita aut infinita.finitã qdem ꝓp hoc vtiqꝫ nõ hẽbit magnitudinẽ. Infinitã ꝟo non:qꝛ total'r nulla eſt ĩfinita magnitudo. At ꝟo ⁊ qꝛ ĩpaſſibilis ⁊ inalterabilis.oẽs enim alij motus poſteriores ſunt eo qui eſt ſm locũ:hec qdem igiť manifeſta qꝛ hunc modum habent. Cõ.40. pſpicuũ eſt.

¶ Epilogat que nunc dixit ⁊ que alibi dixit per modum epilogi:etiam nunc adijcit dicit:ꝙ quidez igitur eſt ſubſtantia quedam ſempiterna ⁊ imobilis ſeparata a ſenſibilibus:manifeſtum ex his nunc dictis:que ꝟo alibi.vt in 8° dixit.nũc repetit ⁊ oſtendit ꝙ hec prima ſubſtantia eſt incorporea.⁊ p̃mo ꝑponit rem ⁊ inquit. Oſtenſum autem ⁊ qꝛ non ↄtingit habere hanc ſubſtantiam magnitudinem vllam verum ſine parte indiuiſibilis eſt.hec eſt concluſio ⁊ ſyllogizat hãc ſic: quod mouet infinito tempore non eſt in magnitudine: ſed prima ſubſtantia mouet infinito tẽpore:ergo non eſt in magnitudine corporea.huius dedit minorem tñ.d. mouet enim

enim per infinitum tpꝰ:neqꝫ aũt finitã hꝫ ⁊ potentiaꝫ infi-
nitam.cur addat hãc ſcḋam ꝓpõnem:ſtatim ſubſcribit:põt
quis dicere ꝙ iſ nõ hẽat magnitudinẽ finitã:hꝫ infinitaꝫ:⁊
propterea oñdit ipſaꝫ nullã hꝛe.⁊ dicit.Q̃ñ aũt oĩs magni-
tudo aut finita eſt aut infinitã.finita gdem pp hoc.ſ.ga mo-
uet infinito tp̃e non habebit magnitudinem.nã vt diximus
in cõmento oĩs virtus in magnitudine finita eſt corruptibi-
lis ⁊ finita in tempore.infinita ꝟo non:quia totaliter nulla
eſt infinita magnitudo.vt.3.phyſicorũ diximus.Ex his ſyl-
logiꝫa ſic.nullum mouens tempore ĩfinito eſt in corpore:ſꝫ
prima ſuba eſt mouens tempore infinito.ergo prima ſuba
non eſt in corpore.Hoc g̃ eſt ſm qḋ reperit.reperit ⁊ 3° ꝙ
prima ſuba ſit impaſſibilis ⁊ inalterabilis:⁊ hoc ꝓponit.d.
et ꝟo ⁊ ga ĩpaſſibilis ⁊ inalterabilis:cuius cãꝫ dicit.nã oẽs
aliq motus poſteriores ſunt eo qui eſt ſm locuꝫ.ex hoc vult
habere p̃mam ſubam nullo alio motu poſſe moueri:ga ſi
nõ mouet p̃ motu.g̃ nec poſterioribꝰ motibus moueri digᵘ
eſt:⁊ tunc breuiter epilogat totuꝫ.d.hec gdem igiꝭ maniſe-
ſtum ga hanc motum habent vt longo ſermone dixit.

Cõ.41. ¶ Facit rememorationem.]Cõmentum iſtud diuidiꝭ:ga p̃
exponit textum.2ᵘ ibi[Joãnes Grãmaticus.]Digrediꝭ.ſed
prima pars videꝭ perſpicua.tñ volo duo notare:quoꝝ p̃ᵐ
eſt ꝙ Auerroes alr̃ formas ſyllm q̃ nos.naꝫ ipſe format in
ſcḋa figura hoc mõ:oẽ corpus aut potẽtia in corpore eſt fi-
nitum:ſed primus motor non eſt finitus.g̃ nec eſt corpꝰ nec
virtus in corpore:minor poniꝭ ibi[Mouet enim.] Maior
ꝟo ibi[Neqꝫ autẽ.]Et ſic nihil in lr̃a eſt ſuꝑfluũ.maior p-
ſyllogiꝫatur:ga omne corpus vel eſt finitũ vel infinituꝫ:ſed
infinitum eſt finitũ ⁊ infinitũ nõ eſt.g̃ omne corpus vel virtus
in corpore eſt finita.Q̃ñ oẽ corpus eſt finituꝫ ⁊ oĩs magni-
tudo finita eſt corpus ga ĩfinitũ nõ daꝭ.Componiꝭ g̃ ſyllᵐ
ſic.oẽ corpus finitũ eſt finitum ⁊ oẽ corpus eſt finitũ:ga in-
finituꝫ nõ daꝭ.g̃ oẽ corpus eſt finitũ que erat maior.2ᵐ ꝟo
eſt ꝙ Auerroes facit taleꝫ ꝯditiam:ſi in corpore finito fue-
rit potentia infinita:cõtingit corpus illud moueri in inſtãti
hanc ꝯditiam in.8.phyſicoꝝ.cõmẽto.71.declarauit:⁊ in lib.
de ſuba orbis ⁊ põt declarari a p̃mo ad vltimuꝫ hoc mõ:ſi
virtus infinita eſt in corpore.g̃ eſt corruptibilis:ſi corrupti-
bilis.ergo hꝫ ꝯtrariũ:ſi hꝫ ꝯtrarium.g̃ opꝫ tẽpore ĩfinito reſiſte-
re illi ꝯtrario ab eo corrũpaꝭ:⁊ ſi reſiſtit ꝯtrarium tp̃e infinito.
ergo erit infinita in vigore ⁊ potentia:ſi infinita in vigore ⁊
potentia.ergo mouet in nõ tẽpore:⁊ per ꝯñs a p̃mo ad vlti-
mum/ſi virtus eterna ſit in corpore:illa mouet in nõ tẽpo-
re.ſumis enim inſtãs per nõ tẽpore qḋ dico ꝓpter ſophiſtas.
de quo alſ.hec igitur continentur in expõne litere.[Joan-
nes Grãmaticus.]¶ Hec eſt digreſſio in qua p̃mo mouet
qõnem que ſic cõponiꝭ.oẽ corpus per Ariſtoteleꝫ hꝫ potẽ-
tiam finitam:ſed celũ eſt corpus.g̃ celũ hꝫ potẽtiã finitam.
vltra/oẽ qḋ habꝫ potentiã finitã eſt corruptibile.ſed celum
habꝫ potentiam finitã.g̃ celum eſt corruptibile.hec qḋ eſt
falſa.ergo aliqua ꝓpoſitionũ ⁊ diſcurre per oẽs nõ niſi pp.
illam.vꝫ.omne corpus hꝫ potentiã finitã:⁊ per ꝯñs hec eſt
falſa.[Si igitur.]¶ Refellit hic reſponſioneꝫ tacitam.di-
enim cõmuniter ꝙ primario corruptiõis eſt acgſita in celo
a potentia abſtracta eternitas ꝙ celum ſui nã corruptibi-
le eſt:ſed eſt adeptum eternitatem a ſuba eterna p̃ſeruante
ipſum a corruptiõe.¶ Cõtra arguit ga ſi ſic tũc aliqḋ poſ-
ſet corrumpi nũqꝫ corrũpeꝭ qḋ eſt ĩpoſſibile ⁊ ſunt declarata
in primo celi.hec ſupponatur nunc ga declarare eſſet tranſ-
greſſio.[Dicamus.]¶ Soluit ergo aliter ⁊ dicit primo/di-
camus igiꝭ ꝙ mirũ eſt de hoc qḋ dicit ꝙ oẽ corpus habere
potentiam finitã eſt verũ.nã hec maior eſt diſtinguenda et
non ſimplr̃ accipienda.Dicit 2° ꝙ potentia dĩ multiplr̃.eſt
enim poꝰ in ſubſtantia vt mã ⁊ alteratione vt alterabile ⁊
in vbi vt mobile.Relinquit potentiaꝫ ad quantitatẽ ꝙ illa
eſt ſimul cum illa ad ſubam oẽ augmentabile in ſubſtan-
tia tranſmutaꝭ.Dicit 3° ꝙ hec ꝓpõ Ar.vꝫ.oẽ corpꝰ hꝫ po-
tẽtiã finitã:nõ eſt cõis oĩ corpori cuiuſcũqꝫ potentie ſit:niſi
quãdo poꝰ intelligiꝭ potẽtia in vbi.hec g̃ ꝓpõ/oẽ corpꝰ hꝫ
potentiã finitã ĩtelligiꝭ de potẽtia ad vbi.quaſi dicat.ꝙ oẽ
qḋ moueꝭ:ex ſui nã finito tẽpore moueꝭ.[Quo n.dicimꝰ.]
¶ Contra arguet gs per ꝯuerſionem in terminis oĩs poten-
tia in corpore eſt finita.g̃ oẽ corpus hꝫ oẽm potẽtiã finitaꝫ.
Rñdetur ꝙ hec non eſt bona cõuerſio nec in terminis:nec
in parte:nec per ꝯpoſitionẽ:⁊ ideo hñ põt ꝯcedi oẽ potẽtiaꝫ
in corpore quecũqꝫ ſit eſſe finitã.ſꝫ ꝙ oẽ corpus hẽat oẽm
potẽtiã ⁊ finitã:eſt falſuꝫ:nã corpus celeſte non hꝫ potẽtiaꝫ
niſi tñ in vbi vt dictũ eſt.[Si igiꝭ.]¶ Contra adhuc q̃tũ
ad potentiã qua mouetur:ga cũ potẽtia a qua moueꝭ ſit in
eo vel igitur eſt finita vel infinita.Si infinita contingit mo-
ueri in inſtanti vt deductum eſt 2° celi cõmento.38.⁊.39.ſi
ꝟo finita poſſibile eſt geſcere:qḋ falſuꝫ eſt:nã moueꝭ ſem-
per.Rñdet ⁊ vult ſuppoſitũ eſſe falſuꝫ:vult eniꝫ ꝙ illa po-
tentia a qua moueꝭ non ſit in eo:⁊ ꝓpterea dicit g̃ non mo-
uetur a potẽtia exiſtere in eo ſꝫ a potẽtia ſeꝑata:que in nul-
lo ſubiecto eſt oĩno.Eſt ergo ſolo ꝙ qḋ ſupponit falſum.ſ.
potentiam a qua moueꝭ eſſe in celo:illa enim non eſt in eo.
¶ Sed hic eſt cõtradictio:nã cõmẽto.36.expreſſe dixit cõ-
trarium.voluit enim corpus celeſte eẽ aiatũ ⁊ certuꝫ eſt ꝙ
non niſi aia exiſtẽte in eo:cuius oppoſituꝫ dicit hic.forte ꝙ
Auerroes loquiꝭ de primo motore qui gdẽ eſt cã ſempiter-
ni motus ſaltẽ vt finis.⁊ talẽ nullius orbis vult eſſe animaꝫ
vel potẽtiã ſed oĩno ſeꝑatuꝫ.vel forte dici põt ꝙ per eſſe in
corpore intelligit ꝯſtitui ꝑ corpus:⁊ per eẽ ſeꝑatũ itelligit ĩ-
depẽdẽs a corpore ⁊ hoc modo poteſt res moderari.[Sꝫ
aliqs.]¶ Replicat ꝯ dicta 3° qm̃ potẽtia mouens primuꝫ
mobile eſt infinita mõ ſiue intelligitur extra magnitudinẽ
ſiue in magnitudine cum ſit infinita ſemꝑ mouebit in non
tẽpore.non enim vĩ maior ratio de ipſo in magnitudine q̃
de ipo extra magnitudinẽ.[Et diſſolutio.]Rñdet ⁊ vult ꝙ
primuꝫ mobile duplicẽ habeat formã alterã.ſ.mobilem ꝑ
quam eſt tale.alterã cõem que eſt talis totius cõgregati ex
oĩbus orbibus ⁊ ſic motus diurnus componitur ex duplici
motore hoc eſt requirit duplicẽ motorẽ:alterũ intrinſecum
qui eſt aia eius ⁊ forma ꝓpria illius ⁊ hoc mõ ab illo hꝫ mo-
tionem finitã in tẽpore que gdeꝫ eſt terminata in velocita-
te.alterum ꝟo extrinſecuꝫ ⁊ cõem a quo hꝫ motionẽ infini-
tam.[Cuꝫ dicere.]¶ Remouet dubiũ:nã dictũ eſt a moto-
re ꝓprio p̃mũ mobile habere finitã motioneꝫ.a motore ꝟo
cõmuni hẽc infinitam motionẽ.queret g̃ quid intelligit ꝑ fi-
nitateꝫ ⁊ ĩfinitatẽ in motibus.Rñdet ꝙ finitas ⁊ infinitas
in motibus accipiunꭍ dupl̃r.vno modo extenſiue hoc eſt ꝑ
duratione.alio modo intenſiue ꝑ velocitate vel tarditate q̃
inferuntur ꝓpter proportionem motoris ad mobile.naꝫ ſi
motor ſupra mobile creſcit:augeꝭ velocitas:adeo ꝙ ſi eius
potentia creſcat in infinitũ:⁊ motus efficieꝭ in nõ tẽpore et
infinitus in velocitate.vult g̃ dicere ꝙ tã motor cõis q̃ mo-
tor proprius primo mobili ſunt infiniti extẽſiue h̃ eſt in du-
ratione.differunt ꝟo ga motor cõmunis eſt infinitus in q̃li-
tate/hoc eſt intẽſiue ſed motor ꝓprius finitus.[Et ꝓpter di-
uerſitatẽ.]¶ Probat hanc ſolonẽ.naꝫ oẽs aie celoꝝ poſſũt
conſiderari dupl̃r:vel quãtũ ad id in quo ꝯueniũt:vel quã-
tum ad id in quo differũt.Quãtũ ad id in quo ꝯueniũt:oẽs
ſunt infiniti in extenſione ⁊ in duratione.Sed quãtũ ad il-
lud in quo ipſi differũt:ſic vnum celũ moueꝭ velocius ⁊ al-
terũ tardius.Eſt g̃ vis rõnis.Si motores corpoꝝ celeſtiuꝫ
non eſſent finiti in velocitate ⁊ intenſiue:tũc oẽs mouerent
equalr̃:⁊ ſic nulla eſſet differẽtia in velocitate ⁊ motiõe:mꝫ
hoc eſt falſum:videmus enim motus corporum celeſtium
diuerſari penes velocitateꝫ ⁊ tarditatẽ ꝓpter diuerſitatem

proportionũ motoꝝ ad mobilia eoꝝ. ergo oia cõueniunt. ſ. celum ⁊ motores quãtũ ad durationẽ eternaꝫ qa oia ſunt liberata a mã: ſed differunt penes diuas ꝓportionaꝫ vt ſcis. [Et hec eſt.] ¶ Scdo ꝓbat idem auc̃te Ariſt. 2. celi textu cõmenti. 71. Ibi eniꝫ facit tale enthymema. Si orbi adderetur aſtrum aut non moueret̃ aut tardius moueret̃. hec ꝫ ꝯñia valet vel ꝓpterea qa celum mouet̃ cuꝫ pena ⁊ labore ⁊ hoc nõ: ergo qa deſtruit̃ ꝓportio inter motorẽ ⁊ mobile. nam aia celi mouet celũ ꝓpter determinatã ꝓportioneꝫ. addito ergo aſtro additur ad ꝓportioneꝫ reſiſtẽtie: ⁊ ꝑ ꝯñs tollit̃ ꝓportio illa: ⁊ per ꝯñs vel nõ mouet̃ vel tardius mouebitur. eſt autẽ regula hec ꝙ quanto potentia motoris eſt maior: tanto velocius mouet. ⁊ econuerſo quãto minor: tanto tardius: ⁊ qñ potentia nõ ſuperat reſiſtẽtiã: nullo modo mouet. Et hec ꝯñia declarata ꝑſpicuũ eſt qualiter ad mentẽ Ariſto. motores corpoꝝ celeſtiũ ſunt finiti intenſiue: ⁊ in qualitate motus. [In corpore quideꝫ celeſti.] Quia accepit celũ ⁊ motorẽ celi eſſe eternos ⁊ nõ finitos: declarat hoc de celo p̃mo. 2° de motore. Et de ipſo celo arguit: qd̃ non habꝫ ꝯriũ non hꝫ potẽtiã vt corrũpat̃ hoc eſt mãm: ſed celum nõ habꝫ ꝯriũ. ergo nõ hꝫ potẽtiã vt corrũpat̃. hoc eſt declaratum in p̃mo celi ad longũ. [Motus aũt.] ¶ Scdo declarat idem de motore celi ⁊ p̃mo ſupponit ꝙ motus celi põt corrumpi per ſuã ſubam. nã hꝫ ꝯriũ vtpote quietẽ ⁊ omne habẽs ꝯriũ eſt corruptibile in ſuba. ergo motus põt corrumpi in ſuba. Ex hoc arguit mot' eſt corruptibilis: ⁊ durat ſemper: vel igitur a ſe: ⁊ hoc mõ nõ: qa ſeipſo corruptibilis ẽ. ꝫ opꝫ ponere aliquod ſempiternũ qd̃ motũ faciat perpetuũ. [Et ideo non eſt in celo.] Oſtendit qualis eſt motor faciẽs motũ perpetuuꝫ ⁊ facit enthymema hoc modo: motus celi eſt corruptibilis ⁊ habꝫ ꝯriũ: ergo celum põt quieſcere. ſed nũqꝫ quieſcit. ergo opꝫ ponere motorẽ ſeparatũ oĩno a mã ⁊ a potentia tam in ſuba vt mã qꝫ accidentali vt a mã vbi: ⁊ alioꝝ accidẽtiũ. [Et ideo dicit Ariſto.] Accepit motũ celi quãtum eſt ꝓpter ſui ſubam poſſe deficere qa hꝫ ꝯriũ. ſ. quietem. hoc ꝓbat auctoritate Ariſto. in. 9. huius vt declarauit Auerroes ibidem cõmẽto. 17. Ibi eniꝫ Ariſtoteles dixit nõ eſſe timendum celũ qeſcere: mõ timor eſt de poſſibili. ergo poſſibile eſt celum quieſcere. [Et ideo non eſt.] ¶ Contra arguit: nam tũc aliqd̃ eſſet poſſibile nõ eſſe qd̃ eſſet neceſſariũ qd̃ eſt contra Ariſto. p̃mo celi. Rñdet ⁊ ponit duo. P̃rimum in ſuba nihil eſt poſſibile ex ſe ⁊ neceſſariuꝫ ab alio. 2m in accidente poſſibile eſt aliquid eſſe poſſibile ex ſe ⁊ neceſſarium ab alio: p̃mũ ꝓbat qa tunc nã contingens efficeretur neceſſaria qd̃ patet eſſe falſum. 2m patet ex motu. naꝫ motus ſm ſe eſt poſſibilis nõ eẽ ⁊ neceſſarius ab alio ⁊ cãꝫ huius dicit. Quoniaꝫ motus eſt talis a motore ſeparato. [Si igitur motus.] ¶ Concludit tria. p̃muꝫ eſt ſi motus celi eſt eternus: neceſſe eſt vt fiat a motore ſimpliciter imobili ⁊ ꝑ ſe ⁊ per accidens. 2m motus permanet ab alio. ſubſtãtia ꝟo a ſe eſt eterna. 3m impoſſibile eſt in ſubſtantijs inuenire poſſibile ex ſe neceſſarium ꝟo ab alio. [Omnis igit̃.] ¶ Probat p̃rimam ꝯñiã. ſ. ſi motus eſt eternus: oportet vt fiat a motore neqꝫ ꝑ ſe neqꝫ per accidens mobili. ꝓbat̃ ꝫ nunc ꝯñia: naꝫ ſi nõ: det̃ ergo oppoſitũ ꝯñtis. ſ. ꝙ talis motor moueat̃ per ſe vel per accidẽs. arguit ſic. ſi mouetur per ſe. ergo eſt corpus gñabile ⁊ corruptibile. ſi ꝑ accidens: cum omne qd̃ per accidens mouet̃ poſſit quieſcere: ⁊ qñ omne per accidens mobile eſt virtus in corpore: ⁊ ꝑ ꝯñs generabile: ſed motus celi nũqꝫ ceſſat. ergo motor neqꝫ per ſe neqꝫ ꝑ accidens poteſt quieſcere: ⁊ per ꝯñs erit ſimpliciter imobilis. [Hec igitur.] Quia accipit omnẽ potentiam mobilem per accidens poſſe quieſcere: declarat hoc auctoritate Ariſto. nam Ariſt. in litera dicit omnis potentia in corpore eſt finita. vel dicit ſimile huic ⁊ vult dicere ꝙ eius actio eſt finita in tempore qa eſt mãlis: ⁊ per ꝯñs corruptibilis. Dicit 2° ꝙ omne corpus in quo eſt potentia vt tranſmutatur in ſuba: neceſſario tranſmutabitur: nec poteſt acquirere eternitatem ab alio: imo opꝫ vt tranſmutetur: ſed omne corpus in quo eſt potentia ad motũ tñ nõ opꝫ vt deficiat eius motus: qa poteſt ab alio perpetuari. ¶ Sed circa hec emergũt ambiguitates. p̃ma: nã videt̃ ꝙ ſi celum põt deficere in motu: ꝙ etiaꝫ in ſubſtantia deficeret ⁊ econuerſo. nã ſi celũ quieſcit: celũ nõ eſt. conſequentia eſt Auerrois in libro de ſubſtãtia orbis. ſed per ipſuꝫ antecedens eſt poſſibile. ergo ⁊ ꝯñs per regulam prioriſticam qa ſi motus poteſt deficere ⁊ celuꝫ põt etiam deficere. Amplius propter qd poſſibile nõ eſſe in ſuba nõ põt effici eternum: ⁊ in accidẽte: maxime in motu ſic. hec eniꝫ eſt queſtio non parua. ¶ 2° queſtio eſt: naꝫ hic plane dicit motores orbium non eſſe per ſe nec per accidens mobiles. oppoſitum dixit. 8. phyſicoꝝ cõmento. 52. ⁊ eſt neceſſarium: nã cũ motor orbis ſit aia celi ⁊ moto corpore mouetur ⁊ aia opꝫ celi animaꝫ moueri per accidens. hec apud me eſt maxima qd̃. ¶ 3° queſtio eſt/ dictum eſt primo celi ⁊ demõſtratũ celuꝫ nõ corrumpi qa mouet̃ motu qui non hꝫ ꝯtrariũ ⁊ hic dicit oppoſitum. ſ. motuꝫ habere ꝯriũ. hec eniꝫ eſt ꝯtradictio manifeſta. ¶ Circa primam debes ſcire ꝙ poſſibile eẽ in ſubſtantia differt a poſſibili eſſe in accidente. nam poſſibile eẽ in ſuba eſt ꝓpter duo. ſ. ꝓpter mãm ⁊ ꝓpter ꝯriuꝫ. omne. n. poſſibile eſſe in ſubſtãtia eſt tale: qa miſtum cuꝫ mã: ⁊ quia habꝫ ꝯriũ. Accidẽs aũt põt eſſe poſe eſſe ꝓpter multa. ⁊ ꝓpter mãm ⁊ ꝓpter ꝯriũ ⁊ ꝓpter ſubiectum ⁊ ꝓpter agẽs ⁊ alijs multis. Ex his accipit̃ ꝙ eternum in ſuba eſt tale ꝓpter carentiam cauſaꝝ corruptionis: vtpote ꝓpter carẽtiã cõtrarij ⁊ materie. In accidẽte aũt põt eſſe aliqd̃ eternũ ꝓpter eternitatem cuiuſuis cauſe. tũc pꝫ cã quare eternuꝫ in ſuba non põt eſſe poſe nõ eſſe. nam eternum in ſuba caret cauſis corruptionis ⁊ poſſibile nõ eſſe habꝫ cauſas corruptionis que non poſſunt cõpetere eidẽ. In accidente aũt ſecus eſt: qꝛ eternum accidens põt eſſe ab vna ſola cauſa. ⁊ corruptibile ab alia. ⁊ ſic nõ repugnat in accidẽte. Idẽ eſt eternuꝫ vno mõ ⁊ corruptibile alio mõ. ⁊ hanc declarationeꝫ ego ſolus inueni. Et Ioannes conatus eſt ad eam ſed nõ potuit attingere. ¶ Tũc ad rõneꝫ dico ꝙ regula illa qñ ad antecedẽs eſſe ſequitur conſequens eſſe: ⁊ ad antecedẽs poſſibile ꝯñs poſſibile debꝫ itelligi in ꝯñia bona per ſe. mõ hec eſt bona per accidẽs quam notã vocãe bonã ſm mãm. tu ꝟo ꝯſidera qa habꝫ replicã. 2° ſoluta eſt. ¶ Circa ſcdam debes etiaꝫ ſcire ꝙ moueri per accidẽs eſt dupl'r. vno modo dependẽter: qñ aia hois mouetur per accidẽs: qa ipſa dependet a corpore hois. ⁊ hoc pacto oẽ per accidens mobile aliquãdo quieſcit qa eſt corruptibile. alio mõ independẽter: vt dicimus ipſius celi aiam moueri per accidẽs. nã ipſa non dependet a celo ſed econuerſo vt dixi. ⁊ hoc cõſidera. Naꝫ ſolus primus ſimpl'r eſt imobilis ſimpl'r ⁊ per accidẽs: oi mõ capiendo per accidens. de quo vide librũ de dei infinitate. ⁊ Auerro. 8. phyſicoꝝ cõmento. 52. ¶ Circa tertiaꝫ debes ſcire ꝙ celuꝫ eſt in potentia mere paſſiua ad vbi: ⁊ ideo poteſt priuari oĩ vbi qꝫ tñ eſt ex parte ſui: ⁊ ſic motus hꝫ ꝯtrarium priuatiue: non aũt poſitiue ⁊ ſic tollit̃ ꝯtradictio hic. [Et etiam qñ.] ¶ Alio modo declarat idẽ. declarauit eniꝫ primo ꝙ celuꝫ ſit eternũ. deinde ꝙ eius motor ſit eternus: nunc ꝟo ꝙ motor eõis oĩum vel totius congregati ſit eternus declarat. Et ſupponit primo ꝙ celuꝫ etiã vt animatum pro prima forma põt quieſcere. ⁊ ſyllus eius eſt. nam omne per ſe ⁊ ex ſe mobile poteſt quieſcere. ſed celum eſt per ſe ⁊ ex ſe mobile. ergo põt quieſcere. nõ ꝓbat maiorẽ ſed tñ exponit illam: ⁊ vult per motũ per ſe illud qd̃ mouet̃ per deſideriuꝫ ⁊ appetitũ intrinſecuꝫ in eo: põt tñ maior probari

nam motus ꝛ quies ſunt oppoſita. ꝛ oppoſita ſunt nata fie/
ri circa idem.ergo omne ex ſe mobile pōt quieſcere.Diċ 2°
ꝙ q̄ de facto tale corpus celeſte nunq̄ quieſcit:ergo opor/
tet dare motorē quēdā ſimpliciter perpetuum:qui ſit cā ꝑ/
petuitatis motus:dico autem talem qui nec per ſe nec ꝑ ac/
cidēs ſit mobilis.Dicit 3° ꝙ talis motor in nulla exiſtit ma
teria nec extenſa nec naturali.[Et ideo q̄rendū.]¶ Remo
uet tacitam queſtionem.poſſet enim quis dicere.Sicut va/
let hec cōſequētia:eſt motus eternus ergo motor etern⁹:ita
nō valet hec eſt motor eternus per ſe:ergo motus ꝑ ſe eter/
nus.Reſpondet ꝙ non eſt ſimile:nam poteſt motor eter/
nus per ſe eſſe:ꝛ tamē motus nō per ſe ſed ab alio erit eter/
nus.[Sed ſi motus.]¶ Ponit differentiam inter motorē
proprium ꝛ cōem:ꝛ vult ꝙ motor cōmunis ſit ſimplr ſepa/
ratus tam a corpore corruptibili q̄ a corpore eterno: quia
nullius eſt forma propria:ꝛ hoc quia eſt cauſa ꝑpetuitatis
motus ſimpliciter ꝛ abſolute.Motor ſcđo ꝑprius ꝛ ſi ſit ſe/
paratus a corpore corruptibili:nō tñ a corpore eterno:q̄ ē
prima perfectio ꝛ ṗmus actus celeſtis corporis ꝑpꝛii.[Et
hoc quidem.]¶ Mouet circa dicta q̄ōnē.nā videtur mo
tor eternus ſuperfluus eſſe.nā corpus celeſte eſt in ſui ſubā
eternum:ergo non indiget aliquo nobiliori eo a quo perma
nentiam ſumat ſubē ſue:cum ſeipſo ſit eternum.Confirma/
tur:nam hec ꝑpoſitio,oīs potētia in corpore eſt finita: non
eſt vera niſi in corpore corruptibili.ergo ꝑ locū a cōtrario
ſi eſt aliquod corpus in ſui ſubā eternū eius etiam operatio
debet eſſe eterna.q̄ ſi celum ſm ſubam eſt eternum:motus
eius etiam ſm illius nām erit eternus.q̄ nulla eſt neceſſitas
ponendi motorē nobiliorē.vel ſic celū vel eſt de ſe hñs
eſſe vel de ſe hñs non eſſe.Si de ſe habet eſſe.ergo eſt per/
petuum quocūq₃ alio circūſcripto:ꝛ ſi de ſe hꝫ nō eſſe.ergo
eſt corruptibile:ꝛ hanc forte intelligit Auerroes.ꝛ hec que/
ſtio eſt difficilis.[Et in hoc.]¶ Soluit ꝛ ṗmo ponit errorē
quorūdam.2° ponit fundamētū Ariſ.dicit ṗmo ꝙ ꝑpter h̄
argumentum errauerunt Zabij ꝛ eoꝝ ſapientes.Dicit 2° ꝙ
Ariſto.ad ꝑbandū motorē celi eſſe ſeparatum ſuſtentatur
in duabus ꝑpoſitionibus:quarū vna eſt oīs potētia in cor/
pore eſt finita.2° eſt,ꝙ motus infinitus non ſit a motore fi/
nito.vnde ꝑuenit ꝙ faciēs motum infinitum nō ſit in mā.
Eſt ergo ſyll'a iſte oīs virtus in corpore eſt finita ṗmus mo
tor faciens motum eternū nō eſt finitus.ergo in ſcđa figura
non eſt virtus in corpe.¶ Ad formaꝫ tñ non rñdet.pōt tñ
dici celum eſſe formalr neceſſariuꝫ ꝛ ab alio effectiue ſicut
albedo eſt talis formalr ꝛ ab alio efficiť.celū ergo nec hꝫ ꝑ
ſe eſſe nec per ſe non eſſe.ſed non hꝫ per ſe eſſe:ꝛ tūc nō va/
let.ergo hꝫ per ſe non eſſe.q̄ ex negatiua non ſequiť affir/
matiua.[Et cōtradicētes.]¶ Adducit cōtradictionem ali/
quoꝝ cōtra hec.ꝛ dicit ṗmo ꝙ q̄dā cōtradicūt Ariſt.in duo
bus.ṗmo q̄ voluīt ꝙ oē hñs potētiam finitā eſt cōpoſituꝫ
ex mā ꝛ forma.ꝛ ꝑpterea ſi ſtelle hñt potentiā finitā:erunt
compoſite ex mā ꝛ forma.2° dicūt ꝙ pōt aliq̄d eſſe poten/
tie finite ꝛ eſſe eterne actionis.Cuius cām dicūt q̄ actio fi
nitur propter alterationē motoris a moto:hoc eſt ꝑpter pe
nam ꝛ laborē.q̄ q̄d non alterať.nec accidit ei feſſitudo:pōt
agere actionem eternā lꝫ ſit finite potētie.Syll'a ergo coꝝ
eſt q̄d non mouet cum pena ꝛ labore mouet eterno tēpore
q̄uocūq₃ ſit.ſꝫ celi motor mouet abſq₃ pena ꝛ labore. ergo
mouet eterno tempore.[Themiſtius autē.]¶ Cōtra hec
obijcit Themiſtius ꝛ ſumit ṗmo ꝙ non pōt aliq̄d habere
potentiā infinitā ꝛ eſſe finitū.videť enim ꝯdictio ꝙ ſit fini/
tum ꝛ habeat potētiam infinitā.Dicit 2° ꝙ potentia infini
ta que videtur in eſſe ſtellis nō eſt eis nālis.nec inquantuꝫ
corpora nec inquātuꝫ talia corpora.ſꝫ aut pendet a ṗma cā
aut ab aīa earuꝫ.Dicit 3° ꝙ ṗma cauſa eſt illa que reuoluit
oēs orbes tēpore eterno.ꝑbať 3° ꝙ ſtelle non pñt ceſſare

a motu ꝛ facit talē ꝯſitiam.ꝺ.Quia ſi haberent illud q̄d hñt
in potētia vt corpus ꝛ magnitudo habent:ita ꝙ non eſſent
ſemꝑ in actu:tūc neceſſariū:eſſet eis laborare ꝛ laſſari.con/
ſequentiā non ꝑbat.pōt tñ ꝑbare q̄ omne animatū q̄ſcēs
in ſui operatiōe laborat:vt declarauit in 2° celi.cōmento.3.
Oſtendit 3° ꝙ iꝫ ſtelle nō q̄ſcāt q̄n q₃:pñt tñ q̄eſcere.nam
q̄libet hora variant loca.nā q̄n q₃ ſunt hic q̄n q₃ ibi.omne
varians locum pōt quieſcere.ergo ſtelle poſſunt quieſcere.
Dicit 4° ꝙ talia loca que ſtelle variant ſunt vltima hoc eſt
termini motus a quo ꝛ ad quem.nam quo modo aliq̄d eſt
in potentia ad aliquid ꝛ venit ad illud:videť illud eſſe ter/
minum illius ꝑgreſſus.Ex his oībus perſpicuum eſt apud
Themiſtium celum poſſe quieſcere.Probat quinto ꝙ cā
prima nullo modo eſt corpus vel magnitudo hoc mō.oīs
virtus que ſemꝑ eſt in actu ꝛ nunq̄ diuerſať:eſt neq₃ cor/
pus,neq₃ magnitudo.ſed ṗma cā eſt ſemper in actu ꝛ non
diuerſať:ergo nec eſt corpus corruptibile nec magnitudo
aliqua.[Et vniuerſalr ſi actio.]¶ Idem oſtēdit ꝛ alio mō
ꝛ ſupponit duo ꝑ antecedēte.ṗmum ꝙ motus eſt deſecti/
bilis.nam actus qui eſt terminus exitus potentie eſt corru/
ptibilis:ſed motus celi eſt actus ꝛ terminus exitus potētie
vt ſupponit.ergo eſt corruptibilis.Supponit ſcđo ꝙ de fa/
cto nunq̄ corrumpeť ꝛ harum ſuppoſitionuꝫ ṗmo accipit
ſcđam:deinde ṗmam.¶ Ex his dat ꝯnē ꝛ vult ꝙ potentia
mouens in ſtellis ſit infinita:q̄ꝛ ſtelle habere talem poten
tiaꝫ nō modo potētiali hoc eſt nō per hoc ꝙ fuerit educta
de potentia ad actum:q̄ talis potentia eſt aīa ſtelle. Dicit
2° ꝙ lꝫ ita ſit:tñ motus ſtellarū eſt finitus:ꝛ per conſequēs
potentie he ſunt in ſtellis hoc mō ꝛ ſm has diſpōnes: quia
ſunt in eis tempore eterno ꝛ nō recepte mō potētiali. ꝛ hec
fuit tota ſnīa Themiſtij ꝛ tu potes rñdere ad formaꝫ que/
ſtionis ſi placet.[Et abbreuiatio.]¶ Auerroes loqť mul/
tum confuſe.dicit tamē ṗmo ꝙ motus celi pōt deficere:cu/
ius cauſa ſic componitur:oīs motus exiens de potentia ad
actum eſt finitus.ſed motus celi cōtinue exit de potētia ad
actum.ergo eſt finitus.ꝑbat 2° ꝙ motor cauſans illum mo
tum eternuꝫ eſt ſimplr ſeparatus neq₃ corpus,neq₃ virtus
in corpore ꝛ ſyll'a eius eſt.oē q̄d ſemper eſt in actu,neq₃ eſt
corpus,neq₃ virtus in corpore.ſed ṗmus motor ſemper ē
in actu.ergo neq₃ corpus neq₃ virtus in corpore.¶ Sꝫ cir
ca hec dubitatur ṗmo.nā ſi celū pōt quieſcere.ergo aliquā/
do quieſcet aliter aliqua potentia eſt ocioſa in nā.2° ſi mo/
tus pōt deficere.q̄ aliq̄n deficiet.Quidā dixerunt ꝙ celum
poteſt cōſiderari inquātū celū ꝛ inquātū corpus.Si ꝯſide
reť inquātū corpus pōt q̄eſcere:vt talpa pōt videre inquan
tuꝫ aīal.Si inquātū celū nō pōt quieſcere ſicut nec talpa in
quātū talpa pōt videre.Sed hec reſponſio eſt ꝯ Auerroeꝫ
ꝛ cōtra Themiſtiū.¶ Contra Auerroē q̄dē:q̄ꝛ Auerroes Riſſio ꝑpria.
vult ꝙ celū pōt quieſcere ēt inquātū aīatū.ꝛ hoc q̄ motus
ille hꝫ ꝯtrium.ſ.q̄etē.Themiſtius ſcđo vult ꝙ celum pōt q̄e/
ſcere q̄ exit de potētia ad actum.ꝑpter hec dicendū ꝙ ce
luꝫ ſimplr pōt q̄eſcere in eo ꝙ corpus celeſte:ꝛ in eo ꝙ aīa
tuꝫ.ṗmū cōſtat q̄ eſt potentia paſſiua:mō potētia paſſiua
eſt contradictionis.ergo pōt quieſcere.2m ꝑbať.q̄ in eo ꝙ
aīatum eſt corpus finitū ꝛ omne tale pōt quieſcere:ꝛ ꝑpꝑea
bene dicit Auerroes ꝙ celuꝫ etiā vt animatuꝫ pōt quieſce/
re.Imaginať enīꝫ ꝙ motores intātū mouent inquātum ap
petūt ꝛ intelligunt ṗmum finem:ꝛ per cōſequens eternitas
eſt a primo fine.Erit ergo motor ꝑprius finite motionis ra
tione ſui.ſed ratione finis eterne.Debes ſcire ꝙ motus celi De eterni
poteſt capi dupl'r.Uno mō totus ſm formā.Alio mō totū tate mot⁹
ſm mām quod recentiores dicunt aliter.Sumitur enim vt
totus cathegorice vel totus ſyncathegorice.Si ſumitur to/
tus ſm formam:ſic eſt perpetuus ſimpliciter vt elemētuꝫ
ſm totum eſt perpetuū.Si ſcđo ſumať vt totum ſꝫ mām ꝛ

Suceſſ.ſup 12° metaph. E 2

ſm partes vt ſic eſt corruptibilis imo cōtinue vna ps cor/
rumpit̄ ⁊ alia gn̄atur.℄ Tūc ad p̄mā dōm ꝙ celū poteſt
quieſcere ſm partē:nō aūt ſimpl'r:⁊ ideo qeſcit ſm partem
⁊ non ſimpl'r.℄ Sil'r ad 2ᵐ pōt enim deficere ſm partem
⁊ non ſm totū ⁊ hoc mō deficit.[Et illud ſuper qd.] Nunc
breuiter ponit oīum dictoꝝ Ariſto.fundamentum ⁊ ponit
duas ꝓpoſitiones.Prima oīs actio equalis ⁊ ſempiterna ⁊
infinita fit a potentia in actione ⁊ tēpore infinita intrāſmu/
tabili per ſe ⁊ per accidens.2ᵃ ꝓpoſitio eſt oīs potentia mo
uens in loco exñs in corpore trāſmutabili mouet tempore
finito.quibus poſſunt edi due minores.p̄ma/ſʒ motus celi
eſt actio equalis ſempiterna ⁊ infinita.ergo eſt a potētia in/
finita intranſmutabili:⁊ hec ſyll'a eſt in p̄ma figura.2ᵃ ꝓpo/
ſitio/ſed motor celeſtis corporis nō mouet tempore finito.
ergo non eſt virtus in corpore tranſmutabilis.[Et cū ita.]
Ex dictis cōcludit vnā diſtinctionē potentiarū.ſ.ꝙ potētie
ſunt duobus modis.quedam exiſtētes in corporibus gn̄a/
bilibus ⁊ corruptibilibus:⁊ hec nec poſſunt mouere ſemꝑ:
propter tranſmutationē in eis:qa corrumpunt̄ aliqñ:⁊ ꝑꝑ
tranſmutationem ſubiecti qd ēt eſt corruptibile:⁊ ꝓpterea
qa accidit eis feſſitudo atqʒ labor.q̄dam ꝟo ſunt potentie
exiſtentes in corporibus eternis ⁊ de vno mō mouent ſem
per.Alio modo poſſunt nō mouere ſemꝑ.nō mouēt ſemꝑ
quidē.ſi p̄mus motor ſimpl'r ponat̄ tranſmutabilis ꝑ ſe vl'
per accidens.mouens ꝟo ſemꝑ.Si ponatur p̄mus motor
ſimpliciter intranſmutabilis.hoc eſt neqʒ corpus/neqʒ vir/
tus in corpore.[Si igit̄ motū.]Ex dictis ɔcludit duo.p̄mū
ꝙ potentia mouens corpus celeſte ſempiterno motu debʒ
moueri a p̄mo ſimpliciter trāſmutabili:quod intelligit ſal/
tem finalr:⁊ hoc applicat ꝟbis Arli.vt pʒ.2ᵐ eſt/ꝙ corp⁹ ce/
leſte eſt animatū:nam ſi potētia mouens celū ſemꝑ mouet̄
ab alio vt a fine non poteſt eſſe niſi illa potentia ſit aīa:⁊ ꝑ
conſequens corpus motum ab ea erit aīatū.reliquum com/
menti perſpicuū eſt ꝑ ſe.℄ Circa preſens cōmentū duo oc/
currunt ambigua magna:quoꝝ p̄mū eſt.qa vr̄ Auerrois ꝯ/
dicere ſibi.nam hic plane ponit p̄muʒ ſimpl'r eſſe infinitū:
⁊ tamē in 8ᵒ phyſice auſcultationis cōmēto.79.vult ꝙ nec
ſit finitus nec infinitus:imo 2ᵒ celi cōmento.38.⁊.39.ponit
ꝙ omnis forma in eo ꝙ forma eſt finita:⁊ ꝙ p̄mus motor
⁊ omnes alij ſunt finiti.2ᵐ eſt qa Auerroes expſſe vult p̄ri/
mum motorem mouere tribus modis.ſ.vt finis:vt forma:
⁊ agens:⁊ ꝙ hec tria ſunt vnum in ſubā ⁊ tria in ratione vt
cōmento.6.huius dixit.℄ Circa p̄mum iaʒ in multis locis
de virtute dei an finita vel infinita ſit locuti ſumus. Nunc
ꝟo uſq; qd Auerroes in hac re ſenſerit volo colliger̄. Debes
ergo ſcire ꝙ potentia infinita pōt ſumi dupl'r:vel quantum
ad vigorem:vel quātū ad extēſionem.quantū ad vigorem
nulla virtus agēs pōt apud Phos poni infinita:qm̄ Ar.2ᵒ
celi docuit definire potentias per maximum in qd poſſunt
vel vt placet nobis ꝑ minimū in qd nō poſſunt:⁊ qa nos vi/
demus maximum eſſe motū celi ⁊ eē terminatū.ideo Phi
nō ponerent aliquē motorē celeſtem vel aliud cuius opus
nō noſcerent infinitum in vigore.Ulterius de infinitate ex/
tenſionis diſtinguerent:nā quoddā eſt tale a ſe vt p̄m⁹ mo/
tor ſimpliciter qui deus vulgo dicit̄.Deus enim infinit⁹ di/
cit̄ qa eſt talis ⁊ a nullo ⁊ cauſa oīum que taliū ſunt ſi q̄ ſūt:
qdam dicit̄ infinitum ab alio vt motores orbium ꝓprij.⁊
tales ſm reʒ ſunt infiniti qa ſemꝑ entes:dicunt̄ tñ finiti qa
habent hoc ab alio:⁊ ꝓpterea ab Auerroe quādoqʒ dicun/
tur potentie finite quādoqʒ īfinite.infinite quidē quātuʒ ad
rem.finite ꝟo quātū ad modū qa habent tale eſſe ab alio.
℄ Tunc ad p̄mum dicendum ꝙ loquēdo de primo moto/
re poſſumus dupl'r loqui.ſ.in ratiōe forme vel finis:⁊ in rō
ne agentis.p̄mo modo bene dicit Auerro.ꝙ nec eſt finitus/
nec infinitus:qm̄ vt ſic non agit ſed in ratiōe agentis eſt in/
finitus ſm extēſionem qa mouet per infinitum tp̄s:⁊ ſic tol
litur ꝯdictio.℄ Ad 2ᵐ Joannes Jandonus in qōne ꝓpria
huic/⁊ in 8ᵒ phyſicoꝝ voluit deum mouere tñ vt finis mo
uet agens.⁊ nullo modo effectiue qd ⁊ multi recentiores te
nent.vr̄ aūt pluribus rōnibus:p̄cipue tñ ſunt due.Pria/
quia preter motorem qui mouet vt amans ⁊ intelligēs opʒ
dare aliud quod mouet vt amatum ⁊ intellectuʒ ⁊ talis mo
uet vt finis tñ.2ᵃ eſt/qa omne agens agit ꝓpter finem nobi
liorem:⁊ eo modo nihil eſt p̄mo ſimpl'r nobilius.ſed ego de/
monſtraui pluribus locis p̄muʒ mouere tribus modis.ſ.vt
agens:vt finis:⁊ vt forma:⁊ nunc nolo ꝓbare.℄ Eſt pro ſo
lutione ſciendum ꝙ quēadmodū corpus aīalis hʒ ⁊ plura
membra diuerſa:quorum ſunt tot forme particulares quot
membra:ſic ꝙ alia eſt forma cordis alia epatis:⁊ ceterorū
ceteræ:deinde eſt vna forma cōmunis que totius ⁊ omniuʒ
membrorū eſt forma p̄ma ⁊ finis ⁊ agens.ſic opʒ extimare
de primo celo.Capit̄ enim celū ꝓ oībus orbibus aggrega/
tis:ex quibus vnuʒ fit aīal celeſte:quoꝝ orbium ſunt parti/
culares forme vt lune ꝓpria intelligentia ⁊ ſolis alia ⁊ cete/
rorum cetere.deinde eſt vna forma cōmunis totius nexus
celoꝝ que eſt cā trib⁹ modis.ſ.vt finis:vt forma:⁊ vt agēs.
hec enim eſt cā agens motum diurnum cōem vt dicemus.
Ex his accipit̄ ꝙ quemadmodum cor habʒ duas formas:
vna cōem vlem.ſ.aīam totius que eſt p̄mo cordis:⁊ ꝓpriaʒ
per quā cor eſt tale:ſic p̄ᵐ mobile hʒ duos motores:alteꝝ.ſ.
cōem qui eſt cā illius motus ⁊ oīum.⁊ ꝑticularē q eſt cā po
tiſſima particularis:⁊ hō hñ dixit Auerroes ꝙ p̄mus motus
cōponit̄/hō eſt depēdet a duob⁹ motoribus:quoꝝ vnus eſt
infinitus.ſ.in extēſione qa eſt ꝑ ſe talis:alter finit⁹ dico ſm
modum ⁊ nō ſm rē:qm̄ ſm rē eſt eternus ſicut ⁊ ille.Sed
qa eſt infinit⁹ a p̄ ꝓpterea vocat̄ finitus:⁊ ꝓpterea a p̄mo
ſimpl'r mot⁹ iſte eſt etern⁹ a 2ᵒ ꝓpo ⁊ ꝑticulari eſt finitus in
tempore vtpote ſm reuolutionē:qa in.24.horis.℄ Sʒ di
ces ad qd ponit̄ motor p̄mi mobilis particularis ſi p̄mus
motor mouet motu diurno:Rñdet̄ ad quid ponit̄ forma
particularis cordis ſi aīa toti⁹ pōt exercere opōnes cordis:
⁊ ꝑꝑea dico ꝙ ponit̄ vt cā particularis ⁊ determinata. de⁹
enim ⁊ motor ꝑticularis ſunt eque neceſſarij: ſed diſſimil'r
nā particularis motor eſt neceſſarius vt ꝓxima cā:vlis ꝟo
vt vlis.℄ Sʒ dices q̄re dr̄ motor p̄mus vlis ſi nihil plus
agit q̄ motum diurnum.℄ Dōm ꝙ male intelligis dicta
Auerrois.nā p̄mus motor vlis eſt:qa eſt cā p̄mi motus pri/
mi mobilis ⁊ ſcd̄s motus.ſ.ſeptem planetaꝝ vt dixit Auer
roes cōmēto.4.qa ꝟo motus diurnus eſt p̄ncipalior: ideo
ſibi aſcribit̄ per excellentiā:quēadmodum actio p̄ncipalis
membri aſcribit̄ aīe lʒ ipſa ſit vlis cā oīum. Nota ꝙ ego lo
cutus ſum ſm Ariſto.q nō nouit motū ſtellaꝝ fixarū econ
trario primi vt Ptolemeus:nā ſm Ptolemeū eēt facilior
via.pōt enim dici ꝙ p̄mus motor mouet diurno p̄mū mo/
bile/⁊ motor ꝑticularis mouet ecōuerſo ab oriēte ad oriēs
tardiſſime.⁊ ſic non oportet ponere nonum mobile vt po/
ſuit Ptolemeus.Sed bene eandē orbē hñe duos motores:
ſi octaua mouet̄ vt dicit.hec pauca ſat:qa alibi diximus
copioſe.nō poſſumus totum ſcribere ꝓpter multas cauſas.
℄ Ad rōnem Joānis:ad p̄mā dōm ꝙ ſufficit reſpectu ꝑti/
cularium motoꝝ eē motorē vnū cōem q mouet vt amat⁹ ⁊
intellectus.reſpectu ſui ꝟo vt mouens diſtinguit̄ a ſe vt fi/
nis ratione:⁊ hoc ſatis.℄ Ad 2ᵐ dicēdum/ꝙ illa maior de/
bet intelligi quādo motor ⁊ finis ſunt in diuerſis:ſed quan/
do ſunt in re idem:tūc ſatis eſt diſtinctio rōnis.

Utrū aūt vnā ponēdū eſt talē ſubāʒ:
aut plures:⁊ quot:opʒ nō latere. Sʒ
reminiſci ⁊ alioꝝ negationes:qa de
pluralitate nihil dixerūt:qd ⁊ planū
dicere.

dicere. Que qdē enim circa ideas exiſtimatio: nullā perſcrutationē h3 ꝓpriā. numeros qdē3 enī dicūt ideas: q ideas ſunt dicētes. ſed de numeris qñq3 qdē ſicut de infinitis dictu3. qñq3 autē vt vſq3 ad denariu3 determinatis. ꝓpter quā cauſam ꝟo tanta pluralitas eſt numeroꝝ: nihil dicunt ſtudio demonſtratiuo.

℄ Q2 ſic ſuba imālis ⁊ ſimplex: iā dixit. Nūc ꝟo 2^m deſideratū ꝓponit ꝑ modū qōnis ⁊ dicit. vtrū aūt vnā ponēdum eſt talem ſubam. dixit talē qualē. ſ. dixit intellectū imāles ⁊ ſimplices ⁊ h'ant plures. ſ. tales. ℄ 2^a queſtio erit dato ꝙ plures: quot. vtrū. 10. vel. 15. ⁊c. Debes ſcire ꝙ Ar. concedens quos motus perpetuos. ſ. diurnū ⁊ conuerſiuū: cōceſſit plures eſſe. ſed hec fuit ꝯfuſa ſolō. Amplius cōcedens eſſe vnam que mouet vt amata ⁊ intellecta. ⁊ alteraz q̄ mouet vt amans ⁊ intelligens: etiam conceſſit plures eē. Sed etiam hec fuit ſolutio ꝯfuſa. vt ergo diſticte ſoluat: petit hoc per ſex facit queſtionē determinatū. Ideo addit oportet nō latere. ſ. hec duo diſticte ꝓpe. ſ3 cōmemorare ⁊ aliorū negationes hoc eſt opiones negatiuas. qd ideo negationes appellat quia vt dicit de pluralitate nihil dixerunt: ⁊ ꝙ planū ſit dicere: ideo h' opiniones negationes nūcupantur tāꝗ nihil dicentes. deinde ꝙ nihil dicāt oſtēdit. ⁊ ꝑ reſumit opinionem ideas ponentiū ⁊ oſtendit ipſos ſemꝑ cōfuſe loqui ⁊ dicit. Que qdem enim circa ideas eſt extimatio: nullam ꝑſcrutationē h3 ꝓpriā/ hoc eſt certā ad aliquā duarum partium: qd oſtendit. ⁊ ꝑ ſumit id in quo cōueniūt. d. numeros qdē enim dicūt ideas qui ideas ſunt dicētes: ⁊ in h' oēs ꝯueniūt. oſtēdit modo coꝝ incertitudinē. ⁊ inquit. ſed de numeris qñq3 quidē ſicut de infinitis dicūt. q̄ſi dicat. qa qñq3 ponunt numeros augeri in infinitum: ⁊ ꝑ ꝯñs ideas q̄ apud ipſos ſunt numeri ēē augeri in infinitu3. qñq3 autē ponūt. ſ. numeros augeri vſq3 ad. 10. ipſis exiſtentibus finitis: ⁊ per ꝯñs ponunt ideas finitas ad. 10. Ecce quō nihil certi dicūt. dicunt quoq3 incertu3 propter aliud quod ſcribit dicēs. ꝓpter quam cauſam ꝟo tanta pluralitas. ſ. denaria eſt numerorum: nihil dicunt ſtudio demōſtratiuo ſed per apologias ⁊ fabulas. Ecce quo modo nihil certi habemus.

Cõ. 42. ℄ Cum aūt.] Iſtud cōmentū ꝑſpicuū eſt: debes tñ ſcire ꝙ quidā de mēte Auerrois in cōmēto ſumunt qōnē ꝓhi eſſe de ꝑma ſubaꝝ ſic volūt querere de pluralitate deoꝝ vtru3 vna prima ſit ſuba vel plures: ⁊ h' qa iſtas eſſe plures preaccepit. Sed reuera iſti errant: ⁊ error eius apparebit. logē enim ipſe in cōi de ſubſtātia imāli: ⁊ l3 ipſas plures eē ꝑceperit: iā fuit in confuſo ⁊ nō diſtincte vt diximus.

Nobis aūt ex ſuppoſitis ⁊ determinatis dōm. principiū qdē eni3 ⁊ primū entiū eſt imobile: ⁊ ſm ſe ⁊ ſm accidens: mouēs ꝟo primo ſempiterno ⁊ vno motu. Qm̄ aūt qd mouet̄ neceſſe ē ab aliquo moueri. ⁊ primū mouēs imobile eē ſ3 ſe: ⁊ ſempiternū motū a ſempiterno moueri ⁊ vnū ab vno: videmus aūt ꝑter vniuerſi ſimplicē3 lationē q̄ mouere dicimus primā ſuba3: ⁊ imobilē: alias lationes planetaꝝ ſempiternas eē. Sempiternū enim ⁊ iſtabile circulare corpus oſtēſu3 eſt aūt ⁊ in phyſicis de his: neceſſe ⁊ haꝝ lationū vnāquāq3 ab imobili moueri ſm ſe ⁊ ſempiterna. na3 aſtroru3 nā ſempiterna ſuba quedā ens: ⁊ mouēs ſempiternum: ⁊ prius eo qd mouet̄: ⁊ prius ſuba ſubam eē neceſſe eſt. palam itaq3 ꝙ tot ſubſtantias eſſe neceſſe eſt nā ſempiternas ⁊ imobiles ſm ſe ⁊ ſine magnitudine ꝓpter predictam cauſam.

℄ Nunc ſoluit qōne3 per vera fundamēta. nā vt dixit ſolo predicta eſt cōfuſa. ⁊ virtus rōnis eius videt̄ eſſe hec. oē qd mouetur ſempiterno ⁊ vno motu: h3 vnū ⁊ ſempiternū motorem: ſed ꝑter ſimplicē ⁊ ꝑmā lationē ſunt plura mobilia: quoꝝ quodlib3 mouet̄ vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motu. ergo erunt plures motores ſempiterni. primo ponit fundamentu3 quo ꝯcludit̄ ꝑmus motor: ⁊ dicit. nobis aūt ex ſuppoſitis ⁊ determinatis dōm. nam eſt ſumēdū ꝙ ꝑncipiū qdem ⁊ ꝑmū entiū eſt imobile ⁊ ſm ſe ⁊ ſm accidēs. mouēs ꝟo ꝑmo ⁊ ſempiterno ⁊ vno motu. ⁊ ſic ꝑſpicuū eſt eē vnu3 motorē ꝑmū: deinde oſtendit plures eſſe motores ſecūdos ⁊ tot quot ſunt lationes cōuerſiue: ⁊ ꝑmo accipit maiorē. d. Qm̄ autē3 qd mouet̄ neceſſe eſt ab aliquo moueri: ⁊ eſt neceſſe ꝑmū mouēs cuiuſcūq3 mobilis eē imobile ſm ſe. ſ. nō moueri motu ſui mobilis: ⁊ eſt neceſſe ſempiternū motum moueri ſempiterno motore: ⁊ eſt neceſſe vnum moueri ab vno. hec eſt maior colligendo oīa inſimul. omne qd mouet̄ vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motu mouetur ab vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motore: deinde ſcribit minorem. d. videmus autē3 preter vniuerſi ſimplicē lationē3. hoc eſt preter motum diurnū q eſt vniuerſi totius congregati qua latione ſimplici dicimus mouere primā ⁊ imobilem ſubſtantiam: videm⁹ dico alias lationes planetarum exiſtētes ſempiternas. ⁊ hec eſt minor. exponit qd vult per ſempiternū corp⁹ ⁊ dicit. ſempiternū enim ⁊ inſtabile eſt circulare corpus: ⁊ q̄ſi excuſat ſe. d. oſtenſum eſt autē3 ⁊ in phyſicis de his quibus addit ꝯcluſionem ſylli. d. neceſſe eſt ⁊ harū lationu3 vnamquāq3 ab imobili. ſ. ſuba moueri. ſ. ſm ſe ⁊ ſempiterna. ſed vtrum talis motor ſit ſuba nondū dixit. ⁊ ſi dixit non ꝓbauit. probat ergo motores planetarum eſſe ſubas: ⁊ ſyllo ei⁹ eſt: prius ſuba eſt ſuba: ſed motores planetaꝝ ſūt ꝑores planetis qui ſunt ſube. g ſunt ſube. Primo ponit mām minoris ⁊ dicit. nam aſtroꝝ nā ſempiterna ſuba quedā exiſtens eſt: hec eſt mā minoris: ⁊ complet ea3 dicens ⁊ mouens ſempiternu3 ⁊ prius eſt eo qd mouetur. hec eſt tota vis minoris: addit maiorem. d. ⁊ qd eſt prius ſuba neceſſe eſt eſſe ſube3. Ultimo concludit concluſione3 ꝑncipale3. d. pala3 itaq3 ꝙ tot ſubſtantias eſſe neceſſe eſt natura ſempiternas ⁊ imobiles ſm ſe ⁊ ſine magnitudine propter predictam cauſam. ſ. quia tot ſunt motus ſempiterni ⁊ diuerſi.

℄ Cōmentum correſpondēs huic texui perſpicuū eſt. Cõ. 43.

Quod qdē igit̄ ſint ſube ⁊ haꝝ que prima ⁊ ſcda ſm ordinē eiſdē latiōibus aſtroꝝ: palā. pluralitatē ꝟo lationu3 ia3 ex maxime ꝓpria phia mathematicarum ſcientiarū intendere oportet ex aſtrologia. hec eni de ſuba ſenſibili qdē3: ſempiterna aūt facit theoriā: alie ꝟo de nulla ſuba: puta que circa numeros: ⁊ geometriā. ꝙ qdē igitur plures ſunt coꝝ que feruntur lationes: manifeſtum eſt ⁊ parum attingentibus: plurib⁹. n. q̄3 vna errantiū aſtroꝝ vnūquodq3 fertur.

℄ Nunc vult inueſtigare ſcdam queſtionem. ꝓbauit enim plures eſſe ſubas. ⁊ ſic terminauit ꝑmā qōnē. deinde queſtionis ſi plures: quot. ⁊ hoc facit nunc. ꝑmo tñ repetit ſolonē3 preteritā addēs ordinē illi pluralitati: ⁊ dicit. qd qdē igitur

ſint ſube.i.plures ⁊ banim quedā ſit que pma ⁊ quedā que 2ª ſm ordinem eundē q rñdet lationibus aſtroꝝ:palaꝫ eſt ex dictis.hec eſt repetitio.deinde volēs terminare ſecūdaꝫ qōnem.i.quot.p̄ reſumit cuius ſit inueſtigare numerū lationum ⁊ vult id ptinere ad eā ptē mathematicēque dī aſtrologia:ga illa ſolum de ſuba ſenſibili cōſiderat.relique due vt arithmetica ⁊ geometria nihil de ſuba ſenſibili conſiderant:⁊ hoc permittit.o.pluralitatē ꝟo lationū opꝫ intendere ex maxime ꝓpria ph̄ia de numero mathematicaꝝ ſciarū.vꝫ.ex aſtrologia cu⁹ cām ſubdit.o.hec eniꝫ de ſuba ſenſibili qdem:ſempiterna aūt facit ꝑ theoriam.alie ꝟo vtpote que circa numeros ⁊ geometria:de nulla ſub:nam magnitudo ⁊ numerus accñtia ſunt:de gbus he loquūtur.deinde volens terminare ſcdam qōnē repetit qđ eſt per ſe manifeſtum:⁊ dicit q̄ qdē igiť plures ſint earū gbus feruntˀ lationes manifeſtum eſt ⁊ paruꝫ attingētibus.Cuius cām tāgit.pluribus enim q̄ꝫ vna latione ferť vnumquodqꝫ aſtrorum errantium:⁊ ſic perſpicuum ſit plures lationes eſſe:ſed qđ remanet perſcrutandum:loco eius dicetur.

Cō.44 ℂ Quū autē.] Auerroes primo epilogat ďclarata ⁊ dicit primo ex dictis eſſe perſpicuū plures eſſe ſubas eternas.dicit 2º patere in eis eſſe ordinē eſſentialē.nam vna eſt pma alia 2ª alia 3ª.⁊ ſic ordinate ſm ſeriem ⁊ ordinē orbiū.hec ergo duo fuerūt declarata prius.[Quū aūt.] Declarat qualis eſt ſuba prima in tali ordine ⁊ vult q̄ ſit prima valde ⁊ p̄ciſe. debes ſcire q̄ deus dī ſuba prima valde. Quū ſm ſubſtantiā oēs alias p̄cedit vt dicet.⁊ p̄ciſe quū abſolute reliq̄s preuenit.nā pñt quedā relatiue dici priora ⁊ poſteriora:vt ꝟbi cauſa.a.pōt dici prius.b.in quodā vt in fortitudine ⁊ conuerſo.b.eſt prius.a.vt in iuſtitia.neutrū tamen neutro dicitˀ abſolute ⁊ preciſe prius.deus ꝟo quia claudit omnes nobilitates reliquarum vt dicetur:ꝓpterea dicitˀ prior p̄ciſe.hoc eſt ita prior q̄ nullo modo poſterior. ℂ Amplius,debes ſcire q̄ orbis quem pmus motor mouet:precedit oēs alios in quinque.pmo in intentione quū oēs alij intēdūt eius motum tāq̄ꝫ propter finem.2º in loco,hoc eſt in ſitu.nā ceteris orbibus ille eſt ſuperior ⁊ a nobis maxie diſtās.3º ſm magnitudinē:nā eius orbis eſt ceteris maior corpore atqꝫ ꝯtinētia. Cunctos enim continet a nullo ꝟo continetˀ.4º ſm multitudineꝫ.nā octauus orbis quē mouere putat Auerroes:ceteros p̄ualet quātum ad ſtellaꝝ multitudinē:nam in co.48.imagines peeperūt aſtronomi:in.M.⁊.22.ſtellas diuiſas.ſunt ⁊ alie plures non notabiles.qlibet aūt ali⁹ orbis vnius ſtelle:vtpote planete tm̄ eſt.5º ſm velocitatē motus.nā hic primus orbis vtpote octauus in.24.horis apud Ariſtotelē vna reuolutione integra fertur.reliqui ꝟo diuerſimode:nā Saturnus annis.30.ſuam reuolutionem.Juppiter annis.12.ſuam.Mars diebus.Sol dieb⁹.365.atqꝫ horis fere.6.Uenus ⁊ Mercurius fere ſimilr.Luna ꝟo.27.dieb⁹ atqꝫ horis 8.omnia ergo hec faciunt talem ſubam primaꝫ ſm ſubſtantiam:⁊ hoc modo perſpicuū primuꝫ eſt.Dixi hec more Ariſtotelis qui nō nouit motū ꝓpriū ſtellarū fixaꝝ in cētū annis gradu vno.[Quū ꝟo.] ℂ Declarat 2m.i.q̄ pmus motor ſit preciſe prior/hoc eſt ſm omnem cōditioneꝫ ⁊ in nullo ſit poſterior:⁊ declaratio ſua eſt quū in his quinque precedit reliquos omnes:⁊ in nullo hoꝝ precediťˀ.ergo eſt preciſe prior:⁊ nullo mō poſterior.[Sed videmus.] ℂ Dubitat contra hec quū in velocitate non videnť orbes ordinari vt dixit.Quoniā velociores ſunt viliores.naꝫ qui ſunt ꝓpinq terre ſunt velociores:⁊ tamen ſunt viliores.[Et hoc forte.] ℂ Soluit ſub diſtinctione ⁊ vult q̄ forte hec velocitas ineſt ei vel propter nobilitatem motoris vel propter paruitatem corporis.⁊ hec ſcđa pars eſt tenenda.[Sol autem.] ℂ 2º dubitare videť ex hoc.nā ſol videť ſūmus in operatione eo q̄ eſt cā vite.2º ꝓpterea q̄ reliq ordinanť motus ſm ſoleꝫ.vt ſic ſit olbus aliq nobilior q̄ pmus nō eſt vt dixit. debes ſcire q̄ ſol duas dignitates vi hēc.pma eſt vita.nam vt dicebatur apō antiquos dator vite poniť qui alcocoden inſcribiť.hoc eſt dator annoꝝ.2ª eſt regula:q̄ vt declarat Ptolemeus in primo quatripartiti.caplo.8.penes motū ſolis ceterorum motus regulātur.nam luna reſpectu ſolis q̄tuor habet variationes.naꝫ a prima ſua corniculatiōe vſqꝫ ad ſuam primam dicothomitateꝫ/hoc eſt donec fiat media habet vnam.ab hac in plenilunium vſqꝫ:aliam ab hoc in dicothomitateꝫ ſcđam:aliaꝫ poſtremā habet donec occultať vſqꝫ cum ſole coit eodem modo ⁊ in reliquis planetis.nam quo mō apparent a radijs exeuntes vſqꝫ in ſuam pmā ſtationem.primaꝫ habent variationē.ab hac prima ſtatiōe in veſpertinam aſcenſionē vſqꝫ:aliā.ab hac in ſcđam ſtatiōeꝫ vſqꝫ:aliam.ab hac demū vſqꝫ in eoꝝ occultationē:vltimaꝫ habent variationē.Ecce quo mō variationes habent reſpectu ſolis.poſſet ⁊ idem oſtēdi quātū ad alias differentias motuū:ſed ſatis hec ſunt pro exemplo.naꝫ aſtrologi multa dicūt hic.[Sꝫ velocitas.] ℂ Reſpōdet ad hoc ⁊ p̄ repetit ſolōneꝫ datā ad primā qōnē ⁊ res patet.deinde ſoluit ad hāc ⁊ dat duas ſolutiōes:pma ponitur hic:2ª ibi[Et forte.] Debes ſcire q̄ aſtrologi per experiētias inuenere actiones ſepteꝫ planetaruꝫ in nobis de quibus Ptolemeus aliter in quatripartito loqtur.vt Thomas noſter hic doctiſſime meminit.⁊ tu vide aliter in centiloquio verbo.87.Sꝫ vtcūqꝫ ſit:planetas ordinarunt dando Soli vitaꝫ:Saturno res ſtabiles:Joui crementuꝫ:Marti vite defenſionem:Ueneri voluptates:Mercurio ſapientiaꝫ ⁊ prudentiaꝫ.Lune ꝟo virtutes nāles. ℂ Ex his rñdeť q̄ ſepteꝫ planetaꝝ pñt dupliciter cōparari vel reſpectu primi ſimplr:⁊ h̄ mō eoꝝ ordinatio hoc eſt eorum poſteritas eſt preciſa/hoc eſt abſoluta:q̄ ita poſteriores q̄ nullo modo priores:vel inter ſe.⁊ ſic aliquis eorum eſt prior in vno:vtpote ſol reſpectu vite.⁊ poſterior in alio:vtpote reſpectu permanētie q̄ Saturnus eſt prior. non ergo inconuenit ſolē etiā vno mō priorē ⁊ alio mō poſterioreꝫ:⁊ hoc cōſiderando ipſos inter ſe ⁊ nō reſpectu pmi.[Et forte.] ℂ Reſpōdet 2º q̄ Ariſtoteles vult q̄ ordo debeat ſumi tm̄ penes vnum vtpote penes locū.naꝫ alia ſunt accidentia.Solus enim locus facit dignitatem in ſuba:⁊ ſic ordinando planetas ſm locos ſol non p̄cedit:niſi tres inferiores ⁊ poſtponiť a tribus ſuperioribus.hec tm̄ ſolo nō acceptať a Ptolemeo.[Qđ aūt moderni.] ℂ Nūc remouet opinionem Auicēne.opinabatur eniꝫ Auicēna q̄ p̄ter motorem pmi mobilis datˀ aliq̄ alia itelligētia prior que ſit vt finis tm̄ nec ſit alicui orbi ꝓpria:ſed finis ꝓxime intelligentie. ℂ Cōtra hoc arguit dupl'r.p̄ q̄ quelibet itelligentia eſt cā tribus modis ſui orbis.i.vt finis:vt agens:⁊ vt forma.q̄ non datˀ ali⁹ finis ſeparatus.2º/q̄ Ariſtoteles dicet q̄ ſi aliq̄ ſuba eſſet non mouens:illa eſſet ocioſa.Quū ois ſuba eſt forma ⁊ forme agere eſt propriuꝫ.[Qđ aūt mouit.] ℂ Sylls Auicēne ad hoc fuit talis.oē ꝓducens plura imediate habꝫ aliqđ p̄us realr diſtinctū ab eo.Sed itelligentia mouēs pm mobile ꝓducit plura.nā ꝓducit intelligētiā ꝓximi orbis vtpote Saturni:⁊ aīam ꝓpriā orbis ⁊ orbē ꝓpriuꝫ.q̄ hꝫ aliqđ prius eo.maior pꝫ.nam ab vno inquantuꝫ vnuꝫ non prouenit niſi vnū.Si ergo intelligētia pma mouēs pmuꝫ mobile cauſat tria:opꝫ vt hoc diuerſa ratione faciat.nā ꝓut intelligit ſe:ſm q̄ hꝫ aliquid de potētia ꝓducit orbē ꝓpriū.vt ꝟo intelligit ſe prout habet aliqđ de actu:producit aīaꝫ ſui orbis.vt ꝟo intelligit pmum p̄ncipiū:ꝓducit intelligentiaꝫ ꝓximi orbis.ergo opꝫ vt habeat aliqđ prius reſpectu cui⁹ ſit in potētia ⁊ ſit in actu.⁊ ſit perfecta.hec eſt ratio eius. Dicit tm̄ q̄ a quolibet exercitato ſoluitur.[Jſte autē.] ℂ Rñdet ⁊ dicit pmo q̄ iſte ſermo eſt imaginabilis h̄ eſt fictus nihil hñs in re.Dicit 2º q̄ illic.i.in ſubſtātijs ſeparatis nō eſt ꝓductˀ

⁊ ꝯſecutio

⁊ conſecutio nec actio: hoc eſt non eſt cauſatio phyſica per motum ⁊ tranſmutationem: ⁊ ordo cauſationis: ita ꝙ dicamus ꝙ vna actio.i. vnus effectus conſequatur vnū agens. ⁊ deinde illum effectum alius: ⁊ ſic vſqꝫ ad vltimum vt putat Auicenna: ſi enim eſt illic cauſa ⁊ cauſatū vt intelligibilia ſunt cauſe intelligentis. nō ergo eſt ibi phyſica actio ſed intellectualis. [Et cum ita.] ❡ Ad formā reſpondet ꝙ vna mer cauſa pōt eſſe ſimul cū plurium in actione itellectuali: cuiꝰ exemplum ponit Simplicius. vnus enī meretricis eſt mouens plures ſamelicos. Amplius vnuſqꝫ ſeparatorum cauſat plures intellectiones ſiſ: ergo primus motor cauſat omnes intelligentias vna ⁊ ſimul: quia ille intelligit prius ſimul. Debes ſcire ꝙ Auerroes putat deum eſſe obiectum omnium intelligentiarum. ⁊ putat intellectionem non differre a re intellecta: ⁊ per conſequens deum eſt cū obiecto pro quo mouent intellectualiter oēs: de hijs in deſtructionibꝰ dixímꝰ ſatis. [Illud igit.] ❡ Remouet dubiū. nam ſi oēs cauſantur a primo velut ab obiecto: ergo omnes erunt equales. Rādet ꝙ lꝫ cauſent intellectualiter oēs ⁊ ſimul: intellectiones tamē diuerſe. ⁊ propterea illa cuius intellectio fuit maior eſt perfectior. ⁊ illa cuius intellectio fuit minor fuit minor. ⁊ ſic menſure entitatꝫ earum ſunt ſm menſuras intellectionum. de hijs in primo de celo cōmento. 90. require. [Et ſic eſt intelligendum.] ❡ Remouet quoddam aliud dubium huic ſimile. vbi debes ſcire ꝙ Auerroes ⁊ Ariſtoteles crediderunt ad motū completum vnius ſtelle. verbi grā. ſolis eſſe neceſſarias plures ſpheras ex quibꝰ ſit vnus orbis totalis: ⁊ eſtimant ꝙ quelibet ſphera habeat proprium motorem tanqꝫ propriā alaꝫ. ⁊ ſic quot ſunt ſphere tot ſunt ale. Videt ergo hoc falſum. nam tūc tales ſphere non facerent vnum orbem totalē. Rādet Auerroes ⁊ credit ꝙ motus vnius ſtelle ſint plures ⁊ motores plures. Sunt tñ oēs vnū propter vnum finē. Nam ſtellā mouet vnus primꝰ ⁊ oēs alij alterum ſpherarꝫ mouēt grā illius primi. oēs ergo erunt vnū vnitate finis primi. opꝫ ḡ eſtimare motores particulares ſpherarꝫ illi ſubſeruientium perfici ab illo cōmuni motore: qui mouendo ſtellā primo mouet totā congregationē ſcdo. ❡ Sed hic eſt queſtiō ardua qḋ. vꝫ vtrū motores illi particulares ad illum vnū ſubſeruientes beatificent tñ in illo primo eorꝫ: vel vltra illum intelligant etiā deum. hec qḋ ē valde obſcura: ⁊ videt ex vno ꝙ non intelligūt niſi illum primū: qꝛ ille eſt finis eorꝫ quō deus eſt finis oīum reliquorum. ergo ibi ſtat. Ex alio videt ꝙ in tali non geſcant. nam intellectus noſter inferiorꝫ nō quieſcit intelligendo aliqḋ infra deum. Et certe qḋ eſt problema neutrum: ⁊ mihi ſatis eſt qōnem mouiſſe. [Et ſic eſt.] ❡ Concludit duo corollaria. primū eſt ꝙ eodē modo oēs motores orbium totalium intendunt motum orbis ſtellati. ita ꝙ mouēt vt illi vicinent: ⁊ perficiant a motore totius atqꝫ in illo beant: quemadmodum dixit in vno orbe reſpectu motorꝫ particularium ſpherarꝫ. [Et ideo omnes.] ❡ Scdm corollarium: ⁊ ideo oēs intendunt hunc motum diurnum qui eſt primi motoris actio ⁊ principium aliarum actionum. hoc declarat. ⁊ apparet enim ꝙ alij motus proprij ⁊ particulares vt Saturni ⁊ Iouis ⁊ aliorum ſunt propter iſtum motū hoc eſt cōiter eū ⁊ adiuuantes in ordine cū intendit ⁊ quorꝫ eſt principiū. Debes ſcire ꝙ motus ſtellarū fixarū fuit propter generationē: modo etiam alij ſunt propter generationē: ſed alr atqꝫ alr. naꝫ motus ſtellarꝫ fixarꝫ eſt propter perpetuā generationē: ⁊ aliorꝫ motꝰ eſt propter variā generationē. ḡ oēs intendunt idē lꝫ mō diuerſo. ⁊ ita intellige more Ariſtotelis: qui credit motū ſtellarꝫ fixarꝫ eſſe diurnū tñ. [Sed queret aliqs.] ❡ Mouet qōnē Auerroes ſupra hic. ⁊ vtitur duobus enthymematibus. primū eſt ſi oēs orbes atqꝫ oēs orbium motores intendunt eandem actionē ⁊ eundē ordinē cōmunē oībus. neceſſe eſt vt habeant eandē formā ⁊ intellectā cōmunē extrinſecam a formis: quas intendit vnuſquiſqꝫ per ſe. ⁊ extrinſecā a proprijs formis. conſequentiā non probat: ſed pōt probari. nā ſi intendūt idē: ḡ vna intentione intēdūt idē. ſed illa intentio non pōt eſſe niſi ſubā: qꝛ in ſeparatis itellectio eſt ſubſtātia. ḡ opꝫ vt talis intellectio ſit ſubā. ⁊ nō magis vnius qꝫ alterꝰ: ergo cōis oīum ⁊ per conſequens extrinſeca. ❡ Scdꝫ enthymema eſt: ſi oēs habēt vnā formā cōmunē extrinſecā: ergo habēt quedā forme veluti finis additus oībus gratia cuius oēs mouent: ⁊ per conſequens redibit poſitio Auicēne. ſ. ꝙ preter primū motorē datur vna ſubſtantia prior veluti finis cōis ⁊ non agens ⁊ ſimplex ⁊c̄. hec eſt qḋ valde difficilis. [Dicimus ergo.] ❡ Rādet nunc qōni breuiter: ⁊ vt negare primā conſequentiā: ⁊ vult ꝙ nulla forma ſit quaſi finis ⁊ cōis ⁊ vniuerſalis: niſi illa ex eis que habet actionē cōem: ⁊ hec eſt diſpoſitio forme mouentis primū celū motu diurno: ⁊ ſic breuiter negatur pria conſequentia: qꝛ nō opꝫ vltra primū motorē agentē dari primū finē. [Diſpoſitio enī.] ❡ Probat hāc ſolutionē. primo qꝛ ita eſt in toto vniuerſo: quemadmodū in ciuitate bene legibus recta. hec ſimilitudo perſpicua eſt: quia in ciuitate datur monarcha ⁊ dantur preſidentes ⁊ ordinantur per acceſſum ⁊ receſſum ab illo monarcha. ſic ⁊ in vniuerſo: ſed in ciuitate monarcha habet aliquā actionē propriā alr eſſet ocioſus: que eſt oībus alijs actionibus nobilior: quā oēs intendunt ciues: vtpote iuſtitiā: ergo ⁊ in vniuerſo primū opꝫ habere aliquā propriā actionē quā oēs intēdere opꝫ. [Et ſic accidit in artificijs.] ❡ Secundo probat idē nā iſta eſt in vniuerſo ſicut in arte vna totali continēte plures particulares vt eſt militaris que continet plures primo ethicorꝫ. ſed pria ars habet aliquā operationē: vtpote victoriā: ergo ⁊ primus motor dꝫ habere vnā actionē. [Differentia aūt.] ❡ Sed qꝛ hec differunt: ponit eorꝫ diuerſitatem: ⁊ inquit inter iſta ⁊ artificialia eſt hec differentia: qꝛ forme artis mouentes artifices ſunt in mā. Sed forma mouēs oēs intellectus ſeparatos non eſt in mā: vt diximus. [Nos autem.] ❡ Contra arguit: nā cōiter in ore hoīm eſt ꝙ a primo motore ſcdo motor conſequitur ꝙ primus motor precedit alios ⁊ ſimilia verba: mō precedere ſequi ⁊ preuenire ſunt cōditiones agentis in tpe ⁊ nō ab eterno: ergo hec dicta falſa ſūt. ❡ Reſpondet ꝙ hec dicuntur metaphorice ⁊ non proprie qꝛ hec ſunt conditiones agētis phyſici ⁊ nobis manifeſti. ⁊ qꝛ per tale agens nobis manifeſtum ſcimus agentis illud: ideo de eo vtimur verbis his. vnde proprie illic non eſt potētia neqꝫ agēs qꝛ hec precedūt tpe actu proprie loquēdo. Tm̄ enim eſt illic intellectū ⁊ intellectus: perfectum ⁊ perficiens proprie loquendo. nā poſteriores intelligentie inquantū intelligunt primā vt ſic perficiuntur ab ea ⁊ cauſant ab illa. [Queadmodum.] ❡ Tribus modis declarat hoc. primo ab exēplo artiū. nā artes particulares perficiunt ab arte vli: ⁊ tñ non fiunt ab illa. ḡ ſtat aliqḋ perfici abſqꝫ factione: ⁊ ſic eſt in illis. 2ᵒ ſcientia dei videt eſſe veluti pria ſcientia: ⁊ ſcie aliarꝫ intelligētiarū videnť eē particulares ſub illa dei. ergo deus perficit oēs alios abſqꝫ factiōe proprie dicta. ⁊ hec ſilitudo eſt Nicolai peripathetici. 3ᵒ quādo hō ſcit deū: tunc eſt in vltima perfectione. ergo ſcia dei cōtinet oēs alias. ⁊ per cōria oēs alie perficiuntur a pria ⁊ non fiunt vera factione ab illa. [Hoc aūt.] ❡ Cōtra: quia Plato in Timeo dicit ꝙ creator creauit angelos manu. deinde precepit eis creare cetera mortalia ⁊ remanſit ipſe in quiete ſine labore: ergo illa verba intelliguntur proprie. ❡ Reſpondet ꝙ ſunt dicta metaphorice ⁊ non ad literā. cuius ſignū eſt. nam iudei eſtimantes verba illa: obſeruant ſabbatum credentes deum quieuiſſe in illa die ab omni opere qḋ patrarat. [Et hoc qḋ.] ❡ Vltimo redit ad declarationem quam dixit in particulari orbe reſpectu ſpherarꝫ: ⁊ declarat illud per ſuū ſimile ⁊ ſermo perſpicuus. Iam vſqꝫ cōtra Ioānem hic perſpicuū eſt primum ſm̄

plum eē cauſam primi mobilis tribus modis.ſ.vt forma ꝙ vt finis ⁊ vt agens.vt in cōmento.41.diximus.nec in hoc ē excitandum.eſt enim veluti pncipium primū in pbia Auerrois.℄ Sed circa hec dubitatur.nam Auerroes in libro de ſtructio diſtructionū.in ſolone dubiq.18.arguit ſic.dator formas ipſis rebus eſt agens:pmus motor eſt dator forme entibus ſeparatis:ergo eſt illoꝝ agens.minor pſyllogiçaꝶ ibidem ſic.dans finē illis dat formā:ſed pmus motor dat illis finem:ergo dat formā.Ex his verbis ⁊ hac rōne ꝯplicatum eſt primū motorē eſſe agēs ſubſtantiaꝝ ſeparataꝝ.℄ Cōtrarium teſtaꝶ hic.dicēdū ꝙ agens ꝯſideraꝶ ſm duas rōnes.pma rō dr̄ tranſmutare:ſeu extrahere formā de potentia in actum mediāte alteratione.⁊ hec eſt pma ratio eius.⁊ ab hac vendicauit ſibi nomen agētis. 2ª ratio eſt ꝓut ipſuz eſt ⁊ alia nō ſunt abſqꝫ ipſo: vel pro quanto ipſum eſt in ſe pfectum ⁊ alia pficiunꝶ ab eo.⁊ hec vocaꝶ depēdentia quedam vel habitudo que nō itelligiꝶ niſi cum difficultate: vt Auerroes dicit in pmo celi.cōmento.20.⁊ tunc ſoluo cōtradictionem ⁊ dico ꝙ Auerroes negat deum eē agentem motoꝝ ſm pmam rōnem:ſed ſm alteraz rōnem ⁊ ſecundariā concedit eſſe agentem.⁊ hoc modo debetur ꝯtradictio.[Et ſciendum.]℄ Digrediꝶ circa motum ſtellaꝝ.⁊ pmo diſtinguit in duo. 2º ſubdiuidit in tria,dicit ꝙ mot⁹ quos ponunt aſtronomi ſunt tribus modis.vnus comprehendiꝶ a vulgo vt motus cōis quo mouenꝶ ab oriente in occidens.hūc oēs comprehendūt.Alius eſt q tm̄ a ſapiētibus cōprehendiꝶ.ſ. inſtr̄is ⁊ ꝯſiderationibus hoc eſt obſeruationib⁹: ⁊ hunc 2ª diuidit in tres.nam vnus eſt cōprehenſus longiſſimis tēporibus: vt forte motus augium ⁊ ſtellarum fixarū quos noſtri non nouerunt.Talis enim motus nō niſi inſtr̄is ⁊ longis obſeruationibus ꝓpenſus eſt.alius modus pūis ꝯſiderationibus vt motus ꝓprius ab occidēte in oriens.Hunc enim in anno quis videre pōt in ſole ⁊ in luna in menſe.Tertius autez nec paruo nec multo tpe comprehendiꝶ:ſed rōne tm̄ ⁊ hoc declarat.nam plures motus ipſoꝝ viſu apparēt ſimplices:ſꝫ ratione opꝫ eſtimare eos eſſe compoſitos.Exēplum huius eſt:nam quedā ſtelle erratice vt qnque planete videnꝶ qnqꝫ veloces: quandoqꝫ tarde:qñqꝫ directe:qñqꝫ retrogradi. Modo videꝶ hoc eſſe ꝯtrarium rōni.nam declaratū eſt in nāli pbia motum celi eē ſimpliciſſimū ⁊ vniformem ⁊ propterea fuit necīum vt ponaꝶ aſtrologia: qua hec ſaluentur ſine aliquo impoſſibili in nālibus.Ecce quō hec nō pñt ſine ratiōe ſubtili perpendi.[Et hoc.] ℄ Oſtendit qt modis hoc poſſꝫ contingere:et vult ꝙ tm̄ duobus modis.vno mō ita ꝙ motus planete ſit mixtus ex pluribus:ſicut mot⁹ mixti in generabilibus:aut ita ꝙ dentur aliqui orbes vt eccentrici ⁊ epicicli quib⁹ hec ſaluenꝶ.pmus modus eſt omnino impoſſibilis.Sed ſcōs eſt oīuꝫ mathematicoꝝ.[Propter hoc igiꝶ.]℄ Ex his ꝯcludit duo corollaria. primum eſt ꝙ aſtronomi differunt:qꝛ qdam ꝯdicunt nālibus:qdam auꝫ nālibus principijs volunt cōcluſiones aſtronomicas dare.[Et multotiens.]℄ Scōm eſt ꝙ aſtronomia non eſt ſcientia ſemper vna.nam vno tpe inueniūt motum ſtelle:⁊ dant illi ſtelle illum motū tm̄.deinde in millibus annoꝝ perquirunt per inſtr̄m ſtellam illam:⁊ eā variatam inueniūt a zodiaco:⁊ hoc pacto addunt alium motum.verbi grā.vt facit Ptolemeus qui lune ⁊ ſeptē planetaꝝ ponit motum quem nullus antiquoꝝ nouit vt motus augium ⁊ ſtellaꝝ fixarūꝫ ⁊ lune motum reſpectiuū qui eſt mot⁹ diameter epicicli: vt decemus:⁊ motū poloꝝ epicicloꝝ queꝫ nullus dat.[Iſtoꝝ autē.]℄ Contra hec arguit.pmo qꝛ huic motui reſpectiuo ⁊ motui polorum non dedit ad hunc aſtronomiam ita vt poſſint ſtare cum pbīa nāli. 2º qꝛ dat eccentricis ⁊ epiciclis centra extra centrum mundi qđ nō ſtat cum nāli pbīa.Sed de his dicemus cōmento ſequenti.

Sed quot ſunt he: Nunc quidem nos que dicunt mathematicoꝝ: quidam attētionis gratia dicim⁹ vt mēte aliq pluralitas determinatas ſuſcipianꝶ. Reliquum v̄o hec quidem querentes:opꝫ eē ipſos.illa v̄o perſuadentes a querentibus: ſi quid videaꝶ preter modo dicta ab hec tractantibus:amare quidem vtroſqꝫ perſuaderi v̄o exactioribus. Eudoxus quidem igitur ſolez ⁊ lunam vtriuſqꝫ lationem in tribus poſuit eſſe ſpheris. Quarum primam applanoꝝ aſtroꝝ eſſe. Secundam autem ſm eū qui animalium per medium. Tertiam autem ſm obliquatuꝫ in latitudinē aīalium. In maiori autem latitudine obliq̄ri ſm quā luna ferꝶ:qꝫ ſm quā ſol.

℄ Determinatum eſt plures eſſe ſubſtātias ſeparatas:vtpote tot quot motus:ſed quot:vtpote.10.vel.20.nōdum dictū eſt.hoc ergo nunc exquirit.premittit aūt quandam excuſationem ⁊ ꝓpriam ⁊ mathematicoꝝ.⁊ vult ꝙ ipſe ponitat opinionem mathematicoꝝ tm̄.vt excitemur:vt aliquali ꝯiectura pluralitas ſubſtantiaꝝ ſepataꝝ capiaꝶ. ℄ Secundo dicit ꝙ tractantes hec debēt hec qdem ingrere per ſe:hec v̄o ꝑſuadere a querentibus.Qꝫ ſi aliquid addēt amplius vltra perſuaſionem receptam: nos debemus amare vtroſqꝫ.ſ.pmos perſuadētes ⁊ nouos addētes:qꝛ ambo nobis fuerunt pncipium inueſtigāde veritatis.hec ergo eſt excuſatio ⁊ ꝓlogus ad dicenda inquit.ſed quot ſunt he: nunc qdem nos que dicūt mathematicoꝝ qdam attentionis grā dicimus hoc eſt non vt vera ſint:ſed excitandi cauſa:erunt enim nobis excitamenta ad alciora ⁊ hoc ſubdit erunt.ſ.attentionis gratia: vt mente aliqua pluralitas determinata a nobis ſuſcipiaꝶ.hec eſt vtilitas dicendoꝝ.deinde excuſationem inducit.d.reliquum v̄o hec qdem querentes opꝫ eſſe ipſos hoc eſt de reliquo opꝫ ipſos querere per ſeipſos. Illa v̄o opꝫ eſſe perſuaſos a querētibus:ſi qd videaꝶ preter mō dicta ab hec tractantibus amare qdē vtroſqꝫ.ſ.primos opꝫ ⁊ nouos acutiores. perſuaderi tm̄ opꝫ certioribus hoc eſt a poſterioribus acutioribus. hec eſt excuſatio ⁊ preceptum.[Eudoxus.] Debes ſcire ꝙ Eudoxus percepit tres motus tm̄ in ſole ⁊ luna.vnus eſt cōmunis.vꝫ diurnus.alius contrarius huic ſm ſucceſſionem ſignoꝝ qui longitudinalis dicitur.Tertius latitudinis: vtpote a polo ad polum:⁊ hunc tertiuꝫ dedit ſoli ⁊ lune.lꝫ lune magis pateat.vt dicemus in cōmento.huic triplici motui dedit tres ſpheras.aliam quidem qua motus cōmunis fit. alia qua motus longitudinalis.alia qua motus latitudinalis.e quibus tribus congregatur totus orbis.alius lune alius ſoli dicit. Eudoxus quidez igiꝶ ſolem ⁊ lunam vtriuſqꝫ lationem in tribus poſuit eſſe ſpheris:quarum primā qdē applanoꝝ hoc eſt fixoꝝ aſtrorum eſſe.Scdam aūt ſm eū qui aīalium per mediuꝫ vtpote longitudinalē ſm ſucceſſionē ſignoꝝ.Tertiam autē ſm obliquatum in latitudine aīalium: vt de polo ad polum. In maiori tm̄ latitudine dicit obliquari ſm quam luna fertur ꝙ ſm ꝙ ſol.⁊ ſic cuilibet horum tres dedit ſpheras.Debes ſcire ꝙ eudoxus dicit tria contraria aſtronomis noſtri tpis. pmo dicit octauam ſpheram nullo alio motu moueri pter diurnum:cuius ꝯriū Ptolemeus ꝓbauit ⁊ Thebith expertus eſt:reperierunt enim ipſam moueri econuerſo ab occidente in oriētē Thebith addit motū trepidationis circa polos de quo in almageſto ſatis. 2º dicit eſſe necīam ſpheraꝫ propriam pro motu diurno ſolis ⁊ pro motu diurno lune:

culus ẽt 3ᵃ:iuꝫ tenent oēs.nā pᵐ mobile motu ſuo rapit oēs orbes ⁊ oēs ſpheras in vigintiquatuoꝛ horis ſemel:nec neceſſaria eſt ſphera ꝓpria pro hoc motu. Tertio dicit ꝙ ſol exit ab ecliptica ⁊ mouetur latitudinaliter vt luna: ſ; luna magis.ẽt huius oppoſitū eſt ꝓbatū in aſtronomia. Sol.n. nūq̃ exit ab ecliptica:ſ; oēs alij planete: ſic in his ergo tribus Eudoxus dicit ꝯtraria famoſis noſtri temporis.

Cō. 45. ❡ Quare phs.] Auerroes pᵒ premittit excuſationē Ariſtotelis. 2ᵒ loco proſequit̃ .dicit pᵒ ꝙ propter diuerſitatē in ſcientia motuū. In quibus fundat pluralitatē motoꝝ. Cogitur enarrare famoſiorem poſitionē ſuo tpe .probat 2ᵒ ꝙ talia non pñt eſſe niſi famoſa.nā hec accipiunt̃ a ſenſibus.⁊ talia non pñt ſentiri niſi in tpe:ad qδ non ꝑtingit vita humana: ⁊ per ꝯſequens opꝫ ſtare ꝯſiderationibus ⁊ obſeruationibꝰ famoſis alioꝝ. Dicit 3ᵒ ꝙ in talibus non pōt qs vti neceſſarijs ꝓp coꝝ difficultatē:ſed tm̄ famoſis. Modo famoſa ſūt dupl̄r vel ꝯceſſa ab oībus: ⁊ tunc hñt potentiā demonſtrationis:vel talia in qbus diſcordant ſapientes: ⁊ tunc nihil ſunt certi. Ariſtoteles ḡ vtit̃ talibus:q: melius eſt vti talibꝰ q̃ nihil.hec eſt excuſatio.deinde narrat textū ⁊ poſitionem Eudoxi ⁊ ſermo pꝫ.[Mathematici aūt.] ❡ Ponit ꝯuenientiam iter aſtronomos nouos ⁊ antiquos ⁊ dñiam. Conueniētia eſt q: moderni dant motū in longitudine ſub orbe decliui:⁊ in latitudine reſpectu poli aliqbus planetis.hec eſt cōuenientia. Dñia eſt pᵐo q: pro predicto motu in latitudine non eſt neceſſaria ſphera ꝓpria:q: vna ſufficit. ꝓpterea q: mouet̃ ſupra diuerſis polis.modo qδ nā poteſt vno inſtrumento facere ſupſedet ab alio. 2ᵃ dñia eſt:q: ſol nō hꝫ duos motus.ſ.longitudinalē ⁊ latitudinaleꝫ:q: ſol nunq̃ exit ab ecliptica.[Et ſic.] Uult rememorare poſitionē mathematicoꝝ ſui tpis.⁊ pᵒ narrat breuiter poſitionē eoꝝ. 2ᵒ refellit eam:volunt ergo pᵒ ꝙ ſol habeat 3ᵐ motū vel tertiā variationē motus:vtpote velocitatē ⁊ tarditatē.modo vel ſol habet ab vno ⁊ eodē orbe:nunc velocitari ⁊ nunc tardari:vel habet a diuerſis.⁊ cū non ab eodē:ergo eſt neceſſariū ponere eccentricos quibus ſaluet̃ velocitas ⁊ tarditas:vt dictuꝫ eſt in almageſto.[Eccentricuꝫ.] ❡ Contra arguit ⁊ dicit ꝙ epicicłus eſt impoſſibilis:eccentricus eſt extra naturā.duo ergo probat.pᵒ epiciclum eſſe rem īpoſſibilē.ſecundo eccentricum eſſe preter naturā.pᵐ dupliciter probat. pᵒ:q: omne corpus qδ mouetur circulariter motu ſimplici ⁊ eterno mouetur circa centrū mundi:ſed epiciclus non mouetur circa centrū mundi:ergo non eſt.maioꝛ eſt Ariſtotelis in pᵒ de celo,⁊ minoꝛ eſt mathematicoꝝ. 2ᵒ ſi eſſet epiciclus:tunc haberet centrū propriū:⁊ cū naturaliter terra mouetur ad cētrū qδcunq;:tunc terra moueret̃ ad illud centrū:⁊ ſic daretur terra extra terraꝫ. Hec probatio eſt efficax per illa met media quibus deſtruit mundoꝝ pluralitateꝫ.[Et ſimiliter forte.] ❡ Oſtendit ſecūdo ꝙ eccentricus ſit preter naturalis.pᵒ q: ſi daret̃:darent̃ plura centra.nā eccentricus habet centrū extra centrū mundi.vltra ſi plura centra:ergo plura corpora grauia extra locum terre.hec pꝫ vt ſupra:ergo non vnū mediū:ſed haberet latitudinē ⁊ diuiſionē pro quanto non eſſet ſimplex ⁊ vnum. Secundo probat idē.nā ſi dant̃ eccentrici:tunc vna pars eoꝝ eſſet groſſioꝛ ⁊ alia ſubtilioꝛ: ⁊ quando pars groſſa cū groſſa mouetur:tunc inter ſubtilē ⁊ ſubtilem vel daretur vacuū ⁊ hoc non:vel daretur quoddā corpus iplens:vt ſpongia ad nullū aliuꝫ finē niſi vt impleat vacuū:vt in corporibus animaliū fit. Datur eni in corpore animalis caro vt impleat loca vacua tm̄. [Sed nihil.] Nunc reſpondet ad argumentū de velocitate ⁊ tarditate:⁊ vult ꝙ nihil cogat ponere corpora talia.nā huiuſmodi variatiōes ſaluari poſſunt per motū linee lenlab:vt Auerroes declarauit 2ᵒ celi.cōmento.35.⁊ tu vide dicta mea ibideꝫ ⁊ intelliges hoc.[Et ſicut Ptolemeus.] Os aūt huiuſmodi corpora non ſūt neceſſaria:probat ipſe auctoritate Ptolemei. nā vult ꝙ huiuſmodi diuerſitates ſaluari poſſunt propter motū generationis:hoc eſt generando ⁊ multiplicādo multos motus multaꝝ ſpheraꝝ:⁊ poſſunt ſaluari per eccentricos ⁊ epiciclos:aīt tm̄ ꝙ 2ᵃ via eſt lenioꝛ:ſimplicioꝛ:⁊ nobilioꝛ.lenioꝛ quidē qꝛ̃ non opꝫ ponere numeꝝ tot corporū. nā ſic eſſet confuſio.ſimplicioꝛ:qꝛ̃ natura potens paucioribus facere aliquid:fruſtra vtitur pluribus.nobilioꝛ ꝯo:qꝛ̃ ſaluat propoſitum paucioribus.Ecce quō cōcedit vtranq; pōnē:ſ; laudet ſcδam viam.Ex hoc vult habere Auerroes ꝙ hec oīa poſſunt ſaluari preter talia extranea.[Ptolemeꝰ aūt.] ❡ Nunc declarat errorē Ptolemei,⁊ vult ꝙ Ptolemeus ignoret fundamentū antiquoꝝ quo ponebant motū multiplicationis.i.multiplicabant gñando plures motus. nā mouebātur ex eo q: tales motus eccentrici ⁊ epicicli ſūt īpoſſibiles ⁊ contra naturā.[Neceſſe eſt igitur.] ❡ Concludit corollariū ꝙ propter hec īpoſſibilia eſt neceſſe declarare aſtrologiā antiquā q̃ apud ipſuꝫ fundatur ſupra eodem orbe ⁊ polis diuerſis.dico diuerſis:q: duobus vel pluribus vt conuenit apparentibus.⁊ hec vocat̃ linea lenlab. Cuius cauſaꝫ ſubdit.nā poſſibile eſt ſtellis accidere motū velocē ⁊ tardū ⁊ progreſſum ⁊ retrogradationē ⁊ alios motus quibus Ptolemeus non potuit ponere aſtrologiā:vt eſt ꝓpinquitas ⁊ remotio que accidit in luna reſpectu ſolis que vocatur motus reſpectiuus. Debes ſcire ꝙ oēs differentie motuū ſaluari pñt per hanc imaginationē vt Thebith ſaluat motū trepidationis circa varios polos. Siquis eni varios polos imaginetur ⁊ varias ſpheras:poteſt ſaluare has oēs dñias.⁊ hec vocat Auerroes lineā lenlab.ſed id qδ apparet de eclipſibus lune Auerroes non pōt ſaluari.vt 2ᵒ celi diſputauimus. naꝫ luna qñq; eclipſat̃:⁊ eius eclipſis durat horis pluribus:quandoq; paucis.⁊ hoc non eſt niſi ꝓpterea q: luna qñq; plus de vmbra:qñq; minus ſuſcipit: ⁊ hoc non eſt niſi propter eleuationē ⁊ depreſſionē eius:⁊ ad hoc non poteſt dari aſtronomia niſi epiciclus:ſed de hoc ſatis in libro de celo.[In iuuentute autē mea.] Narrat ſuā deſperationē ⁊ vtilitatē eoꝝ que dixit.deſperatio qdem eſt:q: nūc in ſenectute amplius nō ſperat inuenire aſtronomiam conuenientē ꝓncipijs nālibus. Utilitas ꝯo eſt:q: ex nūc dictis aliquis forte efficit̃ ſtudioſus ⁊ ingret veritatē ꝓpter duo. pᵒ q: hec moderna contradicit ꝓncipijs nālibus. 2ᵒ q: dedimus ꝓncipiuꝫ aliqδ ſaluandi apparentias ⁊ per lineam lenlab.[Lune autē.] ❡ Ultimo redit ad narrandū numeruꝫ motuū attributoꝝ lune.⁊ vult ꝙ antiqui tēpore Ariſtotelis dederunt vnum motum lune vtpote ſcδm motū draconis. ⁊ reſpectu huius dederunt orbem toti concentricum:⁊ qui dicitur deferens caput draconis. Ptolemeus dedit quartum motum reſpectu ſolis ⁊ 2ᵐ hoc eſt quintum reſpectu centri qꝛ̃ mouet̃ centrū equal̄r:⁊ propterea talem vocat motuꝫ reſpectiuuꝫ. ergo lune Ptolemeus vt Auerroes narrat dat quinque motus.ſ.cōmunē:ꝓpriam longitudinis: draconis ſeu latitudinis:motuꝫ ſui corporis reſpectu ſolis: ⁊ motum ſui centri reſpectu eiuſdē ſolis.ergo quinque. Sed quomō ſit illud in aſtrologia relinquat̃. ❡ Debes ſcire ꝙ Joannes Jādonus fingit negare hec corpora Auerroem vno modo ⁊ concedere alio modo:⁊ conatur exponere illos modos. Sed iſte homo certe non hꝫ mētem Auerrois:nam Auerroes vbiq; nitit̃ deſtruere hec oīno ⁊ conatur ſaluare apparentias per orbes concentricos mundi: ⁊ per diuerſitatem motuū ſupra diuerſis polis vt erat tempore Ariſtotelis famoſum.⁊ oīa ſaluat vt dicit per lineam lenlab:excepto illo quod apparet de eclipſibus.⁊ propterea Joannes querens ſaluare Auerroem deſtruit ipſum.qdam enitūtur ſoluere rationes Auerrois,dicunt enim nō eſſe neceſſe vt ſpherica corpora celeſtia mouētur oīa circa vnum centruꝫ:ſed ſatis

eſt vt moueatur circa centrum proprium. ¶ Ad ſcđm prīcipale fingunt argumētum Auerrois nihil eſſe. nam ſpiſſum vnius ſemper mouetur cum ſubtili alterius: ⁊ ſic non opꝫ dari vacuum nec corpus ocioſum ad replendum vacuum. ¶ Debes ſcire ꝙ omnes ratiōes Auerrois poſſunt reduci ad duas potiſſimas: ⁊ maxime has quas tetigit. Et prima fundaẽ in duabus ꝓpōnibus. ꝙ idē ſit locus totius ⁊ partis quando totum ⁊ pars ſunt eiuſdem nature: hoc videmꝰ in omnibus elementis. nam in quolibet elemento quelibet particula fertur ad idem ⁊ in eodem numero quieſcit. Nec in hac ꝓpoſitione eſt ambiguitas. ¶ Secunda ꝓpoſitio ē ꝙ totum celum eſt in loco per cētrum terre. hāc declarauit ipſe 4° auſcultationis phīce cōmento. 45. ⁊ pſpicua eſt per ſe. nam circa cētrum moueẽ totū ſm formā ⁊ circa ipſum quieſcit ſm ſubiectū. ⁊ hec ſunt de rōne loci. Ex his conſtat virtus primi ſyllogiſmi. pars ⁊ totū eiuſdem nature vnum habent locum numero: vt pⁱma mōſtrat ꝓpoſitio. ſed celū ⁊ quelibet pars celi ſunt pars ⁊ totum eiuſdem nature ſimpliciter: vt declarauit Ariſt. 2° celi. ergo totum celū ⁊ quelibet pars eundem habent locū: ſed locus totius celi per ſecundam ꝓpōnem eſt centrum terre. ergo eidem eſt locus omniū ſpherarum: ⁊ hoc eſt totū poſſe Auerrois. nec valet fingere eūdem eſſe locum totius ⁊ partis loquendo de loco cōmuni. nam hoc haberet locū ⁊ forte in toto ⁊ tempore diuerſarum naturarum. Nam qñ pars eſt eiuſdē nature cū toto: opꝫ vt ſint vnius ꝑfectionis ⁊ per conſequēs vnius loci: lꝫ pⁱmo totius ⁊ ſcđo partis. ¶ Pro intellectu ſecūde rationis debes ſcire ꝙ cuicūqꝫ non repugnat maius ei non repugnat minus: ex hoc ſeqtur ꝙ celo in eo ꝙ celum nō repugnat moueri omni modo: vt ex occidente in oriens ⁊ econuerſo: ⁊ de ſeptētrione in meridiem ⁊ ecōuerſo. lꝫ enim hoc ſit ipoſſibile apud nām: eſt poſſibile logicum. nā eo poſito in eſſe nullū ſeqtur ipoſſibile apud mētem. hoc accepto arguo. Si eccentrici eē pñt vt dicit Ptolemeus: poſſibile eſt ſpiſſum vnius moueri cum ſpiſſo alterius: ⁊ ſubtile ſimul cū ſubtili. Si hoc eſt poſſibile: poſſibile eſt dari vacuū: vel dabuntur corpora ocioſa. Ultima ꝯñtia etiam perſpicua ē: ſed vltimū conſequēs eſt impoſſibile: ergo pⁱmū antecedēs ⁊ hec eſt potiſſima rō. nec valent ambages recentioꝝ. Tu ꝟo in his conſidera bene: qꝛ. 2. de. diſputamus.

Errantium ꝟo aſtrorum in quatuor cuiuſqꝫ ſpheris. harum autem ⁊ primam quidem ⁊ ſecundam eandem eſſe illis. nam ⁊ eam que applanorū omnes ferētem eſſe ⁊ eam que ſub ea ordinatam ⁊ ſm eum qui per medium animalium lationē habentem cōmunem omniuꝫ eſſe. tertie ꝟo ſphere omnium polos per media animalium eſſe. quarte autem lationeꝫ ⁊ ea eoꝝ que obliquantur ad medium eius. Tertie autem ſphere polos: aliorum quidem proprios: veneris ꝟo ⁊ mercurij proprios.

¶ Locutus eſt đ ſpheris ſolis ⁊ lune: ⁊ voluit vnicuiqꝫ tres dari: ⁊ per conſequens ſex ſunt he. Nunc de reliquis quinque legiẽ: ⁊ videtur vnicuiqꝫ quinque eſſe neceſſarias quatuor ſpheras. ¶ Circa qđ debes ſcire ꝙ quilibet planetaꝝ qnque hꝫ motus quoꝝ duo quidem longitudinales ⁊ duo latitudinales. pⁱmus longitudinalis eſt ab occidente ad occidens. Secundus huic oppoſitus eſt ab occidēte in oriens. Tertius eſt latitudinalis a meridie in ſeptentrioneꝫ. Quartus econuerſo a ſeptentrione in meridiem. ¶ Debes etiaꝫ ſcire ſecundo: ꝙ omnis motus circularis eſt circa aliquos polos ⁊ ſupra aliquam axem. ⁊ propterea poli pⁱmi longitudinalis ſunt poli firmamenti ⁊ axis etiam eius. poli ſecūdi longitudinalis ſunt poli zodiaci. ⁊ axis ſimiliter. poli latitudinalis primi ſunt in ecliptica: vnus quidem in angulo diei alter in angulo noctis: ⁊ axis eſt ab vno horum ad alterum. poli vltimi ſunt declinantes ab his ⁊ ſimiliter axis. ¶ Debes ſcire tertio: ꝙ quia quatuor perceperunt motus in talibus quinque: ideo quatuor perceperunt ſpheras concentricas. nam quilibet motus eſt propter certam ſpheram dederunt ꝟo orbem quartum. nam ꝑceperunt planetaꝫ nūqꝫ moueri verſus vnū polum ꝙ attingeret illum ⁊ rediret ad aliud redeundo ad eundem. Sed viderunt planetaꝫ declinari ab ecliptica certo ſpatio deinde redire: ideo cogebanẽ ponere duas ſpheras: alteram qdem vt traheret planetam verſus polum vſqꝫ in certum terminum. alteram ꝟo vt retrahat retro verſus polum contrarium. hoc ergo pacto cuilibet qnque planetarum dederunt quatuor. modo quatuor ducta in qnque ſunt. xx. ⁊ ſol ⁊ luna habēt ſex ſpheras: ergo omnes erunt. xxvj. omnibus ergo ſeptem erraticis tot Eudoxus credidit competere ſpheras. Inquit. Errantium ꝟo aſtroꝝ vniuſcuiuſqꝫ. ſ. lationeꝫ in quatuor ſpheris ſubaudi eſſe ponebant. ⁊ exponit has. d. Harꝝ ſūt primam qdem. ſ. per quā mouentur longitudinaliter ab oriente in occidentem: ⁊ ſecundam. ſ. per quam moueẽ longitudinalr. econuerſo ponebant eſſe eandem. ſ. ſimilē illis duabus ſolis ⁊ lune per quas ſimilr moueẽ ſol ⁊ luna: ⁊ he ſunt due ſphere neceſſarie pro pⁱmis duobus motibus in longitudinem. Clarius has exponens ſubdit. nam ⁊ eam que applanoꝝ. ſ. non errantium oēs ferentem eſſe. ſ. opꝫ ⁊ ea que ſubordinatam: ⁊ hec eſt prima. nam hec ſubordinaẽ firmamento pro quāto hec moueẽ. Similiter ⁊. ſ. opꝫ eſſe lationem habentē cōmunē omnium eſſe ſm eum circulum qui per mediuꝫ animalium. i. zodiaci: ⁊ hec eſt ſecunda ſphera. he ergo ſūt due ſphere neceſſarie duobus primis motibus lōgitudinalibꝰ. de alijs duabus ſpheris latitudinalium motuum ſubſcribit exempla ⁊ dicit. Tertie ꝟo ſphere reliquoꝝ. ſ. omniū quinque dixit eſſe polos per medium animalium hoc eſt in ecliptica. nam vnus polus eſt in angulo diei ⁊ alter in angulo noctis: ⁊ axis eſt linea ab vno ad alteruꝫ extenſa. poſuit autem hanc ad cauſandum motū lateris verſus alterum polorum. deinde ſubdit deſcriptionem quarte. d. quarte autem lationem poſuit. ſ. ⁊ ea. i. eos polos de numero eoꝝ que obliquanẽ ad medium eius. i. ad tranſuerſam primi circuli. naꝫ hec quarta trahit in contrarium tertie: ne. ſ. planeta totaliter ad polum verſus procedat. ¶ Debes ſcire ꝙ iſti perceperunt tres ſuperiores vt Saturnum Iouem ⁊ Martem habere tres ſpheras ꝯcentricas ⁊ quātum ad polos ⁊ ad axes ſimiles: ſed duos inferiores aliter. lꝫ enim ſphere Ueneris ⁊ Mercurij ſint concentrice: tamen poli non ſunt ſimiles cum polis trium ſupioꝝ: qꝛ duo hi iferiores plus declinant ꝙ̄ tres ſupremi. ⁊ ideo ſubſcribit. d. Tertie autē ſphere polos dicit alioꝝ quidem trium ſuperiorum proprios: Ueneris ꝟo ⁊ Mercurij eoſdem: hoc eſt alios proprios: qꝛ non ſimiliter mouentur in latus tres ſuperiores: ſicut tres inferiores. vel forte aliter intelliges hec ⁊ ego relinquo. perſpicuum eſt ſpheras omnium erraticorum eſſe. xxvi.

¶ Cum narrauit.] Preſens cōmentum pſpicuuꝫ. Debes tñ ſcire ꝙ in motu planetaꝝ ſignantur latitudo ⁊ longitudo. latitudo accipitur vt planeta moueẽ ab vno polo in alteꝝ ⁊ econuerſo. dī autē hec latitudo aſtronomice pro quanto penes hanc ſumuntur latitudines ciuitatum apud aſtronomos. phīce ꝟo hec dicunt longitudo: qꝛ vnus polus eſt velut ſurſum alter velut deorſum: vt 2° celi pꝫ. longitudo ꝟo. aſtronomice ſumiẽ ꝓut planeta ferẽ ab ortu in occaſum ⁊ econuerſo: ⁊ diciẽ longitudo pro quanto ciuitates ſic mēſu Cō. 46.

rantur in longum apud aſtronomos: et iſta vera latitudo. dicitur quia eſt a dextro in ſiniſtrum. ❡ Scḋo debes ſcire ꝙ antiqui poſuerūt duplicē latitudinē. ſ. alterā ab equinoctiali: et quātum ad hāc omnes mouent in latus etiam ſol et luna que potius declinatio dicenda eſt. alterā ṽo ab ecliptica verſus alterū polorū: et hāc antiqui dederunt omnibus. Sed Ptolemeus excepit ſolem. Nam centrum ſolis ſemper decurrit per eclipticā nec exit ab ea. reliqua patent.

Calippus autem poſitionem quidē ſpherarum eandem poſuit cum Eudoxo. huius autem eſt diſtantiarū ordinem. pluralitatem ṽo ei quidē que Jouis et ei que Saturni eandem cū illo dabat. Soli ṽo et lune duas exiſtimabat adhuc apponendas eſſe ſpheras. apparentia ſiquis debeat aſſignare: reliquis ṽo planetis vnicuiq; vnam neceſſe autem ſi compoſite omnes debeant reddere apparentia ſm quemlibet errantium alteras ſpheras vna minores eſſe reuoluentes et ad idē reſtituentes poſitione primam ſpheram ſemper inferius ordinati aſtri. Sic enim ſolum contingit planetarum lationem omnia facere. Quoniā igitur in quibus quidem ipſa feruntur ſpheris: he quidē octo. he autem quinque et viginti ſunt. harum autem ſolas non oportet reuolui in quibus deorſum ordinatum fertur. Que quidem reuoluunt eas que ſunt primorum duorū ſex erunt: que autem eas que ſunt poſteriorū quatuor et ſexdecim. omnium itaq; numerus et ferentiū et reuoluentium ea quinquaginta quinq;. Si autem ſoli et lune non addiderit quis quos diximus motus: omnes ſphere erunt. vij. et xl. pluralitas quidem igitur ſpherarum tanta ſit.

❡ Nunc Calippi poſitionem de numero ſpherarū enarrare enititur. fuit autem Calippi etate poſterior Eudoxo Ariſtoteli coetaneus: vt Simplicius narrat in primo de celo. atq; Athenis cū Ariſtotele moderatus eſt conſiderationes Eudoxi. Pro huius ergo viri poſitione debes ſcire ꝙ duplices credidit eſſe ſpheras. ſ. deferentes et reuoluentes. Saturno quidem et Joui octo deferentes tribuit: vnicuiq; quatuor. Soli ṽo et lune deferentes decem: vnicuiq; quinque. aliis deniq; tribus quindecim deferentes: vnicuiq; quinque: ergo omnes deferentes erunt numero. xxxiij. Reuoluentes ṽo Saturno et Joui ſex: vnicuiq; tres. Soli et Lune octo: vnicuiq; quatuor. Marti et veneri et Mercurio duodecim: vnicuiq; quatuor. omnes ergo reuoluentes erunt. xxvi. ergo congregando reuoluentes cū deferentibus erunt omnes numero. lix. Cauſa autem horum patebis in litera. ❡ Debes ſcire ꝙ phs in litera enumerat. lv. nam pretermittit vnum errantium, cui quatuor ſphere ſunt neceſſarie. Primo ergo ꝓponit conuenientiam et videntur conuenire in duobus. Primo quātum ad numerum deferentium. Secundo quātum ad ordinem planetarum et hoc dicit. Calippus autem poſitionem quidē ſpherarum eandem poſuit cum Eudoxo: quod intellige de deferentibus: hec eſt prima conuenientia eorum. deinde ponit ſecundam. d. huius autem. ſ. viri Calippi eſt ponere ordinem diſtantiarum. Similiter. ſ. cum Eudoxo: nam eodem modo ordinabat ſpheras. hec eſt ſecunda conuenientia. Deinde narrat differentias et dicit: pluralitatē ṽo ſpherarum deferentium ei quidem que Jouis et ei que Saturni eandem cum illo dabat: quia quatuor dabat Eudoxus et quatuor nunc dat Calippus. Soli ṽo et lune duas eſtimabat adhuc apponendas eſſe ſpheras: et hoc ſiquis debeat aſſignare apparentia. ❡ Debes ſcire ꝙ Calippus vidit ſolem et lunam quandoq; veloces quandoq; tardos: et propterea vltra tres datas eis ab Eudoxo addidit duas. ergo computando omnes primorum: et horum erunt deferentes. xviij. reliquis ṽo planetis addebat vnicuiq; vnam: ergo erunt quindecim. ❡ Debes ſcire ꝙ addit hanc vnam propter direptionē et retrogradationem quas percepit in his: et per conſequens congregando oēs deferentes omnium erunt numero. xxxiij. deinde docet eligere ſpheras reuoluentes. ❡ Debes tamen ſcire ꝙ ſphere reuoluentes dantur vnicuiq; tot quot deferentes vna minores. nam ſphere que defert planetam nō indiget ſphere reuoluentes propter cauſam dicendam. ❡ Scḋo debes ſcire ꝙ ſphera ſuperior hʒ virtutem forme: et inferior virtutem materie: et ꝓpterea ſuperior orbis trahit ad ſe inferiorē: et ſic videtur Saturno per neceſſariam correſpondēs prime deferēti vt retineat eam: ne feratur a ſupremo celo ſtellato nimio raptu: et ſic deſtruatur proportio aſtri fixi. et pari pacto ſubſtantia deferens eget altera ſibi reuoluente contra. et ſimiliter tertia eget tertia quarta ṽo ꝓpter quia multum diſtat ab orbe continente: parum participat raptus: ideo non fuit neceſſaria ſphera reuoluens: ergo Saturno dabantur quatuor ferentes et tres reuoluentes: et ſimiliter Joui: et breuiter vnicuiq; tot quot dantur deferentes vna minores ꝓpter hanc cauſam dictam. Dicit, neceſſarium eſt autē ſi omnes compoſite et debite ordinate debeant reddere apparentia ſm quālibet errantium eſſe adhuc alias tres ſpheras: que ſunt tot quot ille vna minores: eo quia deferenti aſtrum omnino datur ſphera reuoluens [illegible] idem, reſtituentes primam poſitione. i. infimam ſpheram ſemper deorſum exiſtentem ordinati aſtri id eſt fixi aſtri: [illegible] officium harum reuoluentium eſt manutenere ſpheram infimam: in qua aſtrum figitur ne ipſa diuertatur per motum raptus ſpherarum ſuperiorum. [illegible] ſi aſtrum ſic regulariter ſeruari. Sic enim contingit ſolum lationem planetarum omnia facere: hoc eſt ꝙ planete ſic ſeruati ſunt [illegible] ſaluſe: deinde colligit numerum omnium et dicit. Quoniam igitur in quibus quidem ipſa feruntur ſpheris he quidem octo. vt Saturni et Jouis vnicuiq; quatuor he autem. xxv. ſunt. nam reliqui quinque que ſunt planete: et vnicuiq; dantur quinque: modo quinquies quinque ducta faciunt. xxv. ergo omnes ſunt. xxxiij. Oſtēdit in quibus non opꝫ dare reuoluentes. d. harum autem ſolas non opꝫ reuolui in quibus deorſum ordinatum fertur. aſtrum: quaſi dicat ꝙ infima in qua figitur aſtrum caret reuoluente: quia propter diſtantiam eius a continente orbe: parum aut nihil raptus participat: omnes reliqui debent reuoluentes. Dis habitis epilogat numerum omnium et dicit: que quidem reuoluunt eas que ſunt primorum duorum. ſ. Saturni et Jouis, ſunt ſex. que ṽo poſteriorum quatuor: erunt. xvi. ergo omnium et ferentium et reuoluentium numerus ea ſunt. lv. Sed videtur Ariſto. ſubtrahere quatuor. hoc cur faciat: videbimus in cōmento. Deinde vult enarrare poſitionem Deriorem. d. Si aūt ſoli et lune non addiderit quis quos diximus motus ꝓpter ſoli duos et lune duos: vtiq; quatuor eorum ex lv. remouebuntur: et qd remanet erit. li. e quibus iterum ſubtrahe quatuor ab vnoquoq; quatuor vnā quā addebat Calippus: et ſic oēs ſphere erunt. xlvij. pluralitas quidem igitur ſpherarum tanta ſit. et ad hanc videtur Ariſto. plus inclinare. Ad huius exemplum formetur figura ſequens.

Declaratio poſitionis Calippi. ¶ In hac ergo figura ſunt deſcripti ſeptem circuli ſeruientes ad motum Saturni: cuius quilibet repreſentat vnam ſpheras. Saturnus ergo ſcribitur charactere ♄. reliqui vero circuli deſignantur per a.b.c.d.e.f.g. Tunc declarantur ea que Ariſto. dixit ſm Calippum. nam Saturnus mouetur in xxiiij. horis ab oriente in occidens iterum rediens ad illud aliquo in ſenſibile minus: et quantum ad hunc motum fuit neceſſaria ſphera. a. hec enim rapta a firmamento rapit centrum Saturni in. xxiiij. horis ſemel vt dictum e. Et quoniam hec ſphera moueret tanto impetu quanto mouet a firmamento: et ſic Saturnus nunquam poſſet econuerſo moueri ab occidente in oriens vt experientia percepit: hac de cauſa eſtimauit eſſe neceſſariam ſpheram. b. vt. ſ. detineret planetam in ſua menſura et in ſuo curſu. et quia percepit Saturnum poſſe moueri in latus poli ſeptentrionis dedit propter hoc vnam ſpheram. c. et quia hec ſphera impetu mouet magno: dedit ſpheram. d. vt impetus ille abſcindatur atque planeta moueatur certa regula: et quia etiam percepit ♄ moueri verſus polum meridianum dedit e. ſpheram: vt. ſ. ♄ trahatur ad contrarium polum. et quia hec item vt prius dicta magno impetu rapit: dedit. f. vt detinens aliquam regula. Et quia percepit Saturnum moueri ab occidente in oriens: dedit. g. ſpheram cui non ſuppoſuit aliam inferiorem: eo quod eſt nimis inferior nullius impetus particeps: et cum hoc hic eſt motus eius naturalis. hec fuit ſententia Calippi. et ſicut dixi in Saturno: eodem modo et in reliquis potes ſcribere. Sed hec eſtimatio pluribus modis deficit. Primo quia ſphera. a. ſuperfluit: quoniam firmamentum ſatis eſt ad mouendum omnes inferiores: vt Ptolemeus probauit. Adhuc omnes reuoluentes videntur ſuperfluere: quoniam quomodo motus hi ſint naturales: videtur a propriis motoribus eſſe determinatos ad maximum et ad minimum, nulla ergo eſt neceſſitas ſpherarum reuoluentium. Preterea ſuperfluunt ſphere mouentes in latus. quoniam planete declinant ab ecliptica: quia eorum poli declinant ab ecliptica: et hac de re mouentur cum hac declinatione vt dicit Ptolemeus: ergo dedit excentricos duos et vnum deferentem et epiciclum et in quibuſdam deferentem caput. Saturno quidem et aliis duobus inferioribus. ſ. Ioui et Marti Ptolemeus dedit tres orbes. ſ. deferentem epiciclum et duos eccentricos et epiciclum. hi namque ſatis ſunt pro omnibus motibus eorum. Soli tres etiam et ei non dedit epiciclum. licet Auerroes in ſuo almageſto ſaluet omnes motus ſolis cum epiciclo tantum. Venus etiam habet tres et epiciclum vt de tribus ſuperioribus dixit. Mercurius habet quinque et epiciclum. ſ. duo dicti deferentes augem equantis. duo infra hos dicti augem eccentrici deferentes. Quintus defert epiciclum in horum medio poſitus. Luna demum habet ſpheras quatuor et epiciclum. habet enim tres orbes vt ſol et ſuperiores: et hi dicuntur deferentes augem eccentrici. tertius eſt in horum medio locatus qui defert epiciclum. quartus eſt orbis mundo concentricus aggregatus ex tribus aliis ambiens: qui deferens caput draconis nuncupatur. Demonſtrationes et rationes Ptolemei perquirantur ab eo in almageſto. Potes ergo omnes enumerare orbes et motores ſi placet de mente Ptolemei: et erunt xxxj. numero. Et hec poſitio tenetur nunc et temporibus noſtris viſis tabularum et canonum omnium motuum ſunt de mente Ptolemei: quicquid in motu ſtellarum fixarum et augium: ipſe viderit: de quo in libro magne compoſitionis ſatis.

¶ Dicit Ariſtoteles. Commentum fere totum perſpicuum eſt: tamen quedam annotentur difficilia. Primum ibi. Et ſm quod Alexander. Vbi primo debes ſcire quod debent eſtimari nouem ſphere. verbi gratia. reſpectu motus ſolis: et debet eſtimari ſol fixus eſſe in ſphera infima hoc eſt maxime propinqua verſus caput noſtrum: et tunc perſpicuum eſt circa illam primam Cõ.47.

ſpheram

ſpheram eſſe octo alias ſpheras eã continẽtes:que ſunt pro pter apparẽtia in motu ſolis. Ita ꝙ ſupremæ ⁊ nona erit ea que a capite noſtro ſũme eleuať. Jngt.modo ⁊ ſm ꝙ Alexãder dixit ponebãt oĩus orbiũ ſtellaꝝ pter orbẽ ſignoꝝ.ſ. firmamẽtũ orbẽ qui mouet illũ.ꝟ.ğ.Solem ſup vnum polum ad partẽ ꝫriaꝫ ad quã mouet pmus orbis ⁊ iſta ſphera in ꝫrium mouẽs dr̃ reuoluẽs. Tũc dicebant gnũ orbem a parte noſtra eſſe ſub q̃rto a pte ſupremi:⁊ ſextũ quo ad nos eſſe ſub tertio ad illam ſupremã.⁊ ſeptimũ quo ad nos ſub ſcdõ.⁊ dicunt ꝙ reuoluens ⁊ deferẽs ambo mouenť ſupra eiſdeꝫ polis.nã ſic cõponẽdo orbes ſaluanť apparẽtia.hec erat poſitio Calippi vt Ariſto.narrat.[Et iſta aſtrologia.] ¶ Contra hoc dictuꝫ Alexandri arguit Auerroes.pmo/qꝛ hec aſtrologia non cõuenit fundamẽtis datis in hoc tẽpoꝛe. Scdõ/qꝛ iſti motus ſuper eoſdem polos de ꝫrys terminis ad ꝫtrarios terminos ſunt ꝫtraryꝫ:⁊ p ꝫns deſtruũt alter alterꝫ.[Sup aũt.] ¶ R̃ñdet ğ aliter ⁊ dicit. Super autẽ polos diuerſos poſſe eſſe:⁊ ſimilr ſupra centra diuerſa. Nam ħ modo nõ ſunt ꝫryꝫ:deinde dat ſcdam ſolonem ⁊ eſt imaginãdo orbẽ in quo poniť ſtella locari inter duos orbes:ꝙ mouentur ſuper cõtraryꝫ polis.[Sed talis.] ¶ Cõtra arguit nam talis motus eſt violentus:nam aſtruꝫ deferet impetu vnius ⁊ alterius.ergo violentus erit eius motus.hoc autem non accidit corpoꝛibus celeſtibus:vt dictum eſt in pmo de celo.[Et ideo.] ¶ Redit ad verã ſolonẽꝫ ⁊ vult ꝙ iſti motus.ſ.deferentis ⁊ reuoluentis non debẽt eſſe ſupra eoſdem polos nec ſupra vna axe.hanc pbat pmo/qꝛ p hanc poſitionem ſaluantur velocitas ⁊ tarditas:directio ⁊ retrogradatio. 2°/qꝛ p eaꝫ ſaluať latitudo a ʒodiaco ita ꝙ p eã planeta poteſt moueri in lat°.3°/ex ħ fundamẽto nõ accidit ĩpoſſe.4°/ hec poſitio ſaluat omnes apparentias.5°/nam motus eẽ ſupra diuerſis polis concedunt aſtronomi in motu diurno et motu obliquo.nã dicunt ꝙ motus diurnus eſt ſupra polis mundi.motus ꝟo obliquus eſt ſupra polis ʒodiaci ab illis declinantibus.ita ꝙ mathematici Hiſpanie volunt polos ʒodiaci reuolui circa polos totius mũdi deſcribendo circulum paruum. Si ergo iſti motus concedantur in ʒodiaco:⁊ toto mũdo.ergo non eſt inconueniens in talibus ſpheris. Addit ꝙ mathematici Hiſpanie ꝫcedant talem motũ polorum in orbe ſtellato. Dicunt enim ꝙ orbis ſtellatus moueť circa polos totius/hoc eſt noni orbis motu trepidatiõis. Ex his pꝫ veritas ſolonis.reliquum cõmẽti patet.

Q Uare ⁊ ſubſtantias ⁊ principia imobilia ⁊ ſenſibilia tot rõnabile exiſtimare:neceſſariũ eni dimittať foꝛtioꝛib⁹ dicere. Si aũt nullã poſſe dicere lationẽ nõ oꝛdinatã ad aſtri lationẽ. Amplius autẽ oẽm nãm ⁊ oẽm ſubaꝫ ĩpaſſibilẽ ⁊ ſm ſe optimũ ſoꝛtitã eſſe finẽ opꝫ exiſtimare:nulla vtiqꝫ erit pter hãs altera nã ſed talẽ ſubarũ numerũ eẽ neceſſe eſt. Si eni eſſent alie:mouerẽt vtiqꝫ tãq̃ finis exiſtentes lationis. Sed alias qdem eſſe lationes ĩpoſſe preter dictas.hoc aũt exiſtimare ex latis rõnabile.nã ſi oẽ ferẽs lati gratia natũ eſt:⁊ latio oĩs lati alicuius eſt:nulla vtiqꝫ latio ſui gr̃a erit:nec ali⁹ vtiqꝫ latiõis:ſꝫ aſtrorũ gratia.nã ſi fuerit lationis gratia:⁊ illaꝫ alterius opoꝛtebit eſſe:quare cum nõ eſt poſſibile ire in infinitũ:finis erit omnis lationis latoꝛuꝫ aliquod diuinoꝛum coꝛpoꝝ ſm celum.

¶ [Ad dicta.] Nũc addit ꝫnẽ.⁊ ingt.quare ⁊ ſubſtãtias:⁊ p idest principia imobilia ⁊ principia ſenſibilia tot.ſ.quot lationes exiſtimare eſt rationabile. ¶ Debes ſcire ꝙ cuiuſlibꝫ lationis duo ſunt principia.alterum imobile vt intelligẽtia:⁊ alterum ſenſibile vt ſphera ſeu celeſte coꝛpus:⁊ ppterea quantum ad vtrũqꝫ pncipiũ dixit pncipia imobilia ⁊ ſenſibilia.dixit aũt rõnabile hoc eſt pbabilr.nam vt ſcripſit neceſſariũ ⁊ demõſtratiuũ dimittať dicere foꝛtioꝛibus:⁊ p ħ ſignat eius pbationem fuiſſe dialecticã ⁊ nõ demõſtratiue. ¶ Debes ſcire ꝙ plures eſſe intelligentias vna põt demõſtratione ſciri quia. Nam plures ſunt oꝛbes ⁊ motus vt ſcimus ꝙ plures ſunt anime humane:qꝛ ſunt plures homines animati ⁊ plures opationes hoiuꝫ:⁊ quãtũ ad ħ ꝟbum ſuum non hꝫ locũ plures tñ in certo numero:vtpote vel.55. vel.47.vel.49.non poteſt demonſtratione ſciri.naꝫ rõ ſic componeť. Quot ſunt motus celeſtes:tot ſunt oꝛbes ⁊ intelligentie:ſed motus ſunt.55.vel.47.vel.49.ergo ⁊ oꝛbes ⁊ intelligentie erunt tot. Modo conſtat maioꝛem ſciri certa demonſtratione. Sed minoꝛ non ſcitur niſi ex famoſis ſuo tẽpoꝛe:modo famoſa poſſunt eſſe falſa. Sed nulla demonſtratio ex falſis eſt. Syllogiſmus vt declaratur in poſterioꝛibus:bene ergo dicit ħ eſſe rõnabiliter ſcitum ⁊ nõ demõſtratione.[Si autem nullaꝫ.] Debes ſcire ꝙ ſylls eſt quot ſunt lationes tot ſunt intelligẽtie:ſed.47.vel.49.vel.55.ſũt lationes.ergo ⁊ intelligentie.poteſt ergo quis obycere Ariſtoteli:quantum ad maioꝛem imaginando quaſdam alias ſubſtãtias abſtractas per ſe exiſtẽtes:nec mouẽtes/nec motas:⁊ per conſequens hec via nulla eſt:⁊ hec viſio eſt theologoꝛum.dicunt enim eſſe quaſdam intelligentias per ſe pfectas:que nullius ſtelle ſunt motoꝛes:vt ſũt angeli. ¶ Cõtra hoc obycit ph̃s ⁊ ſupponit duas propoſitiones.prima/ omnis latio eſt propter oꝛdinatũ aſtrum.hanc non probat ſed ſumit vt famoſam. Secũda/omnis ſubſtantia ⁊ oĩs natura impaſſibilis optimũ finẽ ſoꝛtita eſt. Sumatur hec ſecũda propoſitio vt maioꝛ ⁊ addatur hec minoꝛ.vꝫ.ſed mouere ſtellaꝝ aliquaꝫ eſt optimus finis.ergo omnis nã ⁊ oĩs ſubſtãtia abſtracta eſt ſoꝛtita aliquam ſtellã:⁊ per ꝫſequẽs nulla eſt que nõ moueat.harum duarum propoſitionũ.prima additur ad bene eſſe ⁊ terminoꝛuꝫ cauſa. Secũda eſt vt maioꝛ cui ſubꝫiũgiri opꝫ minoꝛeꝫ dictã ⁊ dabitur concluſio noſtra. Jnquit. Si autẽꝫ nullã poſſibile eſt dicere lationem non oꝛdinataꝫ ad aſtri lationem:⁊ hec eſt prima que pareꝫ p̃cedẽſ. Deinde addit aliam.d. Amplius aũt omnem naturam ⁊ omnem impaſſibilem opoꝛtet exiſtimare eẽ ſoꝛtitaꝫ optimum ſm ſe finem:⁊ hec eſt maioꝛ cui ſubſcribe hanc ſed mouere aliquam ſtellã eſt optimus per ſe finis dat concluſionem.d. Nulla vtiqꝫ erit preter has altera natura:ſed talem ſubſtantiaꝝ numeruꝫ eſſe neceſſe eſt vt dixit. Debes ſcire ꝙ theologus debet a ph̃o diſcoꝛdare. Quoniam principiꝫ philoſophi verificantur per ſenſata vel mediate vel immediate. Theologus etiam poteſt verificare concluſionem ex principys creditis:⁊ ideo philoſophus quantũ ad hanc concluſionẽ diſcoꝛdat a theologo. Naꝫ philoſophus per numerum motuũ nobis apparentiũ concludit numeꝝ intelligentiarum. Theologus aũt cõcludit numerũ ex creditis principys vis reuelationis acceptis.⁊ propter hec demõſtratio hec eſt firma philoſopho:theologo ꝟo credita. [Si enim.] ¶ Scda obiectio poteſt eſſe ad minoꝛem imaginando ꝙ ſunt multo plures lationes in celo q̃ que numerate ſunt.nam poſſunt fingi quedam non depꝛehenſe a nobis:vt ſi earum motus eſſent vniformes ⁊ in nullo diuerſi:⁊ non propter partem ſtellataꝫ:ſed propter partes nõ ſtellatas:vt ſi quis ſupra octauum celum imaginaretur infinitas ſpheras mundo concentricas. ¶ Contra hoc arguit et repetit quod nunc concluſit ⁊ dicit. Si enim eſſent alie:mo

nerent vtiqȝ tãq̄ exiſtentes finis cuiuſdam lationis.hec ẽ ſuppoſitio eſt q̄ omnis intelligentia eſt finis alicuius lationis. ¶ Tunc arguit ⁊ dicit:ſed alias quidem lationes eẽ impoſſibile eſt pter p̄dictas.quare tot ſunt vt dixit.hoc aũt. p̄bat hãc miſſionem ex latis.⁊ p̄mo ꝓponit hoc.d. Hoc autẽ extimare eſt ex latis rõnabile.⁊ nitit̃ vno enthymemate: cuius aña eſt due ꝓpoſitiões.⁊ inquit.nam ſi oẽ qḋ fert lati grã eſt natum.i.naliter mouet̃ grã lati.Deinde ponit ſecũdam.d.⁊ ois latio lati alicuius eſt:⁊ hoc totũ eſt aña cui addit concluſionem.d.nulla vtiqȝ latio ſui gratia erit:nec alterius lationis ſed aſtrorum grã.ꝓbat ↄñam:⁊ habet ↄñia duas partes. Prima q̄ nulla latio ſit ſui gratia.⁊ hanc non probat:qȝ p̄ſpicua eſt.nam lator eſt ꝓpter lationem ⁊ latio propter latũ vt oẽs ↄfitent̃.Deinde ꝓbat ſecũdam partem .d.nam ſi latio fuerit gratia lationis:pari ratione ⁊ illã alterius lationis gratia oportebit eſſe:quoniã ſunt vnius ſpẽi.ẽ vel nulla erit propter lationem vel oẽs.Dat concluſionez ⁊ repetit totum.d.quare quo modo non ſit poſſibile ire in infinitum:finis erit cuiuſlibet lationis aliqḋ diuinorum laborũ corporum ſm̃ celum,hoc eſt de natura celi.Debes ſcire q̄ virtus rationis eſt hec:ſi ſunt alique intelligentie preter dictas:vt dicunt aliqui:ille ſunt ꝓpter lationẽ.nam per lationem optimã ↄſequunt̃ finem.ergo op3 eẽ lationes aliquas vltra predictas:⁊ tot numero quot ſunt intelligentie vltra p̄dictas:vel ergo latio quelibet illarum eſt propter ſe:vel ꝓpter aſtrum:vel propter aliam lationẽ. Siquidem ꝓpter ſe: hoc eſt contra nãm lationis.nam ferens eſt lationis gratia ⁊ latio eſt lati gratia.nõ ergo ꝓpter ſe nec propter aliam lationem diuerſam.nam pari ratione ⁊ illa ꝓpter aliã ꝓpter ſimilem cauſam.ergo vel ibitur in infinitum:vel oportet ſtare ad lationem:que eſt propter aſtrum:⁊ per conſequẽs tot lationes erunt quot aſtra:⁊ ſic nulle erunt lationes preter p̄dictas:⁊ nec intelligentie erunt plures.Et hec eſt virt⁹ demonſtrationis Ariſtotelis.

Cõ.48. ¶ Cum poſuit]Cõmentũ iſtud pȝ maxime per dicta nr̃a in precedẽti textu.Debes ſcire q̄ de numero intelligentiarum diſputaui in nr̃o libro deſtru⁹ deſtru.ⁿ diſ.14.in ſolone dubij 4.ⁱ p totũ.⁊ ibi ſcripſi quecũqȝ in iuuẽtute potui colligere. Nũc ꝟo ⁊ ſi plus exercitatus ſim:mihi nihil plus videt̃ illo.ibi enim ſubtiliter rem quo ad poſſe explicari. Tu ꝟo lege atqȝ perlege ea:⁊ tibi placebunt valde.

Uod autẽ vnu3 celũ:manifeſtũ. Si eni3 plures eſſent celi vt hoies: foret principiũ circa vnũqḋqȝ ſpecie vnũ: nũero ꝟo mlta. Sȝ q̄cũqȝ ſũt nũero multa mãm hñt. vna eni3 ⁊ eadẽ rõ multoꝝ vt hois:ſor.ho vnus. Qḋ aũt qḋqͥderat eẽ nõ habet mãm primũ:endelechia enim vnum:quidem igit̃ ⁊ ratione ⁊ numero primũ mouens: imobile ens: ⁊ motu3 ergo ſemper ⁊ continue vnum ſolum: vnum ergo ſolum celum.

¶ Erat ſyllogiſmus Ariſtotelis quot ſphere tot intelligẽtie. 47.vel.49.vel.55.ſunt ſphere.ergo ⁊ tot intelligẽtie. Obiecit maiori ⁊ minori ⁊ ſatiſfecit queſtionibus:nũc videt̃ obijcere concluſioni.nã3 poſſet quis dicere q̄ plures ſunt mũdi:⁊ per conſequens erunt.99.ſphere duplicate.ſ.118.non ẽ 59.ergo concluſio falſa.Ariſtoteles ergo vult remouere talem obiectionem ⁊ arguit hypothetice hic.nã a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedẽtis ſic.ſi plures eſſent mundi plures eſſent primi motores:ſed nõ ſunt plures primi motores.ergo non ſunt plures mundi. maiorem ſupponit tãq̄ manifeſtam ⁊ probat minorem ſic.quecũqȝ ſunt plura numero ſpecie habent materiam. Sed primus motor non habet materiam.nam eſt purus actus.ergo vn⁹ eſt primus motor tñ.Debes ſcire q̄ qui ponũt plures mũdos plures ponunt eos numero:ſed ſpecie vnos vt Democritus:quia aliter ponere nõ poſſunt:vt Ariſtoteles p̄mo celi diſputauit.dicit q̄ autem vnum celũ:manifeſtu3.Sũmit celum pro mũdo:vt dicit ipſemet p̄mo celi.hec eſt ↄcluſio. deinde probat hãc hypothetice.vt dixi.d. Si enim plures eſſent celi vt hoies ẽ eſt plures numero ⁊ ſpecie vnus:⁊ addit hoc:qȝ alr̃ nõ põt extimari mũdorum multitudo:foret p̄ncipium circa vnumquodqȝ ſpecie vnũ:numero ꝟo multa.hec eſt prima hypothetica ⁊ eſt maior:nec curat eam ꝓbare:qȝ ex ante dictis ſatis pȝ.⁊ in libro de celo eſt declarata.hinc ſubaudies minorẽ.ſ.oppoſitũ cõſequentis ⁊ inferes oppoſitum añtis qḋ erat ↄcluſio:⁊ probat minorem ⁊ dicit:ſȝ quecũqȝ ſunt numero multa habẽt mãm:cuius cauſa3 hec ꝓiter ſubſcribit.d.vna enim ⁊ eadẽ ratio eſt multorum vt hominis.ſ.ratio eſt Socratis ⁊ Platonis.Socrates ꝟo vn⁹ propter vnam materiã.hec ergo eſt maior ⁊ eius probatio. deinde ponit minorem.d.qḋ autez eſt primum qḋquiderat eſſe non habet mãm:qḋ probat.d.nam endelechia.i.perfectibilis ⁊ purus actus dicitur:hec eſt tota probatio. Deinde conuertit ſyllogiſmum ⁊ arguit a primo ad vltimũ.d.vnũ quidem igitur ⁊ ratione ⁊ numero eſt primu3 mouẽs imobile exiſtens.ergo ⁊ motum ſemper ⁊ continue erit vnum. ergo vnum ſolũ celum.ſ.vnus ſolus mũdus. ¶ Debes ſcire q̄ Ariſtoteles in hac ratione quedam ſumit ⁊ quedaz ꝓbat.Sumit primo q̄ pluralitas mundorum (ſi eſſet) nõ poſſet eſſe niſi indiuidualis.Secũdo ſumit q̄ vno exiſtẽte mũdo vnus dȝ eſſe primus motor ⁊ econuerſo. Uidetur autez ipſe duo probare. Primum eſt,q̄ quecunqȝ plura numero ſunt ſpecie vnum habent mãm. Scðm eſt,q̄ primũ qḋqͥd erat eſſe hoc eſt prima forma vel primum principium non habet mãm.probat autẽ primu3 per hoc:qȝ vna poteſt eẽ ratio multoꝝ:⁊ econuerſo multa poſſunt eẽ vna ratio:hoc autem pro tãto eſt,pro quãto vna rõ ſumit̃ ab vna forma:ſed pluralitas ab ipſis multis materijs.probat autem 2ᵐ: quia primum qḋquideratẽſſe vel prima forma vel primu3 principium eſt purus actus. Auerroes autem hanc probat per impoſſibile hoc modo.na3 ſi prima forma haberet materiam:prima forma haberet aliam eſſentiã:hoc eſt quidditatem diſtinctaz ab indiuiduo.⁊ ſi ſic quereret̃ de illa qdditate ſi habet adhuc mãm.⁊ ſi non:pari rõne ſtandu3 erat. In prima ⁊ ſi ſic:erit proceſſus in infinitũ. Sed que mã ſit p̄ncipiu3 indiuiduationis an mã que eſt compoſiti. Altera q̄ vel materia totius. Recentiores alteratur.tamen de hoc ſcripſi in locis pluribus. Cõmentum patet. Cõ.49.

Ue ꝟo traduntur a ſenioribus ⁊ antiqs in fabule figura dimiſſa poſterioribus:q̄ dij ſunt hi:⁊ q̄ ipſum diuinum cõtinet nãm totam. Reliqua ꝟo fabuloſe iam adducta ſunt:ad pſuaſionẽ multoꝝ ⁊ ad vſu3 qui ad leges ↄferẽs. Cõformes eni3 hoib⁹ hos ⁊ alioꝝ aialiu3 quibuſdã ſimiles dicũt; ⁊ his altera ↄſequẽtia ⁊ dictis ſimilia. A quibus ſiqs ſeparãs id accipiens q̄ primã deos exiſtimauerũt primas ſubas eſſe.diuine vtiqȝ eſſe dictum putabit ⁊ ſm̃ veriſimilitudine3: ⁊ ſepe inuẽta ad poſſibile vnaqueqȝ ⁊ arte ⁊ philoſophia: ⁊ iteru3 corruptis: ⁊ has opiniones illoꝝ quaſi reliquias vſqȝ nunc ſaluatas eſſe.

126

¶ Auerroes videt̃ velle Ariſtotelem confirmare quecũq3
dixit de dijs ex teſtimonio antiquoꝝ ⁊ hec eſt conſuetudo
eius.nam poſt ſermonem demonſtratiuam:adducit ſermo
nem probabilem.Expoſitoꝛ videtur velle Ariſtotelem po
nere differentiam inter opinionem eius ⁊ ea que antiqui ⁊
vulgares ſentiunt ⁊ he expoſitiões ſunt optime.mihi tamẽ
magis ad verbum videtur dicendum ꝙ Ariſtoteles ſoluit
dubitationem.Nam in contrariũ ſunt apologi ⁊ leges nũc.
Tenent enim ꝙ ſint plures dij:⁊ ꝙ ſint ſimiles hominib⁹
vel animalibus:⁊ per conſequens eſt totum contrariũ eius
quod dixit.hoc ergo vult refellere ⁊ dat ea que vera ſũt ex
antiquorum dictis.Secundo oſtendit reliqua eſſe falſa ⁊ fa
buloſe eſſe dicta ꝓpter cauſas plures dicit.que ꝟo tradun
tur a ſenioꝛibus ⁊ ab antiquis dimiſſa poſterioꝛibus in figu
ra fabule: duo ſubaudi ſunt vere ⁊ diuine dicta. Primum
ꝙ dij ſunt tales:hoc eſt perpetui ⁊ imoꝛtales nos gubernã
tes.⁊ ꝙ ipſum diuinum continet totam nãm.¶In potentia ⁊
virtute.Debes ſcire ꝙ dios grece latine ſonat diuinus ꝑ ex
cellentiam.nõ ſoli deo ꝯuenit.verum qñ in ſingulari reperi
tur.Semper accipitur pro omniũ reꝝ ꝑfectiſſimo ꝓn°.Qñ
ꝟo pluraliter ſcribit̃ vt Ariſtoteles hic:ſemꝑ ſumit̃ pro re
bus diuinis ⁊ non ꝑ ꝓmo ꝓncipio.hec ergo duo antiquorũ
dicta vera ſunt.itelligẽdo ea vt intelligi debent.Deinde de
clarat quid de reliquis dõm ſit.dicit reliqua ꝟo fabuloſe iã
adducta ſunt triplici de cauſa.primo ad perſuaſionẽ vulgi.
Uulgus enim multitudo di.Secũdo ad vſum qui fit ad le
ges.Tertio ad conferens.ſ.hoĩbus. Debes ſcire vt in ethi
cis ſcribitur ꝙ vtus dupl'r accipi põt.vno mõ volũtarie. ⁊
hoc mõ eam accipiunt ſapientes.alio mõ violẽtia quadã ⁊
ad hanc tria requirunt̃ perſuaſio:lex ⁊ cõis vtilitas:perſua
ſio qdem vt vulgus velit obſeruare ſemel leges.Lex ꝟo.ꝑ
pena ⁊ memoria pene ⁊ alioꝝ vtilitas deniq3 vt finis.⁊ hec
tria Ar.tetigit.Deinde explicat que ⁊ quot ſũt iſta reliqua
fabuloſe dicta.⁊ videntur quatuoꝛ:⁊ inquit confoꝛmes eni3
hominibus hos deos dicunt.Deinde addit 2^m ⁊ alioꝛu3 ani
malium qbuſdã ſimiles dicunt.deinde addit 3^m ⁊ dicunt al
tera ꝯſtia his.⁊ 4° dicũt quedã ſimilia dictis.hec ergo ſũt
oĩa reliqua.Debes ſcire ꝙ iſti dicunt hoĩes diuinos.⁊ 2° ani
malia diuina.⁊ 3° ꝙ ea que ſunt hic obediũt hominib⁹ illis
⁊ illis aĩalibus. 4° dicunt quedam ſimilia ad dicta a nobis
⁊ innuit:vt dicit Auerroes tria que dicunt aſtrologi. dicunt
enim in ʒodiaco figurata eſſe.12.aĩalia.vt aries:taurus:ge
mini:⁊ reliqua.Secũdo dicũt.7.planetas quos antiqui.7.
hoĩes ⁊ in illos fuiſſe deificatos ferũt qđ enarrare eſſet lon
gum.Tertio dicũt quecũq3 ſunt hic ꝯſequi ad illa duo vt
effectus ꝯſequunt̃ cauſas:dicunt 4° antiqui multa alia his
ſimilia:quod enarrare eſſet ſuperfluu3. Scribit quomodo
hec verificari pñt.d.a qbus ſiqs ſeparans id ſolũ ſit accipiẽs
ꝙ primũ.ſ.in phyſicis accepimus.ſ. ꝙ deos exiſtimauerũt
primas ſubſtãtias eſſe:diuine vtiq3 eſſe dictũ putabit ⁊ ſm
veriſimilitudinem.hoc mõ.ergo eſtimando:poſitio eorum
erit vera ⁊ fabula cõueniet veritati.Deĩde addit ſignum ꝙ
hec debeant ſic intelligi ⁊ dicit ⁊ ſepe quoad poſſibile fue
runt illa vnaquaq3 arte inuenta.⁊ phĩa.⁊ iterum coꝛruptis
⁊ has opiniones illoꝛu3 quaſi reliquias vſq3 nunc ſaluatas
eſſe. Ex hoc ſigno vult habere ꝙ ſi nunc ſuo tempoꝛe hec
ſunt in floꝛe non erat impoſſibile ea eſſe in antiquo tempoꝛe:
quia hec infinities renouantur. Debes ſcire ꝙ Ariſtoteles
poſuit mundum eternũ.⁊ qñ accidũt bella/inundationes/

Aeterna quidem igitur opinio ⁊ que a
primis:inquantũ nobis manifeſta ſo
lum.Que ꝟo circa intellectũ habẽt
quaſdã dubitationes.Videt̃ qdẽ eni
eſſe apparentiũ diuiniſſimũ.Quomõ ꝟo hñs
talis erit vtiq3:h3 quaſdã difficultates.Na3 ſi
nõ intelligat:quodã vtiq3 erit inſigne.Sed h3
quemadmodũ vtiq3 vt doꝛmiens ſi intelligit.
huius ꝟo aliud principale.nõ enim eſt hoc qđ
eſt ſua ſubſtantia itelligẽtia:ſed potẽtia nõ vti
q3 erit optima ſubſtantia:ꝑ intelligere eni3 ho
noꝛabile ei ineſt.Amplius aũt ſiue intellectus
ſit ſua ſubſtantia ſiue intelligentia:qđ intelligit
aut enim ſeipſum aut alterum aliquid. ⁊ ſi alte
rũ qđ:aut idẽ ſemꝑ aut aliđ.Utꝝ ergo differt
aliquid aut nihil intelligere bonũ:aut ꝯtingẽs
aut ⁊ inconueniens meditari de quibuſdã.pa
lã ergo ꝙ diuiniſſimũ ⁊ honoꝛabiliſſimũ intel
ligit ⁊ nõ tranſmutat̃.In deterius eni tranſmu
tatio:⁊ motus aliquis iã tale. Primũ quide3
igitur ſi nõ eſt intelligẽtia ſed potentia rationa
bile eſt laborioſum eſſe ei continuationem itel
ligentie.Deinde palam qꝛ aliud aliquid vtiq3
erit dignius q̃3 intellectus.ſ.intellectiuũ. eteni
intelligere ⁊ itelligentia ſubſtantie ⁊ indigniſ
ſimum intelligenti:quare fugiendũ hoc. eteni
non videre quedã dignius q̃3 videre:nõ vtiq3
erit optima intelligentia. Seipſum ergo intel
ligit ſiqdem eſt potentiſſimum: ⁊ eſt intelligẽ
tia intellectionis intelligentia. videt̃ aũt ſemꝑ
ſcientia ⁊ ſenſus ⁊ opinio ⁊ ratio.ipſius autẽ
nõ ex ꝓpoſito. Amplius ſi alqd aliud eſt in
telligere ⁊ itelligi ſm vtrũq3 coꝝ qđ bene eſt.
non eni idem eſſe intelligentie ⁊ intellecto:aut
in quibuſda3 ſcientia:res in factiuis quidem ſi
ne materia ſubſtantia. ⁊ qđ quid erat eſſe. In
theoꝛicis ꝟo ratio ⁊ res ⁊ intelligentia:non al
tero igitur exiſtente eo qđ itelligit̃ ⁊ itellectu:
quecunq3 non mãm habent idem erunt ⁊ itel
lectio eius qđ intelligitur vna. Adhuc autẽ re
ſtat iam dubitatio:ſi ꝯpoſitũ eſt qđ intelligit̃.
Tranſmutabitur enim in partibus totius:aut
indiuiſibile omne qđ nõ habet materiã:vt hu
manus intellectus:aut qđ quidẽ compoſitoꝛũ
habet in aliquo tempoꝛe.non enim ſemꝑ bene
in hoc aut in hoc:ſ3 in toto quodã qđ optimũ
ens aliud aliquid. Sic aũt habet ipſa ſuiipſius

ꝛ ſunt. Et quoniã optimum ꝛ pfectum dicit̃ propter opera-
tionem: hac de cauſa circa eius operationẽ queſtionem mo
uet. Eſt autem eius operatio duplex. Altera quidẽ vt moto
rem ꝛ de hac nihil nunc q̃a ſatis de motu. Altera v̾o inquã-
tum intellectus: ꝛ nunc de hac vult loqui. primo tamen epi
logat poſitionem antiquoꝝ. d. paterna quidez igitur opinio
ꝛ que a primis inquantuz, hoc eſt hoc modo nobis ſit mani
feſta ſolum: vtpote fabulas interpretando ad bonuz ſenſuz
vt diximus. Sed ea que circa intellectum. ſ. p̃muz diximus
habent quaſdam dubitationes: ꝛ ſubſcribit circa quod ſunt
dubitationes. d. nam ſcilicet primus intellectus videt̃ eẽ di
uiniſſimum oĩum eoꝝ que videntur. hoc enim omnes con
cedunt ꝛ eſt probatuz. Sed quo mõ optime ſe habẽs talis
vtiqz ſit. ſ. diuiniſſimus ꝛ perfectus: habet quaſdaz difficul-
tates. Debes ſcire q̃ hec queſtio aliud ſupponit ꝛ aliud pe-
tit: ſupponit enim primum intellectum eẽ optimuz ꝛ diui-
niſſimum ſed petit quo ipſe eſt ſe habens ſic. Queſtio ergo
eſt de modo ꝛ non de re: ꝛ quoniã certuz eſt q̃ ipſe eſt opti-
mum ꝛ perfectum intellectione: propterea querit de eiꝰ in-
tellectione qualis ſit eius. debes etiam ſcire q̃ omne intelli
gens dupl̾r poteſt ſe hẽc: aut qdẽ in actu: aut in potentia ſeu
habitu: quãdoqdem enim quia vtitur actu rõnis: tunc actu
intelligit. quãdo v̾o nõ vtitur: põt tamẽ vti quãdo vult tũc
dicit̃ habitu intelligere vel potentia vt dormiens. petit mõ
vel primus intellectus actu intelligit vel nõ actu ſed habi-
tu. ſi nõ actu ſʒ habitu. ergo erit vt dormiens: ꝛ ſic nõ ſemꝑ
felix ꝛ optimus: q̃a p̃mo ethicoꝝ tradit̃: felix ab infelici nõ
differt niſi dimidio vite propter ſomnum. Si v̾o intelligit
ſemper: querit vel intelligere eſt eius ſubſtantia: vel differt
ab eius ſubſtantia. ſi differt. ergo deus non eſt optimuz per
eſſentiam: ſed per aliqđ differens ab eius eſſentia. Si ꝑ in-
tellectionem que eſt eius eſſentia: queritur quo mõ intelle-
ctu põt eſſe ſubſtantia. hoc vltimum membꝛum pretermit-
tit ꝛ reliqua tangit. d. nam ſi non intelligat actu: qđdã vtiqz
erit inſigne ꝛ honorabile ſed nõ ſimpl̾r: ſed habet ſe quẽad
modum ſi dormiens qui eſt optimus habitu ꝛ non actu, h̾
eſt primuz mẽbꝛuz. Si intelligit. ſ. actu: huius. ſ. intellectus
erit qđdã aliud principale. i. eo dignius. non enim intelligẽ-
tia eſt hoc qđ eſt ſua ſubſtantia ſed potentia. naz quãdo dif-
fert intellectio ab intellectu: ſemper intellectus eſt vt poten
tia ꝛ intellectio vt actus. ꝛ ſic concludit. d. nõ vtiqz erit opti
ma ſubſtantia: nam per intelligere honorabilitas ineſt ei.
Tertium membꝛuz pretermittit breuitatis cauſa. hec itaqz
queſtio eſt de intellectione ipſa. deinde mouet ſecundã que-
ſtionem circa intelligibile. ꝛ. d. Amplius autem ſiue intelle-
ctus ſit ſubſtantia, hoc eſt ſiue intellectus ſit potẽtia ſiue in-
telligentia, hoc eſt ſiue actuale intelligere: vt prima queſtio
petit: petitur nunquid intelligit: aut enim ſeipſum aut alte-
rum aliquid. ꝛ ſi alterum quid ſubaudi intelligit. petit̃ vel
idem ſemper vel aliud. ita q̃ nunc vnum nunc aliud. h̾ eſt
ſecunda queſtio principalis. ꝛ ſi conſideretur poteſt eſſe di-
uiſa in tertiam. ⁋ Deinde mouet tertiam principalez que-
ſtionem circa rationem intelligendi ꝛ eſt, vtruz referat quã-
tum ad dignitatem intelligentis intelligere rem ſub ratione
boni ꝛ rem ſub ratione vilis. inquit. vtruz ergo aliquid aut
nihil differat intelligere bonuz aut contingens. ſ. malũ. De-
bes ſcire q̃ contingens eſt fortuitum: ea autem que ſunt for
tuna ſunt mala potius q̃ꝫ bona. hec eſt tertia. Debes ſcire q̃
intellectio eſt operatio: operatio autem omnis perficitur ꝑ-
pter operans: ꝛ propter operabile: ꝛ propter rationez ope-
randi. ꝛ propterea Ariſtoteles tres queſtiones mouit circa
intelligere: vt prima ſit circa intellectum operantez: vtrum
ſcilicet ſit potentia intellectiua an actꝰ intelligendi. ⁋ Se-
cunda fuit de re operata: vt vtrum res itellecta ſit ipſemet
deus an aliud. ⁋ Tertia quantum ad modum intelligẽdi

vt vtrum refert intelligere rez ſub ratione boni vel turpia
an nihil referat. hec ſunt tres queſtiões Ariſtotelis. [Aut ꝛ]
⁋ Nunc ſoluit queſtionem. ꝛ primo premittit vnam ſup-
poſitionem velut principiũ coꝛum que dicentur: ꝛ eſt q̃ pri
mus intellectus intelligit aliquod diuiniſſimum ꝛ honora-
biliſſimũ intranſmutabiliter: ita q̃ non tranſit nunc de vno
in alterum: nunc econuerſo: hoc probatur p̃mo q̃ talis trãſ-
mutatio eſſet in deterius: nam poſtq̃ꝫ intelligit optimum ſi
pretermittit intelligere illud ꝛ intelligit aliud: illud aliđ non
poteſt eſſe niſi peius. ⁋ Secundo, quia talis tranſitus eſſet
motus. ꝛ ſic in deo motus eſſet quod eſt falſum: quoniã eſt
primuz imobile. hec quidem ſuppoſitio habet duas ꝑtes. ſ.
q̃ deus non intelligit niſi optimum. Secũdum q̃ tale intel
ligit intranſmutabiliter. Primum probat. d. aut ꝛ inconue-
niens meditari de quibuſdam. palam ergo q̃ diuiniſſimuz
ꝛ honorabiliſſimum intellectus ille intelligit: ꝛ nõ tranſmu-
tatur. ⁋ Scđo probat 2m ꝛ dicit primo: nam tranſmutatio
eſſet in deterius: q̃ꝛ nihil melius eſt optimo. Scđo quia ꝛ
iam tale. ſcilicꝫ tranſmutari de vno in aliud. eẽt aliquis mo
tus qui deo eſt impertinens. hec eſt ſuppoſitio ꝛ ſi bene cõ-
ſideras: ex hac poteſt ſolui queſtio ſecũda vt dicetur. [Pri
mum quidez.] ⁋ Soluit queſtionem p̃maz ꝛ reſpõdet ad
materiam. ꝛ dicit primo q̃ intellectus diuinus nõ eſt potẽ-
tia ita q̃ poſſit quãdoqz eſſe ſine intellectiõe vt nos ſumus.
ꝛ hoc probat tali enthymemate: nam ſi intellectus diuinus
eſſet in potentia ad intelligere: intellectio ſua continua eſſet
ſibi laborioſa. dicit primum quidem igitur ſi non eſt intel-
ligentia ſed potentia: rationabile eſt eſſe ſibi continuationẽ
intelligentie quoddam laborioſum. Sed quo modo valeat
hec conſequentia eſt obſcurum ꝛ poſtmodum in fine dice-
mus. hec ergo eſt materia ſolutionis ad primaz queſtionẽ.
[Deinde palam.] ⁋ Ponit materiam ſolutionis ſecunde
queſtionis. videlʒ q̃ deus nihil aliud extra ſe intelligit: ſed
ſeipſum tm̃. ⁋ Circa probationem huius ſolutionis debes
ſcire q̃ intellectio variatur ſm̃ rationem obiecti. nam obie
cto exiſtẽte nobili: intellectio eſt nobilioꝛ: ꝛ obiectio exiſtẽ-
te turpi: intellectio vilificatur: ꝓpter quod turpia videre vi
lius eſt q̃ꝫ videre pulchra. Ex his poteſt ratio ſic erigi. deus
intelligit optimum: ſed eſſe dei eſt optimum tm̃. ergo deus
non intelligit niſi deum. Ipſe autez arguit hypothetice hoc
modo. d. Deinde palam ſubaudi q̃ deus nihil aliud extra
ſe intelligit. nam ſi aliquid aliud extra ſe intelligeret: cum il
lud opoꝛtet eſſe nobiliſſimum: aliquid aliud vtiqz erit di-
gnius q̃ꝫ intellectus: ſcilicet intellectiuum, hoc eſt obiectuꝫ
intellectus. Deinde probat ſuppoſitionem: ſcilicet q̃ intelle
ctio ſit nobilis ꝛ ignobilis ratione obiecti. ꝛ dicit etenim in-
telligere ꝛ intelligentia ſubſtantie ſunt ꝛ indigniſſimum in-
telligenti. q. d. q̃ intellectio poteſt eſſe circa ſubſtãtiam ꝛ cir
ca viliſſimũ. quare hoc. ſ. vile fugiẽdũ cuius cauſaz ſubdit.
etenim non videre quedã dignius q̃ꝫ videre: non vtiqz erit
optima intelligentia. Ex omnibus his (vt mihi videt̃) vale
habere hanc maioꝛem: optima intellectio eſt optimi intelli
gibilis. cui adde hec: ſed dei eſt optima intellectio ꝛ optimũ
intelligibile eſt deus. Seipſum ergo intelligit. ſiquidem eſt
potentiſſimuz. Debes ſcire q̃ tota ratio fundatur in duabꝰ
propoſitionibus. ⁋ Prima eſt optimũ oĩum intelligibiliuꝫ
eſt deus. ꝛ hoc perſpicuũ eſt omnibus. ⁋ Secunda eſt deꝰ
intelligit optimum intelligibile: ex his ſequitur ꝯcluſio. ſ. q̃
deus non intelligit niſi deũ. relique ꝓpoſitiones ſunt ſuper-
flue ad rationem ſyllogiſmi: ſunt tamen vtiles ad rõnes ter
minoꝛum ꝛ ad pſyllogiſmos. vt diximus. de ſyllogiſmo er-
go principali videt̃ ponere minorẽ dum dicit. ſiquidẽ potẽ
tiſſimum ꝛ cõcluſionez ibi. ſeipſum ergo reliqua ſunt poſi-
ta maioꝛis gratia nec poteſt iſta bene aliter dirigi. [Et eſt
intelligentia.] ⁋ Contra hanc ſolutionem arguit p̃mo q̃ꝛ ſi

intelligentia

intelligentia dei eſt ſuiipſius:⁊ ipſe eſt intelligentia.ergo in-
telligentie erit intelligentia.vt in tertia figura ſic arguatur:
dei eſt intelligentia dei:deus eſt intelligentia:ergo intelligē-
tie erit intelligere.Sed hoc videtur falſum.naꝫ ſemper ſci-
entia ⁊ ſenſus ⁊ opinio ⁊ ratio eſt ſuimet per accidens ⁊ nō
ex propoſito.inquit.⁊ eſt intelligentia intelligentie intelli-
gentia.hoc eſt conſequens quod tāq̄ manifeſtuꝫ relinquit:
deſtruit conſequens.d.ſed videtur ſemper ſcientia ⁊ ſenſus
⁊ opinio ⁊ ratio:ipſius autem interceſſiue ⁊ non ex propo-
ſito.hec eſt conſequentis deſtructio.[Amplius.] Secundo
querit cum deus ſit intelligens ⁊ res intelligibilis:⁊ tam in-
telligens q̄ intelligibile ſint bona.propter qd deus eſt opti-
mum.vtrum ratione qua intelligibile vel ratione qua in-
telligens.inquit.ſi aliquid aliud eſt intelligere ⁊ intelligi.nā
intelligere conuenit intelligenti:intelligi conuenit obiecto:
ſm vtrūqꝫ eorum:quid ſcilicet deo bene ineſt:vtrum ſcilꝫ
inquantum intelligens vel quantum intelligibile.hec eſt ſe-
cunda queſtio.[Aut in quibuſdam.] Reſpondet ad mate-
riam harum queſtionum.tu ꝟo ad formam conſidera.Eſt
autem ſciendum ꝙ duplex eſt ſcientia.ſcilicet factiua ⁊ ſpe-
culatiua.modo conſtat in factiuis ſcientijs ſcientia ⁊ ſubſtā-
tia ſunt idem vt domus ⁊ ſcientia domus.nam domus in
mente ⁊ ſcientia domus idem ſunt in ſpeculatiuis ſimili-
ter:vt ratio rei:⁊ intelligentia ideꝫ ſunt:⁊ hec ſupponit nūc
ex tertio de anima.Ex hoc arguitur intellectus ⁊ intellectū
idem tam in actiuis q̄ in ſpeculatiuis in his que ſunt ſine
materia:ſed deus eſt ſine materia.ergo in eo hec ideꝫ ſunt.
dicit.aut in quibuſdam ſcientia eſt res in factiuis quideꝫ ſi-
ne materia ſubſtantia.ſubaudi ideꝫ ſunt ſcientia ⁊ res ⁊ qō
quiderateſſe.hoc eſt vt abſtrahunt a materia.in ſpeculati-
uis ꝟo ratio ⁊ res ⁊ intelligentia.ſubaudi idem ſunt:⁊ iteruꝫ
prout ſunt ſine materia.Ex his accipitur hec maior:in eis
que ſunt ſine materia:ideꝫ eſt ſcientia ⁊ ſcibile:⁊ hoc ſumit
⁊ infert concluſionem.d.igitur non altero exiſtēte quod in-
telligitur ⁊ intellectu:quecunqꝫ non materiam habent ideꝫ
erunt ⁊ intelligentia eius quod intelligitur vna. Cui adde
hanc minorem: ſed deus eſt ſine materia.ergo deus eſt ſua
intelligentia.[Adhuc.] Querit vltimo deus itelligit ſe ⁊ in-
telligere eſt dupliciter actu ſimplici que vocatur ſimpliciū
intelligentia:⁊ actu compoſito que vocatur compoſitio vel
diuiſio:queritur vtrum deus intelligat ſe ſimpliciter vel cō-
poſite.Reſpondet vt mihi videtur ꝙ deus intelligit ſe in-
diuiſibiliter:⁊ hoc probat tribus rationibus.inquit.Adhuc
autem reſtat iam dubitatio ſi quod intelligitur a deo ſit cō-
poſitum.¶ Reſpondet ꝙ non.Primo/quia ſi deus intelli-
geret ſe compoſitiue:tunc tranſmutaretur/hoc eſt tranſiret
de quodam in quodam.nam ante actuꝫ compoſitionis eſt
intelligentia ſimplicium:dicit.Tranſmutabitur eni in par-
tibus totius.¶ Secundo arguit/quod non habet materiaꝫ
intelligitur indiuiſibiliter:vt humanus intellectus intelligit
ſe:ſed deus non habet materiam.ergo intelligit ſe indiuiſi-
biliter:dicit.aut indiuiſibile omne quod non habet mate-
riam vt humanus intellectus: quando ſcilicet intelligit ſe.
¶ Tertio arguit/quicquid intelligitur compoſite non ſem-
per intelligitur:ſed deus ſemper intelligitur.ergo non com-
poſite.maior probatur:quia quādo intellectus intelligit reꝫ
compoſitam:tranſit de intellectione partiuꝫ ad intellectio-
nem totius tāq̄ de imperfecto ad perfectum:eo quia perfe-
ctio partium tota continetur in perfectione totius:dicit.aut
quod quidem compoſitionē habet in aliquo tempore hec

ꝯſequens.d.ſicut aūt ipſa ſuiipſius intelligentia habet eter-
na:hoc eſt res eternas:omne.i.omni tempore ⁊ nō aliquan-
do ſic:⁊ aliquādo nō.⁊ hec eſt deſtructio ꝯſequentis.
¶ Quia iſta queſtio.] Cōmentum iſtud habet duas partes. Cō.51.
Prima eſt expoſitiua textus.2ª ibi[Et ſic eſt in alijs intel-
ligentijs.] Digreditur.Et primam partem non legemus:ſꝫ
circa literam dubitando adducemus ſententias Auerrois
ad noſtrum propoſitum.Secundam partem paſſim lege-
mus.¶ Circa ergo literam emergunt quedam ambiguita-
tes.⁊ prima eſt circa conſequentiam Ariſtotelis.videlicet ſi
primus intellectus non ſit ſua intellectio ſed potentia: tunc
continuatio intellectionis eſſet ſibi laborioſa.¶ Sed con-
tra:quia motus non eſt ſubſtantia celi ſed celum eſt poten-
tia pura ad motum:⁊ tamen motus non eſt violentus celo.
Secūdo/quia labor ſit propter reſolutionem ſpirituum.vt di-
cit Auerroes ſecūdo celi cōmento tertio.⁊ tamen cōſtat in
deo ſpiritus non ſolui.Tertio/quia rationalis aīa poſt mor-
tem non intelligit per ſuam ſubſtantiā:⁊ tamen intellectio-
nis continuatio non eſt ſibi laborioſa.Ultimo/omne enthy-
mema tenet in virtute ſyllogiſmi.quid eſt ergo mediuꝫ ſyl-
logiſmi preſentis:forte propter hec ⁊ alia expoſitor noſter
⁊ alij latini videntur ad verba litere tenere ꝙ hec cōſequē-
tia non ſit neceſſaria ſed probabilis.ipſe etiā Philoſophus
hoc innuit.d.rationabile:modo rationabile idem eſt ꝙ ꝓ-
babile:probabilitas tamen eſt ex hoc.quia vbi itellectꝰ dei
ſit pura potentia:illa eſt contradictionis ad intelligere ⁊ op-
poſituꝫ intellectionis:⁊ omnis talis eſt ab extrinſeco.⁊ hoc
videtur rationabile aliquo modo pro quanto de foris.Mi-
hi videtur aliter cum reuerentia tanti viri.vbi debes ſcire
apud Auerroem hic ꝙ deum intelligere res extra pōt acci-
pi vel ſimul vel ſucceſſione.ſimul quidem:vt ſi intelligeret
omnia intelligibilia vno ⁊ ſimplici actu.⁊ hoc modo intelle-
ctio non eſſet ei laborioſa:imo ſumme delectabilis: vt.10.
ethicorum ſcribit Ariſtoteles Alio modo ſucceſſiue:ſcilicꝫ.
nunc ſciendo vnum ⁊ ignorando aliud ⁊ ꝓcedendo de igno-
rantia ad ſcientiam per media vt nos diximus:⁊ hoc modo
ſi ipſe intelligeret res oportet habere ſenſus a quibus ſume-
ret phantaſmata repreſentantia nunc vnum:nunc aliud.pri-
mo modo Ariſtoteles non arguit.ſecūdo modo conſequē-
tia ſua eſt fortiſſima.Sumatur ergo antecedens ſic/ſi deus
intelligeret inquantum eſt in potentia ad intelligibilia di-
uerſa ſucceſſiue: vt dixit Auerroes:intellectio eſſet cum la-
bore.probatur.nam intellectio illa eſſet per concurſum ſen-
ſuum:⁊ ſenſus ſunt virtutes materiales.ergo laborarent vt
in nobis videmus.nec dicit Ariſtoteles ꝙ itellectio illa eſ-
ſet violenta:ſed ꝙ continuatio intellectionis eſſet laborio-
ſa:quia eſſet cum reſolutione ſenſuum.primum membrum
non deſtruit:quia patet per alia dicta ⁊ dicenda:ſcilicet ꝙ ſi
deus intelligeret omnia ſimul ⁊ ſubito:tunc in eo eſſet mul-
titudo.Amplius perficeretur per vile.hoc modo inſtantie
remote ſunt.vt patet intelligenti.¶ Scda dubō/vtrū in fa-
ctiuis ſcientijs idē ſit res ſcita ⁊ ſcia:⁊ videt ꝙ non.nā res
ſcibilis eſt extra animā.ſcia eſt in aīa.¶ Reſpondet ꝙ ſci-
bile poteſt accipi ſm qd eſſe/hoc eſt vt hꝫ eſſe cognitum ꝙ
eſt abſtractum a mā ⁊ ab indiuiduis.alio mō vt hꝫ eē ſim-
pliciter:⁊ hoc eſt eſſe extra aīam.¶ Tunc dōm ꝙ quātum
ad eſſe ſm quid ideꝫ ſunt.nā domus vt hꝫ rōnē ſcibilis eſt
res in anima:⁊ vt ſic eſt ars domificatiua.ergo ſm qd ideꝫ
ſunt.ſimplr ꝟo ſunt diuerſa.Sꝫ qa deus:⁊ ſm quid:⁊ ſim-
pliciter ſeparat a mā:ideo in eo ⁊ ſciētia ⁊ ſcibile eſt modo

modo deus intelligit ſe vt cõpoſitũ. g̃ põt intelligere partes prius toto: tenet ↄ̃ñtia. nam intellectus diuinus põt intelligere res vt ſunt intelligibiles: ſed partes ſunt intelligibiles abſolute abſq; intellectione totius. g̃ poteſt itelligere ptes nõ intellecto toto. Et tunc vltra: ſed in eternis poſſe ⁊ eſſe ſunt ſimul. ergo de facto intelligit prius partes ipſo toto: ⁊ hec eſt pulchra deductio. ¶ Quarta dubitatio eſt quo mõ valet hec ↄ̃ſequentia: deus eſt ſimplex ⁊ abſq; mã. ergo intelligit ſe ſimplici intelligentia ⁊ non compoſite. videtur enĩ ꝙ hec conſequentia nulla ſit. nã tunc nõ poſſemus nos intelligere deum intellectione cõpoſita qḋ falſum eſt. nam intelligimus ipſum vt ens ⁊ vt bonũ ⁊ talia. Debes ſcire ꝙ aliter nos intelligimus deum: ⁊ aliter deus intelligit ſe. nam nos intelligimus deum per attributa: modo attributa ſumuntur ab entibus cauſatis que ſunt in materia. vt dixit Auerroes ſupra cõmento. 39. ⁊ ſic deus aliquo modo eſt in materia ꝓ quãto ſibi attributa ſumuntur ab entibus in materia. deus vero vt intelligitur a ſe ſimpliciter intelligitur ⁊ non per attributiones: ⁊ per conſequens non poteſt deus formare propoſitiones de ſe: q2 predicatũ ⁊ ſubiectũ diſtinguuntur realiter. vt dixit Auerroes ibidẽ. bene ergo arguit Ariſtoteles. Si de9 intelligeret ſe cõpoſite tunc eſſet in mã: quoniam tunc formaret de ſe propoſitiones: ⁊ oĩs propoſitio habet ſubiectum ⁊ predicatum: ⁊ ſubiectum ſumit̃ a mã ⁊ predicatũ a forma. ſecus eſt de intellectione noſtra. nam nos intelligimus ipm per attributionem. ⁊ hanc deductionem pauci intelligunt. ¶ Quinto dubitatur circa conſequentiã vltimã. videt̃ enĩ ꝙ nõ ſequit̃. ſ. ꝙ deus intelligat ſe in tempore: ſi ipſe eſt totum. dõm ꝙ totũ dũ intelligit rõne partiũ intelligitur. pars autem itẽtũ inquãtũ per operatione ſumitur. hoc autem fieri nõ poteſt niſi in tẽpore. ⁊ ſic patet ↄ̃ſequentia. Multa dixit Auerroes in his verbis parum vtilia. Tu vero lege per te ⁊ intelliges ſi textum intellexiſti. [Et ſic debet eſſe.] ¶ Hec eſt ſecũda pars cõmenti in qua Auerroes digredit̃ ⁊ declarat differentiam inter intellectionẽ intelligentiarũ ⁊ dei. et remouet queſtiones. ⁊ pmo colligit cõuenientiam. ſcdo differentiam. dicit pmo. ⁊ ſic debet eſſe in alijs intelligẽtijs abſtractis: hec eſt conuenientia. ſ. ꝙ nulla intelligentiarum intelligit aliquid extra ſe: ⁊ ꝙ in eius intellectione nõ accidit labor. Dicit ſecũdo. ſed primus eſt ſimplicior eorum. ⁊ hec eſt differentia. ſ. ꝙ mõ ſimpliciori intelligit primus rem intellectam. ¶ Tertio ↄcludit corollarium ⁊ hec eſt ſcda dĩa. Ubi debes ſcire ꝙ aliquis itellectus poteſt eſſe multus in intelligendo vel multiplicitate cognitorum: ⁊ hoc eſſet quãdo multa cognoſceret: vel multiplicitate modi cognoſcendi: ⁊ hoc eẽt quãdo intelligibile ⁊ intelligẽs differunt. Eſt g̃ differẽtia ſecũda hec ꝙ intelligẽtia ſcda nõ eſt multa multiplicitate modi cognoſcẽdi: quoniã in ea intellectus ⁊ intellectum ſunt vnum re ſed bene multiplicitate intellectorum q2 intelligit multa. ſ. ſe ⁊ omnes intelligentias ſuperiores. Deus vero eſt ſimplex dupliciter. primo q2 nõ multa intelligit: q2 ſolũ ſe intelligit. ſcdo q2 intellectus ⁊ intelligibile idẽ ſunt ſimpliciter in deo. dicit. ⁊ ideo eſt vnum ſimpliciter ſine aliqua multiplicitate: quia neq; ꝓpter alietatem intellect9 ⁊ intellecti: ⁊ hoc quantum ad modum cognoſcendi. neq; ꝓpter multitudinem intellectorum: ⁊ hoc quantum ad rẽ cognitam: probat hanc differentiã ⁊ ſupponit ꝙ multiplicitas cognitorum pendet ex modo cognoſcendi alio. ex eo q2 cognitum ⁊ cognoſcens diſtinguunt̃ realiter. ⁊ hoc p3. ¶ Ex hoc arguit ſi intellectus diuinus intelligit multa: tunc intellect9 ⁊ intellectum diſtinguuntur realiter: conſequentia patet ex ſuppoſitione ⁊ verba patent. [Et cũ Themiſtius.] ¶ Narrat poſitionem Themiſtij ⁊ reprobat illam. Themiſtius ergo voluit ꝙ poſſibile eſt ꝙ deus intelligat multa: imo oĩa entia mundi ſubito. ¶ Contra arguit Auerroes quia declarauimus duo. ſcilicet ꝙ deus nihil aliud extra ſe intelligit: ⁊ per ↄ̃ſequẽs non multa. ⁊ ꝙ intellectus ⁊ intellectũ ſunt idẽ omnino. [Dicit enim.] ¶ Scdo narrat motiuũ Themiſtij quod expoſitor magnifecit. Arguit enim ſic. Intelligit ſe eẽ principium alioꝝ. ergo intelligit alia. quoniam cognitio vni9 relatiui pendet ex cognitione alteri9 correlatiui. ¶ Contra arguit. d. ⁊ omnia iſta ſunt eius qui nõ intelligit demonſtrationem Ariſtotelis: ⁊ quaſi vult habere reſpõſionem ⁊ non expreſſit illam. vult tñ eam eſſe intellectã ex verbis Ariſtotelis. ¶ Breuiter ergo dõm ꝙ deus intelligit ſe cognitione abſoluta ⁊ non relatiua: ⁊ ꝑ ↄ̃ñs nõ itelligit ſe eſſe pncipium neq; pncipiatum nec ſe ſub rõne aliqua. [Sed tamẽ.] ¶ Cõtra hoc arguit: nam tunc deus ignoraret ſe eſſe pncipium ⁊ ignoraret hec ⁊ per ↄ̃ñs eſſet ignorans quod deo nephas ẽ. [Et ideo.] ¶ Reſpondet ⁊ primo narrat poſitionẽ quorũdam. ſcdo reſpondet ſm veritatem. Quidam itaq; dixerunt ꝙ eo mõ deus ſcit ſe eſſe pncipium quo mõ cauſat hec. Eſt autem cauſa hoꝝ vlis ⁊ non particularis: ⁊ ꝓpterea hec ſcit ſcientia vli ⁊ non particulari: ⁊ per ↄ̃ñs ſcit ſe eſſe pncipium vle ⁊ non particulare. [Et veritas eſt.] ¶ Reſpõdet ergo aliter/ vbi debes ſcire ꝙ deus eſt ens per eſſentiã. ⁊ reliqua ſunt entia participando deum. ⁊ propterea eſſe dei eſt cauſa oĩum reliquorum: ⁊ q2 ſcientia ⁊ eſſe in deo ſunt idem: dicit ergo tria. Primum ꝙ deus ſcit oĩa pro quanto ipſe eſt oĩa: ſicut calor eſt omnia calida. Secũdo dicit ꝙ ſcit omnia ſcia que eſt cauſa rerum: nam ſcit omnia per eſſentiam: ſed ſciẽtia eſt ſua eſſentia: ⁊ ſua eſſentia eſt cauſa rerum. ergo ſcientia ſua eſt cauſa rerum. Dicit tertio ꝙ deus non ignorat reliqua quoniam aliquo modo ſcit illa ſciendo ens/ hoc eſt ſe qui eſt totũ ens. Ex his videtur ↄcedere Auerroes ꝙ deus ſcit oĩa non quidem per ſe: ſed ſciendo ſe: nã ipſe eſt oĩa. [Et ideo.] ¶ Concludit quedam corollaria. Primum eſt ꝙ ſcientia dei ⁊ noſtra dicuntur equiuoce: nam ſua eſt cauſa ⁊ noſtra eſt cauſata a rebus. nam ſua ſcientia eſt entis vt ſimpliciter dicti ⁊ tale eſt cauſa noſtre ſcientie. Debes ſcire ꝙ ſciẽtia dei eſt entis ſimpliciter: ⁊ eſt idẽ enti ſimplr. ſed ens ſimpliciter eſt cauſa ſcie noſtre: ⁊ ꝑ ↄ̃ñs ſcia dei eſt cauſa ſciẽtie noſtre. [Scientia igit̃.] ¶ Scdm corollarium eſt ꝙ ſcientia dei nec eſt vlis nec pticularis: hoc eſt ꝙ ipſe nec ſcit hec in vli nec in particulari. pmũ ꝓbat: nam ſcire in vli eſt ſcire in potentia particularia. ſed in deo nulla eſt potentia. ergo deus non ſcit particularia in vli. nec ſcit pticularia in particulari: nam particularia ſunt infinita ⁊ infinita non cõtinẽtur in aliqua ſciẽtia: quãto minime in ſcia pma. [Ille igitur primus.] ¶ Ad formã qõnis rñdet ꝙ deus nec ſcit ſcia noſtra nec ignorat ſcia noſtra. nam cõtraria ſunt nata fieri circa idem: ſi ergo deus nõ ſcit ſcia noſtra: vtpote vli vel particulari. ergo nec tali ratiõe ignorabit. quare patet ꝙ aliquid eſt ſciens de quo ſciẽtia non dicit̃ niſi equiuoce vt deus: ſcit enim ipſe deus: ⁊ tamẽ nõ dicit̃ ſciens niſi equiuoce. In multis partibus libri deſtru9 deſtruc̃ locuti ſumus de ſcia dei ⁊ intelligẽtiarũ: nec op3 nũc immorari: tñ pro preſenti declaratiõe debes ſcire ꝙ aliqd põt ſciri trib9 modis. ¶ Uno mõ in particulari quõ per ſenſum ſcimus particularia in materia ſignata. ¶ Scdo mõ in vli. ſ. ſcientia cõfuſa vt ſciẽs ſolem ſcit infinitos ſoles ſi eſſent: ⁊ hec ſciẽtia eſt in potẽtia ⁊ in actu. eſt potentia quidem reſpectu cõtentoꝝ: ⁊ eſt in actu reſpectu ſui eſſentie: q2 ipſa eſt aliqua perfectio. ¶ Tertio modo eſt cauſa. qui enim ſcit effectus in cauſa: ſcit effectus: ſed nec in particulari q2 cauſa non eſt materia effectus: ⁊ hoc modo videt̃ velle Auerroes ꝙ deus ſcit oĩa pro quãto ſcit ens hoc eſt eſſe quod eſt cauſa oĩum. ⁊ ſic ſua ſcientia dicit̃ equiuoce quia nec eſt vniuerſalis nec particularis: ſed cauſalis. ¶ Sed dices/ de9 ſcit oĩa cauſaliter. ergo ſcit oĩa vt termini relationis cauſe ad illa. g̃ oĩa particulariter. ⁊ hoc erat

argumentum

argumentum Themiſtij ⁊ expoſitoris. ¶ Rñdeo ꝙ in effectu tot ſunt gradus quot cauſe ſunt. deus ḡ eſt cã oiuʒ ſub ratione entis ⁊ nõ ſub ratione talis entis: vt videtur Proculus ſentire dum dicit. prima creaturarum eſt eſſe. ⁊ ſic cõcederem ꝙ deus ſcit oia eo modo quo concurrit ad eſſe oiuʒ: ⁊ q2 concurrit ad eſſe oium ſub ratione entis: ideo ſub ratione entis intelligit oia: ⁊ hoc eſt intelligere oia ſub ratiõe entis cauſe ⁊ nõ entis cauſati: nam ſic ſua ſciẽtia eſſet vniuerſalis. Tu vo lege dicta noſtra ibidem: ⁊ intelliges ſolutioneʒ hanc. ¶ Debes ſcire pro intellectu oium iſtoꝝ ꝙ Auerroes imaginat̃ ꝙ deus ſit formaliter entitas vel ens formalr: reliqua vo non ſunt entitas ens formalr. ſed entia participatiue que potius (vt ita loquar) dicunt̃ entalia: ⁊ per cõſequẽs ſicut caliditas per eſſentiam eſt formaliter calida. ⁊ reliqua ſunt calida participatiue ꝑpter calorem: ſic deus eſt ens ⁊ entitas formalr: nos vo tales ipſo deo participatiue. Ex his ſequunt̃ pmo ꝙ deus ſciẽdo ſe ſcit oia. quo mõ ḡ ſcit formã ſcit pticipantia illã: vt qui ſcit caliditatẽ ſcit oia calida. ⁊ per ſpicuum eſt ꝙ qui ſcit per caliditateʒ oia calida: non ſcit calida in vniuerſali nec in particulari per illam formã: nam illa forma nec eſt vniuerſalitas illorum nec particularitas. Scit ergo omnia illa caliditate cauſaliter: pro quanto ſcit illa ſciendo cauſam qua participando calida ſunt. Secũdo ſequitur ꝙ deus ſciendo ſe ḡ ſcit nec appetit ſcire hec. Sicut ſi aliquis guſtaret ſaporẽ in quo eẽnt omnes bonitates omnium ſaporum: non appeteret guſtare alium ſaporem preter illum. Et qm̃ deus eſt tota veritas ⁊ tota bonitas: in eo ꝙ ſcit ſe: ſcit omnia vera: ⁊ in eo ꝙ fruitur eius bonitate que eſt tota bonitas: non cupit frui alia bonitate. Tertio ſequitur ꝙ ipſe ſolus eſt perfecte beatus. nam intelligit verũ in quo eſt tota veritas ⁊ fruitur bonitate in qua eſt ratio totius bonitatis: ergo eſt perfectiſſime beatus ſolum in intelligendo ſe. Sed quantum hec contradicant theologie ⁊ veritati: diximus in libro deſtructio deſtructionũ. ⁊ tu q̃re hec ⁊ diligenter lege: q2 reperies multa quibus nunc addere nõ poſſum (etſi plus expertus ſim) propter negocia.

Perſcrutandum auteʒ eſt qualiter habet totius natura bonum ⁊ optimũ. vtrum ſeparatum quid ⁊ ipſum ſm ſe: aut ſm ordinem: aut vtroqʒ modo: ſicut exercitus. Etenim in ordine ipſum bene: ⁊ dux. ⁊ magis iſte. non enim iſte propter ordinem ſed ille propter hunc eſt. omnia vo coordinata ſunt aliqualiter: ſed nõ ſimiliter ⁊ natatilia ⁊ volatilia ⁊ plante: ⁊ non ſic ſe habent vt non ſit alteri ad alteruʒ nihil: ſed eſt aliquid. Ad vnum quidem enim omnia coordinata ſunt. ſed quemadmoduʒ in domo liberis non licet quod contingit facere: ſed omnia vel plura ordinata ſunt: Seruis vo ⁊ beſtijs parum quod ad cõmune. multum vo quod contingit. Tale nãqʒ principium cuiuſqʒ ipſoruʒ natura eſt. dico autem puta ad diſcerni neceſſe quoqʒ omnibus venire. ⁊ alia ſunt ſic: quibus cõmunicant ad totum.

bonum ſine ⁊ hoc dicit̃ optimum. finis enim vult eſſe vltimum: ⁊ per ↄſequẽs optimũ. ⁊ ꝑpterea querit Ph̃s ⁊ dicit. Perſcrutãdum eſt aũt qualiter totius natura hoc eſt mundus habet bonum. ſ. quãtum ad ordinem: ⁊ optimũ. ſ. quantum ad finem vocat̃ mundus natura totius: qm̃ eſt omnia entia: ⁊ dicitur ꝑpter hoc vniuerſum. ¶ Deinde explicat queſtionem. d. vtrum ſeparatum quid ⁊ ipſum per ſe. ⁊ hoc quantum ad finem ⁊ ad optimum: aut ſm ordinem: ⁊ hoc quãtum ad bonum ordinis: ⁊ hec eſt queſtio. ¶ Debes ſcire ꝙ differẽtia eſt inter bonũ ordinis ⁊ finem. nam bonum ordinis eget aliquo: aliquo modo ad quod ordinentur cuncta illius ordinis. ſed finis eſt id ad quod cuncta tendunt: ⁊ propterea finem vocat ſeparatũ quid ⁊ ipſum per ſe. [Aut vtroqʒ modo.] ¶ Soluit queſtionem ⁊ vult: ꝙ quemadmoduʒ in exercitu eſt duplex bonitas. ſ. ordo ⁊ dux: ſic ⁊ in vniuerſo. Ordo in exercitu eſt bonum quoddam: ⁊ ipſum milites enituntur ſeruare. ⁊ dux eſt optimum: q2 ad ipſum eſt ordo ⁊ milites. dicit. aut vtroqʒ modo ſicut exercitus. etenim in ordine. ſ. exercitus eſt ipſum bene. ſ. in exercitu eſt dux cui debetur ratio optimi: quia appellauit ordinem bonum: ⁊ finem ſeparatũ ⁊ per ſe optimũ. oñdit per ſimile hoc eſſe bñ dictum: ⁊ dicit. ⁊ magis iſte. ſ. dux eſt q̃ ordo. ſubdit cauſam. d. non enim iſte eſt propter ordinem: princeps enim exercitus eſt ſupra ordinem: ſed ſic. ſ. ordo eſt ꝑpter hunc. ſ. ducem. Ex his ſequitur ꝙ bonum ordinis ſubordinatur fini: ⁊ per conſequens ordo dicitur bonum ⁊ finis optimum dici dʒ. quoniam eſt ſui gratia ⁊ bonum ordinis gratia eius. [Omnia vo.] ¶ Remouet dubium. nam poſſet quis dicere ordo eſt in eis que ſpecie diffunt: genere vo conueniunt. ſed mundi partes ⁊ ſpecie ⁊ gnere differunt: ergo non coordinantur: ⁊ ſic philoſophus apponit falſum. Videtur reſpondere ꝙ duplex eſt ordo. ſ. vniuocus q̃lis eſt in animalis ſpeciebus: ⁊ analogus ſeu ꝓportionis: vt eſt in his que ſic ſe habent ꝙ priora ſunt vtilia poſterioribus: ⁊ tandem omnia ſunt ad vnum. vult ergo ꝙ mundi partes habeant ordinem ſecundo modo. nam vlt ꝙ vna pars mundi eſt vtilis alteri: ⁊ tandem reducunt̃ ad vnuʒ cõmunem omnibus finem. dicit. omnia vo coordinata ſũt aliqualiter. ſ. analogice ⁊ proportionaliter: ſed nõ ſimiliter ſ. ſm ſpeciẽ ſunt ordinata vt natatilia ⁊ volatilia ⁊ plante: ⁊ non ſic tamen ſe habent vt non ſit alterum ad alteruʒ nihil: ſed alterum alteri eſt aliquid. nam ad vnum quidʒ omnia coordinata ſunt. Eſt ergo iſte ordo ꝙ plante ſunt animalium gratia: ⁊ animalia propter homines: ⁊ hoies ꝑpter corpora celeſtia: ⁊ omnia tandem gratia primi entis ⁊ nature optimi. ⁊ ſic partes mundi non habent ordinem vniuocum ſed ordinem proportionis. [Sed quemadmoduʒ.] ¶ Declarat idem ſecũdo exemplo. ſ. accepto a domo. Ut debes ſcire ꝙ in domo ſunt paterfamilias: liberi: ſerui: ⁊ beſtie: ⁊ poſſeſſiões vt Ariſtoteles declarat in iconomicis. iſti omnes agunt bonum domus: ⁊ optimuʒ domus. bonũ domus eſt ordo agibilium: optimum eſt volũtas patris familie: liberi ⁊ pater ambo participant eo ꝙ optimum: pater qdeʒ q2 ipſe eſt optimum q2 dat ordinẽ. filius vo q2 propinquus patri: ⁊ per conſequens aliquo modo dat ordinem ⁊ recipit ordinem. Nam liber magis accedit ad voluntatem patris. Serui ⁊ beſtie participant bono ordinis. nam ſolum ordinantur lʒ ſerui beſtias ordinent ⁊ beſtie agrum. Sic ꝑ vniuerſo ſubſtantie ſeparate ⁊ deus valde participãt optimo.

in toto mundo eſt deus optimum qui ordinat: ⁊ generabi-
lia ordinata ſũt: ⁊ intelligentie que q̄dez. vt liberi ſunt vno
modo ordinātes alio mō ordinate. dicit. Sed queadmodū
in domo liberis nō licet qō ꝯtingit facere. hoc eſt parũ ꝑti
cipant bono ordinis q: ſunt in loco pr̄is: ſed oīa vel plura
ordinata ſunt ſubaudi que liberi faciunt: ⁊ per conſequēs in
poſſe eoꝝ videt̃ eſſe ordo pro quāto vicini ſunt patri. pro-
pterea liberi videntur imperare ſeruis in loco patris: ſeruis
ꝟo ⁊ beſtijs videtur eſſe parum qō cōe. i. parum participāt
optimo qō eſt cōmune patri ⁊ liberis. multum ꝟo partici-
pat eo qō contingit: hoc eſt bono ordinis: q: ipſi nō hñt niſi
ordinata ſibi facere ⁊ parum imperāt. i. niſi beſtijs. ℂ De-
bes ſcire q̄ bonum ordinis dr̄ qō ꝯtingit: q̄ pōt variari: ⁊
eſt in poteſtate patris ⁊ aliquo modo in poſſe filioꝝ. ⁊ huic
ſubaudiendum: ſ. q̄ eodē mō eſt in vniuerſi ꝑtibus. nam
ſunt quedam ptes multū participātes optimo ⁊ quedaꝫ
parum. huius ; ſubaudiendi reddit cām. d. tale nāq̄ princi
pium vniuſcuiuſq̄ꝫ eoꝝ eſt natura: ergo res mundi vident̃
participare ordine propter eoꝝ naturas: que ſunt ꝑncipia
exequendi ordinē: ⁊ ideo res mundi lꝫ nō intelligāt. faciunt
operationes ordine q̄n dirigunt̃ ab optimo: vt dicit Themi
ſtius. [Dico aūt.] ℂ Exponit q̄d eſt illud quo omnia parti
cipant: ⁊ que int ea que participant eo qō optimum: ⁊ vult
q̄ oīa mūdi ētia participant dr̄ia: hoc eſt ordine qui conſi
ſtit in differentia poſterioris ad prius: talē enim ordinē ha-
bent oīa p eis: lꝫ detis parū: Sed quedam ſunt que partici
pant quodm optimo qō eſt ſupra ordinem dicit. dico aūt
vtpote boni ordine quātum ad diſcerni ⁊ diſtingui: neceſſe
eſt quoq̄ꝫ omnes venire ⁊ accidere tale bonuꝫ. ergo bono or
dinis omnia participāt: ⁊ alia ſunt ſic quibus oīa ad totum
cōmunicat vt ſunt corpora celeſtia. hec enim oīa cum vni
uerſi duc participant optimo ad totum vniuerſum perfi-
ciendum. Sunt enim intelligentie ſimiles liberis: ⁊ mundi
entia ſimilia ſeruis ⁊ beſtijs: ⁊ propterea intelligentie ꝑtici-
pant eo optimo: quo primus. ⁊ parum participant ordine.
hec ꝟo multo ordine ⁊ parum optimo participant.

Cō.52m. ℂ Ipſa et tertia.] Cōmentum habet duas partes: altera q̄-
dem eſt ſi expoſitiua textus: altera ꝟo digreditur aliqua-
liter: ⁊ ꝑia quidem ſatis nota eſt per ea que nos diximus
in noſtre expoſitione. Deinde ibi. [Et ſciendum eſt.] ℂ Di
greditur: ⁊ videt̃ ꝑmo colligere poſitionē Ariſto. ⁊ dicit. Et
ſciendum eſt q̄ hec eſt ſentētia Ariſtotelis in ſollicitudine:
⁊ per ipſam ſoluunt̃ omnes queſtiones tangentes ſollicitu-
dinē. debes ſcire q̄ ex verbis Ariſtotelis colligi poteſt q̄
deus hbet ſollicitudinem ⁊ q̄ nō hꝫ. habet enim ſollicitu-
dinem pro quanto ipſe eſt quaſi cauſa oīum ⁊ ordinās eun
cta: ſcđm nō hꝫ curam particularium. Quia igitur Ariſtoteles
dixit eum eē cauſam ordinis: ⁊ nihil eſt cauſa ordinis niſi
cognoſcat ordinata: ⁊ per conſequens deus hꝫ ſollicitudinē
pro quanto ordinat. [Sunt enim quidam.] ℂ Narrat nūc
poſitionem quorundam. q̄dam enim volunt deum omnia
ſcire particulariter ⁊ vniuerſalr̃. ⁊ huius cauſa eſt: q: ſapi-
ens nō dꝫ ꝑmittere aliq̄d abſq̄ꝫ ſollicitudine. Dicunt ſe
cūdo ꝑ oēs actiones dei ſunt iuſte: ⁊ per ꝯſequens nō facit
malū: q: malū non eſt ens. ⁊ hec eſt poſitio noſtra ⁊ vera.
Alia poſitio eſt Epicureoꝝ: volunt enim q̄ deus non creet
hec q̄n hec multa mala ſunt que ſapiens dimittere debet:
ergo iſti ſunt in extremo contradictorio ad illos. naꝫ iſti no
lunt ꝑ nulla ſit ſollicitudo oīno. [Et veritas.] ℂ Reſpon-
det Auerroes ⁊ vult q̄ veritas ſit q̄ ſollicitudo ſit eo mo-
do quo dixit: ⁊ probat. nam ſi res eſſent ſine ſollicitudine: eſ
ſent a caſu ⁊ extra intentionem agentis: ſed per ſe ⁊ ex neceſ
ſitate materie. Ultimo narrat propter hoc argumentuꝫ po
ſitionem Pythagoricoruꝫ. Pythagorici enim videntes mul
ta mala eſſe in rerum natura ⁊ multa bona: cogunt̃ dicere

duos deos eſſe quoꝝ vnus boni: alter mali creet. ℂ De-
bes ſcire q̄ Pythagorici decipiuntur. nam nullum malum
eſt: ⁊ illa mala que ipſi reputant dicuntur mala ſm̄ quid vt
reſpectu vnius ⁊ bona reſpectu alterius: ⁊ propterea malū
ſimplr̃ nihil eſt: non ergo valet ponere duos deos.

Quecūq̄ꝫ īpoſſibilia accidunt aut ab-
ſurda: aliter dicētibus. Et qualia gra
tioſius dicētes. ⁊ in q̄bꝰ minime du-
bitationes opꝫ nō latere. oēs enim ex
ꝯtrarijs faciūt oīa: neq̄ꝫ aūt oīa neq̄ꝫ ex qō cō-
trarijs recte: nec in q̄buſcūq̄ꝫ ꝯtraria exiſtunt:
q̄uo ex ꝯtrarijs erunt non dicūt. Impoſſibilia
enim ſunt ꝯtraria adinuicē. nobis aūt ſoluit̃ ꝟ
rōnabilr̄. eo q̄ tertiū aliq̄d ſit. alij ꝟo alteꝝ con
trarioꝝ: mām faciunt: queadmodū q̄d inequa
le equali: aut vni m̄lta. Soluit̃ aūt ⁊ hoc eodē
mō: mā enim que vna: nulli eſt contraria.

ℂ Auerroes ⁊ expoſitor conueniunt. nam vterq̄ꝫ vult Ari- Cō.53m.
ſtotelem hic enarrare poſitionem antiquoꝝ ⁊ eas confuta-
re. Auerrois dicit Ariſtotelem hoc facere: vt oſtendat poſi-
tionem eius eſſe magis rōnabilem: q: per ipſam ſoluuntur
omnes queſtiones: non ſic poſitiones antiquorum ſunt. ⁊
textus bene ⁊ docte declaratur ab expoſitore. nec poteſt ad
di. ⁊ cōmentum ſimiliter patet.

Amplius omnia praui participatiōe
ſunt extra vnū: nam malum ipſuꝫ al
terum elemētoꝝ. Alij aūt nec princi
pia bonum ⁊ malū q̄uis in omnibꝰ
maxime qō bonuꝫ principium. Alij ꝟo hoc q̄
dem recte: q: principiuꝫ. Sed quomō bonum
principium nō dicunt. vtrū vt finis aut vt mo-
uens aut vt ſpecies. Inconuenienter aūt ⁊ Em
pedocles: amicitiam eni bonū facit: hoc autē
principium ⁊ vt mouēs. Congregat eniꝫ ⁊ vt
materia. pars enim mixture. Si itaq̄ꝫ ⁊ eidem
accidit vt mām. ⁊ principiū eſſe ⁊ vt mouenti:
ſed eſſe non idem ſm̄ qō duoꝝ igitur amicitia,
Inconueniens autem ⁊ incorruptibilem eſſe
litem. ſed hoc ipſum eſt mali natura.

ℂ Quia q̄dam dixerūt duo. ſ. q̄ oīa fiant ex ꝯtrijs. q̄ prima
ꝑ̄ia contrarioꝝ ſunt duo. ſ. bonum ⁊ malum: ⁊ contradixit
his in textu precedēti: nūc arguit ꝯtra eoſdē: ⁊ vtitur enthy-
memate hoc modo. Si oīa eſſent ex ꝯtrarijs: ergo oīa parti
ciparent malo. que ꝯſequentia pꝫ. nam alterum elementoꝝ
eſt malum ⁊ alterum eſt bonū: ergo oīa participarēt malo
excepto vno. ſ. bono. nam bonum eſt ꝯtrariuꝫ ipſi malo. di-
cit. Amplius oīa praui. i. mali participationeꝫ eſſent preter
vnum. ſ. bonum hoc eſt enthymema. [Alij aūt.] Narrat po
ſitiones alioꝝ vt oſdat q̄ predicte poſitiones ſunt remote
ab oībus ⁊ dicit. alij aūt nec ꝑncipia bonū ⁊ malum. ſ. dicūt
q̄uis in oībus maxime qō bonū eſt dicāt eē ꝑncipium. Eſt
ergo ſcđa poſitio q̄ bonū eſt ꝑcipue ꝑncipiū ⁊ non maluꝫ.
[Sed quomodo.] ℂ Cōtra hoc etiam oſtēdit eoꝝ diminu
tionem. d. Sed quomodo bonum ſit principium nō dicunt
vtrum. ſ. vt finis aut vt mouens aut vt ſpēs hoc eſt forma.
⁊ ſic iſti vident̃ manchi ⁊ diminuti. [Inconuenienter autē.]
Nūc ſpāliter narrat Empedoclis pōnem. Ubi debes ſcire
q̄ Empedocles opinatur amicitiam eſſe principium ⁊ eſſe

bonũ: ⁊ ꝙ amicitia ſit ṗncipiũ duplici ratiõe.ſ. vt agẽs ⁊ vt mã.vt agens qdem:qm ꝯgregat:modo congregare eſt act⁹ agentis.vt mã ꝟo:qꝛ eſt pars mixti.nam mixtũ apud ipm ſit ex quatuoꝛ elemẽtis ⁊ lite ⁊ amicitia modo eſſe ptem eſt ꝯditio materie dicit.Incõuenienter aũt ⁊ Empedocles ſub audi dicit.amicitiam.n.facit bonũ.hoc aũt principium facit dupliciter ⁊ vt mouens.congregat enim ⁊ vt mã.pars eniꝫ eſt mixture ipſa amicitia.[Si itaqꝫ.] ❡ Contra arguit:naꝫ non videt̃ ꝙ idem poſſit eſſe agens ⁊ materia ſm eandem rõnem.ergo opꝫ amicitiam eſſe alterũ ſub altera ratione. Utrum ergo amicitia ſit vt materia magis an vt agẽs.quo modo enim non ſit poſſibile vt mã ſit ſm eandem rationẽ vtrũqꝫ:qõ ergo duoꝝ magis erit.dicit ſi itaqꝫ ⁊ eidem acci dit vt materie eſſe ⁊ principium ⁊ vt mouenti etiaꝫ accidat eſſe principium.igit̃ ſm qõ duoꝝ amicitia ſit:vtruꝫ ſub rõ ne materie magis an ſub ratione agentis.[Incõueniens au tem.] ❡ Secundo arguit ꝯtra Empedoclem.nam ipſe po nit litem eſſe incoꝛruptibilẽ ⁊ ipſam eſſe principiuꝫ: vt na tura mali.litem ergo eſſe incoꝛruptibilem ⁊ eſſe principiũ: vt malũ natura eſt incõueniens:dicit.Inconueniens autẽ ⁊ incoꝛruptibilem eſſe litem:ſed hoc ipſam eſt mali natura. modo hec duo ponere videtur inconueniens.

Cõ.54. eſt claruꝫ

Anaxagoras aũt vt mouẽs quod bonum principium.intellectus:ſed gratia alicuius mouet:quare alteruꝫ.excepto vt nos dicimus.nam medicatiua eſt ſanitas quodãmodo.Inconueniẽs ẽt ⁊ contrarium nõ facere bono ⁊ intellectui.

❡ Specialiter z° põnem Anaxagore declarat.Anaxagoras ergo ponit ꝙ bonũ ſit ṗn^m ⁊ vtitur ſyllo in 3° figura.nam intellectus eſt ṗn^m ⁊ intellectus eſt bonũ.ergo bonũ eſt principium.hec eſt poſitio Anaxagore:ꝯtra quem intellectus mo uet alicuius grã. ergo opꝫ dari aliqõ alterum ab intellectu ṗmo.cuius grã primus itellectus mouet. ❡ Rñdet p Anaxagora:ꝙ forte itelligit vt nos itelligimus.ſ. ꝙ in ſeparatis a mã:idem eſt finis ⁊ agens:vt ſanitas in mente videtur eẽ ipſa res medicatiua quodãmodo:ergo primus itellect⁹ erit primum agens ⁊ primus finis pro quãto ſui gratia mouet. ❡ Scdo arguit ꝯtra Anaxagorã:nam cõis opinio dicit ꝙ ꝯria ſunt omniũ ṗn^a.ergo videt̃ incõueniens bono ⁊ intellectui non facere ꝯtraria.nam intellectus ⁊ bonum ſunt de numero entium:⁊ cõmunis opinio ponit contraria eſſe principia omnium.Sed hec inſtantia parum valet ꝯtra Anaxagoram:ſed tenet hypothetice.ſ.ſi opinio cõmunis ſit vera.ſ. ꝙ omnia ſint ex contrarijs.Ariſtoteles autẽ non vult Anaxagore contradicere.naꝫ ipſe fuit plus propinquus ꝟo omnibus alijs.verba textus patent.

Omnes at contraria dicentes nõ vtuntur contrarijs niſi figuret aliquis. ⁊ q̃re hec quidem coꝛruptibilia:hec autẽ incoꝛruptibilia nullus dicit.omnia nã qꝫ entia faciunt ex hiſdem principijs. Ampli⁹ autem alij quidam ex non ente faciunt entia. Alij autem niſi hoc cogatur vnum omnia faciunt.Ampli⁹propter qd ſemp erit generatio:⁊ ratiſſime ſcientie aliqd ꝯtrarium eſſe:nobis autem nõ.non enim eſt ꝯtrarium pᷓimo nihil.nã omnia contraria mãm habent:⁊ hec potentia ſunt.Contraria aũt ignoꝛantia ad contrariuꝫ. pᷓimo ꝟo contrariũ nihil. Amplius ſi nõ erũt pᷓeter ſenſibilia alia.non eſt pᷓicipium ⁊ oꝛdo ⁊ generatio ⁊ celeſtia:ſed ſemp pᷓincipij pᷓincipium. vt theologis ⁊ phyſicis omnibus. Si autẽ erunt ſpecies aut numeri nullius cauſe. ſi auteꝫ non:neqꝫ motus. Adhuc qũo erit ex nõ magnitudinibus magnitudo ⁊ continuuꝫ;nõ enim numerus facit continuum nec vt mouẽs nec vt ſpecies. At ꝟo nullum erit contrarioꝛũ qõ qdem ⁊ motiuum ⁊ factiuum. Continget enim vtiqꝫ nõ eſſe. At ꝟo poſterius qdem ipſum facere potentia.non ergo ſempiterna ſunt entia:ſed ſunt. Inter medium igit̃ eſt aliqd boꝛum.hoc aũt vt dictum ẽ. Adhuc aũt quomodo numeri vnuꝫ aut anima aut coꝛpus ⁊ ſpẽs totalr̃:⁊ res.nihil dicet nullus:nec ꝯtinget dicere ſi nõ:vt nos:dicat:ꝙ mouẽs facit. Dicentes aũt numeꝝ pᷓimũ mathematicũ:⁊ ſic ſemper aliã habitã ſubaꝫ ⁊ pᷓicipia cuiuſlibet:alia in cõnexã ipſius vniuerſi ſubam faciunt. nihil enĩ alia alij ꝯfert aut ens aut nõ ens ⁊ pᷓicipia multa. Entia ꝟo nolũt male diſponi: nec bonum plures pᷓincipes:vnus ergo pᷓinceps.

❡ Iſti textui nõ hẽmus cõmentum.Expoſitoꝛ tñ optime ⁊ pegregie textum hũc exponit.Tñ videt̃ mihi ꝙ ṗma pars ſatis pꝫ.In ea eniꝫ cõplet ꝯfutationẽ predictoꝝ poſitionũ. [Amplius ſi nõ erũt.] Hec eſt z^a ps vbi ꝯdicit Herculeis q ſubas ſepatas deſpexerũt:⁊ ſolum ſenſibilia acceperũt. ꝯ hos ḡ arguit enthymematice ſic:ſi nulle eſſent ſube pᷓeter ſenſibilia:tunc nec eſſet ṗn^m hoc eſt deus nec oꝛdo:nec gnõ: nec celeſtia:ſed ſemp ṗncipij erit ṗn^m.vt theologis ⁊ phicis videbat̃.Sed vꝫ in hoc enthymemate qõ.nam ſi nõ ſit generatio:nõ erit ṗncipij ṗn^m.⁊ p ipm eſt ṗncipij ṗn^m.ergo ꝯdictio.dicẽdũ ꝙ ex ꝑpõne ipoſſibili ſequunt̃ apud phm ꝯdictoꝛia.nam falſuꝫ ipoſſibile eſt illud quo poſito ſeqtur ꝯdictio.hec ꝑpõ nihil eſt pᷓter ſenſibilia:eſt ꝑpõ falſa ipoſſa. ⁊ ꝑpterea ſeqtur vtrũqꝫ.ſ.ꝙ nõ ſit gnõ ṗncipij ex ṗn^o:⁊ ꝙ ſit gnõ ṗncipij ex ṗn^o:vt facile quis deducere põt. [Si aũt erũt.] ❡ Hec eſt 3^a ps textus:in qua Ariſtoteles tãgit Platonẽ.Plato ḡ poſuit duplex genus entiũ ſeparatoꝝ vt ideaꝝ ⁊ numeroꝝ. Cõtra hoc arguit Ariſtoteles multiplr̃. Prio qꝛ ſi hec eſſent vel nullius eſſent cauſe: vel ſaltẽ motus non eſſent cauſe:qꝛ abſtrahunt a motu.dicit:ſi aũt erũt ſpẽs aut numeri:nullius cauſe.ſ.erũt.Sed ſi erũt:nõ erũt ipſius mot⁹ qꝛ abſtrahũt ab eo.[Adhuc.] ❡ Scdo arguit:ex nõ coꝛpore nõ ſit coꝛp⁹:ſꝫ idea ⁊ numerus ſũt nõ coꝛpoꝛa:ergo ex idea ⁊ numero nõ ſit coꝛpus ꝯtinuũ ⁊ magnitudo:dicit adhuc qũo erit ex nõ magnitudinib⁹ magnitudo ⁊ ꝯtinuũ.nõ

ternamec ſm ſpēm nec ſm indiuiduū.ſed nos videmus entia eē ſempiterna:ergo eſt aliqḋ itermedius vt nos diximꝰ. Dicit at Aᵒ qḋ qdem ꝛ factiuū ꝛ motiuū nullum erit de nūero ꝯtrioꝝ.nihil enī numero vel idee ꝯtrariaꝛ̄.nam ꝯtigeret ſ.ideam vel numeꝝ nō eſſe.omne.n.habēs ꝯtriū pōt non eē.ſed.ſ.ſi hēret ꝯtriū ꝯtingeret ipſum ꝯtrarium qdem nobilius ꝛ prius facere ſuum ꝯtrium.ꝓpterea nam calidus facit frigidū in potētia ꝛ econuerſo. ꝛ ſic ſi idea vel numerus hēret ꝯtrium:ꝯtingeret non eē qm̄ illud ꝯtrium faceret hec potentia:vel hec faceret illud.nō ergo ſempiterna ſunt entia hec.ſ.ſm ſpecieꝫ nec ſm indiuiduū.deſtruit hoc ꝯñs.o.ſed ſunt.ſ.entia ſempiterna. Igiť itermediū eſt aliqḋ.hoꝝ qḋ qdem nō eſt ꝯtrium ſed mediū vt mā.hoc aūt vt dictum eſt. [Adhuc aūt.] ¶ Quarto arguit ſi nūeri vel idee cauſe ſūt quō ſunt eē veritas vel aīe:vel corporis:vel ſpēꝝ:vel reꝝ ſingularium qdem dicit quō niſi dicaꝛ̄ vt dixit in.8° huius ꝙ res eſt vna ꝑ ꝑ agēs.dicit adhuc aūt quō ſi numeri vnū ſupple erit aīa aut corpus:aut ſpēs diuo ꝛ res quecūqꝫ ſit illa.nullꝰ enī qcqꝫ dicit nec ꝯtigeret dicere niſi dicat vt nos diximꝰ.ſ. ꝙ mouens facit rem eſſe vnū.[Dicētes.] ¶ Hec eſt vltia pars textus in qua refert poſitionē Pythagoricoꝝ vbi debes ſcire ꝙ Pythagorici poſuerūt ordinē entiuꝫ ꝛ ordineꝫ ꝓncipioꝝ reſidentium illi ordini entiū.poſuerūt enim ꝓmuꝫ entium numeꝝ poſt numeꝝ magnitudineꝫ:poſt hanc aīaꝫ poſt has ſenſibilia:ꝛ ſic dixerūt ꝓncipium numeri eē ſm numeriꝫ poſt ꝓncipiū numeri ponūt principium magnitudinis:ꝛ poſt hoc ꝓncipium aīaꝝ : ꝛ poſt hoc ꝓnᵐ ſenſibilium: nec ponūt vnum ꝓncipioꝝ ex alio dependere . Sed alterū ſeipſo eſſe ꝑ ſe. ¶ Cōtra hoc arguit Ariſtoteles : nam tunc vniuerſi ſuba erit icōnexa:ita ꝙ nulla pars ꝯferret ad aliā ſiue ſit ſiue nō ſit dicit.dicētes aūt numeꝝ ꝓmuꝫ mathematici.ꝛ ſic ſemꝑ aliam habitā.ſ.ꝯſequentem ſubam ꝛ dicētes ꝓncipia cuiuſlibꝫ de per ſe alia vt numeroꝝ aliud ꝛ magnitudinū ꝛ aliud ꝛc̄. Incōnexam ipſius vniuerſi faciūt ſubaꝫ. nam nihil aliud.ſ.ꝓncipiū:aliꝫ.ſ.ꝓncipio ꝯferret ſiue exiſtēs ſit ſiue nō exiſtēs:ꝛ erunt ꝓncipia multa inuicē impermixta. hec eſt ꝓma obiectio. ¶ Secūdo arguit:ſi plura eſſent ꝓnꝰ diuerſa nullū hñtia ordinē ad vnuꝫ ꝓmū:entia male gubernarenť.nam plures ꝓncipes mali ſunt.vnus ḡ ꝓnceps.dicit entia Aᵒ nolunt male diſponi/hoc eſt gubernari.nec bonū plures ꝓncipes:vnus ergo ꝓnceps.ꝛ ſic poſitio hec que negat ꝓncipioꝝ dependētiam videť erronea. ¶ De vnitate ꝓmi aliqua ꝯſtringamus.naꝫ Ariſtoteles in vltimo ſeruanis. Et ꝫ etiam plura ꝓma ꝓnꝰ ſimplr nō ſit ab humana mēte excogitabile:ſiqꝫ reponēdum iter poſitiones ac animi primas ꝓpōnemus qꝛ Empedocles ꝛ Pithagoras pluralitatē deoꝝ ac ꝓmoꝝ non tm̄ ꝯceſſerunt:īmo tanqꝫ numerū contēpſerūt.concludimur quedā ꝛ valde pauca ꝑtractare.vbi animaduertendum ꝙ recentiores enituntur vnitatem primi ꝑſuadere qnque petitionibꝰ acceptis:que qnque ſunt tm̄ credite ꝛ nō per ſe note.ꝛ ita coguntur reꝫ per ſe notā facere vix ꝓbabilē:quapropter rōnibus eoꝝ eiectis duas Ariſtotelis rationes quas in hoc.12.inuit formare enitar : deinde aliqꝫ acceptis aliqꝫ e locis eiuſdem philoſophi. ¶ Prima accipitur textu cōmenti.49.que pōt ſic formari.Si eſſent plura ꝓma ſimplr:vel eēnt eque ꝑfecta:vel vnum eſſet altero ꝑfectius.Si vnū altero ꝑfectius:vnum eēt primū ſimplr. Nā primū ſimplr id volunt ꝛ theologi ꝛ phī in quo ois ꝑfectio ꝯtinet:ꝛ quo nihil eſt ꝑfectius.quare vnum tm̄ erit.Si Aᵒ plura eque ꝑfecta:tūc erūt eiuſdē ſpeciei ꝛ plura nūero.naꝫ īdiuidua eiuſdē ſpēi ea ipſa ſunt:que qdeꝫ plura ſunt ꝛ eiuſdem eſſentialis ꝑfectionis.que aūt ſunt plura numero:opꝫ eſſe talia vel ꝓpter mām ꝓncipaliter:vel ꝓpter mām ꝯcomitatiue:ꝛ oia talia ſunt corruptibilia vel ſaltem ꝯtingētia vt cōcedunt oēs. ¶ Scḋa via accipiť ab Ariſtotele hic qū ingreſſentia nolūt male diſponi : que ꝫ ſit quaſi rhetorica rō ꝛ accepta ab Homero:tñ pōt reduci ad demonſtrationem hoc mō.Si plura ꝓma ꝓnꝰ ſimplr eſſent:vel vnus ꝛ idem effectus eſſet bis vel ſimul tpe geminus.Conſequentia facile deducit:qꝛ effectus quē vnum eoꝝ ꝓducit:vel poteſt ab alio ꝓduci vel nō.ſi non pōt:tunc tm̄ vnū eſſet ꝓmum ſimpliciter:illud.vꝫ.q pōt oia ꝓducere.Si aūt pōt:vt.vꝫ.celi motū ꝓmū:tūc vel duo eēnt primi motus ſucceſſiue ꝓducti vel geminus qḋ repugnat intellectui itelligere.ꝛ ꝓpterea ꝯſentia nolle male diſponi:ꝛ ꝙ pluralitas ꝓncipum mala eſt:qꝛ ſuperflua eſſet reꝝ ꝯfuſione gemina reꝝ replicatio vł ſucceſſiua.Idem pōt ſuaderi ꝛ fortaſſe demonſtrari : ex eo qꝛ ꝓꝰ ꝓncipium ꝛ ſimplr eſt prima forma:primus finis:ꝛ ꝓᵐ mouens.vbi enim eēnt plura ꝓma principia ſimplr:eſſent plures ꝓme forme:plures primi fines:plura prima mouentia. Igiť plura ꝓma formata:plura ꝓma mota:pluraqꝫ ordinata in finem.ꝛ ſic oium ꝛ ſingularum reꝝ duo eiuſdem perfectionis ꝛ nature vt duo Socrates : duo Platones:ꝛ duo Ariſtoteles.Hec rō ab Ariſtotele ꝛ Auerroe colligiť ꝓmo celi textu cōmenti.90.ꝛ.92.ꝛ ibi quere dicta noſtra ibidem. Ex his ꝛ aliis plurimis pꝫ vnum eſſe ꝓmum ꝓncipiuꝫ ſimpliciter:quem vulgares grecoꝝ primum deum vocant.Cui ſit honor ꝑ ſeculoꝝ horum noſtrorum laborum.

FINIS.

¶ Auguſtini Niphi Sueſſani philoſophi celeberrimi in duodecimū librum Metaphyſices cōmentaria nuper diligentiſſime ſumptibus heredum.q.D. Octauiani Scoti ciuis Modoetienſis ac Socioꝝ Venetijs impreſſa fuere. Anno ſalutifere incarnationis Dominice. Die.30.Julij.1526.

Registrum

A B C D E F   Omnes ſunt terni.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Fine